

Zarząd Województwa Podlaskiego

Raport z wykonania Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego za lata 2017-2018

Białystok, 2019 r.

Opracowanie wykonano na zlecenie:

Zarząd Województwa Podlaskiego

ul. Kard. S. Wyszyńskiego 1
15-188 Białystok

Wykonawca:

Instytut Zrównoważonego Rozwoju Sp. z o.o.

ul. Elewatorska 17 lok. 1
15-620 Białystok
tel. 85 744 54 99, fax 85 307 64 76
e-mail: rodowisko@izr.pl, www.isr.pl

Zespół autorski:

mgr inż. Elwira Chociej
mgr inż. Agnieszka Kasperowicz

Wykaz skrótów

- **BPN** - Białowiecki Park Narodowy
- **BbPN** - Biebrzański park Narodowy
- **GUS** - Główny Urząd Statystyczny
- **GIOŚ** - Główny Inspektor Ochrony Środowiska
- **JCWP** - Jednolite Części Wód Powierzchniowych
- **JST** - Jednostka/ki samorządu terytorialnego
- **ŁPNDN** - Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi
- **NPN** - Narwiański Park Narodowy
- **NFOŚiGW** - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie
- **OZE** - odnawialne źródła energii
- **PGW Wody Polskie** - Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie
- **PIG** - Państwowy Instytut Geologiczny
- **POIiŚ** - Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2022
- **PROW** - Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020
- **Program** - Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024 roku
- **PKPK** - Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej
- **Raport** - Raport z wykonania „Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024 roku” za okres 2017-2018
- **RDOŚ** - Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku
- **RPO WP** - Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020
- **RZGW** - Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej PGW Wody Polskie
- **SPK** - Suwalski Park Krajobrazowy
- **UE** - Unia Europejska
- **UMWP** - Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
- **WFOŚiGW** - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku
- **WPN** - Wigierski Park Narodowy
- **WIOŚ** - Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Białymstoku
- **WSSE** - Państwowa Wojewódzka Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna w Białymstoku
- **ZZ** - Zarząd Zlewni PGW Wody Polskie

Spis treści

1.	Wprowadzenie	5
2.	Omówienie realizacji przyjętych w Programie Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego celów i kierunków interwencji	6
2.1.	Stan i ocena wykonania zadań własnych Zarządu Województwa Podlaskiego	7
2.2.	Stan i ocena wykonania wyznaczonych celów i kierunków interwencji	30
2.2.1.	Ochrona powietrza atmosferycznego	30
2.2.2.	Zagrożenia hałasem	47
2.2.3.	Ochrona przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych	55
2.2.4.	Gospodarowanie wodami	57
2.2.5.	Gospodarka wodno - ściekowa	62
2.2.6.	Gleby i ich zanieczyszczenie	77
2.2.7.	Zasoby geologiczne	81
2.2.8.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	88
2.2.9.	Ochrona zasobów przyrodniczych	97
2.2.10.	Ochrona przed skutkami poważnych awarii	117
3.	Ocena uzyskanych efektów ekologicznych	124
4.	Źródła finansowania przewidzianych do realizacji zadań	129
5.	Podsumowanie	135
6.	Załącznik – wzór ankiety	142
7.	Spis tabel	152
8.	Spis rysunków	154

1. Wprowadzenie

Zgodnie z art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2019 r. poz. 1396 ze zm.), zwanej dalej „ustawą Prawo ochrony środowiska”, organ wykonawczy województwa sporządza co 2 lata raport z wykonania programu ochrony środowiska i przedstawia go sejmikowi województwa.

Program ochrony środowiska jest dokumentem planowania strategicznego, zawierającym cele i kierunki polityki w zakresie środowiska prowadzonej przez województwo i określającym wynikające z nich cele oraz kierunki działań (interwencji). Podstawą prawną tego dokumentu jest art. 17 ustawy Prawo ochrony środowiska, który nakłada na zarząd województwa obowiązek jego wykonania i uchwalenia. Program ten nie pełni roli aktu prawa miejscowego.

Raport stanowi element monitoringu stanu środowiska naturalnego, w tym również w zakresie infrastruktury służącej ochronie środowiska na terenie województwa. Raport jest narzędziem, za pomocą którego zarząd województwa (jako organ wykonawczy województwa) sprawuje nadzór nad stopniem zaawansowania działań i zamierzeń zaplanowanych do realizacji w poszczególnych obszarach interwencji programie ochrony środowiska o charakterze strategicznym.

Przepisy ustawy Prawo ochrony środowiska nie określają wymagań dotyczących zakresu i formy raportu z realizacji Programu ochrony środowiska, wobec czego przyjęto, że Raport będzie służył ocenie realizacji celów długoterminowych i krótkoterminowych oraz zadań przyjętych w programie ochrony środowiska. Zawiera on kompleksową analizę stopnia realizacji zaplanowanych zadań ze wskazaniem obszarów newralgicznych, w których należałoby zintensyfikować działania, a które pomogą w realizacji przepisów krajowych, jak również strategii i programów ramowych Unii Europejskiej.

Niniejszy dokument jest Raportem z realizacji "Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024 r." i obejmuje okres od 01.01.2017 r. do 31.12.2018 r.

Głównym zadaniem Raportu jest dostarczenie niezbędnej wiedzy do określenia priorytetowych działań służących zrównoważonemu rozwojowi oraz poprawie aktualnego stanu środowiska, dlatego został on sporządzony na podstawie ankietyzacji – zebrania informacji z jednostek samorządowych i podmiotów realizujących zadania w zakresie szeroko rozumianej ochrony środowiska. Przy jego opracowaniu zostały wykorzystane materiały udostępnione przez:

- Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego,
- urzędy miast i gmin oraz starostwa powiatowe z terenu województwa podlaskiego,
- Główny Urząd Statystyczny,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie,
- Podlaskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Białymstoku,
- Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku,
- Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie,
- Parki Narodowe i Krajobrazowe z terenu województwa podlaskiego.

Na potrzeby opracowania dokonano ankietyzacji wszystkich jednostek samorządu terytorialnego województwa podlaskiego - łącznie wysłano 235 ankiet - 118 do gmin,

w tym do 3 miast na prawach powiatu (powiaty grodzkie), 14 starostw powiatowych (powiaty ziemskie), jednostek podległych pod JST, 4 parków narodowych, 3 parków krajobrazowych, WIOŚ w Białymstoku i w Warszawie, RDOŚ w Białymstoku, RDLP w Białymstoku, PGW Wody Polskie (Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Białymstoku i Zarządu Zlewni w Białymstoku) oraz UMWP. Wypełnione ankiety odesłało 190 jednostek (80,85%).

Należy mieć na uwadze, że nie wszystkie ankiety zostały odesłane lub wypełnione kompleksowo, w związku, z czym na potrzeby realizacji niniejszego dokumentu wykorzystano także dane statystyczne, w szczególności pochodzące z: Głównego Urzędu Statystycznego oraz Inspekcji Ochrony Środowiska, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku czy PGW Wody Polskie.

W Raporcie nie omówiono szczegółowo zagadnień z zakresu gospodarki odpadami, ponieważ kwestie tę reguluje Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2016-2022 przyjęty Uchwałą Nr XXXII/280/16 Sejmiku Województwa Podlaskiego w dniu 19 grudnia 2016 r.

2. Omówienie realizacji przyjętych w Programie ochrony środowiska Województwa Podlaskiego celów i zadań

W Programie ochrony środowiska dla województwa podlaskiego zdefiniowano najważniejsze walory środowiska naturalnego i zagrożenia w tym, wynikające z zanieczyszczenia środowiska, według modelu: siły sprawcze – presja – stan – wpływ – reakcja (opracowany przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju) dla poszczególnych obszarów interwencji, wskazano cele i kierunki inwestycyjne oraz zadania zmierzające do poprawy stanu środowiska i zachowania równowagi ekologiczno-społeczno-gospodarczej zgodnie z wymogami polityki ochrony środowiska i dyrektywami UE, oszacowano niezbędne nakłady na inwestycje proekologiczne oraz ustalono priorytety i źródła ich finansowania. Nadmienić należy nadto, że szeroko rozumiana polityka ochrony środowiska prowadzona jest w oparciu o strategię rozwoju, programy i dokumenty programowe, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2019 r. poz. 1925).

Przedstawione w ww. dokumencie cele i kierunki działań w zakresie poszczególnych obszarów interwencji zostały wyznaczone na podstawie zdefiniowanych zagrożeń i problemów dla tych obszarów wskazanych w analizie SWOT. Ponadto są one wynikiem potrzeb, jakie zaistniały w środowisku regionu i całej Polsce na przestrzeni ostatnich lat. Definiując je wzięto pod uwagę przede wszystkim główne problemy oraz ich hierarchię, uwarunkowania województwa podlaskiego, jak również bariery i możliwości finansowania działań.

Określone w Programie ochrony środowiska cele i kierunki, a także konkretne zamierzenia inwestycyjne im przypisane są spójne, zarówno z krajowymi, jak i wojewódzkimi programami, strategiami i planami w zakresie ochrony środowiska. Odzwierciedlają obecne trendy w zakresie jego ochrony, które przyczynią się także do realizacji polityk krajowych. Nadto wymienione cele i kierunki działań mają charakter komplementarny, wzajemnie się przenikają i krzyżują, co oznacza, że nie można realizować żadnego z nich w oderwaniu od całego programu. Sposób i zakres realizacji celów i zadań w latach 2017-2018 dla poszczególnych sektorów zaprezentowane zostały w poszczególnych podrozdziałach niniejszego Raportu.

2.1. Stan i ocena wykonania zadań własnych Zarządu Województwa Podlaskiego.

Zgodnie z obowiązującymi w okresie obowiązywania programu Wytycznymi do sporządzania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska opublikowanych przez Ministerstwo Środowiska w 2015 r. poprzez zadania własne samorządu województwa rozumie się zadania o charakterze organizacyjno-prawnym, finansowane przede wszystkim z budżetu województwa.

Oceny stanu środowiska dokonano z uwzględnieniem dziesięciu obszarów interwencji: ochrona klimatu i jakości powietrza, zagrożenia hałasem, pola elektromagnetyczne, gospodarowanie wodami, gospodarka wodno-ściekowa, zasoby geologiczne, gleby, gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów, zasoby przyrodnicze oraz zagrożenia poważnymi awariami. W każdym z powyższych obszarów interwencji uwzględniono zagadnienia horyzontalne tj. adaptację do zmian klimatu, monitoring środowiska i nadzwyczajne zagrożenia środowiska oraz działania edukacyjne.

W oparciu o analizę stanu środowiska na terenie województwa podlaskiego oraz zapisy dokumentów rządowych i regionalnych, w ramach poszczególnych obszarów interwencji, w Programie ochrony środowiska opracowano cele i kierunki interwencji. Wyznaczono łącznie 18 celów, 61 kierunków interwencji oraz 172 zadania. W miarę potrzeb i możliwości Samorząd Województwa Podlaskiego realizował wszystkie cele.

W ramach harmonogramu realizacji zadań własnych Zarządu Województwa Podlaskiego określono zadania dotyczące różnych aspektów związanych z ochroną środowiska. W poniższej tabeli przedstawiono realizację poszczególnych zadań własnych w latach 2017-2018.

Tabela 1. Stan wykonania harmonogramu realizacji zadań własnych Zarządu Województwa Podlaskiego w latach 2017-2018.

Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty zadania w zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu
			2017	2018	Razem		
Ochrona klimatu i jakości powietrza	1) Aktualizacja Programu ochrony powietrza dla aglomeracji białostockiej, Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej (zad. Nr 3 z zał. 1.1.)	Zarząd Województwa Podlaskiego, Sejmik Województwa	-	-	-	-	W latach 2017-2018 nie aktualizowano programów- brak podstawy do ww. aktualizacji.
Zagrożenia hałasem	2) Sporządzanie planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem źródeł hałasu oraz wprowadzanie zapisów dotyczących standardów akustycznych dla poszczególnych terenów (zad. Nr 1 z zał. 1.2.)	Sejmik Województwa Podlaskiego Przy współudziale: JST	Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego (przyjęty uchwałą Nr XXXVI/330/17 z dnia 22 maja 2017 r. z późn. zm.), rozdział 6.4.7. Ochrona środowiska przed hałasem zawiera kierunkowe działania zmierzające do poprawy klimatu akustycznego oraz zasady wdrażania dokumentów ochronnych.	-	-	Zadanie własne realizowane ze środków budżetu województwa podlaskiego	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego: – w latach 2017-2018 PBPP (we współpracy z Wójtem Gminy Radziłów) sporządzało miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie wsi Sośnia, gmina Radziłów (Uchwała Nr II/9/2018 Rady Gminy Radziłów z dnia 6 grudnia 2018 r.); – w 2017 r. PBPP (we współpracy z Burmistrzem Nowogrodu) sporządzało miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego nad rzeką Pisą, w obrębie wsi Baliki, Ptaki i Serwatki (projekt przekazano do uchwalenia w styczniu 2018 r.- dotychczas nie uchwalono); – w latach 2017-2019 PBPP (we współpracy z Burmistrzem Rajgród) sporządzało miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Rajgród – tereny przyległe do Jeziora Rajgrodzkiego w rejonie Opartowa (Uchwała Nr VII/58/19 Rady Miejskiej w Rajgródzie

Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty zadania w zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu
			2017	2018	Razem		
							z dnia 30 maja 2019 r.); w ww. planach wprowadzono zapisy dotyczące zasad ochrony klimatu akustycznego (w tym standardy akustyczne) dla poszczególnych terenów.
	3) Aktualizacja istniejących programów ochrony przed hałasem oraz opracowanie nowych w miarę zaistniałej potrzeby (zad. nr 7 z zał. 1.2.)	Sejmik Województwa Podlaskiego, Zarząd Województwa Polskiego przy udziale: Prezydent Miasta Białystok	-	-	-	-	W latach 2017-2018 nie sporządzano i nie aktualizowano programów- brak podstawy do ich aktualizacji.
Pola elektromagnetyczne	4) Opracowanie i aktualizacja planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem ochrony przed polami elektromagnetycznymi (zad. nr 1 z zał. 1.3.)	Sejmik Województwa Podlaskiego przy współudziale: JST	Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego (przyjęty uchwałą Nr XXXVI/330/17 z dnia 22 maja 2017 r. z późn. zm.), rozdział 6.5.1.3. Zasady ochrony prawidłowego funkcjonowania systemów energetycznych zawiera kierunkowe działania chroniące przed polami elektromagnetycznymi.	-	-	Zadanie własne realizowane ze środków budżetu województwa podlaskiego	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego: – w latach 2017-2018 PBPP (we współpracy z Wójtem Gminy Radziłów) sporządzało miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie wsi Sośnia, gmina Radziłów (Uchwała Nr II/9/2018 Rady Gminy Radziłów z dnia 6 grudnia 2018 r.); – w 2017 r. PBPP (we współpracy z Burmistrzem Nowogrodu) sporządzało miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego nad rzeką Pisą, w obrębie wsi Baliki, Ptaki i Serwatki (projekt przekazano do uchwalenia w styczniu 2018 r. - dotychczas nie uchwalono); – w latach 2017-2019 PBPP (we współpracy z Burmistrzem Rajgrodu) sporządzało miejscowy plan

Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty zadania w zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu
			2017	2018	Razem		
							zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Rajgród – tereny przyległe do Jeziora Rajgrodzkiego w rejonie Opartowa (Uchwała Nr VII/58/19 Rady Miejskiej w Rajgrodzie z dnia 30 maja 2019 r.); w ww. planach wprowadzono zapisy dotyczące zasad ochrony przed polami elektromagnetycznymi.
Gospodarowanie wodami	5) Przegląd pozwoleń wodnoprawnych, w tym związanych z poborem wód podziemnych (zad. nr 6. z zał. 1.4.)	Marszałek Województwa Podlaskiego przy współdziałaniu: starostów powiatowych, prezydentów miast na prawach powiatu: Białegostoku, Suwałk i Łomży, PGW Wody Polskie.	5 szt.	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie	-	Zadanie własne realizowane ze środków budżetu województwa podlaskiego	W ramach bieżącej pracy dokonano przeglądów wydanych pozwoleń wodnoprawnych na podstawie ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2017 r. poz. 1121 ze zm.), która obowiązywała do dnia 31 grudnia 2017 r. Zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2018 r. poz. 2268 ze zm.) z dniem 1 stycznia 2018 r. Kompetencje marszałków zostały przejęte przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie tj. właściwych miejscowo dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej (Dyrektora RZGW w Białymstoku i Dyrektora RZGW w Lublinie) - podział obszarów działania zlewniami głównych rzek, nie granicami województw.
	6) Tworzenia i aktualizacja planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem zrównoważonego gospodarowania i ochrony wód (zad. nr 19 z zał. 1.4.)	Sejmik Województwa Podlaskiego przy współdziałaniu: JST, jednostki podległe JST, właściciela śródlądowych wód płynących, właścicieli gruntów ze	Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego (przyjęty uchwałą Nr XXXVI/330/17 z dnia 22 maja 2017 r. z późn. zm.), rozdział 6.4.2. Racjonalne gospodarowanie wodami zawiera kierunkowe	-	-	Zadanie własne realizowane ze środków budżetu województwa podlaskiego	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego: – w latach 2017-2018 PBPP (we współpracy z Wójtem Gminy Radziłów) sporządzało miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie wsi Sośnia, gmina Radziłów (Uchwała Nr II/9/2018 Rady Gminy Radziłów

Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty zadania w zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu
			2017	2018	Razem		
		śródlądowymi wodami stojącymi	działania zrównoważonego gospodarowania wodami oraz ochrony ich jakości.				<p>z dnia 6 grudnia 2018 r.);</p> <ul style="list-style-type: none"> – w 2017 r. PBPP (we współpracy z Burmistrzem Nowogrodu) sporządzało miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego nad rzeką Pisą, w obrębie wsi Baliki, Ptaki i Serwatki (projekt przekazano do uchwalenia w styczniu 2018 r. - dotychczas nie uchwalono); – w latach 2017-2019 PBPP (we współpracy z Burmistrzem Rajgrodu) sporządzało miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Rajgród – tereny przyległe do Jeziora Rajgrodzkiego w rejonie Opartowa (Uchwała Nr VII/58/19 Rady Miejskiej w Rajgrodzie z dnia 30 maja 2019 r.); <p>w ww. planach wprowadzono zapisy dotyczące zasad ochrony wód.</p>
Gospodarka wodno-ściekowa	7) Sporządzanie i przekazywanie sprawozdań z realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (zad. nr 13 z zał.1.5.)	Marszałek Województwa Podlaskiego	Sporządzono sprawozdanie za rok 2016	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie	-	Zadanie własne realizowane ze środków budżetu województwa podlaskiego	<p>Corocznie sporządzało sprawozdanie z aglomeracji województwa podlaskiego. W 2017 roku za rok 2016, natomiast w grudniu 2017 r. rozesłano pismo do aglomeracji w związku ze zmianą ustawy Prawo wodne.</p> <p>Zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2018 r. poz. 2268 ze zm.), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2018 r., kompetencje marszałków zostały przejęte przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie tj. właściwych miejscowo dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej (Dyrektora RZGW</p>

Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty zadania w zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu
			2017	2018	Razem		
							w Białymstoku i Dyrektora RZGW w Lublinie) i do nich należy kierować wypełnione sprawozdania z każdej aglomeracji.
Zasoby geologiczne	8) Ochrona zasobów geologicznych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin (zad. nr 1 z zał. 1.6.)	Sejmik Województwa Podlaskiego przy współudziale: JST	-	-	-	Zadanie własne realizowane ze środków budżetu województwa podlaskiego	W przygotowywanych projektach wniosków do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, jak również w projektach uzgodnień tych dokumentów uwzględnia się zasady ochrony zasobów geologicznych wynikające z Planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego.
	9) Opracowanie i aktualizacja planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem zrównoważonego gospodarowania kopaliniami (zad. nr 10 z zał. 1.6.)	Sejmik Województwa Podlaskiego przy współudziale: JST	Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego (przyjęty Uchwałą r XXXVI/330/17 z dnia 22 maja 2017 r. z późn. zm.), rozdział 6.4.5. Ochrona obszarów złóż kopalini zawiera kierunkowe działania gospodarowania kopaliniami.	-	-	Zadanie własne realizowane ze środków budżetu województwa podlaskiego	-

Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty zadania w zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu
			2017	2018	Razem		
Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	10) Aktualizacja Planu gospodarki odpadami województwa podlaskiego (zad. nr 17 z zał. 1.8.)	Sejmik Województwa Podlaskiego, Zarząd Województwa Podlaskiego	-	Aktualizacja dokumentu	-	Zadanie własne realizowane ze środków budżetu województwa podlaskiego	W 2018 r. została rozpoczęta aktualizacja Planu gospodarki odpadami województwa podlaskiego w zakresie wyznaczenia w województwie podlaskim miejsc spełniających warunki magazynowania odpadów przeznaczone dla transportów odpadów zatrzymanych przez stosowne organy (Krajowa Administracja Skarbowa, Straż Graniczna, Policja, Inspekcja Transportu Drogowego, organy Inspekcji Ochrony Środowiska). Realizacja zadania została zakończona Uchwałą Nr VI/42/19Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 18 lutego 2019 roku. Konieczność wykonania aktualizacji wynikała z art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2018 r. poz. 1479).
	11) Aktualizacja wojewódzkiego programu usuwania wyrobów zawierających azbest (zad. nr 13 z zał. 1.8.)	Marszałek Województwa Podlaskiego	-	-	-	-	Aktualizacja obowiązującego dokumentu nie była wykonywana.
	12) Prowadzenie bazy danych o odpadach (zad. nr 18. Zał. 1.8.)	Marszałek Województwa Podlaskiego	WSO (Wojewódzki System Odpadowy)	WSO (Wojewódzki System Odpadowy)	WSO (Wojewódzki System Odpadowy)	-	Zadanie własne realizowane ze środków budżetu województwa podlaskiego

Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty zadania w zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu
			2017	2018	Razem		
							odpadami (tzw. rejestr BDO).
	13) Wydawanie zezwoleń w zakresie gospodarki odpadami (zad. nr 18. Zał. 1.8.)	Marszałek Województwa Podlaskiego	<p><i>Wytwarzanie odpadów:</i> - 4 nowe zezwolenia</p> <p><i>Zbieranie odpadów:</i> - 3 nowe zezwolenia</p> <p><i>Przetwarzanie odpadów:</i> - 3 nowe, - 1 odmowa udzielenia zezwolenia</p>	<p><i>Wytwarzanie odpadów:</i> - 3 nowe zezwolenia, - 7 decyzji wygaszających zezwolenia, - 1 decyzja umarzająca postępowanie ws. udzielenia zezwolenia.</p> <p><i>Zbieranie odpadów:</i> - 1 nowe zezwolenie.</p> <p><i>Przetwarzanie odpadów:</i> - 1 decyzja zmieniająca zezwolenie. - 1 decyzja wygaszająca zezwolenie.</p>	-	Zadanie własne realizowane ze środków budżetu województwa podlaskiego	Zadanie realizowane na bieżąco w ramach zadań własnych.
	14) Prowadzenie bazy azbestowej (zad. nr 14 z zał. 1.8.)	Marszałek Województwa Podlaskiego	74 informacje o wyrobach zawierających azbest złożonych przez podmioty i wprowadzonych do Bazy Azbestowej	67 informacji o wyrobach zawierających azbest złożonych przez podmioty i wprowadzonych do Bazy Azbestowej	-	Zadanie własne realizowane ze środków budżetu województwa podlaskiego	Zadanie realizowane na bieżąco w ramach zadań własnych.
	15) Monitoring w zakresie gospodarki odpadami (zad. nr 19 z zał. 1.8.)	Marszałek Województwa Podlaskiego, WIOŚ	-	-	-	Zadanie własne realizowane ze środków budżetu województwa podlaskiego	Zadanie realizowane na bieżąco w ramach zadań własnych.
Zasoby przyrodnicze	16) Powoływanie nowych form ochrony przyrody i krajobrazu (zad. nr 9 z zał. 1.3.)	Sejmik Województwa Podlaskiego	-	-	-	Zadanie własne realizowane ze środków budżetu województwa podlaskiego	W bieżącym okresie sprawozdawczym nie były wyznaczane nowe formy ochrony przyrody i krajobrazu. W przygotowywanych projektach wniosków do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studiów uwarunkowań

Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty zadania w zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu
			2017	2018	Razem		
							i kierunków zagospodarowania przestrzennego, jak również w projektach uzgodnień tych dokumentów uwzględnia się przebieg wyznaczonych (ustanowionych) w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego korytarzy ekologicznych o znaczeniu ponadregionalnym, łączących obszary o najcenniejszych walorach przyrodniczych (najwyższym reżimie ochronnym).
	17) Regulacja populacji zwierząt łownych (zad. nr 9 z zał. 1.9.)	Marszałek Województwa Podlaskiego, Sejmik Województwa Podlaskiego przy współudziale: PGL LP, PZł, koła łowieckie, starostwa powiatowe, RDOŚ	-	-	-	-	Redukcja populacji dzików w związku z szerzącym się wirusem Afrykańskiego Pomoru Świń została przeprowadzona w roku 2015. Zadanie realizowane było jednorazowo w związku z nadzwyczajną sytuacją zagrożenia, jaką niósł za sobą wirus ASF i nie było kontynuowane w kolejnych latach.
	18) „Pilotażowy program odbudowy populacji zwierzyny drobnej w województwie podlaskim na 2018 rok”.	Marszałek Województwa Podlaskiego przy współudziale: PZł i kół łowieckich	-	100 000,00		Środki budżetu województwa podlaskiego	W ramach realizowanego przedsięwzięcia wsiedlono 186 sztuk zająca szaraka i 1731 sztuk kuropatw. Nowe zadanie realizowane od 2018 r. i planowane do kontynuowania w latach kolejnych.
	19) Wydawanie pozwoleń zintegrowanych (zad. nr 15 z zał. 1.9.)	Marszałek Województwa Podlaskiego	17 szt.	30 szt.	-	Zadanie własne realizowane ze środków budżetu województwa podlaskiego	Zadanie realizowane na bieżąco w ramach zadań własnych.
	20) Naliczanie opłat za korzystanie ze środowiska	Marszałek Województwa Podlaskiego	Wpłynęło 4723 sprawozdań. 1359 podmiotów wniosło	Wpłynęło 4118 sprawozdań. 1366 podmiotów	-	Zadanie własne realizowane ze środków budżetu	Zadanie realizowane na bieżąco w ramach zadań własnych.

Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty zadania w zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu
			2017	2018	Razem		
	(zad. nr 16 z zał. 1.9.)	Zadanie monitorowane: starostowie powiatów w województwie podlaskim	opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska na łączną kwotę 26 874 924,34 zł, w tym 3 475 322,09 zł w ramach opłat podwyższonych.	wniosło opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska na łączną kwotę 24 727 934,51 zł, w tym 1 637 050,00 zł w ramach opłat podwyższonych.		województwa podlaskiego	
	21) Opiniowanie powiatowych/ gminnych programów ochrony środowiska (zad. nr 18 z zał. 1.9.)	Zarząd Województwa Podlaskiego Zadanie monitorowane: starostowie powiatów w województwie podlaskim	Ilość zaopiniowanych dokumentów: 2 (Miasto Białystok, powiat kolneński)	Ilość zaopiniowanych dokumentów: 0	-	Zadanie własne realizowane ze środków budżetu województwa podlaskiego	Zadanie realizowane na bieżąco w ramach zadań własnych.
	22) Wydanie wniosków i uzgodnień do projektów studiów gminnych i projektów planów miejscowych i ich zmian sporządzonych przez samorządy gminne (zad. nr 24 z zał. 1.9.)	Zarząd Województwa Podlaskiego	Przygotowano: - 92 projekty uchwał Zarządu Województwa zawierających wnioski do uwzględnienia w sporządzanych przez samorządy gminne opracowaniach planistycznych, -137 projektów uzgodnień opracowań planistycznych gminnych (w tym 5 odmów uzgodnienia).	Przygotowano: - 92 projekty uchwał z wnioskami, - 127 uzgodnień.	-	Zadanie własne realizowane ze środków budżetu województwa podlaskiego	Zadanie realizowane na bieżąco w ramach zadań własnych.
	23) Określenie krajobrazów występujących na obszarze województwa (zad. nr 28 z zał. 1.9.)	Marszałek Województwa Podlaskiego	-	Zadanie rozpoczęte w 2018 r.	-	Zadanie własne realizowane ze środków budżetu województwa podlaskiego	Zadania są związane z wykonaniem audytu krajobrazowego realizowanego na podstawie Uchwały Nr 316/4634/2018 Zarządu Województwa Podlaskiego w sprawie przystąpienia do sporządzenia audytu krajobrazowego dla województwa podlaskiego.
	24) Lokalizacja						

Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty zadania w zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu
			2017	2018	Razem		
	krajobrazów priorytetowych (zad. nr 29 z zał. 1.9.)						
	25) Wskazanie lokalizacji i granic parków kulturowych, parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu (zad. nr 30 z zał. 1.9.)						
	26) Wskazanie obiektów znajdujących się na listach Światowego Dziedzictwa UNESCO, obszarów Sieci Rezerwatów Biosfery UNESCO (MaB) lub obszarów i obiektów proponowanych do umieszczenia na tych listach (zad. nr 31 z zał. 1.9.)						
	27) Wskazanie zagrożeń dla możliwości zachowania wartości krajobrazu (zad. nr 32 z zał. 1.9.)						
	28) Rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania i ochrony krajobrazu, w						

Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty zadania w zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu
			2017	2018	Razem		
	szczególności poprzez wskazanie obszarów, które powinny zostać objęte formami ochrony przyrody (zad. nr 33 z zał. 1.9.)						
	29) Wskazanie lokalnych form architektonicznych zabudowy w obrębie krajobrazów (zad. nr 34 z zał. 1.9.)						
	30) Organizacja konkursów i olimpiad, prowadzenie akcji, kampanii informacyjnych, konkursy, wystawy, warsztaty, publikacje o charakterze edukacyjnym, ulotki, broszury (zad. nr 36 z zał. 1.9.)	Zarząd Województwa Podlaskiego w tym przy współudziale Politechniki Białostockiej oraz JST, parków narodowych, parków krajobrazowych, PGL LP, ośrodków edukacyjnych.	35 363,76	80 112,17	115 475,93	Środki budżetu województwa podlaskiego	<p>W roku 2017:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. XXXII Olimpiada Wiedzy Ekologicznej. 2. Konkurs „Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski”. 3. Szkolenie „Kampania edukacyjna drzewa w mieście”. 4. Plener fotograficzny pt. „Śladami Profesora Witolda Sławińskiego”. 5. Konkurs „Poznajemy hepterofaunę Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej”. 6. Impreza „Noc Świętojańska w Turtulu”. 7. Konferencja „Ochrona przyrody w rękach samorządów województw”. 8. Druk kalendarzy ze zdjęciami parków krajobrazowych z terenu województwa podlaskiego. <p>W roku 2018:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. XXXIII Olimpiada Wiedzy Ekologicznej. 2. Konkurs „Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski”. 3. Impreza „Noc Świętojańska w Turtulu”.

Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty zadania w zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu
			2017	2018	Razem		
							4. Poznać wybrane ssaki Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej”. 5. Konferencja – „100 lat ochrony dziedzictwa przyrodniczego województwa podlaskiego”. 6. Konferencja „30 lat powołania Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej”. 7. Szkolenie „Kampania edukacyjna drzewa w mieście – etap II”. 8. Zakup wydawnictw i materiałów promocyjnych.
	31) Wspieranie realizacji edukacji ekologicznej poprzez przekazywanie dotacji organizacjom pozarządowym.	Zarząd Województwa Podlaskiego	85 997,38	89 438,98	175 438,98	Środki budżetu województwa podlaskiego	Konkursy dla organizacji pozarządowych na realizację zadań z zakresu ochrony przyrody i edukacji
	32) Wspieranie realizacji ochrony przyrody poprzez przekazywanie dotacji organizacjom pozarządowym.	Zarząd Województwa Podlaskiego	49 951,23	69 552,50	119 503,73	Środki budżetu województwa podlaskiego	Konkursy dla organizacji pozarządowych na realizację zadań z zakresu ochrony przyrody i edukacji
Zagrożenia poważnymi awariami	33) Dopuszczenie jednostek ratownictwa, w tym OSP (zakup samochodów ratowniczo-gaśniczych, sprzętu ratowniczego, itp.) (zad. nr 1. z zał. 1.10.)	Sejmik Województwa Podlaskiego przy współudziale: JST, KW PSP i jednostki podległe, OSP	400 000,00	800 000,00	1 200 000,00	Środki budżetu województwa podlaskiego	Corocznie udzielana jest pomoc OSP na zakup drobnego sprzętu ratowniczo – gaśniczego.

Źródło: Dane Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego, Sprawozdania z realizacji budżetu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego za lata 2017 r. i 2018 r.

Uwaga: zarząd nad drogami wojewódzkimi w zakresie: planowania, budowy, modernizacji, utrzymania i ochrony pełni Podlaski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Białymstoku – powołany uchwałą Nr VI/18/99 Sejmiku Województwa Podlaskiego dnia 25.02.1999 r.

1) Wydawanie pozwoleń zintegrowanych i zezwoleń w zakresie gospodarki odpadami

Pozwolenia zintegrowane wydawane są dla instalacji, których eksploatacja, ze względu na rodzaj i skalę prowadzonej działalności, może powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości na podstawie art. 201 ust. 1. ustawy Prawo ochrony środowiska, wymienionych w załączniku do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 sierpnia 2014 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. z 2014 r. poz. 1169).

Decyzje w zakresie wytwarzania, zbierania i przetwarzania odpadów wydawane są na podstawie art. 180 pkt 3, art. 180a, art. 181 ust. 1 pkt 4 oraz art. 183 ust. 1 ustawy Prawo ochrony środowiska.

Stosownie do art. 378 ust. 2a ustawy Prawo ochrony środowiska marszałek województwa jest właściwy w sprawach wydania ww. decyzji.

W latach 2017-2018 wydano łącznie 47 decyzji w zakresie pozwoleń zintegrowanych (nowych i zmian pozwoleń) tj. 17 decyzji w 2017 r. i 30 decyzji w 2018 r., zaś w zakresie gospodarki odpadami – łącznie 7 nowych zezwoleń na wytwarzanie odpadów oraz stwierdzono wygaśnięcie 7 zezwoleń w tym zakresie, 4 nowe zezwolenia w zakresie zbierania odpadów oraz 3 nowe zezwolenia na przetwarzanie odpadów, udzielenia jednego zezwolenia na ww. przetwarzanie odpadów odmówiono, jedno zezwolenie zmieniono oraz stwierdzono wygaśnięcie jednego zezwolenia w ww. zakresie.

2) Naliczanie opłat za korzystanie ze środowiska

W latach objętych niniejszym raportem Marszałek Województwa Podlaskiego kontynuował działania związane z wystawianiem opłat za korzystanie ze środowiska ponoszonych w wyniku wprowadzania do środowiska: gazów lub pyłów do powietrza, ścieków do wód lub do ziemi, poboru wód oraz składowania odpadów.

Nadmienić należy, że obowiązek ponoszenia opłat z tytułu wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi oraz poboru wód (podziemnych lub powierzchniowych) od 1 stycznia 2018 r. został uregulowany przepisami nowowprowadzonej ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 grudnia 2017 r. w sprawie jednostkowych stawek opłat za usługi wodne, co do naliczania których kompetencje posiada PGW Wody Polskie.

Do ponoszenia przedmiotowych opłat za korzystanie ze środowiska zobowiązani są m.in.:

- przedsiębiorcy, czyli osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną - wykonujący we własnym imieniu działalność gospodarczą, w tym także wspólnicy spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej,
- osoby prowadzące działalność wytwórczą w rolnictwie w zakresie upraw rolnych, chowu lub hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego,
- osoby wykonujące zawód medyczny w ramach indywidualnej praktyki lub indywidualnej specjalistycznej praktyki,
- jednostki organizacyjne niebędące przedsiębiorcami,
- osoby fizyczne niebędące podmiotami, o których mowa wyżej, korzystające ze środowiska na podstawie pozwoleń.

W latach 2017-2018 na konto Województwa Podlaskiego wpłynęło 51 602 858,85 zł z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska (tj. o 843 482,18 zł więcej w stosunku do lat 2015-2016), pomimo, że jak wskazano wyżej, część ww. opłat od 2018 r. naliczanych jest przez PGW Wody Polskie. Środki te zostały rozdysponowane zgodnie z przepisami ustawy Prawo ochrony środowiska na rzecz NFOŚiGW w Warszawie, WFOŚiGW w Białymstoku oraz budżetów powiatów i gmin, GDOŚ na realizację zadań proekologicznych.

Tabela 2. Opłaty ponoszone z tytułu korzystania ze środowiska.

Wyszczególnienie	2017	2018
Wpływy z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska w wyniku wprowadzania gazów lub pyłów do powietrza, pobór wody i odprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, składowanie odpadów	26 874 924,3 zł w tym: 3 475 322,09 zł z tytułu opłat podwyższonych	24 727 934,51 zł w tym: 1 637 050,00 zł z tytułu opłat podwyższonych

Źródło: Dane Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego.

3) Wprowadzenie obowiązku umieszczania w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego granic obszarów udokumentowanych i potencjalnych złóż kopalin, terenów zalewowych, obszarów zagrożonych hałasem z uwzględnieniem źródeł hałasu, wprowadzenie zapisów odnośnie standardów akustycznych dla poszczególnych terenów oraz ochrony przed polami elektromagnetycznymi

W imieniu Samorządu Województwa Podlaskiego zadania z zakresu planowania przestrzennego realizowane jest przez Podlaskie Biuro Planowania Przestrzennego w Białymstoku, zwane dalej „PBPP”.

Obowiązek umieszczania w miejscowych planach granic udokumentowanych i potencjalnych występowania udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla oraz obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych oraz zapisów odnośnie standardów akustycznych i ochrony przed polami elektromagnetycznymi wynika z przepisów ustawy z dnia 27 marca 2003 r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 1945 ze zm.) o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. W 2017 r. sporządzono Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego (przyjęty Uchwałą Nr XXXVI/330/17 z dnia 22 maja 2017 r. z późn. zm.), zwanego dalej „planem”. W przedmiotowym planie wprowadzono zapisy co do ww. elementów.

W rozdziale 6.4.5. planu pn. Ochrona obszarów złóż kopalin i określono kierunkowe działania gospodarowania kopalinami wskazano w szczególności występujące w województwie podlaskim złoża kopalin o znaczeniu ogólnokrajowym – rudy żelaza, tytanu i wanadu, kopaliny niezbędne do zabezpieczenia potrzeb budowlanych regionu – piaski kwarcowe, piaski i żwiry, ilaste surowce ceramiki budowlanej oraz kreda i torf.

W suwalskim proterozoicznym masywie zasadowym występują złoża magmowe formacji Fe-Ti-V - wanadonośnych rud magnetytowo-ilmenitowych. Złoża udokumentowano w latach 70-tych XX w., na głębokości 850÷2300 m. Dla tych złóż w 1996 r. zostały na nowo opracowane i przyjęte kryteria bilansowości, na podstawie których zasoby złóż Krzemianka i Udryń zakwalifikowano wówczas, jako pozabilansowe ze względu na niskie zawartości metali, a głównie wanadu i znaczną głębokość udokumentowania. W latach 2017r. i 2018 r. nie dokonywano ich wydobycia.

Dla wskazanych złóż określono kierunki ochrony polegające głównie na prowadzeniu prac dokumentalnych surowców mineralnych w celu ustalenia i wdrażania zasad ich ochrony oraz ochronę

i racjonalne wykorzystywanie zasobów wód leczniczych będących podstawą gospodarki uzdrowiskowej w Augustowie, Supraślu i potencjalnie w Mielniku.

W ramach ciągłej działalności PBPP w przygotowywanych projektach wniosków do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, jak również w projektach uzgodnień tych dokumentów, uwzględniał on każdorazowo zasady ochrony zasobów geologicznych wynikające z ww. planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego.

W przedmiotowym planie zawarto również rozdział 6.4.2. Racjonalne gospodarowanie wodami z kierunkowanymi działaniami zrównoważonego gospodarowania wodami oraz ochrony ich jakości. Ustalane działania i cele są zgodne z zapisami Ramowej Dyrektywy Wodnej (będącej nadrzędnym dokumentem określającym wymogi i standardy w dziedzinie polityki wodnej w krajach członkowskich Unii Europejskiej i obejmują m.in. zaspokojenie zapotrzebowania na wodę ludności, rolnictwa i przemysłu, ochronę wód i ekosystemów znajdujących się w dobrym stanie, poprawę jakości wód i stanu ekosystemów zdegradowanych działalnością człowieka oraz zmniejszenie zanieczyszczenia wód podziemnych.

Założone cele i kierunki działań realizowane były również przez kontrolę i ocenę wypełnienia prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej, ze szczególnym uwzględnieniem praktyki zarybiania gatunkami drapieżnymi czy wydawanie w szczególności nowych pozwoleń zintegrowanych oraz pozwoleń wodnoprawnych (przez Marszałka Województwa Podlaskiego - do końca 2017 r.) według faktycznego zapotrzebowania na wodę, a nie możliwości technicznych poboru wody z ujęcia wód.

W rozdziale 6.4.7. planu pn. Ochrona środowiska przed hałasem zawarto kierunkowe działania zmierzające do poprawy klimatu akustycznego oraz zasady wdrażania dokumentów ochronnych obejmujące budowę obwodnic miast umożliwiającą zmniejszenie „tranzytowego” hałasu komunikacyjnego na obszarach, na których występują przekroczenia poziomów dopuszczalnych, budowę i modernizację sieci drogowo-ulicznej w technologii cichych nawierzchni, stosowanie odpowiednich odległości zabudowy od istniejących i projektowanych ulic i linii kolejowych uwzględniając zasięg ponadnormatywnego hałasu, stosowanie zabezpieczeń technicznych przed hałasem w ramach ciągów komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu na obszarach zabudowanych oraz nasadzeń zieleni, stosowanie w budynkach odpowiednich zabezpieczeń akustycznych przed uciążliwościami związanymi z zewnętrznym hałasem i drganiami, modernizację taboru komunikacji miejskiej na tabor o jednostkach napędowych emitujących hałas o niższych poziomach i zwiększanie konkurencyjności transportu publicznego w stosunku do indywidualnego, tworzenie stref wolnych od ruchu samochodowego w miastach (lub stref z ruchem ograniczonym) oraz warunków do bezpiecznego ruchu rowerowego i pieszego.

Wskazane kierunki i zasady w ww. zakresie zawarte zostały w dokumentach takich jak: Program ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Białegostoku, Programu ochrony środowiska przed hałasem dla terenów położonych w województwie podlaskim poza aglomeracjami, wzdłuż dróg o natężeniu ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie, których eksploatacja powoduje ponadnormatywne oddziaływanie akustyczne, poprzez stosowanie działań inwestycyjnych prowadzących do zmniejszenia uciążliwości akustycznych dróg krajowych i wojewódzkich objętych ww. programami, uwzględnianie w studiach i miejscowych planach zagospodarowania terenu ustaleń z ww. programów, dotyczących kształtowania przestrzeni w otoczeniu źródeł hałasu.

Zasady ochrony prawidłowego funkcjonowania systemów energetycznych z określeniem kierunkowych działań chroniących przed polami elektromagnetycznymi zawarto w rozdziale 6.5.1.3.

planu i dotyczą one obowiązku wyznaczania w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w planach miejscowych pasów technologicznych od linii napowietrznych i dla turbin wiatrowych oraz stref kontrolowanych dla systemu gazowniczego.

Realizując powyższe w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wprowadzano kompleksowo zapisy dotyczące zrównoważonego gospodarowania wodami i zasad ich ochrony, zasad ochrony klimatu akustycznego, w tym standardy akustyczne dla poszczególnych terenów oraz zasady ochrony przed polami elektromagnetycznymi:

- w latach 2017-2018 PBPP (we współpracy z Wójtem Gminy Radziłów) sporządzało miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie wsi Sośnia, gmina Radziłów (Uchwała nr II/9/2018 Rady Gminy Radziłów z dnia 6 grudnia 2018 r.),
- w 2017 r. PBPP (we współpracy z Burmistrzem Nowogrodu) sporządzało miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego nad rzeką Pisą, w obrębie wsi Baliki, Ptaki i Serwatki (projekt planu przekazano do uchwalenia w styczniu 2018 r. – dotychczas nie uchwalono),
- w latach 2017-2019 PBPP (we współpracy z Burmistrzem Rajgródu) sporządzało miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru miasta Rajgród – tereny przyległe do Jeziora Rajgrodzkiego w rejonie Opartowa (Uchwała nr VII/58/19 Rady Miejskiej w Rajgródzie z dnia 30 maja 2019 r.).

4) Opiniowanie powiatowych programów ochrony środowiska pod względem ich zgodności z obowiązującym prawodawstwem i programem wojewódzkim

Obowiązek ten wynika z art. 17 ust. 2 pkt 2 ustawy Prawo ochrony środowiska, zgodnie z którym organ wykonawczy województwa (zarząd województwa) opiniuje projekty powiatowych programów ochrony.

W 2017 r. Zarząd Województwa Podlaskiego zaopiniował projekty 2-óch powiatowych programów ochrony środowiska, które dotyczyły Miasta Białystok oraz powiatu kolneńskiego.

5) Opracowanie programów ochrony powietrza i programów ochrony przed hałasem

W roku 2015 został opracowany i przyjęty Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów położonych w województwie podlaskim poza aglomeracjami, wzdłuż dróg o natężeniu ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie, których eksploatacja powoduje ponadnormatywne oddziaływanie akustyczne, określone wskaźnikami L_{DWN} i L_N , Uchwała Sejmiku Województwa Podlaskiego Nr V/35/15 z dnia 23 lutego 2015 r. Celem programu jest dostosowanie poziomu hałasu do dopuszczalnego.

W roku 2016 została opracowana i uchwalona aktualizacja Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej” Uchwałą Sejmiku Województwa Podlaskiego Nr XXIX/261/16 z dnia 24 października 2016 r., celem której jest osiągnięcie poziomu docelowego benzo (a) pirenu- B(a)P.

Konieczność opracowania ww. dokumentów wynika z art. 91 oraz 119 ustawy Prawo ochrony środowiska. W latach 2017-2018 nie aktualizowano przedmiotowych programów, bowiem brak było podstaw do przeprowadzenia ich aktualizacji.

6) Opiniowanie pod względem wpływu na ochronę środowiska miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

W okresie 2017-2018 przygotowano łącznie **184 projekty uchwał** Zarządu Województwa zawierające wnioski do uwzględnienia w sporządzanych przez samorządy gminne opracowaniach planistycznych oraz **264 uzgodnienia opracowań planistycznych** gminnych (w tym 5 odmów uzgodnienia). W porównaniu do poprzedniego okresu raportowania ilość projektów uchwał do projektów studiów gminnych i projektów planów miejscowych i ich zmian wzrosła o 37 projektów (w latach 2015-2016 wyniosła 147). W odniesieniu do uzgodnień opracowań planistycznych gminnych ich ilość w latach 2017-2018 również wzrosła o 72 w stosunku do lat 2015-2016 (w latach 2015-2016 wyniosła 192).

7) Opracowanie i zatwierdzenie planów ochrony dla istniejących parków krajobrazowych przez dyrektora parku krajobrazowego

Zadanie zostało zrealizowane w latach wcześniejszych - wszystkie parki krajobrazowe na terenie województwa podlaskiego posiadają opracowane i zatwierdzone plany ochrony.

8) Ujmowanie w politykach wojewódzkich aspektów ochrony wód, gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami

Zarząd Województwa, realizując obowiązek wynikający z przepisów ustawy Prawo ochrony środowiska sporządził „Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2017–2020 z perspektywą do 2024 roku” wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko.

Zakres tejsze prognozy, zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2018 r. poz. 2081 ze zm.) został uzgodniony z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Białymstoku oraz Podlaskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym w Białymstoku. Przygotowany projekt dokumentu został pozytywnie zaopiniowany przez Ministra Środowiska, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku oraz Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku i w dniu 24 października 2016 r. przyjęty Uchwałą Nr XXIX/262/16 przez Sejmik Województwa Podlaskiego. W dokumencie uwzględniono kwestie związane z ochroną wód w 4 obszarze interwencji – Gospodarowanie wodami, w 5 Gospodarka wodno – ściekowa oraz 8 Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów. W obszarach zostały wyznaczone cele oraz kierunki interwencji oraz zawarto odniesienie do odrębnych planów w tym zakresie.

Zarząd Województwa Podlaskiego, realizując nadto obowiązek wynikający z przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2019 r. poz. 701), sporządził „Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2016-2022” (WPGO) wraz z Planem inwestycyjnym oraz Prognozą oddziaływania na środowisko. Przygotowany projekt dokumentu został pozytywnie zaopiniowany i uzgodniony przez Ministra Środowiska oraz zaopiniowany przez organy wykonawcze gmin, organy wykonawcze związków międzygminnych, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku oraz Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku, a w zakresie związanym z ochroną wód – przez Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie. W dniu 19 grudnia 2016 r. Sejmik Województwa Podlaskiego Uchwałą Nr XXXII/280/16, uchwalił „Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2016-2022” oraz podjął Uchwałą Nr XXXII/281/16 w sprawie wykonania „Planu Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2016-2022”.

W 2018 r. przeprowadzono aktualizację ww. planu gospodarki odpadami województwa podlaskiego w zakresie wyznaczenia w województwie podlaskim miejsc spełniających warunki magazynowania odpadów przeznaczone dla transportów odpadów zatrzymanych przez stosowne organy (Krajowa Administracja Skarbowa, Straż Graniczna, Policja, Inspekcja Transportu Drogowego, organy Inspekcji Ochrony Środowiska). Realizacja zadania została zakończona Uchwałą Nr VI/42/19 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 18 lutego 2019 roku. Konieczność jej wykonania wynikała z art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 1479).

Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych z aglomeracji województwa podlaskiego sporządzane i przekazywane są corocznie –w 2017 roku za rok 2016, w 2018 roku za rok 2017. W grudniu 2017 r. rozesłano informacje do aglomeracji o zmianach d 2018 r. w zakresie ww. sprawozdawczości. Powyższe wynikało ze zmiany ustawy Prawo wodne (obowiązującej do dnia 31 grudnia 2017 r.). Zgodnie z nowowprowadzoną ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2018 r. poz. 2268 ze zm.), która weszła w życie 1 stycznia 2018 r., kompetencje marszałków w powołanym zakresie zostały przejęte przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie. W odniesieniu do województwa podlaskiego kompetencje te obecnie należą do właściwych miejscowo dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej tj. Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Białymstoku i Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Lublinie (obszary ich działania nie wynikają z podziału administracyjnego kraju, a z podziału kraju według regionów wodnych, co do których właściwość poszczególnych jednostek PGW Wody Polskie określono w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 28 grudnia 2017 r. w sprawie nadania statutu Państwowego Gospodarstwu Wodnemu Wody Polskie). Od 2018 r. do ww. organów kierowane są wypełnione sprawozdania z każdej aglomeracji.

9) Działalność w zakresie zasobów przyrody oraz ochrony krajobrazu na terenie województwa podlaskiego

W 2018 r. Marszałek Województwa Podlaskiego przy współudziale Polskiego Związku Łowieckiego i kół łowieckich rozpoczął realizację nowego zadania pn. „Pilotażowy program odbudowy populacji zwierzyny drobnej w województwie podlaskim na 2018 rok”, które planowane jest do kontynuowania w latach kolejnych. W ramach realizowanego przedsięwzięcia na terenie województwa podlaskiego wsiedlono 186 sztuk zająca szaraka i 1731 sztuk kuropatw.

W 2018 r. rozpoczęto również realizację zadania w zakresie szeroko rozumianej ochrony krajobrazu, związanego z wykonaniem audytu krajobrazowego realizowanego na podstawie Uchwały Nr 316/4634/2018 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 4 września 2018 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia audytu krajobrazowego dla województwa podlaskiego. Zadanie jest w trakcie realizacji i jest finansowane ze środków budżetu województwa podlaskiego. Po opracowaniu ww. projektu zostanie on wyłożony do publicznego wglądu i poddany konsultacjom społecznym. Audyt krajobrazowy uchwała Sejmik Województwa Podlaskiego, rozstrzygając jednocześnie o sposobie rozpatrzenia uwag nieuwzględnionych przez Zarząd Województwa Podlaskiego.

10) Organizacja konkursów i olimpiad, prowadzenie akcji, kampanii informacyjnych, konkursy, wystawy, warsztaty, publikacje o charakterze edukacyjnym, ulotki, broszury

W zakresie kształtowania postaw proekologicznych i promowania ochrony środowiska Zarząd Województwa Podlaskiego, w tym przy współudziale parków krajobrazowych, parków narodowych, organizacji pozarządowych, PGL LP zrealizował następujące zadania:

W 2017 roku:

1. XXXII Olimpiada Wiedzy Ekologicznej.
2. Konkurs „Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski”.
3. Szkolenie „Kampania edukacyjna drzewa w mieście”.
4. Plener fotograficzny pt. „Śladami Profesora Witolda Sławińskiego”.
5. Konkurs „Poznajemy hepterofaunę Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej”.
6. Impreza „Noc Świętojańska w Turtulu”.
7. Konferencja „Ochrona przyrody w rękach samorządów województw”.
8. Druk kalendarzy ze zdjęciami parków krajobrazowych z terenu województwa podlaskiego.

W 2018 roku:

1. XXXIII Olimpiada Wiedzy Ekologicznej.
2. Konkurs „Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski”.
3. Impreza „Noc Świętojańska w Turtulu”.
4. Poznaję wybrane ssaki Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej”.
5. Konferencja – „100 lat ochrony dziedzictwa przyrodniczego województwa podlaskiego”.
6. Konferencja „30 lat powołania Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej”.
7. Szkolenie „Kampania edukacyjna drzewa w mieście – etap II”.
8. Zakup wydawnictw i materiałów promocyjnych.

Na ww. działania w latach 2017-2018 przeznaczono środki w łącznej wysokości 115 475,93 zł, w tym 35 363,76 zł – w 2017 r. oraz 80 112,17 zł – w 2018 r.

Olimpiada Wiedzy Ekologicznej

Olimpiada Wiedzy Ekologicznej istnieje już od 33 lat od 20 lat organizowana jest przez Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego i ma ugruntowaną pozycję w sferze popularyzacji wiedzy pro-środowiskowej oraz kształtowaniu właściwych postaw młodego pokolenia Polaków wobec otaczającej nas przyrody. Olimpiada ma charakter interdyscyplinarny i łączy treści ekologii i ochrony środowiska przyrodniczego z uwzględnieniem praktycznych działań na rzecz przeciwdziałania procesom jego degradacji, oraz zagadnienia prawne i gospodarcze związane z ochroną środowiska w Polsce i na świecie, ze szczególnym uwzględnieniem aktualności zawartych w czasopiśmie, audycjach i programach radiowych, telewizyjnych. Adresowana jest do uczniów szkół ponadgimnazjalnych wszystkich typów. Na terenie województwa zorganizowano etap podstawowy i okręgowy Olimpiady Wiedzy Ekologicznej.

Przeprowadzenie etapu wojewódzkiego Olimpiady było możliwe dzięki środkom z budżetu Województwa Podlaskiego oraz dotacji z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku. Ponadto nagrody rzeczowe ufundowali: Regionalny Dyrektor Lasów Państwowych w Białymstoku, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku, Podlaski Kurator Oświaty w Białymstoku, Uniwersytet w Białymstoku, parki narodowe i krajobrazowe z terenu województwa oraz Marszałek Województwa Podlaskiego.

Konkurs „Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski”

Konkurs „Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski” realizowany jest przez trzy Parki Krajobrazowe: Suwalski Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej i Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi we współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Podlaskiego. Skierowany jest on do uczniów szkół gimnazjalnych z terenu gmin leżących na obszarze parków krajobrazowych. Zadaniem uczestników konkursu jest rozwiązanie testu obejmującego zagadnienia

przyrodniczo-ekologiczne oraz wiedzę na temat parków krajobrazowych województwa podlaskiego oraz rozpoznawanie na podstawie zdjęć wybranych chronionych gatunków roślin i zwierząt.

Impreza „Noc Świętojańska w Turtulu”

Głównym celem wydarzenia jest ochrona lokalnych tradycji, popularyzacja regionalnych produktów, integracja mieszkańców oraz promocja regionu. „Nocy Świętojańskiej towarzyszą m.in. zabawy związane z odtworzeniem świętojańskich tradycji, opowiadanie legend, występy muzyki ludowej i folkowej oraz grup teatralnych czy stoiska z produktami regionalnymi i gastronomią. Dodatkowymi atrakcjami było poszukiwanie "kwiatu paproci" - gra terenowa, konkurs na najpiękniejszy wianek, wspólne ognisko, stoiska z wyrobami regionalnymi oraz pokaz tańca z ogniem grupy Gore.

Od kilku lat współorganizatorem jest Samorząd Województwa Podlaskiego. Wsparcia udziela też Urząd Miejski w Suwałkach, Urząd Gminy Jeleniewo oraz Stowarzyszenie Miłośników SPK „Kraina Hańczy”.

Szkolenie „Kampania edukacyjna drzewa w mieście” - etap I i II

Szkolenie dofinansowane przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku oraz Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego w Białymstoku dotyczące ochrony drzew podczas inwestycji oraz zminimalizowanie wpływu prac budowlanych na stan zdrowotny drzew, organizowane w ramach realizowanego przez Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi projektu: „Kampania Edukacyjna DRZEWA W MIEŚCIE”.

Szkolenia były prowadzone przez Panią dr Marzenę Suchocką – architekta krajobrazu, specjalistę w zakresie wpływu prac budowlanych na żywotność drzew i oceny długoterminowego wpływu uszkodzeń oraz gospodarki drzewostanem w miastach. W ramach projektu opracowano i wydano publikację pn. „Standardy wykonania i odbioru robót budowlanych na terenach zadrzewionych”, którą otrzymał każdy uczestnik szkolenia. Jej treść zawiera wytyczne w zakresie przygotowywania projektów, kosztorysów, Specyfikacji Technicznych Wykonania i Odbioru Robót (STWIOR), na etapie zamówień publicznych i wykonawstwa, jako praktyczny przewodnik prac budowlanych w sąsiedztwie drzew i rozwiązywania problemów z tym związanych.

Konferencja ”Ochrona przyrody w rękach samorządów województw”.

Konferencja przeprowadzona w dniach 27-29 września 2017 r. w Supraślu, w sercu Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej. Dotyczyła ona przede wszystkim dwóch form ochrony przyrody: parków krajobrazowych oraz obszarów chronionego krajobrazu. Uczestnikami konferencji byli dyrektorzy i przedstawiciele departamentów ochrony środowiska Urzędów Marszałkowskich oraz Służby Parków Krajobrazowych z całej Polski. Prelekcje i dyskusje obejmowały problematykę z zakresu funkcjonowania obszarów chronionych, w tym w szczególności wyznaczania granic, dostosowywania prawa lokalnego do planów ochrony i obowiązujących na terenie form ochrony przyrody zakazów, wydawania decyzji na wycinkę drzew w miastach na prawach powiatu, audytów krajobrazowych, planowania przestrzennego w granicach form ochrony, oraz współpracy z Regionalną Dyrekcją Ochrony Środowiska, Lasami Państwowymi i Polskim Związkiem Łowieckim.

Konferencja została zorganizowana we współpracy: Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego, Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej oraz Stowarzyszenia Przyjaciół Puszczy Knyszyńskiej „Wielki Las” i sfinansowana ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku.

Konferencja – „100 lat ochrony dziedzictwa przyrodniczego województwa podlaskiego”.

Konferencja odbyła się 20 czerwca 2018 roku w Operze i Filharmonii Podlaskiej i przebiegła pod hasłem 100 lat ochrony dziedzictwa przyrodniczego województwa podlaskiego. Podsumowano osiągnięcia, obchodzącego w 2018 r. jubileuszowe XXX-lecie, Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej oraz jubileusz XXV-lecia Biebrzańskiego Parku Narodowego. Obchody jubileuszu to inicjatywa, której celem jest podniesienie rangi obszarów chronionych województwa podlaskiego, podkreślenie walorów przyrodniczych i kulturowych, ze szczególnym wzmocnieniem przesłania kooperacji instytucji, organizacji oraz wielu jednostek w działaniu na rzecz ochrony przyrody i środowiska naturalnego.

Organizatorami konferencji byli: Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej, Biebrzański Park Narodowy, Departament Ochrony Środowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego oraz Stowarzyszenie Uroczysko. Wydarzenie zostało objęte Honorowym Patronatem Marszałka Województwa Podlaskiego oraz Wojewody Podlaskiego.

Konferencja „30 lat powołania Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej”.

Konferencja naukowa, która odbyła się 20-21 września 2018 r. z okazji mijającego trzydziestolecia istnienia Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej im. Profesora Witolda Sławińskiego (24 maja 1988 r. na obszarze Puszczy Knyszyńskiej utworzono park krajobrazowy). Ponad 72 tys. ha powierzchni urozmaiconej rzeźby terenu pokrywa różnorodność zbiorowisk leśnych, liczne źródła zasilające rozbudowaną sieć cieków, mających swe ujścia w bezleśnych dolinach rzecznych, wokół których wielokulturowe społeczeństwo terenu Puszczy znalazło swoje miejsce do życia. Okrągły jubileusz utworzenia parku stanowił punkt wyjścia do zaakcentowania walorów tego chronionego obszaru, przypomnienia historii, jak również zaprezentowania najnowszych danych przyrodniczych.

11) Wspieranie realizacji edukacji ekologicznej ochrony przyrody poprzez przekazywanie dotacji organizacjom pozarządowym

Oprócz, wskazanych w punkcie 2.1 podpunkcie 10 niniejszego rozdziału, działań edukacyjnych w zakresie ochrony przyrody Zarząd Województwa Podlaskiego w latach 2017-2018 przekazał dotacje organizacjom pozarządowym w zakresie wspierania ww. edukacji ekologicznej.

Otwarte konkursy ofert na realizację zadań publicznych w sferze ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego dotyczyły trzech kategorii działań. Pierwsza obejmowała monitoring, inwentaryzację, ochronę i popularyzację wartości przyrodniczych, historycznych i kulturowych oraz walorów krajobrazowych parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu położonych w województwie podlaskim. Druga kategoria dedykowana była edukacji ekologicznej i zwiększeniu aktywności pro-środowiskowej społeczności. Trzecia kategoria obejmowała natomiast działania służące podnoszeniu świadomości społecznej o roli, wartości i ochronie zadrzewień oraz krajobrazu i ładu przestrzennego w formie tzw. regrantingu (przekazywanie środków otrzymanych w formie dotacji (grantu) przez jeden podmiot - także w formie grantów - innym podmiotom).

Najwyższą dotację na monitoring, inwentaryzację, ochronę i popularyzację wartości przyrodniczych, historycznych i kulturowych oraz walorów krajobrazowych parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu położonych w województwie podlaskim otrzymało Stowarzyszenie Przyjaciół Puszczy Knyszyńskiej „Wielki Las”. Dotacja została udzielona na realizację zadania pt. „XXX lat ochrony przyrody w Parku Krajobrazowym Puszczy Knyszyńskiej – działania związane z jubileuszem utworzenia Parku”.

W ramach tej kategorii pieniądze uzyskał także Komitet Ochrony Orłów na realizację zadania pn. „Monitoring i ochrona puchacza na obszarach chronionego krajobrazu Podlasia”. Wsparcie przyznano również na popularyzację i ochronę użytków ekologicznych, leżących na terenie Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi. Środki te otrzymało Stowarzyszenie Przyjaciół Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi.

Stowarzyszenie Przyjaciół Puszczy Knyszyńskiej „Wielki Las” otrzymało dotację przyznaną na realizację zadania pt. „Jak komunikować o przyrodzie na zagrodzie”. Projekt obejmuje szkolenie służb ochrony przyrody w zakresie technik komunikacji społecznej. Na ochronę muraw kserotermicznych Suwalskiego Parku Krajobrazowego dotację otrzymało Stowarzyszenie Miłośników Suwalskiego Parku Krajobrazowego „Kraina Hańczy”.

Reasumując, przedsięwzięcia w zakresie edukacji ekologicznej i zwiększenia aktywności pro-środowiskowej społeczeństwa realizowało siedmiu beneficjentów: Fundacja Instytut Działań Miejskich (organizująca Białostocki Festiwal Ekoldei), Stowarzyszenie Pomocy Szansa („Chcę być EKO!”), Stowarzyszenie Miłośników Suwalskiego Parku Krajobrazowego „Kraina Hańczy” (gra terenowa „Fascynujący świat przyrody i kultury Suwalskiego Parku Krajobrazowego”), Fundacja Sztuk i Dialogu (Dzień Ziół Narwiańskich), Stowarzyszenie „Okolica” (edukacja ekologiczna i zwiększenie aktywności pro-środowiskowej społeczeństwa), Stowarzyszenie Przyjaciół Puszczy Knyszyńskiej „Wielki Las” (przedsięwzięcie pt. „Drzewa na smog – edukacja ekologiczna i zwiększenie aktywności pro-środowiskowej społeczeństwa”) oraz Fundacja Aktywizacja (projekt pn. „Odpowiednio potraktuj śmieci, a żarówka się zaświeci”). Podnoszeniem świadomości społecznej o roli, wartości i ochronie zadrzewień oraz krajobrazu i ładu przestrzennego w formie regrantingu zajmował się Ośrodek Wspierania Organizacji Pozarządowych, realizując dofinansowane zadanie pn. „Dbamy o drzewa 2 – miejskie inicjatywy społeczne”.

Łączne szacunkowe koszty udzielonych dotacji z uwzględnieniem poszczególnych lat przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 3. Zestawienie kosztów dotacji udzielonych organizacjom pozarządowym w zakresie wspierania realizacji edukacji ekologicznej i ochrony przyrody

Szacunkowe koszty zadania w zł			Źródło finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu
2017	2018	Razem		
73 500,00	80 000,00	153 500,00	Środki budżetu województwa podlaskiego	Konkursy dla organizacji pozarządowych na realizację zadań z zakresu ochrony przyrody i edukacji ekologicznej
62 620,55	80 000,00	142 620,00		

Źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego.

12. Działania mające na celu ograniczenie emisji zanieczyszczeń oraz hałasu z transportu poprzez rozwój infrastruktury drogowej.

Zarząd nad drogami wojewódzkimi w zakresie: planowania, budowy, modernizacji, utrzymania i ochrony pełni Podlaski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Białymstoku powołany Uchwałą Nr VI/18/99 z dnia 25.02.1999 r. Sejmiku Województwa Podlaskiego.

W latach objętych niniejszym Raportem realizowano:

- w obszarze interwencji zagrożenia hałasem w 2018 r. wykonano 35 092 m² powierzchni ciągów rowerowych (DW 678 i DW 676) oraz 2 123 m ekranów akustycznych (DW 678 i DW 676),

- w obszarze interwencji gospodarki wodno-ściekowej w 2018 r. celem zwiększenia stopnia oczyszczania wód opadowych lub roztopowych odprowadzanych z powierzchni pasów drogowych dróg wojewódzkich do środowiska (wody/ziemi i urządzeń wodnych) zamontowano 12 nowych separatorów substancji ropopochodnych (DW 678 i DW 676),
- przebudowano drogi wojewódzkie za łączną kwotę 531 194 000 zł (fundusze ze środków UE i województwa podlaskiego).

Ponadto realizowano zadania ciągłe związane z: remontami cząstkowymi, oczyszczaniem nawierzchni jezdni i mostów z piasku, śniegu i lodu, wycinaniem drzew i krzewów, czyszczeniem przepustów i studzienek kanalizacyjnych, utrzymaniem i konserwacją rowów przydrożnych, sprzątnięciem pasów drogowych.

2.2. Stan i ocena wykonania wyznaczonych celów i kierunków interwencji

Poprzez zadania koordynowane rozumie się zadania do wykonania przez organy administracji państwowej i samorządowej oraz przez podmioty gospodarcze i osoby fizyczne. Są one finansowane z różnych źródeł, zaś poprzez zadania własne samorządów powiatowych i gminnych rozumie się zadania finansowane w całości lub w części ze środków pozostających w dyspozycji powiatów i gmin.

W Programie ochrony środowiska wyznaczono 10 obszarów interwencji, w ramach których wyznaczono 18 celów. Realizacji tych założeń posłużyć mają działania podejmowane w 61 kierunkach interwencji. Łącznie wyznaczono 172 zadania. W obrębie wyznaczonych obszarów interwencji określono także zagadnienia o charakterze horyzontalnym, tj. adaptację do zmian klimatu, nadzwyczajne zagrożenia środowiska, edukację ekologiczną i monitoring środowiska. Zadania monitorowane realizowane są przez jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, organy administracji państwowej, służby i inspekcje.

W ww. planie obszar interwencji związany z gospodarką odpadami przedstawiono w sposób ogólny, ponieważ szczegółowe informacje zawarte zostały w dokumencie sektorowym, jakim jest *Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami*.

2.2.1. Ochrona powietrza atmosferycznego

W Programie ochrony środowiska wyznaczono cele w zakresie ochrony powietrza atmosferycznego przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 4. Cele i kierunki interwencji dla obszaru interwencji - ochrona klimatu i jakość powietrza

Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji
Ochrona klimatu i jakość powietrza	Spełnienie wymagań w zakresie jakości powietrza	Modernizacja transportu w kierunku transportu niskoemisyjnego
		Opracowanie i aktualizacja programów w zakresie ochrony powietrza
		Monitoring powietrza
		Edukacja społeczeństwa w zakresie ochrony powietrza i przeciwdziałania zmianom klimatu
	Poprawa efektywności energetycznej	Rozbudowa przesyłowej i dystrybucyjnej sieci ciepłowniczej i gazowej
		Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym i prywatnym, w tym termomodernizacja i wymiana oświetlenia

Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji
	Wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, jako działania adaptacyjne do zmian klimatu	Pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych (słońca, wiatru, wody, biomasy i biogazu) do produkcji energii elektrycznej i ciepłej

- **Modernizacja transportu w kierunku transportu niskoemisyjnego**

Z danych przekazanych przez samorządy w ankietach w zakresie modernizacji transportu w kierunku transportu niskoemisyjnego zrealizowano następujące zadania:

- Miasto Białystok zakupiło 20 niskoemisyjnych autobusów na potrzeby transportu publicznego, w tym 2 autobusy hybrydowe, 3 autobusy Euro6 12 m i 15 autobusów Euro6 18 m,
- Komunalne Przedsiębiorstwo Komunikacyjne w Białymstoku zakupiło 2 autobusy niskoemisyjne (Euro6 12 m),
- zakup pojazdów spełniających najnowsze normy emisji spalin celem zastąpienia starszych pojazdów - 8 samorządów (gmina i miasto Suwałki, gmina i miasto Siemiatycze, gminy: Juchnowiec Kościelny, Bielsk Podlaski, Przerośl, Szypliszki, Wiżajny, powiat białostocki) oraz zakłady opieki zdrowotnej - SP ZOZ Wojewódzki Szpital Zespolony im. J. Śniadeckiego w Białymstoku (zakup karetki), Białostockie Centrum Onkologii im. M. Skłodowskiej - Curie, SP ZOZ Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego w Białymstoku, SP ZOZ Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego w Łomży, SP ZOZ Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego w Suwałkach, SP ZOZ Ośrodek Rehabilitacji w Suwałkach.

W okresie sprawozdawczym w zakresie modernizacji transportu w kierunku niskoemisyjnego najwięcej realizowały: Miasto Białystok (w zakresie miejskiego niskoemisyjnego transportu publicznego) oraz zakłady opieki zdrowotnej z całego województwa podlaskiego.

- **Opracowanie i aktualizacja programów w zakresie ochrony powietrza**

Program ochrony powietrza dla strefy podlaskiej został sporządzony i przyjęty w 2013 r. przez Sejmik Województwa Podlaskiego Uchwałą Nr XXXIV/414/13 z dnia 20 grudnia 2013 r. W 2016 r. została sporządzona aktualizację Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej przyjętego Uchwałą Sejmiku Województwa Podlaskiego Nr XXIX/261/16 z dnia 24 października 2016 r., celem której jest osiągnięcie poziomu docelowego benzo (a) pirenu- B(a)P. Konieczność opracowania przedmiotowego dokumentu wynikała z art. 91 oraz 119 ustawy Prawo ochrony środowiska.

W 2013 r. Program ochrony powietrza dla strefy aglomeracja białostocka został sporządzony i przyjęty Uchwałą Sejmiku Województwa Podlaskiego Nr XXXIV/415/13 z dnia 20 grudnia 2013 r.

W latach 2017-2018 nie aktualizowano przedmiotowych programów, bowiem brak było podstaw do przeprowadzenia takiej aktualizacji.

W zakresie opracowania i aktualizacji planów gospodarki niskoemisyjnej oraz planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe w 2017 r. samorządy przygotowały następujące dokumenty:

- Miasto Białystok - „Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta Białegostoku do roku 2020”,
- Miasto Łomża - „Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Miasta Łomża na lata 2018-2033”,
- Gmina Miasto Grajewo - "Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla miasta Grajewo na lata 2017-2033".

Opracowanie ww. dokumentów sfinansowane zostało ze środków własnych ww. samorządów.

- **Monitoring powietrza**

Aktualnie realizowany jest krajowy Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2016-2020, który został zaakceptowany przez Ministra Środowiska. Na jego podstawie opracowano Program Państwowego Monitoringu Środowiska województwa podlaskiego na lata 2016-2020.

Do 31 grudnia 2018 r. wykonywanie badań w ramach ww. monitoringu należało do kompetencji Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska (WIOŚ). Od 1 stycznia 2019 r. zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 1479) badania te wykonuje Główny Inspektor Ochrony Środowiska (GIOŚ).

Na poziomie wojewódzkim w ramach monitoringu jakości powietrza (podsystemu ww. Państwowego Monitoringu Środowiska) Inspekcja Ochrony Środowiska realizuje zadania w zakresie badania i oceny jakości powietrza w strefach, monitoringu tła miejskiego pod kątem wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych, pomiarów stanu zanieczyszczenia powietrza pyłem PM_{2,5}, monitoringu chemizmu opadów atmosferycznych i oceny depozycji zanieczyszczeń do podłoża, pozyskiwania informacji o źródłach i ładunkach substancji odprowadzanych do powietrza dla potrzeb realizacji zadań w ramach monitoringu jakości powietrza. W sposób ciągły kontynuowany jest monitoring stężeń: pyłu PM₁₀ i PM_{2,5}, SO₂, NO₂, NO, NO_x, O₃, benzenu, CO, oraz Pb, As, Cd, Ni i benzo (a) pirenu w pyłe PM₁₀. Oceny jakości powietrza wykonywane są w odniesieniu do obszaru strefy.

Na terenie województwa podlaskiego wydzielono 2 strefy:

- Aglomeracja Białostocka (stanowiąca obszar Powiatu Miasta Białostok o powierzchni 102 km²),
- Strefa Podlaska (w skład której wchodzi 16 powiatów z terenu województwa o łącznej powierzchni 20 085 km²).

Sieć pomiarową monitoringu powietrza stanowią stacje stacjonarne zlokalizowane w strefach:

- Aglomeracji Białostockiej (2 stacje tła miejskiego i 1 stacja tła podmiejskiego),
- Strefie Podlaskiej (2 stacje tła miejskiego: w Łomży i w Suwałkach oraz 1 stacja tła regionalnego do oceny narażenia ekosystemów w miejscowości Borsukowizna, gm. Krynki),
- stacja mobilna (badania tła miejskiego) - w 2017 r. pomiary wykonywano w Hajnówce, Grajewie, Zambrowie, Sokółce i Augustowie, w 2018 r. – pomiary kontynuowano tylko w Augustowie. Miasta zostały wytypowane do badań na podstawie wyników modelowania rozkładu zanieczyszczeń zawartego w Programie Ochrony Powietrza dla Strefy Podlaskiej oraz analizy skarg kierowanych do WIOŚ. Docelowo planowane jest wykonywanie pomiarów, z wykorzystaniem stacji mobilnej, we wszystkich miastach powiatowych, a także w wybranych, problematycznych miejscach w województwie.

W województwie podlaskim nie zostały uruchomione linie alarmowe w ramach kontroli przestrzegania zakazu spalania odpadów w instalacjach indywidualnych - zgłoszenia w tej sprawie przyjmowane są przez Straż Miejską i WIOŚ w Białymstoku (całodobowo) oraz przez samorządy (w godzinach pracy instytucji).

Na obszarze województwa największe punktowe źródła emisji znajdują się w powiatach grodzkich: Białostok, Łomża i Suwałki, gdzie głównymi źródłami zanieczyszczeń są miejskie przedsiębiorstwa energetyki cieplnej oraz zakłady szczególnie uciążliwe. Mniejsze znajdują się w Łapach, Grajewie, Hajnówce, Zambrowie i Wysokim Mazowieckiem. Pozostałe źródła to niewielkie zakłady w skali województwa. Poniżej przedstawiono największe źródła zanieczyszczeń przemysłowych.

Tabela 5. Źródła zanieczyszczeń przemysłowych w województwie podlaskim

L.p.	Zakłady przemysłowe
Strefa Podlaska	
1	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej „GIGA” w Augustowie
2	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Łapach
3	Bielmlek w Bielsku Podlaskim
4	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej S.A. w Bielsku Podlaskim
5	Spółdzielnia Mleczarka „MLEKPOL” w Grajewie
6	PFLEIDERER GRAJEWO S.A.
7	INDIPOL S.A. w Chojnicach (kotłownia w Hajnówce)
8	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Hajnówce
9	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej i Gospodarki Wodno-Ściekowej w Kolnie
10	Energetyka Ciepła miasta Skarżysko Kamienna (oddział w Sokółce)
11	Spółdzielnia Mleczarka „Mlekovita” w Wysokiem Mazowieckiem
12	Sokołów S.A. oddział w Czyżewie
13	Zambrowskie Ciepłownictwo i Wodociągi Sp. z o.o. w Zambrowie
14	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Łomży
15	PEPEES S.A. w Łomży
16	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Suwałkach
Aglomeracja Białostocka	
1	Enea Wytwarzanie S.A.
2	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej (od listopada 2017 r. - jako Enea Ciepło Sp. z o.o.)
3	Zakład unieszkodliwiania odpadów komunalnych w Białymstoku PUHP LECH
4	Zakład Przemysłu Sklejek BIAFORM S.A.
5	Fabryka Mebli FORTE

Źródło: Podlaski Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku, Ocena poziomów substancji w powietrzu i klasyfikacja stref województwa podlaskiego w 2017 r.; Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Ocena poziomów substancji w powietrzu i klasyfikacja stref województwa podlaskiego w 2018 r.

Z przeprowadzonych w 2017 i 2018 r. badań **stwierdzono, że w emisji punktowej** największy udział mają zanieczyszczenia pyłowe, tlenki azotu oraz dwutlenek siarki. Niski jest udział niemietanowych lotnych związków organicznych, amoniaku oraz bezno(a)pirenu. Największa emisja zlokalizowana jest w strefie podlaskiej i stanowi, za wyjątkiem SO₂ i NO_x, ok. 90 % całej emisji punktowej. Źródłem emitowanych zanieczyszczeń gazowych jest głównie energetyka - większość zanieczyszczeń gazowych pochodzi z energetycznego spalania paliw. W działalności produkcyjnej największy udział miały działy produkcji artykułów spożywczych i napojów, włókiennictwo, produkcji drewna i wyrobów drewnianych.

Tabela 6. Wielkość emisji punktowej zanieczyszczeń w strefach województwa podlaskiego [Mg/rok]

Strefa	PM 10	PM 2,5	B(a)P	SO ₂	NO _x	NMLZO*
2017 r.						
aglomeracja białostocka	104,24	83,38	0,0105	1 218,95	898,61	5,47
strefa podlaska	642,73	508,65	0,3583	1 994,62	2 157,74	279,40
2018 r.						
aglomeracja białostocka	57,12	27,40	0,0176	1 433,65	398,55	nie wykonywano badań
strefa podlaska	261,57	172,30	0,3799	1 838,74	1 882,62	nie wykonywano badań

* niemetanowe lotne związki organiczne

Źródło: Podlaski Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku, Ocena poziomów substancji w powietrzu i klasyfikacja stref województwa podlaskiego w 2017 r.; Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Ocena poziomów substancji w powietrzu i klasyfikacja stref województwa podlaskiego w 2018 r.

Według bazy emisyjnej GIOŚ, największy udział w emisji pyłów drobnych i bardzo drobnych ma sektor spalania paliw poza przemysłem, co oznacza między innymi emisje z ogrzewania indywidualnego budynków (emisja niska). **W emisji powierzchniowej** największy udział mają zanieczyszczenia pyłowe, dwutlenek siarki, niemetanowe lotne związki organiczne, tlenki azotu. Niski jest udział amoniaku oraz benzo(a)pirenu. W województwie podlaskim największa emisja występuje w strefie podlaskiej (około 90 % całej emisji powierzchniowej), co potwierdza, że tzw. **emisja niska jest głównym problemem w dotrzymaniu norm jakości powietrza.**

Tabela 7. Wielkość emisji powierzchniowej zanieczyszczeń w strefach województwa podlaskiego [Mg/rok]

Strefa	PM 10	PM 2,5	B(a)P	SO ₂	NO _x	NMLZO*	CO
2017 r.							
aglomeracja białostocka	914,822	900,878	0,411	875,018	341,036	1 082,918	10 235,827
strefa podlaska	7 977,339	7 854,69	3,826	7 557,70	2 377,419	9 407,753	88 613,530
2018 r.							
aglomeracja białostocka	442,782	426,081	0,239	418,047	212,824	nie wykonywano badań	nie wykonywano badań
strefa podlaska	12 984,931	8 844,591	4,167	7 195,347	9 887,174	nie wykonywano badań	nie wykonywano badań

* niemetanowe lotne związki organiczne

Źródło: Podlaski Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku, Ocena poziomów substancji w powietrzu i klasyfikacja stref województwa podlaskiego w 2017 r.; Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Ocena poziomów substancji w powietrzu i klasyfikacja stref województwa podlaskiego w 2018 r.

W emisji powierzchniowej, w tym pochodzącej z transportu drogowego (emisja liniowa), największy udział mają zanieczyszczenia pyłowe (PM10 i PM2,5) oraz tlenki azotu. Niższy jest udział dwutlenku siarki oraz benzo(a)pirenu. Bilans wskazuje, że emisja ze strefy podlaskiej ma dominujący udział w całkowitej emisji powierzchniowej. Emisja z rolnictwa stanowi marginalne wartości i w stosunku do wyżej opisanych źródeł nie ma decydującego wpływu na wartości bilansowe.

Tabela 8. Wielkość emisji pochodzącej z transportu drogowego w strefach województwa podlaskiego [Mg/rok]

Transport drogowy (drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne)							
Strefa	PM 10	PM 2,5	B(a)P	SO ₂	NO _x	NMLZO*	CO
2017 r.							
aglomeracja białostocka	36,63	12,57	0,0001	0,95	39,14	9,87	93,65
strefa podlaska	717,42	242,23	0,0019	18,56	741,37	152,87	1 954,65
2018 r.							
aglomeracja białostocka	38,39	29,44	0,0005	1,025	544,58	nie wykonywano badań	nie wykonywano badań
strefa podlaska	625,97	486,97	0,0089	17,23	6 726,75	nie wykonywano badań	nie wykonywano badań

* niemetanowe lotne związki organiczne

Źródło: Podlaski Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku, Ocena poziomów substancji w powietrzu i klasyfikacja stref województwa podlaskiego w 2017 r.; Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Ocena poziomów substancji w powietrzu i klasyfikacja stref województwa podlaskiego w 2018 r.

Ocena jakości powietrza za lata 2017 – 2018 w strefach województwa podlaskiego przeprowadzona przez WIOŚ wykazała:

a) przekroczenia norm jakości powietrza stwierdzono w odniesieniu do:

- stężenia dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{2,5} w strefie podlaskiej – obszar przekroczeń miasto Łomża (kryterium – ochrona zdrowia);
- poziomu dopuszczalnego II fazy pyłu zawieszonego PM_{2,5} w strefie podlaskiej – obszar przekroczeń Łomża oraz większe miasta w strefie podlaskiej oraz mniejsze miejscowości w południowo – zachodniej części województwa (kryterium – ochrona zdrowia. Wyniki pomiarów pyłu PM_{2,5} w strefie aglomeracja białostocka, także wykazały wysokie wartości, chociaż nie przekroczyły one dopuszczalnej normy. Ryzyko przekroczenia oceniono jako wysokie.
- poziomu docelowego benzo(a)pirenu w aglomeracji białostockiej i strefie podlaskiej – według kryterium ochrona zdrowia - wiele miast i gmin na terenie strefy podlaskiej,
- poziomów celów długoterminowych ozonu według kryterium ochrona zdrowia – w strefie aglomeracja białostocka i strefa podlaska oraz według kryterium ochrona roślin – w strefie podlaskiej;

b) nie stwierdzono przekroczeń norm jakości powietrza w strefie aglomeracja białostocka i strefie podlaskiej w odniesieniu do następujących zanieczyszczeń:

- stężenia 24 – godzinnego pyłu zawieszonego PM₁₀. Wyniki modelowania rozkładu zanieczyszczeń pyłu PM₁₀ wskazują na ryzyko występowania przekroczenia dopuszczalnej liczby z przekroczeniem normy dobowej w odniesieniu do północno – zachodniej części aglomeracji białostockiej oraz zachodniej i centralnej części strefy podlaskiej.
- stężenia średniorocznego pyłu zawieszonego PM₁₀. Niższe wartości odnotowane w ostatnich latach wynikały z łagodniejszych zim. Okres charakteryzował się wyjątkowo wysokimi temperaturami zimą, co skutkowało mniej intensywnym ogrzewaniem budynków i mniejszym zapyleniem powietrza. Z tego powodu odnotowano również mniejszą od dopuszczalnej - liczbę dni z przekroczeniami normy stężeń 24 – godzinnych pyłu PM₁₀. W 2018 r. w Aglomeracji Białostockiej było to 17 dni z przekroczeniami

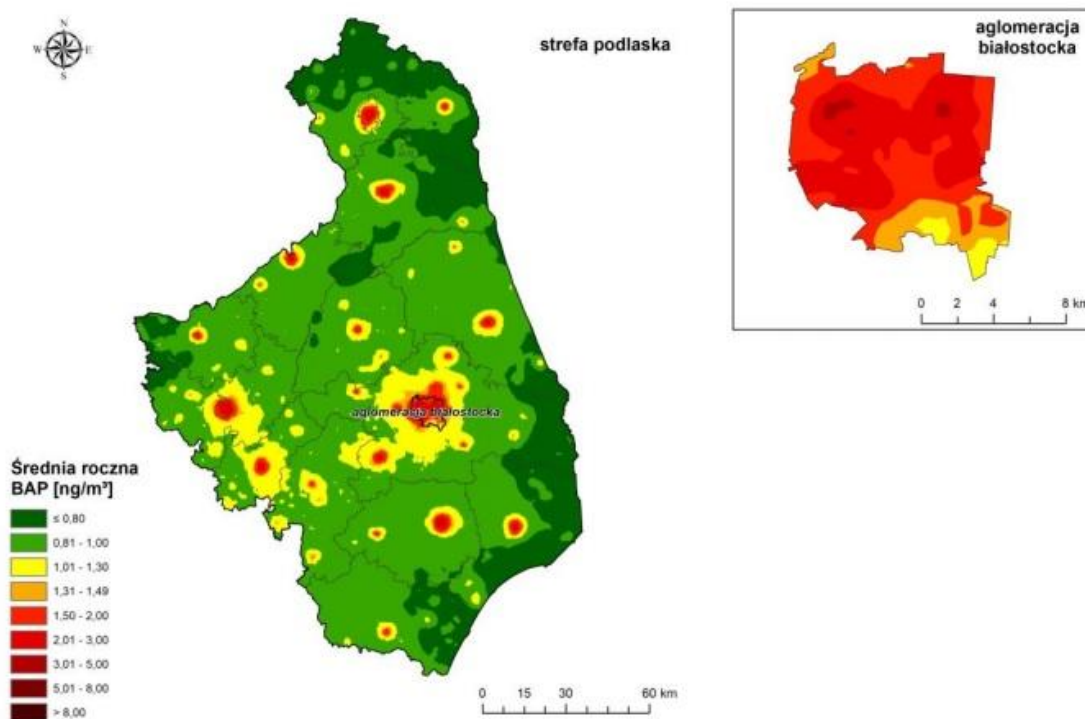
24 – godzinnej wartości dopuszczalnej , a w strefie podlaskiej – 34 dni. Wyniki modelowania nie wykazały obszarów przekroczeń dla średniorocznego stężenia pyłu zawieszonego.

- poziomu docelowego metali w pyłe PM10. Od lat nie odnotowano przekraczania poziomów docelowych metali ciężkich oznaczanych w pyłe PM10.

- poziomów dopuszczalnych i docelowych: dwutlenku siarki, dwutlenku i tlenków azotu, tlenku węgla, benzenu oraz ozonu.

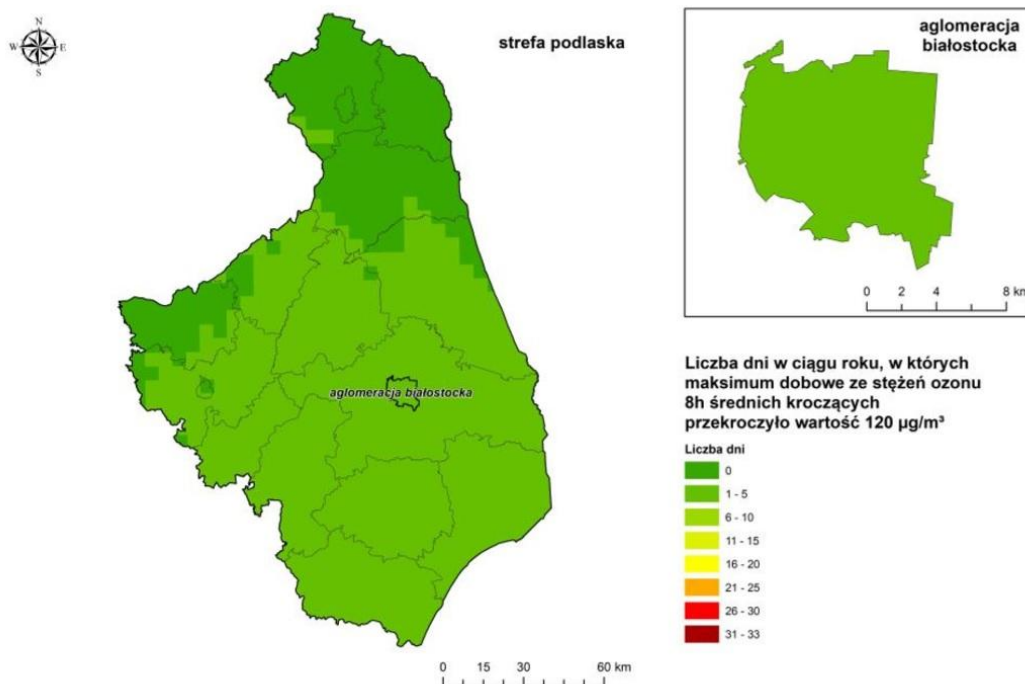
- wyniki pomiarów wykonane przy użyciu laboratorium mobilnego w Augustowie (strefa podlaska) wykazują na ryzyko przekroczenia norm zapylenia.

Przekroczenia w zakresie ozonu nie są problemem lokalnym województwa podlaskiego. Za przyczynę występowania wysokich stężeń 8-godzinnych ozonu, przekraczających poziom $120 \mu\text{g}/\text{m}^3$, oprócz napływów z południowej i południowo-zachodniej Europy uznaje się : przemiany fotochemiczne prekursorów ozonu pod wpływem promieniowania UVB, niekorzystne warunki meteorologiczne, a także naturalne źródła emisji prekursorów ozonu.

Rys. 1 Poziom benzo(a)pirenu (BAP) w strefie podlaskiej i aglomeracji białostockiej – na podstawie pomiarów WIOŚ z 2017 i 2018 r.

Źródło: Podlaski Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku, Ocena poziomów substancji w powietrzu i klasyfikacja stref województwa podlaskiego w 2017 r.; Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Ocena poziomów substancji w powietrzu i klasyfikacja stref województwa podlaskiego w 2018 r.

Rys. 2 Liczba dni w ciągu roku, w którym maksymalne dobowe ze stężeń ozonu 8h średnich kroczących przekroczyło wartość 120 µg/m³ w strefie podlaskiej i aglomeracji białostockiej – na podstawie pomiarów WIOŚ z 2017 r.

Źródło: Podlaski Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku, Ocena poziomów substancji w powietrzu i klasyfikacja stref województwa podlaskiego w 2017 r.

Reasumując, w przeprowadzonych w 2017 i 2018 r. badaniach stwierdzono ponownie, jak w latach poprzednich tj. 2011 – 2016, przekroczenia normy pyłu zawieszonego PM_{2,5} w strefie podlaskiej (klasyfikacja wg. kryterium – ochrona zdrowia). Z wykonanych pomiarów wynika, że obszarem przekroczeń wartości dopuszczalnych tego zanieczyszczenia jest głównie miasto Łomża oraz miasta powiatowe i mniejsze miejscowości województwa podlaskiego. Według określonej reprezentatywności stacji obszar narażony na wpływ tego zanieczyszczenia obejmuje ok. 17,75 km² zamieszkały przez ponad 65 000 mieszkańców. W strefie aglomeracja białostocka wyniki badań pyłu PM_{2,5} nie przekroczyły norm dopuszczalnych.

Największy udział w emisji pyłów ma sektor spalania paliw – emisje z ogrzewania indywidualnego budynków oraz transport drogowy (emisja powierzchniowa). Przekroczenia w zakresie pyłów związane są głównie z emisją z indywidualnych źródeł niskiej emisji w okresie grzewczym. Na przestrzeni ostatnich lat na terenie województwa podlaskiego wyniki z monitoringu jakości powietrza były do siebie zbliżone. Niemniej jednak w okresie sprawozdawczym (lata 2017-2018) odnotowano mniejszą liczbę dni z przekroczeniami normy stężeń pyłu PM_{2,5}, w stosunku do lat poprzednich. Wpływ na to miały modernizacja systemów ogrzewania indywidualnego oraz stosunkowo wysokie temperatury zimą, co skutkowało mniej intensywnym ogrzewaniem budynków i mniejszym zapyleniem powietrza.

W stosunku do lat poprzednich ilość zanieczyszczeń z emisji z transportu drogowego (pył zawieszony i tlenki azotu) wzrosła zarówno w ww. strefie podlaskiej, jak i w aglomeracji białostockiej. Wpływ na to może mieć wzrost długości dróg o nawierzchni ulepszonej i tym samym zwiększony ruch samochodowy oraz większa ilość użytkowanych aut. W zakresie poziomu docelowego benzo(a)pirenu stwierdzono przekroczenia zarówno w aglomeracji białostockiej, jak i strefie podlaskiej.

Bilans wskazuje, że emisja ze strefy podlaskiej ma dominujący udział w całkowitej emisji w województwie podlaskim. Ilość zanieczyszczeń z emisji w stosunku do lat poprzednich zarówno w aglomeracji białostockiej i w strefie podlaskiej ulega systematycznemu zmniejszaniu (za wyjątkiem benzo(a)pirenu i dwutlenku siarki).

Istniejący system pomiarowy emisji na terenie województwa spełniał wymagania techniczne określone w obowiązujących przepisach na potrzeby wykonania rocznej oceny jakości powietrza w strefach za lata 2017-2018. Prowadzenie badań monitoringowych powietrza będzie kontynuowane przez GIOŚ w latach kolejnych. Zakładane jest również prowadzenie pomiarów laboratorium mobilnym w kolejnych miastach strefy podlaskiej. Wykonywane coroczne oceny jakości powietrza w strefach będą uzupełniane w dalszej perspektywie metodami modelowania.

- **Edukacja społeczeństwa w zakresie ochrony powietrza i przeciwdziałania zmianom klimatu**

Akcje edukacyjne mają na celu w szczególności uświadamianie społeczeństwa w zakresie: korzyści jakie niesie dla środowiska korzystanie ze zbiorowych systemów komunikacji lub alternatywnych systemów transportu (rower, poruszanie się pieszo), szkodliwości spalania odpadów w paleniskach domowych, korzyści płynących z podłączenia do scentralizowanych źródeł ciepła, termomodernizacji, promocji nowoczesnych niskoemisyjnych źródeł ciepła.

W latach 2017-2018 w zakresie edukacji ekologicznej samorządy prowadziły akcje informacyjne, wydawanie broszur i ulotek, organizowały spotkania oraz imprezy upowszechniające wykorzystanie OZE czy konieczność ograniczenia „niskiej emisji”. Były to:

- informacje umieszczane na stronie internetowej Województwa Podlaskiego (www.wrotapodlasia.pl w zakładkach: Środowiska, Edukacja),
- broszury i informacje, w tym umieszczane na stronie internetowej Miasta Białystok, w szczególności dotyczące niskiej emisji i spalania odpadów w paleniskach domowych (stronie www.wschodzacybialystok.pl),
- dotacje udzielane przez Miasto Białystok dla organizacji pozarządowych (Fundacja Centrum Edukacji Obywatelskiej, Fundacja Instytut Działań Miejskich) na projekty z zakresu edukacji ekologicznej,
- broszury informacyjne dla mieszkańców gminy Augustów dotyczące programu "Czyste powietrze" (wydanych przez NFOŚiGW),
- akcje edukacyjne w szkołach i przedszkolach w Łomży: „The World In OurHands”, „Przedszkolak dba o swoją planetę”, „Czyste powietrze wokół nas”, konkurs „Makulatura to nie śmieć”; warsztaty plastyczno-ekologiczne „Z ekologią za pan brat – czyli ekologiczne gry, zabawy i warsztaty plastyczno-techniczne”,
- spotkania informacyjne z mieszkańcami gmin: Kolno, Siemiatycze, Kuźnica, Sokoły dotyczące odnawialnych źródeł energii,
- w ramach współpracy z Fundacją EuroNatur powiat hajnowski zrealizował projekt ramowy: „Zasobooszczędny rozwój regionalny na Podlasiu”; w 2018 r. został przez ww. fundację opracowany dokument pt.: „Plan energetyczny, zachowania czystości powietrza i ochrony klimatu dla Powiatu Hajnowskiego i jego gmin”.

Edukacja społeczeństwa w ww. zakresie, w latach 2017-2018 przyjmowała różnorodne formy i objęła ona zarówno osoby dorosłe, jak również dzieci i młodzież, co gwarantuje dotarcie do większego grona odbiorców. Wpływa to z pewnością efektywniej na pogłębianie wiedzy społeczeństwa w zakresie ochrony powietrza i klimatu oraz propagowanie postaw proekologicznych.

- **Rozbudowa przesyłowej i dystrybucyjnej sieci ciepłowniczej i gazowej**

W latach 2017-2018, podobnie jak w latach poprzednich, realizowano przede wszystkim działania mające na celu ograniczenie emisji niskiej poprzez zmianę systemu ogrzewania na bardziej efektywne ekologicznie i energetycznie. W tabeli poniżej zestawiono ilość kotłowni oraz długość sieci ciepłej.

Tabela 9. Kotłownie i sieć ciepła na terenie województwa podlaskiego – porównanie lat 2016, 2017 i 2018

Lp.	Kotłownie i sieć ciepła na terenie województwa podlaskiego w latach			Trend
	2016	2017	2018*	
1	kotłownie ogółem [ilość]			Wzrost
	620	671	-	
2	długość sieci ciepłej [km]			Wzrost
	749	802	-	
	w tym: długość sieci ciepłej przesyłowej [km]			Wzrost
496	537	-		

*Brak danych GUS za rok 2018 (stan na dzień 10.10.2019 r.)

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Liczba kotłowni na terenie województwa podlaskiego, na koniec 2017 r. wynosiła 671, z czego 511 w miastach i 160 na wsi, i zwiększyła się w stosunku do roku 2016 o 51 obiektów. Bezdyskusyjnie największy wpływ na ww. wzrost miały dotacje na zakup nowych kotłów gazowych bądź na wymianę starych i niesprawnych kotłowni na bardziej ekologiczne np. biomasę (dotacje udzielane przez JST ze środków własnych i pozyskanych funduszy unijnych). Na terenie województwa zaobserwowano również wzrost długości sieci ciepłej - w 2017 r. wyniosła ona 802 km (w tym sieć przesyłowa - 537 km) i jej długość w stosunku do 2016 r. wzrosła o 53 km (w tym sieć przesyłowa o 41 km).

Wskazany wzrost jest dynamiczny i jest zjawiskiem korzystnym, w szczególności z punktu widzenia potencjalnych emisji do powietrza substancji pochodzących ze spalania paliw na cele grzewcze. Powyższe skorelowane jest ze zmniejszaniem się ilości ładunków zanieczyszczeń emitowanych do powietrza z tzw. emisji niskiej (tj. z domowych pieców grzewczych i lokalnych kotłowni węglowych, szczególnie w okresie zimowym).

W analizowanym okresie (jak w latach poprzednich) na terenie województwa podlaskiego nastąpiła również rozbudowa sieci gazowej (tabela poniżej).

Tabela 10. Sieć gazowa na terenie województwa podlaskiego – porównanie lat 2016, 2017 i 2018

Lp.	Sieć gazowa na terenie województwa podlaskiego w latach*			Trend
	2016	2017	2018	
1	długość sieci gazowej ogółem [km]			Wzrost
	1658,0	1676,3	1735,5	
	w tym: długość sieci przesyłowej [km]			Wzrost
	401,4	404,6	409,2	
w tym: długość sieci rozdzielczej [km]			Wzrost	
1 256,6	1 271,7	1 326,3		
2	przyłącza do budynków mieszkalnych i niemieskalnych [szt.]			Wzrost
	30 785	31 021	32 542	
3	odbiorcy gazu - ilość gospodarstw domowych [tys.]			Wzrost
	118,2	118,8	121,0	
	w tym: odbiorcy gazu w miastach [tys.]			Wzrost
	111,7	112,1	113,5	
w tym: odbiorcy gazu na wsi [tys.]			Wzrost	
6,5	6,7	7,5		

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W okresie sprawozdawczym, w odniesieniu do roku 2016, sieć gazowa zwiększyła się aż o 77,5 km, a liczba obiektów podłączonych do sieci gazowej - o 1757 sztuk. Jest to większy wzrost w stosunku do poprzedniego okresu sprawozdawczego, w którym wzrost ilości obiektów podłączonych do sieci gazowej w 2016 r. (w stosunku do roku 2015 r.) wyniósł 1 511 sztuk. Jednocześnie towarzyszył temu wzrost liczby odbiorców gazu, zarówno w miastach jak i na wsi.

Ponadto w ww. zakresie na podstawie danych przekazanych w ankietach, realizowane były działania związane z budową, rozbudową i modernizacją sieci ciepłej i gazowej i przeprowadziły je:

- 6 samorządów (gminy: miasto Augustów, Mońki, Kolno, Siemiatycze, Sokółka, powiat bielski)
- 9 przedsiębiorstw energetyki ciepłej (Enea Ciepło Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Suwałkach Sp. z o.o., Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Łomży Sp. z o.o., Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Bielsku Podlaskim S.A., Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Hajnówce Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Mońkach Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Sokółce Sp. z o.o., Zambrowskie Ciepłownictwo i Wodociągi Sp. z o.o., Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział Zakład Gazowniczy w Białymstoku).

W okresie sprawozdawczym na terenie województwa podlaskiego intensywnie prowadzone były prace w zakresie rozwoju ww. infrastruktury ciepłowniczej i gazowej, co przełożyło się na ich znaczący rozwój. Na powyższe duży wpływ miały dotacje np. w zakresie kupna nowych kotłów gazowych bądź wymiany starych i niesprawnych na bardziej ekologiczne, w tym na biomasę. Ma to również odzwierciedlenie w odnotowaniu w okresie sprawozdawczym mniejszej liczby dni z przekroczeniami normy stężeń pyłów w stosunku do lat poprzednich oraz stopniowym spadkiem ilości zanieczyszczeń gazowych i pyłowych w powietrzu.

- **Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym i prywatnym, w tym termomodernizacja i wymiana oświetlenia**

W latach 2017-2018 samorządy i jednostki podległe pod jednostki samorządu terytorialnego oraz wspólnoty kościelne realizowały zadania związane z ochroną powietrza, głównie w zakresie termomodernizacji obiektów budowlanych. Inwestycje w tym zakresie wpływają na zwiększenie się efektywności energetycznej w budynkach i tym samym mniejsze zapotrzebowanie na ich ogrzewanie. To z kolei wpływa bezpośrednio na mniejszą emisję zanieczyszczeń do powietrza w związku z mniejszą ilością paliwa spalanej w kotłowniach w celu ich ogrzania.

Wiele inwestycji, w tym w zakresie ww. termomodernizacji, modernizacji kotłowni, budowy sieci ciepłowniczej współfinansowanych było ze środków zewnętrznych np. Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku. W poniższej tabeli poniżej przedstawiono zadania współfinansowane przez WFOŚiGW w Białymstoku w latach 2017-2018.

Tabela 11. Zadania zrealizowane w latach 2017-2018w zakresie "Ochrony Atmosfery" współfinansowane z WFOŚiGW w Białymstoku

L.p.	Zadanie	Jednostka realizująca zadanie
2017 r.		
1	Modernizacja kotłowni węglowej na kotłownię gazową	Spółdzielnia Mleczarka w Łapach
2	Termomodernizacja budynku szkoły podstawowej w Kostrach-Noskach 37, gmina Nowe Piekuty z adaptacją na ośrodek rehabilitacyjno-edukacyjno-wychowawczy	Stowarzyszenie Pomocy Szansa
3	Przebudowa budynku remizy strażackiej - świetlicy wiejskiej w Woźnejwsi	Gmina Rajgród

L.p.	Zadanie	Jednostka realizująca zadanie
4	Modernizacja kotłowni wbudowanej z kotłami na paliwo stałe - węgiel kamienny - budynek parafialny	Parafia Rzymsko – Katolicka pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Augustowie
5	Wymiana kotła węglowego na kondensacyjny kocioł gazowy oraz zestaw paneli fotowoltaicznych w budynku plebanii	Parafia Prawosławna pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Fastach
6	Modernizacja budynku OSP w Srebrnym Borku	Gmina Szumowo
7	Termomodernizacja plebanii	Parafia Rzymsko – Katolicka pw. Jana Chrzciciela w Łapach
8	Wymiana kotła węglowego OC na kocioł gazowy z instalacją w zabytkowym budynku plebanii	Parafia Rzymsko – Katolicka pw. Trójcy Przenajświętszej w Tykocinie
9	Budowa osiedlowej sieci ciepłowniczej z przyłączami na osiedlu Wysokie w Siemiatyczach	Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. w Siemiatyczach
10	Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie gminy Siemiatycze (Kajanka, Siemiatycze-Stacja, Tołwin, Wiercień Duży, Wiercień Mały, Wólka Nadbużna)	Gmina Siemiatycze
11	Budowa instalacji kolektorów słonecznych do produkcji ciepłej wody użytkowej na potrzeby Integracyjnego Ośrodka Żeglarskiego w Rajgrodzie	Yacht Club „ARCUS” w Łomży
2018 r.		
12	Modernizacja kotłowni głównej w Mońkach	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Mońkach Sp. z o.o.
13	Wymiana kotła na paliwo stałe na kocioł olejowy w samorządowej instytucji kultury	Gmina Narew
14	Termomodernizacja budynku użyteczności publicznej - Niepublicznego Przedszkola Katolickiego Prowincja Siedlecka Zgromadzenia Sióstr Służek NMPN w Łomży	Prowincja Siedlecka Zgromadzenia Sióstr Służek NMPN
15	Modernizacja ogrzewania ciepłego w budynku plebanii	Parafia Rzymsko – Katolicka pw. Przemienienia Pańskiego w Krasnopolu
16	Wymiana okien w budynku kościoła	Parafia Rzymsko – Katolicka pw. Św. Anny w Pietkowie
17	Zmiana źródła ogrzewania w budynku plebanii na ekologiczne	Parafia Rzymsko – Katolicka pw. Jana Chrzciciela w Łapach
18	Wykonanie docieplenia elewacji północnej budynku przy ul. E. Plater 2b w Suwałkach	Parafia Rzymsko – Katolicka pw. Aleksandra w Suwałkach
19	Montaż ogniw fotowoltaicznych na terenie parafii do produkcji energii elektrycznej	Parafia Rzymsko – Katolicka pw. Św. Józefa i Św. Antoniego w Boćkach
20	Montaż ogniw fotowoltaicznych na terenie parafii do produkcji energii elektrycznej	Parafia Rzymsko – Katolicka pw. NMP w Grodzisku
21	Budowa osiedlowej sieci ciepłowniczej z przyłączami na osiedlu Tarasy w Siemiatyczach	Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. w Siemiatyczach
22	Montaż instalacji solarnych w budynkach mieszkalnych na terenie Gminy Krypno	Gmina Krypno
23	Budowa sieci ciepłej w ul. Wojska Polskiego i Niepodległości w Mońkach	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Mońkach Sp. z o.o.
24	Budowa indywidualnych instalacji OZE - kolektorów słonecznych i ogniw fotowoltaicznych na terenie Gminy Krypno	Gmina Krypno
25	Termomodernizacja budynku szkoły podstawowej w Przytułach	Gmina Przytuły
26	Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie miasta Sejny	Miasto Sejny

Źródło: WFOŚiGW w Białymstoku, Sprawozdanie z działalności WFOŚiGW w Białymstoku za 2017 r. i 2018 r.

W okresie sprawozdawczym Zarząd Województwa Podlaskiego jako zarządzający Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 ogłosił konkurs na dofinansowanie projektów ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach: Osi Priorytetowej V Gospodarka niskoemisyjna Działania 5.3 Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej Poddziałanie 5.3.1 Efektywność energetyczna w budynkach publicznych w tym budownictwo komunalne. Dofinansowanie w ww. zakresie otrzymało 55 podmiotów, wśród których większość stanowiły jednostki samorządu terytorialnego.

Tabela 12. Projekty dofinansowane w ramach poddziałania 5.3.1. Efektywność energetyczna w budynkach publicznych w tym budownictwo komunalne

Lp.	Tytuł projektu	Wnioskodawca	Ogólna wartość projektu (zł)	Wartość dofinansowania (zł)
1.	Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół im. Jana Pawła II w Wyszkach	Gmina Wyszki	1 484 729,64	1 235 660,15
2.	Termomodernizacja obiektu użyteczności publicznej w Gminie Piątnica	Gmina Piątnica	697 547,79	467 257,83
3.	Kompleksowa modernizacja energetyczna budynku biurowo-warsztatowego w Szumowie	Gmina Szumowo	656 750,72	400 755,26
4.	Termomodernizacja budynku Przedszkola Samorządowego z Polskim i Litewskim Językiem Nauczania w Puńsku	Gmina Puńsk	1 111 232,62	941 411,22
5.	Termomodernizacja budynków w Gminie Mały Płock	Gmina Mały Płock	7 466 072,66	6 340 934,24
6.	Termomodernizacja budynku szkoły podstawowej w Perlejewie	Gmina Perlejewo	2 468 885,62	2 097 298,17
7.	Termomodernizacja zabytkowego Kościoła p.w. Przemienienia Pańskiego w Wąsoczcu	Parafia Rzymsko – Katolicka p.w. Przemienienia Pańskiego w Wąsoczcu	1 652 160,15	1 404 336,11
8.	Termomodernizacja zabytkowego budynku kościoła w Wiźnie	Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Jana Chrzciciela w Wiźnie	565 495,02	480 476,51
9.	Termomodernizacja budynków komunalnych oraz obiektu użyteczności publicznej - siedziby MOPS w Mieście Kolno	Miasto Kolno	3 234 965,97	2 681 882,80
10.	Głęboka modernizacja energetyczna budynku Szkoły Podstawowej nr 3 w Siemiatyczach	Miasto Siemiatycze	4 911 704,99	3 932 081,92
11.	Kompleksowa modernizacja energetyczna obiektu edukacyjnego przy ul. Świętojańskiej 25 w Siemiatyczach	Miasto Siemiatycze	4 208 421,23	2 338 817,07
12.	Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej poprzez termomodernizację Kościoła Parafialnego i plebanii w Pogorzałkach	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Miłosierdzia Bożego w Pogorzałkach Katolicka	1 832 786,18	1 476 130,39
13.	Termomodernizacja budynku Urzędu Gminy w Klukowie	Gmina Klukowo	1 628 959,64	1 278 537,83
14.	Termomodernizacja budynku użyteczności publicznej zlokalizowanego przy ul. Wileńskiej 10 w Sejnach	Miasto Sejny	409 515,22	327 415,37
15.	Termomodernizacja budynku Ośrodka Kultury w Sejnach	Miasto Sejny	847 107,28	677 489,02
16.	Termomodernizacja budynku Biblioteki Publicznej w Krynkach	Gmina Krynki	245 357,06	205 891,40
17.	Modernizacja energetyczna budynku szkolnego w Gminie Kuźnica	Gmina Kuźnica	3 725 543,00	3 166 711,54
18.	Termomodernizacja oraz zastosowanie OZE w budynku Hali Sportowej przy Szkole Podstawowej im. Mikołaja Kopernika w Ciechanowcu	Gmina Ciechanowiec	1 520 000,00	1 282 753,69
19.	„Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i budynku komunalnego w mieście	Miasto Łomża	8 383 573,03	4 566 995,01

Lp.	Tytuł projektu	Wnioskodawca	Ogólna wartość projektu (zł)	Wartość dofinansowania (zł)
	Łomża (Zespół Szkół Specjalnych - M. Skłodowskiej Curie 5, Przedszkole Publiczne nr 9, Kamienica Wojska Polskiego 15/17)"			
20.	Termomodernizacja Muzeum Rolnictwa im. ks. Krzysztofa Kluka w Ciechanowcu	Muzeum Rolnictwa im. ks. Krzysztofa Kluka w Ciechanowcu	2 886 731,93	1 994 896,01
21.	Termomodernizacja budynku Domu Dziecka w Nowej Pawłówce	Powiat Suwalski	2 156 686,38	1 831 092,41
22.	„Poprawa efektywności energetycznej ZSZ nr 5, X LO oraz Bursy Szkolnej przy ul. Dobrej 3 w Białymstoku”	Miasto Białystok	8 075 271,60	6 821 830,24
23.	"Podniesienie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej na terenie gminy Sokółka."	Gmina Sokółka	2 687 349,87	1 829 994,50
24.	Termomodernizacja budynku Przychodni SP ZOZ w Łapach przy ul. Piaskowej 9	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Łapach	1 656 074,62	1 407 663,42
25.	Przebudowa i termomodernizacja budynku starej części szkoły przy ul. Szkolnej 22 w Mońkach	Powiat Moniecki	1 520 197,10	1 083 336,37
26.	Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków oświatowych w Suwałkach (Przedszkole nr 3, 4, 7, 8, 10) – II etap	Miasto Suwałki	10 194 731,23	7 287 417,85
27.	Termomodernizacja Centrum Zawodów Medycznych i Społecznych - Szkoły Policealnej Województwa Podlaskiego w Białymstoku	Województwo Podlaskie	4 849 993,18	3 749 818,25
28.	Podniesienie efektywności energetycznej poprzez modernizację systemu grzewczego oraz termomodernizację w budynku użyteczności publicznej w miejscowości Narew	Gmina Narew	3 067 590,43	2 588 410,80
29.	Poprawa efektywności energetycznej poprzez modernizację budynków WSPR przy ul. Pogodnej w Białymstoku	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego w Białymstoku	4 819 927,94	2 931 359,66
30.	Poprawa efektywności energetycznej w Zespole Szkół Katolickich im. Matki Bożej Miłosierdzia w Białymstoku.	Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Archidiecezji Białostockiej	1 490 828,13	1 266 681,11
31.	Termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w Chodorach	Gmina Turośń Kościelna	908 035,82	368 607,73
32.	Głęboka termomodernizacja świetlicy wiejskiej w Kaniukach	Gmina Zabłudów	157 122,66	110 709,36
33.	Głęboka termomodernizacja świetlicy wiejskiej w Koźlikach	Gmina Zabłudów	258 772,00	186 243,50
34.	Termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w Iwanówce	Gmina Turośń Kościelna	311 545,72	199 923,12
35.	Głęboka termomodernizacja świetlicy wiejskiej w Rzepnikach	Gmina Zabłudów	198 130,42	152 885,92
36.	Głęboka termomodernizacja budynku użyteczności publicznej w Krynichkach	Gmina Zabłudów	853 860,45	672 613,86
37.	Głęboka modernizacja energetyczna budynków Powiatu Sokólskiego	Powiat Sokólski	7 668 401,01	5 929 484,55
38.	Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Wagach	Gmina Przytuły	1 161 530,33	987 300,76
39.	Termomodernizacja budynków Parafii p.w. Św. Maksymiliana Marii Kolbego w Białymstoku	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Świętego Maksymiliana Marii Kolbego w Białymstoku	4 277 918,09	3 636 230,37
40.	Termomodernizacja budynków świetlic wiejskich w miejscowościach: Boguszyce, Nowe Kupiski, Puchały – Gmina Łomża	Gmina Łomża	1 472 151,45	837 714,38
41.	„Poprawa efektywności energetycznej PS nr 7, PS nr 52, PS nr 73, PS nr 42 i PS nr 71”	Miasto Białystok	4 462 981,95	3 786 226,87
42.	"Kompleksowa modernizacja energetyczna zabytkowych kamienic przy ul. Tadeusza Kościuszki 18, 20 i 26 w Suwałkach stanowiących	Miasto Suwałki	2 470 566,34	2 090 801,38

Lp.	Tytuł projektu	Wnioskodawca	Ogólna wartość projektu (zł)	Wartość dofinansowania (zł)
	własność Gminy Miasta Suwałki"			
43.	„Poprawa efektywności energetycznej Internatu przy ZSZ nr 2, Internatu przy ZSH-E oraz PS nr 31 w Białymstoku”	Miasto Białystok	4 861 755,59	4 127 183,00
44.	„Poprawa efektywności energetycznej SP nr 11 i ZST w Białymstoku”	Miasto Białystok	7 063 255,90	5 983 111,01
45.	Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ulicy Białołowy 11 w Białymstoku	Miasto Białystok	2 217 491,18	811 277,23
46.	Poprawa efektywności energetycznej budynku Szkoły Podstawowej oraz komunalnego budynku mieszkalnego w Srebrnej	Gmina Szumowo	926 709,05	787 702,67
47.	Termomodernizacja budynku Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Jasionówce	Gmina Jasionówka	3 246 156,40	1 998 934,77
48.	Poprawa efektywności energetycznej budynku Ośrodka Rehabilitacji w Becejach	Gmina Szypliszki	848 115,49	424 657,76
49.	Termomodernizacja Przedszkola nr 9 w Bielsku Podlaskim	Miasto Bielsk Podlaski	1 614 948,61	1 003 961,01
50.	Termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w Borowskich Ciburach	Gmina Turośń Kościelna	538 564,79	168 398,77
51.	Termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w Borowskich Michałach	Gmina Turośń Kościelna	318 299,15	158 601,28
52.	Termomodernizacja budynku szkoły w Czyżach	Gmina Czyże	966 070,71	788 226,84
53.	Termomodernizacja budynku użyteczności publicznej w gminie Siemiatycze	Gmina Siemiatycze	2 175 460,25	1 848 461,20
54.	"Podniesienie efektywności energetycznej w budynku SPZOZ w Bielsku Podlaskim przeznaczonym na działalność medyczną"	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Bielsku Podlaskim	1 934 014,40	1 643 448,03
55.	Szpital Ogólny im. dr Witolda Gineła w Grajewie	„Termomodernizacja 5 budynków Szpitala Ogólnego w Grajewie”	2 024 156,09	2 024 156,09
Razem			143 392 204,08	108 822 197,61

Źródło: <https://rpo.wrotapodlasia.pl/>

Ponadto w ww. zakresie termomodernizacji budynków i modernizacji kotłowni, na podstawie danych przekazanych przez samorządy w ankietach prowadzone były następujące działania:

- termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych z wymianą stolarki okiennej– 44 samorządy (gminy: Rutki, Kołaki Kościelne, Nowe Piekuty, Klukowo, Szypliszki, Suwałki, Suchowola, Janów, Nurzec Stacja, Mielnik, Grodzisk, Sejny, Krasnopol, Jasionówka, Goniądz, Zbójna, Śniadowo, Przytuły, Kolno, Grabowo, Rajgród, Grajewo, Orla, Bielsk Podlaski, Zawady, Zabłudów, Turośń Kościelna, Michałowo, Gródek, Dobrzyniewo Duże, Czarna Białostocka, Płaska, Lipsk, Augustów, gmina i Miasto Siemiatycze, Miasto Białystok, Miasto Kolno, Miasto Bielsk Podlaski, Miasto Augustów, Miasto Suwałki, Miasto Łomża, powiaty: sokólski, moniecki, hajnowski)
- budowa energooszczędnych budynków – 6 samorządów (Rajgród, Orla, Suchowola, Augustów, Bielsk Podlaski, Przytuły),
- modernizacja oświetlenia ulicznego na bardziej energooszczędne – 30 samorządów (gminy: Nowinka, Czarna Białostocka, Wasilków, Zabłudów, Bielsk Podlaski, Narewka, Grabowo, Przytuły, Knyszyn, Mońki, Krasnopol, Mielnik, Nurzec Stacja, Sidra, Suchowola, Suwałki, Szypliszki, Wiżajny, Ciechanowiec, Klukowo, Sokoły, Rutki, gmina i Miasto Sejny, Miasto Białystok, Miasto Suwałki, Miasto Augustów, gmina i Miasto Sejny; powiaty: wysokomazowiecki, siemiatycki);

- wymiana kotłów na bardziej efektywne i ekologiczne – 21 samorządów (gminy: Nowinka, Augustów, Dobrzyniewo Duże, Turośń Kościelna, Wasilków, Orla, Rajgród, Wizna, Knyszyn, Krasnopol, Sejny, Suchowola, gmina i Miasto Siemiatycze, Suwałki, Szypliszki, Nowe Piekuty; Miasto Łomża, Miasto Suwałki; powiaty: białostocki, hajnowski),
- modernizacja istniejących kotłowni w kierunku wykorzystania OZE i odzysku energii – 5 samorządów (gminy: Gródek, Sejny, Kołaki Kościelne, powiaty: białostocki, moniecki) i 2 przedsiębiorstwa energetyki ciepłej (Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Suwałkach Sp. z o.o., Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Łomży Sp. z o.o.),
- zadanie inwestycyjne Miasta Białystok pn. "Modernizacja indywidualnych źródeł energii ciepłej lub elektrycznej w Białymstoku" na lata 2017-2019 (zadanie w trakcie realizacji) – dofinansowanie do modernizacji kotłowni poprzez wymianę źródeł ciepła - montaż kotłów gazowych; wydatkowanie środków w związku z realizacją tej części projektu przewidziane było od II połowy 2019 r. na łączną kwotę 9 570 703 zł,
- budowa/przebudowa systemów oczyszczania spalin – 5 przedsiębiorstw energetyki ciepłej (Enea Ciepło spółka z o.o., Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Suwałkach Sp. z o.o., Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej S.A. w Bielsku Podlaskim, Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Hajnówce, Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Mońkach Spółka z o.o.).

W okresie sprawozdawczym widoczne jest zintensyfikowanie działań w zakresie termomodernizacji budynków i modernizacji kotłowni, które możliwe było w dużej mierze dzięki pozyskanym dofinansowaniom m.in. z WFOŚiGW i RPO WP.

- **Pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych do produkcji energii elektrycznej i ciepłej**

W ramach działań w zakresie pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych do produkcji energii elektrycznej i ciepłej, w tym z wykorzystaniem instalacji OZE w budynkach użyteczności publicznej i mieszkalnych, z uzupełnionych ankiet uzyskano informacje o realizacji szeregu inwestycji:

- budowie biogazowni - Zambrowskie Ciepłownictwo i Wodociągi Spółka z o.o., ze środków własnych i dofinansowania NFOŚiGW (dotacja i pożyczka),
- montażu ogniw fotowoltaicznych do produkcji energii elektrycznej na terenie Parafii Rzymsko-Katolickiej pw. Św. Józefa i Św. Antoniego w Boćkach, montaż instalacji solarnych na terenie Parafii Rzymsko – Katolickiej pw. NMP w Grodzisku oraz kolektorów słonecznych i ogniw fotowoltaicznych w budynkach mieszkalnych na terenie Gminy Krypno (zadania dofinansowane z WFOŚiGW),
- montażu kolektorów słonecznych i fotowoltaicznych w budynkach mieszkalnych w Gminie Gródek (ze środków własnych i RPO WP),
- montażu 38 instalacji pomp ciepła, 275 zestawów kolektorów słonecznych oraz 59 zestawów ogniw fotowoltaicznych do wytwarzania energii elektrycznej w Gminie Turośń Kościelna (ze środków własnych i RPO WP),
- montażu paneli fotowoltaicznych o mocy 17,1 kWp i dwie pompy ciepła w budynku Urzędu Gminy Zawady (ze środków własnych i RPO WP),
- instalacji 37 kolektorów na budynkach prywatnych w gminie w Gminie Wyszki (ze środków własnych i RPO WP),
- montażu 8 instalacji fotowoltaicznych, 41 kolektorów słonecznych w gminie Hajnówka (ze środków własnych, RPO WP i wkładu mieszkańców)

- montażu instalacji fotowoltaicznych na potrzeby mieszkańców Gminy Jedwabne (ze środków własnych i dofinansowania z funduszy UE),
- dofinansowania dla mieszkańców Gminy Miastkowo do odnawialnych źródeł energii - kolektory słoneczne, ogniwa fotowoltaiczne (ze środków własnych),
- montażu kolektorów słonecznych wspomagających podgrzew ciepłej wody w budynku internatu ZSOiZ w Mońkach, 10 sztuk paneli fotowoltaicznych na budynku warsztatów szkolnych ZSOiZ w Mońkach i kolektorów słonecznych wspomagających podgrzewanie ciepłej wody w MCEiRS w Goniądzu (ze środków własnych i EFRR),
- realizacji programu pt. „Ograniczenie niskiej emisji poprzez montaż kolektorów słonecznych i ogniw fotowoltaicznych w Gminie Goniądz” - 80 instalacji kolektorów słonecznych oraz 54 instalacje fotowoltaiczne (ze środków RPO WP),
- montażu 63 zestawów kolektorów słonecznych i 15 zestawów ogniw fotowoltaicznych w Gminie Knyszyn (ze środków RPO WP),
- montażu 50 kolektorów słonecznych i 77 ogniw fotowoltaicznych oraz wykonanie 55 kolektorów słonecznych w Gminie Krypno (ze środków własnych i RPO WP),
- zakupu i montażu 71 zestawów kolektorów i 19 zestawów fotowoltaicznych w Gminie Suwałki (ze środków RPO WP),
- wykonania systemu kolektorów słonecznych na terenie Gminy Kołaki Kościelne (ze środków RPO WP),
- budowy dwóch obiektów wytwórczych energii elektrycznej: małej elektrowni wodnej i elektrowni fotowoltaicznej; obie instalacje zostały włączone w układ zasilania stacji uzdatniania wody przy ul. Sportowej, służą pokryciu jej potrzeb energetycznych w Gminie Mieście Siemiatycze (ze środków własnych i RPO WP),
- podpisania umowy w 2018 r. przez powiat hajnowski na realizację projektu: „Instalacje fotowoltaiczne na budynkach należących do Powiatu Hajnowskiego” (finansowanie przewidziane ze środków własnych i RPO WP),
- dofinansowania w 2017 r. z RPOWP na lata 2014-2020 dla Gminy Kuźnica na realizację inwestycji pn. "Budowa instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii na terenie Gminy Kuźnica" - w ramach inwestycji zostanie wybudowanych 61 instalacji OZE mieszkańcom Gminy Kuźnica (termin realizacji inwestycji 2019 r.).

W roku 2016 NFOŚiGW udzielił pożyczek (umowy dotacji) w ramach programu „Wspieranie rozproszonych, odnawialnych źródeł energii Część 2) Prosument – linia dofinansowania z przeznaczeniem na zakup i montaż mikroinstalacji odnawialnych źródeł energii”, które zrealizowane zostały w 2017 r. W poniższej tabeli zestawiono ww. umowy.

Tabela 13. Zadania zrealizowane w 2017 r. w zakresie umów pożyczek udzielonych przez NFOŚiGW w ramach OZE

L.p.	Zadanie	Wnioskodawca
2017 r.		
1	Zakup i montaż OZE o mocy 4,0 kW	Osoba fizyczna
2	Zakup i montaż OZE o mocy 4,0 kW	Osoba fizyczna
3	Wykonanie mikroinstalacji fotowoltaicznej o mocy 4,335 kWp	Osoba fizyczna
4	Wykonanie mikroinstalacji fotowoltaicznej o mocy 6,76 kWp - Kozłowscy	Osoba fizyczna
5	Wykonanie mikroinstalacji fotowoltaicznej o mocy 6,96 kWp	Osoba fizyczna
6	Zakup i wykonanie instalacji pompy ciepła o mocy 11,2 kW i instalacji fotowoltaicznej	Osoba fizyczna

L.p.	Zadanie	Wnioskodawca
	o mocy 4,85 kW (Ploski 1, Bielsk Podlaski)	
7	Wykonanie mikroinstalacji fotowoltaicznej o mocy 3,9 kWp	Osoba fizyczna
8	Wykonanie mikroinstalacji fotowoltaicznej o mocy 3,12 kWp (m. Trypucie 19)	Osoba fizyczna
9	Wykonanie mikroinstalacji fotowoltaicznej o mocy 4,335 kWp	Osoba fizyczna
10	Wykonanie systemu fotowoltaicznego o mocy 9,54 kW na potrzeby gospodarstwa domowego (m. Suwałki)	Osoba fizyczna
11	Zakup i wykonanie instalacji pompy ciepła o mocy 8,9 kW i instalacji fotowoltaicznej o mocy 4,94 kW (m. Białystok)	Osoba fizyczna
12	Zakup i montaż instalacji fotowoltaicznej o mocy 5,2 kW	Osoba fizyczna
13	Zakup i montaż pompy ciepła	Osoba fizyczna
14	Zakup i montaż instalacji fotowoltaicznej o mocy 4,16 kWp	Osoba fizyczna
15	Wykonanie instalacji fotowoltaicznej o mocy 3,24 kW	Osoba fizyczna
16	Wykonanie instalacji fotowoltaicznej o mocy 3,24 kW	Osoba fizyczna

Źródło: WFOŚiGW w Białymstoku, Sprawozdanie z działalności WFOŚiGW w Białymstoku za 2017 r.

W 2017 r. w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 Oś Priorytetowa V. Gospodarka niskoemisyjna Działanie 5.1 Energetyka oparta na odnawialnych źródłach energii dofinansowanie do inwestycji z zakresu budowy nowych lub zwiększenia mocy jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła z OZE (biomasy, biogazu, energii wiatru, słońca, wody oraz Ziemi) dofinansowanie uzyskał 1 projekt. Dotyczył on montażu instalacji fotowoltaicznej na potrzeby działalności beneficjenta tj. firmy Naftan Sp. z o.o. Ogólna wartość projektu wyniosła 855 489,60 zł, a wysokość dofinansowania – 566 416,00 zł. W 2018 r. nie wpłynął żaden wniosek o wsparcie finansowe w ramach ww. programu.

Z powyższych danych wynika, że dotacje w zakresie montażu instalacji OZE (głównie kolektorów słonecznych i instalacji fotowoltaicznych) budzą duże zainteresowanie mieszkańców województwa podlaskiego. Potwierdza to dużą świadomość społeczeństwa odnośnie konieczności ochrony powietrza oraz znajomość alternatywnych - ekologicznych źródeł ciepła i ich zalet, w tym efektywności ich stosowania.

2.2.2. Zagrożenia hałasem

W Programie ochrony środowiska wyznaczono następujące cele w zakresie zagrożenia hałasem:

Tabela 14. Cele i kierunki interwencji i dla obszaru interwencji - zagrożenia hałasem

Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji
Zagrożenia hałasem	Ograniczenie emisji hałasu	Uwzględnienie aspektów związanych z ponadnormatywnym hałasem w zagospodarowaniu przestrzennym
		Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej, realizowana z uwzględnieniem konieczności ograniczenia presji na środowisko oraz życie i zdrowie ludzi (w tym usprawnienie organizacji ruchu)
		Eliminacja zagrożenia mieszkańców województwa nadmiernym hałasem
		Opracowanie i aktualizacja programów ochrony przed hałasem (w tym sporządzanie map akustycznych)
		Monitoring hałasu komunikacyjnego i kontynuacja kontroli jednostek gospodarczych w zakresie emitowanego hałasu

- W kwestii **uwzględniania aspektów związanych z ponadnormatywnym hałasem w zagospodarowaniu przestrzennym** samorządy wprowadzają odpowiednie zapisy w sporządzanych planach i tych podlegających zmianom. Działania te są prowadzone w ramach bieżącej działalności samorządów i finansowane ze środków własnych. W latach 2017-2018 najwięcej planów sporządzono w Gminie Mieście Augustów - uchwalono łącznie 9 planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem standardów akustycznych dla poszczególnych terenów.
- **Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej, realizowana z uwzględnieniem konieczności ograniczenia presji na środowisko oraz życie i zdrowie ludzi**

Działalność w zakresie budowy, rozbudowy i modernizacji infrastruktury drogowej, w tym budowa ścieżek rowerowych, na terenie województwa podlaskiego w latach 2017-2018, jak w poprzednich latach, prowadzona była w sposób bardzo intensywny. Prace prowadziły wszystkie samorządy – gminne, powiatowe i wojewódzki.

Największe inwestycje w zakresie infrastruktury drogowej w województwie podlaskim w okresie raportowania objęły:

- W mieście Białystok - inwestycje zrealizowane i w trakcie realizacji:
 - budowa DW 669 w Białymstoku na odcinku od skrzyżowania al. Jana Pawła II z ul. Narodowych Sił Zbrojnych (DW 676/DW 669) do ul. Ciołkowskiego (DW 678); w trakcie realizacji,
 - budowa Trasy Niepodległości (zachodni odcinek obwodnicy miejskiej) w Białymstoku (Al. I. Paderewskiego, Al. Niepodległości); w trakcie realizacji,
 - przebudowa DW 678 w Białymstoku na odcinku od skrzyżowania ul. Ciołkowskiego z ul. Mickiewicza do skrzyżowania ul. Ciołkowskiego z ul. Sulika (DK 65),
 - przebudowa ul. K. Ciołkowskiego na odcinku od ul. Mickiewicza do granic miasta w kierunku ul. Gen. N. Sulika,
 - intermodalny węzeł komunikacyjny w Białymstoku (centrum przesiadkowe wraz z korytarzami publicznego transportu zbiorowego, ul. Łomżyńska, ul. Bohaterów Monte Cassino, ul. Św. Rocha, ul. Nowo Łomżyńska, ul. Kopernika na odcinku od skrzyżowania z ul. Nowo Łomżyńską do skrzyżowania ul. Łomżyńskiej z ul. Młynową, ul. Młynowa na odcinku od Łomżyńskiej do ul. Kard. S. Wyszyńskiego); w trakcie realizacji,
 - „Rozwój niskoemisyjnego transportu zbiorowego i rowerowego w BOF” /2015-2019/; w ramach zadania zrealizowano (lub są obecnie realizowane): budowa ścieżki rowerowej wzdłuż ul. Radzymańskiej, budowa kładki nad ul. gen. N. Sulika oraz ścieżki rowerowej i ciągu pieszo – rowerowego wzdłuż ul. gen. N. Sulika na odcinku od skrzyżowania ul. K. Ciołkowskiego z ul. gen. N. Sulika do kładki nad ul. gen. N. Sulika, budowa ścieżki rowerowej wzdłuż ul. Zwierzynieckiej na odcinku od ul. A. Mickiewicza do ul. Świętego Ojca Pio, budowa ścieżki rowerowej wzdłuż ul. Bitwy Białostockiej, budowa dróg rowerowych oraz ciągów pieszo - rowerowych w granicach pasa drogowego ul. Gen. Wł. Sikorskiego, W. Witosa i ul. Marczukowskiej; we wrześniu 2018 r. podpisano umowę na budowę drogi rowerowej wzdłuż ul. Wasilkowskiej (od ul. Gen. St. Sosabowskiego) i ul. W. Wysockiego do granicy miasta w Białymstoku - obecnie w trakcie realizacji (procent realizacji całego projektu w 2018 r. wyniósł 44,54 %), (inwestycja współfinansowana ze środków RPO WP);
 - rozbudowa infrastruktury rowerowej/2015-2018/; w ramach zadania wybudowano ścieżkę rowerową wzdłuż ul. Gen. J. Hallera na odcinku od ul. Palmowej do ul. Św. Kazimierza,
 - budowa ulic: Legionowej i Prezydenta Ryszarda Kaczorowskiego na odcinku od ul. M. Curie - Skłodowskiej do ul. Cieszyńskiej,

- rozbudowa ul. Wiosennej na odcinku od ul. Kawaleryjskiej do skrzyżowania z ul. K. Ciołkowskiego wraz z tym skrzyżowaniem oraz niezbędną infrastrukturą,
- projekt pn. „Białostocki Rower Miejski” – do dyspozycji rowerzystów oddanych zostało: 534 rowery standardowe, 20 rowerków dziecięcych i 20 rowerów typu tandem, rozmieszczonych na 54 stacjach rowerowych, w tym 2 umiejscowione na terenie gminy Choroszcz i 2 na terenie gminy Juchnowiec Kościelny.
- W mieście Łomża – w 2017 r.: zmodernizowano/rozbudowano 3525 m ulic, wybudowano 2586 m dróg powiatowych; rozbudowie poddano jezdnie, chodniki i wjazdy, wymieniono nawierzchnie jezdni, chodników; w 2018 r.: przebudowano/rozbudowano drogę wojewódzką na długości 1,63 km i 4,22 km dróg lokalnych; uzupełniano luki w połączeniach transgranicznych poprzez budowę i rozbudowę dróg na długości 2,59 km.
- W powiecie bielskim - w latach 2017-2018 wykonano nawierzchnie bitumiczną na innych rodzajach nawierzchni (bruk, żwirowa, gruntowa ulepszona) 11,1 km plus 3PU na 2,6 km, pozostałe 11,4 km obejmowały przebudowę dróg o nawierzchni bitumicznej;. w ramach rozbudowy DP 1601B powstała ścieżka rowerowa o długości 0,855 km.
- W powiecie białostockim – przebudowa dróg powiatowych na łącznej długości 50,469 km, budowa ścieżek rowerowych o łącznej długości 11,635 km.
- W powiecie suwalskim - przy przebudowie dróg powiatowych powstało łącznie 2555 m ścieżek rowerowych.
- Podlaski Zarząd Dróg Wojewódzkich wykonał 35 092 m² powierzchni ciągów rowerowych (DW 678 i DW 676) i przebudował drogi wojewódzkie na łączną kwotę 531 194 000 zł (fundusze ze środków Unii Europejskiej i środków województwa podlaskiego).

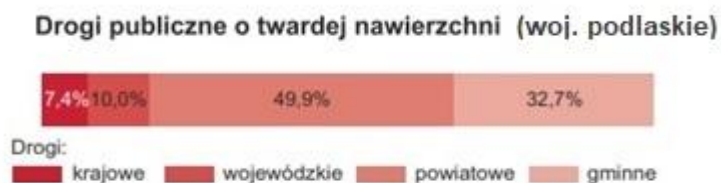
W poniższej tabeli zestawiono długość poszczególnych dróg publicznych na terenie województwa podlaskiego oraz ich zmiany w latach 2016-2018.

Tabela 15. Drogi publiczne na terenie województwa podlaskiego – porównanie lat 2016, 2017 i 2018

Lp.	Drogi publiczne na terenie województwa podlaskiego w latach			Trend
	2016	2017	2018	
1	Ogółem [km]			Wzrost
	13145	13356	13439	
2	Krajowe [km]			Wzrost
	993	995	995	
3	Wojewódzkie [km]			Wzrost
	1243	1332	1335	
4	Powiatowe [km]			Wzrost
	6759	6765	6701	
5	Gminne [km]			Wzrost
	4150	4364	4410	
6	Ekspresowe [km]			Wzrost
	61,2	61,2	90,1	

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W stosunku do roku 2016 w okresie sprawozdawczym sieć dróg ekspresowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych uległa zwiększeniu, zaś sieć dróg krajowych w latach 2017-2018 nie zmieniła się i wynosi 995 km. Wpływ na wzrost długości dróg mają znaczne dofinansowania w zakresie inwestycji drogowych, w szczególności ze środków budżetu państwa i środków unijnych (Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Program Operacyjny Polska Wschodnia).

Rys. 3. Procentowy udział rodzajów dróg publicznych o nawierzchni twardej w województwie podlaskim w latach 2017 - 2018.

Źródło: Urząd Statystyczny w Białymstoku

- **Eliminacja zagrożenia mieszkańców województwa nadmiernym hałasem**

W ramach ww. kierunku interwencji wykonywane są w szczególności ekrany akustyczne wzdłuż dróg o nadmiernym natężeniu hałasu. W latach 2017-2018 w województwie podlaskim zabezpieczenia przed nadmiernym hałasem komunikacyjnym w postaci ekranów akustycznych wykonały:

- Podlaski Zarząd Dróg Wojewódzkich - 2 123 m ekranów akustycznych (wzdłuż DW 678 i DW 676),
- Miasto Białystok - ekrany akustyczne o łącznej powierzchni 1 620,25 m² przy ulicach:
 - Piastowskiej - 618 m²,
 - Gen. Wł. Andersa – 103,35 m²,
 - Gen. St. Sosabowskiego – 66,80 m²,
 - Gen. N. Sulika – 680 m²,
 - Szosa Baranowicka – 152 m².

Realizacja ekranów akustycznych odbywa się w większości przypadków po przeprowadzeniu analizy porealizacyjnej wykonanej inwestycji drogowej (rok po oddaniu do użytkowania, gdy w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla takiej inwestycji zawarto obowiązek jej przeprowadzenia).

- **Opracowanie i aktualizacja programów ochrony przed hałasem (w tym sporządzanie map akustycznych)**

W okresie raportowania w województwie podlaskim sporządzono trzy dokumenty w zakresie ochrony przed hałasem:

- w 2018 r. Miasto Białystok – aktualizacja Programu ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Białegostoku, przyjęty Uchwałą Nr LI/794/518 z dnia 18 czerwca 2018 r. Rady Miasta Białystok,
- w 2017 r. Miasto Białystok -Mapa akustyczna miasta Białegostoku (trzecia mapa akustyczna dla miasta Białystok, wykonana w okresie od 8.08.2016 r. do 30.05.2017 r.; diagnozuje stan akustyczny aktualny na 2016 rok),
- w 2017 r. Miasto Łomża – Mapa akustyczna dla dróg w Łomży, po których przejeżdża więcej niż 3 000 000 pojazdów w ciągu roku.

W trakcie opracowywania jest Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów położonych w województwie podlaskim poza aglomeracjami, wzdłuż dróg o natężeniu ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie, których eksploatacja powoduje ponadnormatywne oddziaływanie akustyczne określone wskaźnikami L_{DWN} i L_N.

- **Monitoring hałasu komunikacyjnego i kontynuacja kontroli jednostek gospodarczych w zakresie emitowanego hałasu**

Klimat akustyczny województwa podlaskiego kształtuje przede wszystkim hałas komunikacyjny (głównie drogowy i w niewielkim stopniu kolejowy), na który wpływa dynamiczny rozwój motoryzacji, oraz przemysłowy. Sieć komunikacyjną województwa tworzy system dróg powiązany z układem krajowym oraz międzynarodowym. W skład sieci dróg wchodzi ważne drogi krajowe nr: 8, 16, 19, 58, 61, 62, 63, 64, 65, 66, w tym prowadzące do 5 przejść granicznych: w Budzisku, Ogrodnikach, Kuźnicy, Bobrownikach i Połowcach.

W latach 2017-2018 Inspekcja Ochrony Środowiska przeprowadziła pomiary hałasu drogowego w 3 miejscowościach województwa podlaskiego. Na ich podstawie, w Zabłudowie, Zambrowie i Miastkowie (w 2017 r.) oraz w Augustowie, Łomży i Bielsku Podlaskim (w 2018 r.), wyznaczono wartości wskaźników długookresowych (L_{DWN} i L_N) mających zastosowanie przy prowadzeniu długookresowej polityki w zakresie ochrony przed hałasem, oraz wartości wskaźników krótkookresowych (L_{AeqD} i L_{AeqN}) mających zastosowanie w odniesieniu do wartości dopuszczalnych hałasu w ciągu jednej doby. W każdej badanej miejscowości (tzw. obszarze) wyznaczono jeden punkt pomiarowy, w którym badano wskaźniki długookresowe oraz dodatkowo po 4 punkty do badań poziomów krótkookresowych. Czas pomiarów długookresowych w każdym obszarze wynosił łącznie 8 dób pomiarowych w następujących cyklach: 2 doby w dni powszednie oraz 1 doba podczas weekendu w okresie wiosennym, 2 doby w dni powszednie oraz 1 doba podczas weekendu w okresie jesiennym, 1 doba w dni powszednie w porze letniej, 1 doba w weekend w porze letniej. Pomiary krótkookresowe wykonywano w ciągu 1 doby w każdym z 4 punktów w danym obszarze badań.

Tabela 16. Zestawienie punktów pomiarowych i wyników badań hałasu komunikacyjnego wykonanych na terenie województwa podlaskiego w 2017 r.

Pomiary długookresowe				
Adres punktu pomiarowego	L_{DWN} [dB]	L_N [dB]	Wartość przekroczenia L_{DWN} [dB]	Wartość przekroczenia L_N [dB]
Zabłudów, ul. Białostocka 57	72,2	64,7	4,2	5,7
Zambrów, ul. Wojska Polskiego 27a	68,3	58,5	0,3	-
Miastkovo, ul. Łomżyńska 18	65,8	57,9	-	-
Pomiary krótkookresowe				
Adres punktu pomiarowego	L_{DWN} [dB]	L_N [dB]	Wartość przekroczenia L_{DWN} [dB]	Wartość przekroczenia L_N [dB]
Zabłudów, ul. Bielska 36	69,8	63,1	8,8	7,1
Zabłudów, ul. Bielska 35	68,7	65,3	7,7	9,3
Zabłudów, ul. A. Mickiewicza 20	66,1	59,5	5,1	3,5
Zabłudów, ul. Białostocka 1	68,9	64,8	3,9	8,8
Zambrów, ul. Białostocka 24	63,1	58,4	-	2,4
Zambrów, ul. Łomżyńska 69	68,8	61,7	3,8	5,7
Zambrów, ul. Mazowiecka 52	66,1	60,0	1,1	4,0
Zambrów, ul. Obrońców Zambrowa 50	65,3	58,4	0,3	2,4
Miastkovo, ul. Cendrowizna 1	57,9	48,0	-	-
Miastkovo, ul. Cmentarna 2	57,2	48,9	-	-
Miastkovo, ul. Długa 1	55,7	52,4	-	-
Miastkovo, ul. Nowogrodzka 23	59,0	52,4	-	-

Źródło: Podlaski Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku, Ocena wyników badań hałasu komunikacyjnego wykonanych a terenie województwa podlaskiego w 2017 r.

Tabela 17. Zestawienie punktów pomiarowych i wyników badań hałasu komunikacyjnego wykonanych na terenie województwa podlaskiego w 2018 r.

Pomiary długookresowe				
Adres punktu pomiarowego	L_{DWN} [dB]	L_N [dB]	Wartość przekroczenia L_{DWN} [dB]	Wartość przekroczenia L_N [dB]
Augustów, ul. Chreptowicza 13	70,7	62,7	2,7	3,7
Łomża, Aleja Legionów 54	72,4	65,2	4,4	6,2
Bielsk Podlaski, ul. Poświętna 35	70,2	62,8	2,2	3,8
Pomiary krótkookresowe				
Adres punktu pomiarowego	L_{DWN} [dB]	L_N [dB]	Wartość przekroczenia L_{DWN} [dB]	Wartość przekroczenia L_N [dB]
Augustów, ul. I Pułku Ułanów Krechowieckich 1	64,3	59,6	-	3,6
Augustów, ul. Wiśniowa 59	65	56,1	-	0,1
Augustów, ul. Wojska Polskiego 58	68,4	62,4	3,4	6,4
Augustów, ul. 3-go Maja 39	62,4	54,9	-	-
Łomża, ul. Piłsudskiego	66,3	56,1	1,3	0,1
Łomża, ul. Sikorskiego 271	66,9	53,9	5,9	-
Łomża, ul. Wojska Polskiego 31	68,2	64	3,2	8
Łomża, ul. Zawadzka 6	64,3	56,7	-	0,7
Bielsk Podlaski, ul. Białostocka 35	65,9	60,6	0,9	4,6
Bielsk Podlaski, ul. Białowieska 33	67,6	58,1	2,6	2,1
Bielsk Podlaski, ul. Brańska 78	66,9	57	1,9	1
Bielsk Podlaski, ul. Jana Pawła II 2	67,9	63,7	2,9	7,7

Źródło: Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Ocena wyników badań hałasu komunikacyjnego wykonanych na terenie województwa podlaskiego w 2018 r.

POZIOMY DŁUGOOKRESOWE (L_{DWN} , L_N)

Pomiary poziomów długookresowych (dziennie – wieczornie – nocne oraz nocne) prowadzono przy drogach krajowych i wojewódzkiej. W 2017 r. pomiary prowadzono w: Zabłudowie przy drodze krajowej nr 19, w Zambrowie przy drodze krajowej nr 63, w Miastkowie przy drodze krajowej nr 61, a w 2018 r.: w Augustowie przy drodze krajowej nr 16, w Bielsku Podlaskim przy drodze krajowej nr 19 oraz w Łomży w pobliżu drogi wojewódzkiej nr 677.

Pomiary przeprowadzone w 2017 r. wykazały:

W Zabłudowie pomiary hałasu wykonywano przez 8 dób w porach: wiosennej, letniej i jesienno – zimowej. Na podstawie uzyskanych wyników cząstkowych wyliczono poziom L_{DWN} oraz L_N . Poziom dziennie–wieczornie – nocny wyniósł 72,2 dB, co przy poziomie dopuszczalnym dla tego obszaru wynoszącym 68 dB dało w tym punkcie przekroczenia wartości dopuszczalnych hałasu o 4,2 dB. Wyliczony poziom nocny wyniósł 64,7 dB. Zgodnie z zagospodarowaniem przestrzennym tego obszaru normy hałasu w tym punkcie pomiarowym wynoszą 59 dB. Dało to przekroczenie poziomu dopuszczalnego o 5,7 dB.

Na podstawie wykonanych pomiarów cząstkowych w Zambrowie wyliczono poziomy długookresowe L_{DWN} i L_N . Poziom dziennie–wieczornie –nocny w badanym punkcie wyniósł 68,3 dB, natomiast poziom nocny 58,5 dB. Przystawiając wyliczone poziomy hałasu do wartości dopuszczalnych (68 dB dla L_{DWN} , 59 dB dla L_N) uzyskuje się w tym punkcie przekroczenia poziomów dopuszczalnych w wysokości 0,3 dB dla wskaźnika L_{DWN} .

W Miastkowie wyliczony na podstawie wykonanych pomiarów cząstkowych poziom L_{DWN} wyniósł 65,8 dB, a poziom L_N 57,9 dB. W badanym punkcie poziomy dopuszczalne wynosiły 68 dB dla L_{DWN} i 59 dB dla L_N . W punkcie tym nie zanotowano przekroczeń poziomów dopuszczalnych hałasu dla wskaźników L_{DWN} i L_N .

W latach ubiegłych (2011, 2013, 2014), WIOŚ monitorował w ww. miejscowościach stan klimatu akustycznego. W ww. punktach pomiarowych wykonano pomiary krótkookresowe (jednodobowe). W roku 2011 w Miastkowie wskaźniki L_{AeqD} i L_{AeqN} były znacznie powyżej poziomów dopuszczalnych. W roku 2012 weszło w życie nowe rozporządzenie Ministra Środowiska zmieniające (podwyższające) poziomy dopuszczalne hałasu. W roku 2017 przekroczeń w Miastkowie nie stwierdzono. W roku 2013 jednodobowy pomiar wykonano w Zambrowie, a w roku 2014 - w Zabłudowie. W obu punktach pomiarowych stwierdzono występowanie przekroczeń wartości dopuszczalnych dla pory dnia i pory nocy. Rozszerzony zakres badań (do 8 dób pomiarowych) wykonany w 2017 roku, umożliwiający określenie poziomów długookresowych potwierdził występowanie uciążliwości akustycznej w ww. punktach pomiarowych.

Pomiary przeprowadzone w 2018 r. wykazały:

W Augustowie pomiary hałasu wykonywano przez 8 dób w porach: wiosennej, letniej i jesienno – zimowej. Na podstawie uzyskanych wyników cząstkowych wyliczono poziom L_{DWN} oraz L_N . Poziom dziennie – wieczornie – nocny wyniósł 70,7 dB, co przy poziomie dopuszczalnym dla tego obszaru wynoszącym 68 dB dało w tym punkcie przekroczenia wartości dopuszczalnych hałasu o 2,7 dB. Wyliczony poziom nocny wyniósł 62,7 dB. Zgodnie z zagospodarowaniem przestrzennym tego obszaru normy hałasu w tym punkcie pomiarowym wynoszą 59 dB. Dało to przekroczenie poziomu dopuszczalnego o 3,7 dB.

Na podstawie wykonanych pomiarów cząstkowych w Łomży wyliczono poziomy długookresowe L_{DWN} i L_N . Poziom dziennie – wieczornie – nocny w badanym punkcie wyniósł 72,4 dB, natomiast poziom nocny 65,2 dB. Przyrównując wyliczone poziomy hałasu do wartości dopuszczalnych (68 dB dla L_{DWN} , 59 dB dla L_N) uzyskuje się w tym punkcie przekroczenia poziomów dopuszczalnych w wysokości 4,4 dB dla wskaźnika L_{DWN} i 6,2 dB dla wskaźnika L_N .

W Bielsku Podlaskim wyliczony na podstawie wykonanych pomiarów cząstkowych poziom L_{DWN} wyniósł 70,2 dB, a poziom L_N 62,8 dB. W badanym punkcie poziomy dopuszczalne wynosiły 68 dB dla L_{DWN} i 59 dB dla L_N . W punkcie tym zanotowano przekroczenia poziomów dopuszczalnych w wysokości 2,2 dB dla wskaźnika L_{DWN} i 3,8 dB dla wskaźnika L_N .

W latach ubiegłych (2010, 2012, 2013, 2015, 2018) monitorowano w ww. miejscowościach stan klimatu akustycznego. W ww. punktach pomiarowych wykonano pomiary krótkookresowe (jednodobowe). Na przestrzeni ww. lat w Augustowie stwierdzono spadek uciążliwości akustycznej spowodowanej hałasem samochodowym. W Bielsku Podlaskim, pomimo innych lokalizacji badań, pomiary na przestrzeni lat wykazują zbliżony stan do tych z 2018 r. W Łomży dotychczasowe pomiary prowadzone były przy drodze krajowej nr 61, zaś w 2018 r. – przy ruchliwym odcinku drogi wojewódzkiej nr 677, o czym świadczą przekroczenia dopuszczalnych norm hałasowych (pomiary na przestrzeni lat są do siebie zbliżone).

POZIOMY KRÓTKOOKRESOWE (L_{AeqD} , L_{AeqN})

W każdym z wyznaczonych do badań obszarów poza pomiarami służącymi do wyliczenia poziomów długookresowych, wyznaczono po 4 punkty, w których wykonano pomiary 1 dobowe i wyznaczono wskaźniki krótkookresowe L_{AeqD} , L_{AeqN} , celem ułatwienia identyfikacji obszarów szczególnego zagrożenia hałasem. Zlokalizowano je w obszarze szczególnego zagrożenia hałasem.

Przeprowadzone w 2017 r. pomiary pokazały w dwóch obszarach (Zabłudów, Zambrów) prawie we wszystkich wytypowanych do badań punktach przekroczenia poziomów dopuszczalnych hałasu (w porze dziennej i nocnej). W Zambrowie pomiary natężenia dźwięku nie wykazały przekroczenia poziomu dopuszczalnego. We wszystkich punktach pomiarowych na terenie Miastkowa nie odnotowano występowania przekroczeń wartości dopuszczalnych dla pory dnia i nocy.

W odniesieniu do norm przypisanych dla jednej doby, najwyższe przekroczenia dla pory dziennej odnotowano w Zabłudowie w punkcie przy ul. Bielskiej (przekroczenie poziomu dopuszczalnego o 8,8 dB). W pozostałych miejscowościach przekroczenia norm dopuszczalnych mieściły się w zakresie 0,3 – 7,7 dB. W porze nocnej największe przekroczenia uzyskano również w Zabłudowie. W punkcie przy ul. Bielskiej przekroczonego poziomu dopuszczalnego o 9,3 dB. W pozostałych punktach pomiarowych przekroczenia norm dla pory nocy wynosiły od 2,4 dB do 8,8 dB.

Również przeprowadzone w 2017 roku pomiary hałasu komunikacyjnego przy drogach wojewódzkich wykazały występowanie przekroczeń wartości dopuszczalnych hałasu zarówno w porze dziennej jak i nocnej. Na większości analizowanych odcinków drogowych w województwie podlaskim (z wyjątkiem DW 674) wielkość ruchu pojazdów uległa wzrostowi, a co za tym idzie wzrósł poziom hałasu. Wzrost poziomu hałasu kształtuje się na poziomie ułamka decybela. Wyjątek stanowi DW 674 na terenie m. Sokółka, gdzie ilość pojazdów zmalała w istotny sposób, a co za tym idzie obniżył się poziom hałasu (o ponad 2 dB). W istotny sposób spadła ilość terenów i ludności zagrożonej hałasem ponadnormatywnym.

Pomiary przeprowadzone w 2018 r. pokazały prawie we wszystkich wytypowanych do badań punktach przekroczenia poziomów dopuszczalnych hałasu (w porze dziennej i nocnej). Dla pory dziennej najwyższe przekroczenie odnotowano w Łomży przy ul. Sikorskiego (o 5,9 dB), zaś w pozostałych miejscowościach, przekroczenia norm dopuszczalnych mieściły się w zakresie 0,9 – 3,2 dB. W porze nocnej największe przekroczenie odnotowano w Łomży przy ul. Wojska Polskiego tj. o 8 dB powyżej poziomu dopuszczalnego hałasu. Znaczne przekroczenia zarejestrowano również w Augustowie (ul. Wojska Polskiego), gdzie odnotowano 6,4 dB powyżej poziomu dopuszczalnego oraz w Bielsku Podlaskim (ul. Jana Pawła II) – przekroczenie poziomu dopuszczalnego hałasu o 7,7 dB. W pozostałych badanych punktach przekroczenie norm dla pory nocy wyniosło 0,7 – 4,6 dB.

Analizując wykonane w latach 2017-2018 badania wskazać należy na występowanie przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu na obszarach chronionych akustycznie, przylegających bezpośrednio do analizowanych odcinków dróg (trend utrzymujący się od lat). Stan klimatu akustycznego wokół dróg krajowych i wojewódzkich ulega ciągłym zmianom. Uzyskane przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu wynikają w szczególności z dużego natężenia ruchu pojazdów ciężkich poruszających się po drogach krajowych. Spowodowane jest to również wzrostem ilości pojazdów, co pogarsza sytuację akustyczną przylegających terenów.

Biorąc pod uwagę ogólny trend wzrostu ilości pojazdów na drogach, należy oczekiwać, że bez podejmowania dodatkowych działań ochronnych przed hałasem, stan klimatu akustycznego w otoczeniu dróg będzie ulegał dalszej degradacji. Tam gdzie występują obecnie duże naruszenia standardów jakości środowiska będą się one pogłębiać, a tam gdzie nie występują - mogą zacząć występować.

Kontrole jednostek gospodarczych w zakresie emitowanego hałasu w 2017 r. WIOŚ przeprowadził w nw. zakładach:

- Chłodnia Białystok S.A. (kontrola w czerwcu 2017 r.) - głównym źródłem emisji hałasu jest praca urządzeń chłodniczych. Przeprowadzone w porze dziennej pomiary emisji hałasu emitowanego do środowiska wykazały występowanie przekroczeń wartości dopuszczalnych hałasu na granicy chronionych terenów rekreacyjno-wypoczynkowych. Równoważny poziom dźwięku w punkcie pomiarowym wyniósł 57 dB, co stanowi przekroczenie o 2 dB wartości dopuszczalnych na tym terenie.
- Zespół Szkół Nr 6 w Białymstoku (kontrola w czerwcu 2017 r.) - emisja hałasu do środowiska przez urządzenia instalacji nawiewno-wywiewnej hali sportowo-rekreacyjnej. Przeprowadzone

kontrole pomiaru emisji hałasu emitowanego do środowiska wykazały występowanie przekroczeń wartości dopuszczalnych hałasu na granicy chronionych terenów mieszkalnych w porze nocnej, zaś w porze dziennej nie stwierdzono występowania przekroczeń wartości dopuszczalnych.

- Bruno Tassi Sp. z o.o. Oddział Białystok (kontrola interwencyjna w sierpniu 2017 r.) - emisja hałasu do środowiska przez urządzenia instalacji chłodniczej i wentylacji ogólnej zakładu. Przeprowadzone w porze dziennej pomiary emisji hałasu emitowanego do środowiska wykazały występowanie przekroczeń wartości dopuszczalnych hałasu na granicy chronionych terenów zabudowy wielorodzinnej.
- REFLEKS HOLDING Spółka z o.o. Sp. j. w Białymstoku (kontrola w sierpniu 2017 r.) – emisja hałasu z urządzeń zainstalowanych w hali eksploatowanej przez ww. firmę. Przeprowadzone kontrolne pomiary emisji hałasu emitowanego do środowiska wykazały występowanie przekroczeń wartości dopuszczalnych hałasu na granicy chronionych terenów zabudowy wielorodzinnej w porze nocnej.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami ww. zakładach WIOŚ występował z wnioskiem do właściwego organu o wydanie decyzji o dopuszczalnym poziomie hałasu.

Ponadto w przeprowadzonych kontrolach innych podmiotów z terenu województwa podlaskiego nie stwierdzono naruszeń przepisów ochrony środowiska.

Nie uzyskano danych z roku 2018 w zakresie kontroli jednostek gospodarczych odnośnie emitowanego hałasu i nie były one udostępnione na stronach Inspekcji Ochrony Środowiska (WIOŚ i GIOŚ).

2.2.3. Ochrona przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych

W Programie ochrony środowiska wyznaczono następujące cele w zakresie ochrony przed polami elektromagnetycznymi:

Tabela 18. Cele i kierunki interwencji i dla obszaru interwencji - ochrona przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych

Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji
Pola elektromagnetyczne	Ochrona przed polami elektromagnetycznymi	Planowanie przestrzenne z uwzględnieniem ochrony przed polami elektromagnetycznymi
		Monitoring natężeń pól elektromagnetycznych

- W kwestii **planowania przestrzennego z uwzględnieniem ochrony przed polami elektromagnetycznymi** zgodnie z danymi zawartymi w ankietach samorządy wprowadzają odpowiednie zapisy w ww. zakresie w sporządzanych planach i tych podlegających zmianom. Działania te są prowadzone w ramach bieżącej działalności samorządów i finansowane ze środków własnych.
- **Monitoring natężeń pól elektromagnetycznych**

W środowisku występują dwa rodzaje źródeł PEM: naturalne (pole magnetyczne Ziemi, pola wytwarzane przez wyładowania atmosferyczne, promieniowanie kosmiczne i promieniowanie Słońca) oraz sztuczne: najpowszechniej występujące elektroenergetyczne linie wysokiego napięcia i instalacje radiokomunikacyjne.

W Polsce obowiązują przepisy prawne z zakresu ochrony środowiska, służące ochronie zdrowia przed nadmiernym promieniowaniem elektromagnetycznym. Wartości dopuszczalne promieniowania wyznaczono dla 2 rodzajów terenów: przeznaczonych pod zabudowę oraz miejsc dostępnych dla ludności.

Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Białymstoku prowadzi od 2008 r. pomiary poziomów promieniowania elektromagnetycznego w środowisku (zgodnie z art. 123 ustawy Prawo Ochrony Środowiska). W związku z ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 1479) monitoring PEM wykonuje od 1 stycznia 2019 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami wyznaczone są 3 podstawowe kategorie terenów, na których prowadzi się monitoring PEM: centralne dzielnice lub osiedla miast o liczbie mieszkańców powyżej 50 tys., pozostałe miasta, tereny wiejskie.

W roku 2017 WIOŚ rozpoczął kolejny trzyletni cykl pomiarowy (2017-2019) pomiarów natężenia pól elektromagnetycznych. Pomiary przeprowadzono w 45 punktach pomiarowych, które rozmieszczono równomiernie na terenie województwa, a sam pomiar w każdym z 45 punktów trwał 2 godziny, z częstotliwością próbkowania co 1 s.

Rys. 4. Rozmieszczenie stanowisk pomiarowych PEM w 2017 r. na terenie województwa podlaskiego.

Źródło: Podlaski Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku, Wyniki badań pól elektromagnetycznych na terenie województwa podlaskiego w 2017 r.

Przeprowadzone pomiary promieniowania elektromagnetycznego nie wykazały, w żadnym z badanych stanowisk na terenie województwa podlaskiego, przekroczeń wartości dopuszczalnej składowej elektrycznej (7 V/m). Średnia arytmetyczna zmierzonych wartości skutecznych natężeń pól elektrycznych promieniowania elektromagnetycznego w żadnym przypadku nie przekroczyła wartości 1 V/m. Tylko w trzech punktach uzyskano wartość składowej elektrycznej stanowiącej więcej niż 10% wartości dopuszczalnej. Miało to miejsce w Łomży, w Suwałkach oraz w Łapach. Pozostałe wyniki nie przekraczają 10% wartości dopuszczalnej. W 29 punktach pomiarowych średnia arytmetyczna zmierzonych wartości wynosiła $\leq 0,2$ V/m. Jest to wartość poniżej dolnego progu oznaczalności sondy (w tych punktach poziomy PEM były tak niskie, że nie osiągnęły progu oznaczalności przyrządu pomiarowego). Biorąc pod uwagę rodzaj obszaru, na którym wykonywano pomiary, najwyższą wyliczoną średnią arytmetyczną, z uśrednionych wartości natężeń pól elektromagnetycznych, uzyskano w centralnych dzielnicach i osiedlach miast o liczbie mieszkańców przekraczającej 50 tys. (0,33 V/m).

W pozostałych mniejszych miastach średnia była niższa (0,29 V/m), natomiast na terenach wiejskich wartość wyliczonej średniej była najniższa (0,11 V/m). W roku 2014 Inspektorat wykonywał pomiary promieniowania elektromagnetycznego w tych samych punktach pomiarowych (zgodnie z cyklem trzyletnim). Uzyskane wówczas wyniki nie odbiegały znacząco od wyników uzyskanych w roku 2017.

Podsumowując wyniki programu pomiarowego zrealizowanego w roku 2017, należy zwrócić uwagę na to, że pomimo wzrostu liczby uruchamianych nadajników na obszarze województwa, nie zaobserwowano wzrostu zmierzonych wartości pól elektromagnetycznych. W porównaniu z wynikami z lat poprzednich, uzyskane w 2017 roku wartości utrzymują się na podobnym poziomie.

Nie uzyskano danych z roku 2018 w zakresie monitoringu natężenia pól elektromagnetycznych w województwie podlaskim i nie były one również dostępne na stronie Inspekcji Ochrony Środowiska. Na przestrzeni ostatnich lat, jak wskazano wyżej, wyniki z monitoringu PEM były do siebie zbliżone i nie ulegały znaczącym zmianom, wobec czego przyjąć można z dużym prawdopodobieństwem, że wyniki tego monitoringu w 2018 r. są również zbliżone do tych z lat poprzednich.

2.2.4. Gospodarowanie wodami

W Programie ochrony środowiska wyznaczono następujące cele w zakresie gospodarki wodnej:

Tabela 19. Cele i kierunki interwencji i dla obszaru interwencji - gospodarka wodna

Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji
Gospodarowanie wodami	Ograniczanie ryzyka powodziowego i przeciwdziałanie suszy i deficytowi wody, jako adaptacja do zmieniających się warunków klimatycznych	Ochrona zasobów wodnych (w tym ochrona naturalnej hydromorfologii cieków)
		Budowa i odtwarzanie systemów i urządzeń melioracji wodnych (w tym niezbędnych do realizacji zrównoważonego rolnictwa) oraz pozostałej infrastruktury służącej do retencjonowania, regulacji i ochrony zasobów wód
		Odtwarzanie ciągłości ekologicznej i renaturalizacja rzek
		Ograniczenie presji rolnictwa na wody
		Planowanie przestrzenne jako instrument w zakresie gospodarowania wodami
		Monitoring wód
		Edukacja ekologiczna w zakresie gospodarowania wodami

W 2017 r. za gospodarkę wodną na terenie województwa podlaskiego odpowiadały samorządy: Marszałek Województwa Podlaskiego (jako organ do wydawania pozwoleń wodnoprawnych i jednocześnie gospodarujący mieniem Skarbu Państwa w zakresie własności śródlądowych powierzchniowych wód płynących), starostowie i prezydenci miast na prawach powiatu oraz Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie (jako organy do wydawania pozwoleń wodnoprawnych).

W związku z wejściem w życie z dniem 1 stycznia 2018 r. ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2018 r. poz. 2268 ze zm.), zwaną dalej „ustawą Prawo wodne”, kompetencje ww. organów zostały przejęte przez państwową osobę prawną - Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie – w zakresie Marszałka Województwa Podlaskiego przez właściwych miejscowo dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej (Dyrektora RZGW w Białymstoku i Dyrektora RZGW w Lublinie), zaś w zakresie starostów i prezydentów miast na prawach powiatu – przez właściwych miejscowo dyrektorów zarządów zlewni. Podział obszarów ich działania został określony zlewniami rzek (nie granicami województw i powiatów jak pod rządami uprzednio obowiązującej ustawy Prawo wodne). Przedmiotowe zmiany wynikały z konieczności dostosowania szeroko rozumianej gospodarki wodnej do przepisów unijnych.

Rys. 5. Granice działania regionalnych zarządów gospodarki wodnej (linie - kolor czerwony) i zarządów zlewni (linie - kolor szary) na terenie województwa podlaskiego.
 Źródło: www.wody.gov.pl

- **Ochrona zasobów wodnych**

Ochrona zasobów wodnych obejmuje przede wszystkim racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi i korzystanie z nich, właściwe utrzymanie oraz niepogarszanie ich stanu. W województwie podlaskim większość wód powierzchniowych płynących ma zły stan. Pociągnęło to za sobą konieczność przeprowadzenia w okresie sprawozdawczym analizy presji w celu ustalenia przyczyn nieosiągnięcia dobrego stanu tych wód, którą objęto 15 JCWP w 2017 r. oraz 21 JCWP w 2018 r.

W zakresie opracowywania warunków korzystania z wód regionów wodnych, zgodnie z aktualnie obowiązującą ustawą Prawo wodne, od 01.01.2018 r. brak jest podstaw prawnych do wydania przez Dyrektora RZGW w Białymstoku rozporządzenia w sprawie warunków korzystania z wód regionu wodnego. Efekty opracowanych warunków korzystania z wód zlewni rzeki Supraśl będą uwzględnione w kolejnej aktualizacji Planów Gospodarowania Wodami na lata 2022-2027.

W 2018 r. Wody Polskie na terenie województwa podlaskiego nie podejmowały działań w zakresie opracowania i wdrażania planów gospodarowania wodami na obszarze dorzeczy i działań wynikających z Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy.

Przeglądy pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód, wprowadzanie ścieków lub wód do wód lub do ziemi, lub do urządzeń kanalizacyjnych oraz realizacji tych pozwoleń, wykonywane są zgodnie z ustawą Prawo wodne co najmniej raz na 4 lata. W chwili obecnej w Regionalnym Zarządzie Gospodarki Wodnej w Białymstoku oraz podległych zarządach zlewni przegląd pozwoleń wodnoprawnych realizowany jest sukcesywnie, w szczególności w związku z wystawianiem opłat za usługi wodne wprowadzone ww. ustawą Prawo wodne oraz koniecznością ustanawiania stref ochrony bezpośredniej dla ujęć wód podziemnych i powierzchniowych (z wyjątkiem tych służących zwykłemu korzystaniu z wód). W ramach przeglądów prowadzona jest ich analiza pod kątem ich zapisów oraz aktualności (dotyczy w szczególności pozwoleń wodnoprawnych wydanych przed 01.01.2018 r.). Średnia łączna ilość wydawanych pozwoleń wodnoprawnych wydanych przez poszczególne jednostki Wód Polskich na terenie województwa

podlaskiego w 2018 r. wyniosła ok. 1300, z czego ok. 20% stanowią pozwolenia wodnoprawne na pobór wód i wprowadzanie ścieków do środowiska.

W zakresie ochrony zasobów wodnych i ochrony przed groźnymi zjawiskami, w szczególności meteorologicznymi i hydrologicznymi, w tym obszarów zagrożonych powodzią, funkcjonuje w formie ogólnodostępnej platformy tzw. Informatyczny System Osłony Kraju (ISOK). Projekt był realizowany przez konsorcjum instytucji rządowych i naukowych: Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie – który pełnił rolę Lidera Konsorcjum, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowy Instytut Badawczy, Główny Urząd Geodezji i Kartografii, Instytut Łączności – Państwowy Instytut Badawczy i Rządowe Centrum Bezpieczeństwa. System powstawał od 2013 r. w ramach projektu „Informatyczny System Osłony Kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami” współfinansowanego przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka oraz Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W 2018 r. wyłoniono wykonawcę (firma GIS Partner) do dokończenia budowy Informatycznego Systemu Osłony Kraju (ISOK). System został wdrożony dnia 25 lutego 2019 roku. Łączna wartość projektu wyniosła niemal 300 mln złotych, z czego większość pochodzi ze środków unijnych – ponad 200 mln zł, NFOŚiGW – ok. 60 mln zł, budżet państwa – ok. 36 mln zł (<https://wody.gov.pl>).

- **Budowa i odtwarzanie systemów i urządzeń melioracji wodnych oraz pozostałej infrastruktury służącej do retencjonowania, regulacji i ochrony zasobów wód**

W latach 2017-2018 zgodnie z danymi uzyskanymi drogą ankietyzacja uzyskano informacje na temat realizacji zadań w zakresie zagospodarowania wód, ich retencjonowania i ochrony:

- a) Miasto Białystok - przebudowa i budowa infrastruktury przeciwdziałającej tzw. powodziom miejskim; w ramach zadania realizowana jest:
 - rozbiórka i budowa przepustu w ul. Wiewiórczej, budowa rowu odkrytego z ul. Borsuczej do ul. Wiewiórczej wraz z infrastrukturą w rejonie przepustu,
 - budowa zbiornika retencyjnego oraz kanalizacji deszczowej w rejonie ulic Gen. F. Kleeberga i W. Wróblewskiego (zadane w trakcie realizacji),
 - roboty budowlane na lotnisku Białystok Krywłany w zakresie wykonania robót dodatkowych w kanalizacji deszczowej,
 - wykonanie studni retencyjnej na kanale deszczowym wraz z przykanalikiem i wpustem deszczowym na ul. Zachodniej - zadanie zakończone,
 - odbudowa i przebudowa rowów w rejonie ul. Zabłudowskiej w Białymstoku (zadanie realizowane od 2016 r.),
 - odbudowa Stawów Marczukowskich (zadanie realizowane od 2014 r.),
 - dokumentacja dotycząca uregulowania stosunków wodnych na terenie miasta Białegostoku - koncepcja uregulowania przepływu wód w rzece Białej oraz jej ekspertyza hydrotechniczna na odcinku od ul. Plażowej do granic miasta Białegostoku w rejonie oczyszczalni ścieków.
- b) Gmina Turośń Kościelna – konserwacja zbiornika małej retencji w Turośni Kościelnej,
- c) Nadleśnictwa: Augustów, Bielsk, Browsek, Dojlidy, Głęboki Bród, Krynki, Płaska, Supraśl, Suwałki, Żednia - kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach nizinnych - kontynuacja projektu małej retencji nizinnej rozpoczętego w 2016 r. i dofinansowanego z NFOŚiGW. W ramach zadania zlokalizowane są różnego rodzaju przedsięwzięcia w obrębie cieków wodnych, rowów melioracyjnych, istniejących zbiorników wodnych lub ich historycznych lokalizacji, obszarów mokradłowych, a także przeciwdziałanie nadmiernej erozji wodnej np. poprzez zabezpieczenie brzegów i stoków. W większości są to małe obiekty/budowle o prostej konstrukcji budowane z zastosowaniem materiałów naturalnych.

- d) Miasto Siemiatycze - rewitalizacja i rekultywacja trzech zbiorników wodnych w Siemiatyczach polegająca na wykonaniu zabiegu wprowadzenia preparatu zawierającego efektywne mikroorganizmy (zadanie dofinansowane w 2017 r. z WFOŚiGW w Białymstoku).

Zebrane dane wskazują, że w województwie podlaskim na przestrzeni ostatnich lat zintensyfikowały się działania w zakresie retencjonowania, regulacji i ochrony wód, w szczególności poprzez tworzenie odpowiedniej do tego infrastruktury, w tym zbiorników małej retencji, rekultywacje i remonty istniejących zbiorników wodnych czy ochrona obszarów mokradłowych na terenach leśnych i cennych przyrodniczo.

W latach 2017-2018 zagospodarowanie brzegów rzek i jezior (w formie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej) zrealizowały gminy: Wasilków, Grajewo, Rajgród (w m. Czarna Wieś), Mielnik, Janów, Bakałarzewo, Wiżajny (przy jeziorze Wiżajny).

W zakresie remontów umocnień brzegowych i ubezpieczenie brzegów rzek oraz budowli hydrotechnicznych PGW Wody Polskie w 2018 r. zrealizowały:

- zabezpieczenie skarpy brzegu lewego w km 301+400 - 301+465 rzeki Narew (Zarząd Zlewni w Białymstoku),
- naprawę wrót dolnych śluzy Kurzyniec na Kanale Augustowskim (na granicy polsko-białoruskiej; Zarząd Zlewni w Augustowie).

PGW Wody Polskie w ramach bieżącej działalności prowadzą w sposób ciągły działania w zakresie właściwego utrzymania rzek i cieków na terenie województwa podlaskiego (ich oczyszczania, celem zapewnienia drożności i swobodnego przepływu wód, zabezpieczenia i wykaszenia skarp, sprzątania linii brzegowych rzek etc.) oraz urządzeń wodnych i obiektów hydrotechnicznych zlokalizowanych na rzekach (w szczególności budowli piętrzących – jazów).

- **Odtwarzanie ciągłości ekologicznej i renaturalizacja rzek**

W latach 2017 i 2018 zadania w zakresie ochrony, zachowania i przywracania biotopów i naturalnych siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory w ramach bieżącej działalności realizował Wigierski Park Narodowy.

Wdrożenie małej retencji na obszarach Natura 2000 i innych cennych przyrodniczo (w tym na obszarach bagiennych i torfowiskowych) realizowały, w okresie objętym niniejszym Raportem, Lasy Państwowe – Nadleśnictwa: Bielsk, Browśk, Dojlidy, Hajnówka, Krynki, Łomża, Pomorze, Rajgród, Rudka, Waliły i Żednia (odtworzenie starorzeczy (jezior przyrzecznych), wykonanie wodopojów dla zwierząt, odbudowa, modernizacja bądź konserwacja istniejących na terenie nadleśnictw zbiorników wodnych).

- **Ograniczenie presji rolnictwa na wody**

W przedmiotowym zakresie działania na terenie województwa podlaskiego w latach 2017-2018 skupiły się w szczególności na przekazywaniu zainteresowanym informacji w ww. zakresie (Podlaski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Szepietowie). W 2018 r. w Gródku odbyło się szkolenie pt.: „Szanse, możliwości i potencjał gmin w zarządzaniu ochroną przyrody” zrealizowane przez Krajowe Stowarzyszenie Inicjatyw.

- **Planowanie przestrzenne jako instrument w zakresie gospodarowania wodami**

W okresie objętym niniejszym Raportem, zgodnie z danymi zawartymi w przekazanych ankietach, w zapisach miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz studiach uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego samorządy uwzględniały kwestie dotyczące zrównoważonego

gospodarowania zasobami wodnymi i ochrony wód. Były to: Miasto Białystok, Miasto Łomża, Gmina Miasto Suwałki, Gmina Miasto Augustów, Gmina Miasto Bielsk Podlaski, gminy: Nowinka, Wasilków, Hajnówka, Jaświły, Filipów, Kołaki Kościelne.

- **Monitoring jakości wód w kąpieliskach i miejscach wykorzystywanych do kąpeli**

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego prowadziły nadzór nad miejscami wykorzystywanymi do kąpeli w sezonie letnim.

Na terenie województwa podlaskiego w 2017 r. zgłoszonych zostało przez organizatorów 35 miejsc wykorzystywanych do kąpeli, zaś w sezonie kąpielowym 2018 r. - 10 kąpielisk. W trakcie trwania sezonu kąpielowego w 2017 r. właściciwi miejscowo Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa podlaskiego skontrolowali 29 z nich, co stanowi 82,86 % miejsc wykorzystywanych do kąpeli objętych ewidencją, zaś w 2018 r – kontroli poddano wszystkie zgłoszone kąpieliska. W 2017 r. ogółem wydano 74 oceny, w tym o przydatności wody do kąpeli 68 ocen i 6 ocen o braku przydatności do kąpeli, zaś w 2018 r. zaopiniowano (pozytywnie) 10 kąpielisk.

W sezonie letnim 2017 jakość wody przeznaczonej do kąpeli kwestionowana była w miejscach wykorzystywanych do kąpeli w powiatach: – białostockim – ze względu na zakwit sinic - w Zarzeczanach koło Gródka, w Michałowie na Zbiorniku Małej Retencji oraz na zalewie w Dubiczach Cerkiewnych; wysokomazowieckim – ze względu na ponadnormatywną liczbę bakterii *Escherichia coli* i z rodzaju *Enterococcus* - na rzece Nurzec w Ciechanowcu oraz na Zalewie w Czyżewie.

Podczas przeprowadzanych kontroli sanitarnych nieprawidłowości stwierdzono w dwóch miejscach wykorzystywanych do kąpeli w powiecie suwalskim na Zalewie Arkadia w Suwałkach oraz w miejscowości Krzywe nad jeziorem Czarne w zakresie braku precyzyjnych zapisów o bieżącej jakości wody, braku informacji o organizatorach oraz o okresach na jakie zostały te miejsca zorganizowane (<https://www.wsse.bialystok.pl/>).

Pod kątem epidemiologicznym ogólny stan wód w województwie podlaskim w miejscach wykorzystywanych do kąpeli w okresie objętym niniejszym raportem oceniono jako dobry.

- **Edukacja ekologiczna w zakresie gospodarowania wodami**

Działania edukacyjne promujące potrzebę ochrony wód, w tym, np.: budowa ścieżek edukacyjnych, wyposażenie placówek oświatowych w dystrybutory z wodą, ulotki, broszury, kampanie informacyjne, imprezy o charakterze edukacyjnym oraz promowanie wody do picia jako alternatywy dla konsumpcji wód stołowych i napojów sprzedawanych w opakowaniach w latach 2017-2018 realizowały:

- Wigierski park Narodowy,
- Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Hajnówce Sp. z o.o.,
- Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Łomży (festyny rodzinne, dni otwarte MPWiK, Światowe Dni Wody, wycieczki po stacji uzdatniania wody, informacje na stronie internetowej),
- Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Suwałkach Spółka z o.o. (Światowe Dni Wody, Festyn Rodzinny "PWSZ Dzieciom"),
- Wodociągi Białostockie Sp. z o.o. w Białymstoku (wycieczki edukacyjne po obiektach spółki jak stacje uzdatniania wody w Pietraszach i Jurowcach oraz oczyszczalni ścieków, konkursy plastyczne, warsztaty edukacyjne „Przygody kropelki wody”),
- Przedsiębiorstwo Komunalne w Siemiatyczach (kampania informacyjna pt. „Woda z kranu najzdrowsza pić ją w Siemiatyczach można”; spotkanie edukacyjne pt. „Woda źródłem życia”).

Edukację ekologiczną w zakresie gospodarki wodnej prowadziło również Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie poprzez zamieszczanie na stronie internetowej oraz profilu w mediach społecznościowych informacji w zakresie prowadzonej edukacji ekologicznej, która

obejmowała: konkursy w zakresie gospodarki wodnej jak „HydroZagadka”, konkursy fotograficzne, organizowanie Światowego Dnia Wody, współuczestnictwo w akcji pn. „Bezpieczne wakacje”, systemy ostrzegawcze dla żeglarzy na terenie jezior, programy i zajęcia edukacyjne w szkołach dla dzieci i młodzieży, projekt „Stop suszy!”, cykl pikników edukacyjnych "Narew-ostoja życia", serial edukacyjny "Projekt Woda" .

Reasumując, szeroko zakrojone działania edukacyjne w ww. zakresie podejmowane w latach 2017-2018 zapewniają obszerne źródło wiedzy dla społeczeństwa oraz edukację dzieci i młodzieży od najmłodszych lat, w szczególności poprzez ciekawe i zróżnicowane formy przekazu najważniejszych informacji dotyczących wód i konieczności ich ochrony jak konkursy fotograficzne i plastyczne czy warsztaty edukacyjne połączone z wycieczkami czy festyny rodzinne.

2.2.5. Gospodarka wodno - ściekowa

W Programie ochrony środowiska wyznaczono następujące cele w zakresie gospodarki wodno-ściekowej:

Tabela 20. Cele i kierunki interwencji i dla obszaru interwencji - gospodarka wodno-ściekowa

Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji
Gospodarka wodno-ściekowa	Racjonalizacja gospodarowania zasobami wodnymi i zapewnienie dobrej jakości wody pitnej	Rozbudowa i modernizacja ujęć wody oraz stacji uzdatniania
		Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej z uwzględnieniem konieczności ograniczania strat wody
		Uwzględnianie w procesie planowania przestrzennego ograniczeń związanych z zaopatrzeniem w wodę
	Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych	Realizacja projektów sanitacji w zabudowie rozproszonej
		Rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej (sanitarnej i deszczowej)
		Rozbudowa i modernizacja infrastruktury oczyszczania ścieków, w tym realizacja działań w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych
		Monitoring wód oraz kontrola jakości wody wodociągowej przeznaczonej do spożycia
		Edukacja społeczeństwa w zakresie gospodarki wodno-ściekowej

- **Budowa/rozbudowa i modernizacja ujęć wody oraz stacji uzdatniania**

Zgodnie z danymi zawartymi w uzupełnionych ankietach w latach 2017-2018 następujące samorządy realizowały zadania w zakresie rozbudowy i modernizacji ujęć wody i stacji uzdatniania:

- gminy: Michałowo, Turośń Kościelna (budowa studni głębinowej i SUW w Baciutach), Rajgród, Śniadowo (budowa ujęcia wody w Wierzbowie), Zbójna, Krasnopol, Mielnik, Janów (modernizacja ujęcia wody), Raczki, Rutka-Tartak, Czyżew, Bargłów Kościelny, Dobrzyniewo Duże, Juchnowiec Kościelny, Wyszki (modernizacja SUW), Rajgród, Wąsosz, Narewka, Kolno, Stawiski (rozbudowa i przebudowa stacji uzdatniania wody oraz ujęcia wody w Sokołach), Sokoły (przebudowa stacji uzdatniania wody w Drągach została rozpoczęta w 2017 r., a zakończona i rozliczona w 2019 r.), Piątnica, Krypno (modernizacja SUW w Długotęce), Kołaki Kościelne (modernizacja SUW Zanie-Leśnica), Łomża, Zambrów,
- Miasto Łomża - Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Łomży (modernizacja zasilań i rozdzielni SUW Podgórze i Rybaki),
- Miasto Suwałki – Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Suwałkach Sp. z o.o. (budowa rurociągu awaryjnego pomiędzy SUW i przepompownią II°),
- Miasto Grajewo - Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Grajewie (modernizacja SUW w Grajewie),

- Gmina Miasto Grajewo, Gmina Miasto Augustów, Miasto Zambrów (Zambrowskie Ciepłownictwo i Wodociągi Sp. z o.o.),
- Miasto Suwałki - Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Suwałkach Sp. z o.o. (regeneracja 6 studni głębinowych),
- Gmina Miasto Sokółka - Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Sokółce,
- Miasto Białystok i Wodociągi Białostockie Sp. z o.o. (budowa studni głębinowej do celów obrony cywilnej na osiedlu Tysiąclecia w Białymstoku; na terenie miasta Białystok są ok. 34 studnie obrony cywilnej).

Przedmiotowe inwestycje były finansowane ze środków własnych, środków UE, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020, Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020, WFOŚiGW i dofinansowań z Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Przebudowę hydroforni wraz z infrastrukturą (w tym zbiorniki wyrównawcze) w latach 2017-2018 zrealizowały ze środków własnych i PROW 2014-2020 gminy: Wąsosz, Dziadkowice, Zambrów oraz ze środków własnych - gmina Wasilków (zakup urządzeń).

Jak wskazano wyżej, samorządy współfinansowały inwestycje związane z gospodarką wodną ze środków zewnętrznych np. Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku. W poniższej tabeli wymieniono zadania dofinansowane i te którym udzielono pożyczek przez WFOŚiGW w latach 2017-2018.

Tabela 21. Zadania zrealizowane w latach 2017-2018 z dziedziny Gospodarka Wodna, które uzyskały wsparcie z WFOŚiGW w Białymstoku

L.p.	Zadanie	Jednostka realizująca zadanie
2017		
1	Modernizacja i rozbudowa stacji uzdatniania wody w Rogowie	Zakład Energetyki Ciepłej Wodociągów i Kanalizacji w Choroszczy Sp. z o.o.
2	Przebudowa stacji uzdatniania wody w Narewce	Gmina Narewka
2018		
3	Przebudowa stacji uzdatniania wody w miejscowości Radziłów	Gmina Radziłów
4	Modernizacja i rozbudowa stacji uzdatniania wody w Złotorii	Zakład Energetyki Ciepłej Wodociągów i Kanalizacji w Choroszczy Sp. z o.o.

Źródło: WFOŚiGW w Białymstoku

- **Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej z uwzględnieniem konieczności ograniczania strat wody**

W analizowanym okresie nastąpił wzrost długości sieci wodociągowej na terenie województwa podlaskiego. W poniższej tabeli przedstawiono porównanie wskaźników w zakresie rozbudowy sieci wodociągowej w odniesieniu do lat 2016, 2017 i 2018.

Tabela 22. Sieć wodociągowa na terenie województwa podlaskiego – porównanie lat 2016, 2017 i 2018

Lp.	Sieć wodociągowa na terenie województwa podlaskiego w latach			Trend
	2016	2017	2018	
1	Długość czynnej sieci rozdzielczej [km]			Wzrost
	13517,3	13544,0	133703,5	
2	Przyłącza wodociągowe prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]			Wzrost
	196183	197128	197840	

Lp.	Sieć wodociągowa terenie województwa podlaskiego w latach			Trend
	2016	2017	2018	
3	Zużycie wody wodociągowej w gospodarstwach domowych w ciągu roku [m ³ na 1 mieszkańca]			Wzrost
	Miasta			
	29,3	29,2	30,5	
3	Wieś			Wzrost
	39,2	39,6	42,7	
4	Ludność korzystająca z wodociągu [tys.]			Spadek
	Miasta			
	1074,8	1073,5	- *	
	Wieś			Spadek
696,1	695,5	- *		
Wieś			Spadek	
378,7	378,0	- *		

*Brak danych GUS za rok 2018 (stan na dzień 10.10.2019 r.)

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Wzrostowi długości sieci wodociągowej towarzyszyło zwiększanie się ilości przyłączy wodociągowych do budynków mieszkalnych. Jest to korzystne z punktu widzenia racjonalnego korzystania z zasobów naturalnych wód podziemnych i powierzchniowych. Dzięki realizacji nowych odcinków sieci wodociągowej możliwa jest większa kontrola poboru i dystrybucji wody na cele komunalne. Zaobserwowano jednocześnie nieznaczny spadek ludności korzystającej z sieci wodociągowej, co może być spowodowane czynnikami demograficznymi związanymi ze zmniejszeniem się liczby mieszkańców województwa podlaskiego na skutek migracji.

Długość sieci wodociągowej na terenie województwa podlaskiego w ujęciu powiatowym przedstawiono w poniższej tabeli.

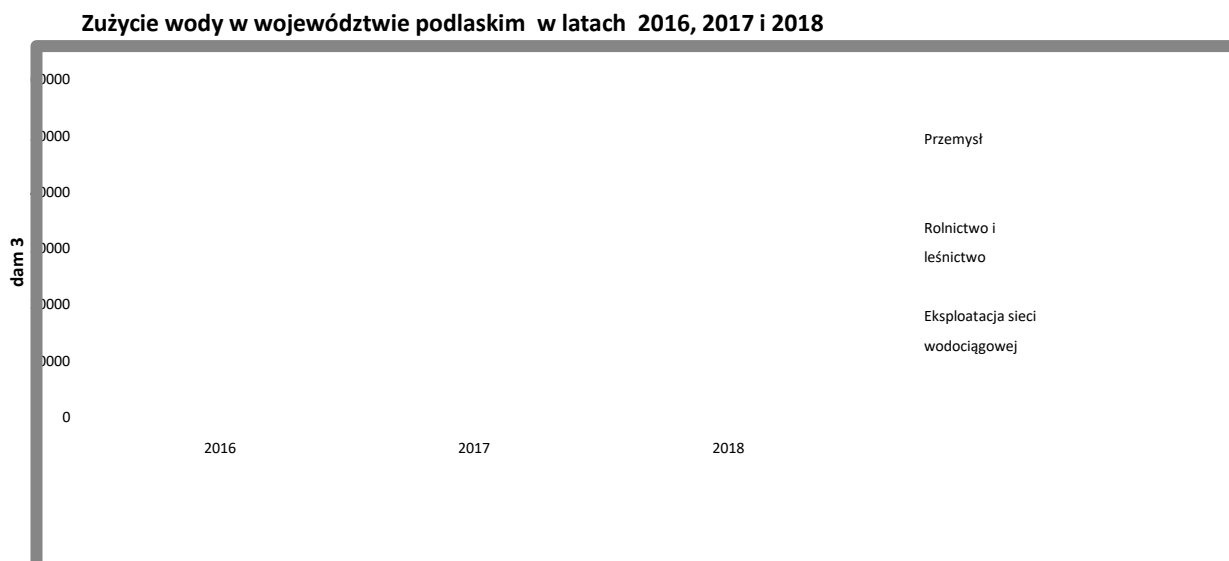
Tabela 23. Długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej z podziałem na powiaty – porównanie lat 2016, 2017 i 2018

Powiaty	Długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej [km]			Trend
	2016	2017	2018	
Powiat augustowski	1053,2	1054,5	1055,3	Wzrost
Powiat białostocki	1655,2	1656,8	1673,9	Wzrost
Powiat bielski	773,9	775,9	776,0	Wzrost
Powiat grajewski	632,4	637,5	642,1	Wzrost
Powiat hajnowski	738,6	739,6	739,6	Bez zmian
Powiat kolneński	588,1	589,0	612,1	Wzrost
Powiat łomżyński	915,3	915,7	920,3	Wzrost
Powiat moniecki	732,7	734,6	744,9	Wzrost
Powiat sejneński	480,7	483,2	520,0	Wzrost
Powiat siemiatycki	863,8	856,6	861,0	Wzrost
Powiat sokólski	1451,7	1457,4	1474,3	Wzrost
Powiat suwalski	1260,2	1261,3	1270,2	Wzrost
Powiat wysokomazowiecki	1028,8	1034,8	1042,1	Wzrost
Powiat zambrowski	531,3	533,6	536,6	Wzrost
Powiat m. Białystok	547,9	556,5	564,4	Wzrost
Powiat m. Łomża	123,7	125,3	126,5	Wzrost
Powiat m. Suwałki	139,8	141,5	144,2	Wzrost
łącznie	13517,3	13544,0	13703,5	Wzrost

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Lokalnych

Najdłuższą siecią wodociągową charakteryzują się powiaty: białostocki, sokólski, suwalski oraz wysokomazowiecki, najkrótszą zaś: miasto Łomża, miasto Suwałki oraz powiat sejneński.

W okresie objętym niniejszym Raportem zaobserwowano również wzrost zużycia wody w przemyśle, rolnictwie i leśnictwie oraz w eksploatacji sieci wodociągowej.

Rysunek 6. Zużycie wody w dam³ na potrzeby gospodarki narodowej i ludności na terenie województwa podlaskiego – porównanie lat 2016, 2017 i 2018.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Lokalnych

Tabela 24. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności na terenie województwa podlaskiego – porównanie lat 2016, 2017 i 2018

Zużycie wody na poszczególne cele w dam ³	2016	2017	2018	Trend
przemysł	13 193	13 554	13 945	Wzrost
rolnictwo i leśnictwo	26 615	23 251	23 588	Zróżnicowany
eksploatacja sieci wodociągowej	47 822	47 813	51 098	Wzrost
Razem	87 630	84 618	88 631	Wzrost

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Lokalnych

Przedmiotowy wzrost zużycia wody może być spowodowany rozwojem gospodarki na terenie województwa i budową nowych zakładów, co wpływa na zwiększenie poboru wody w związku z prowadzoną działalnością.

Zarówno w rolnictwie i leśnictwie jak i w zużyciu wody przez gospodarstwa domowe (eksploatacja sieci wodociągowej) zaobserwowano zróżnicowanie ilości pobieranej wody – w 2017 r. nastąpił spadek jej zużycia w stosunku do roku 2016, zaś w 2018 r. – ponownie nastąpił wzrost zużycia wody.

Trend ten może być związany z wykonywaniem indywidualnych ujęć wód podziemnych i powierzchniowych (do zaspokajania potrzeb gospodarstw domowych w miejscach gdzie brak jest sieci wodociągowej bądź, w przypadku rolnictwa i leśnictwa, do nawadniania upraw rolnych czy szkótek leśnych). Nieznaczny spadek zużycia wody przez gospodarstwa domowe w 2017 r. mógł być związany również z opomiarowaniem sieci wodociągowych w większych miastach województwa, zmniejszeniem strat na przesyle oraz prowadzeniem skutecznej długoletniej edukacji ekologicznej w zakresie oszczędzania zasobów naturalnych – wód podziemnych i powierzchniowych.

W poniższej tabeli przedstawiono zużycie wody przez gospodarstwa domowe w latach 2016, 2017 i 2018 z podziałem na powiaty.

Tabela 25. Zużycie wody przez gospodarstwa domowe z podziałem na powiaty – porównanie lat 2016, 2017 i 2018

Powiaty	Zużycie wody ogółem w dm^3			Trend
	2016	2017	2018	
Powiat augustowski	2124,7	2116,7	2215,6	Zróżnicowany
Powiat białostocki	4038,1	4213,5	4699,4	Wzrost
Powiat bielski	1874,1	1925,4	1934,0	Wzrost
Powiat grajewski	1549,2	1446,8	1589,3	Zróżnicowany
Powiat hajnowski	1178,3	1068,8	1133,1	Zróżnicowany
Powiat kolneński	1045,7	1059,9	1123,4	Wzrost
Powiat łomżyński	1734,6	1617,2	1778,4	Zróżnicowany
Powiat moniecki	1474,5	1486,2	1505,0	Wzrost
Powiat sejneński	760,6	766,7	797,4	Wzrost
Powiat siemiatycki	1650,2	1656,6	1783,0	Wzrost
Powiat sokólski	1960,3	1926,3	2001,7	Zróżnicowany
Powiat suwalski	1522,5	1472,0	1637,2	Zróżnicowany
Powiat wysokomazowiecki	3352,8	3449,6	3689,7	Wzrost
Powiat zambrowski	1850,7	1945,3	2039,3	Wzrost
Powiat m. Białystok	9773,5	9704,0	10102,2	Zróżnicowany
Powiat m. Łomża	1673,1	1676,8	1734,1	Wzrost
Powiat m. Suwałki	1881,5	1892,0	1970,7	Wzrost
łącznie	39444,4	39423,8	41733,5	Zróżnicowany

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Lokalnych

Z porównania lat 2016, 2017 i 2018 wynika, że w ujęciu powiatowym zużycie wody przez gospodarstwa domowe na przestrzeni lat jest zróżnicowany. W żadnym z powiatów województwa podlaskiego nie utrzymywał się trend zmniejszania zużycia wody w gospodarstwach domowych. W powiatach: augustowskim, grajewskim, hajnowskim, łomżyńskim, sokólskim, suwalskim oraz powiecie m. Białystok był to proces zróżnicowany na przestrzeni lat. Może być to spowodowane zmniejszeniem strat na przesyle w sieci i opomiarowaniem sieci wodociągowej, jak i przyczynami demograficznymi i migracją ludności. W pozostałych powiatach zaobserwowano tendencję wzrostową. Największy wzrost zapotrzebowania na wodę odnotowano w powiatach: białostockim, kolneńskim, wysokomazowieckim i zambrowskim.

W latach 2017-2018, zgodnie z danymi przekazanymi w ankietach, następujące samorządy prowadziły działania związane z budową i modernizacją sieci wodociągowej:

- gminy: Bargłów Kościelny, Czarna Białostocka, Dobrzyniewo Duże, Gródek, Juchnowiec Kościelny, Michałowo, Turośń Kościelna, Wasilków, Zabłudów, Zawady, Rajgród, Narewka, Grabowo, Kolno, Stawiski, Miastkowo, Nowogród, Piątnica, Śniadowo, Zbójna, Jasionówka, Knyszyn, Krasnopol, Mielnik, Janów, Kuźnica, Nowy Dwór, Sidra, Sokółka, Bakałarzewo, Rutka-Tartak, Suwałki, Czyżew, Klukowo, Sokoły,
- Gmina Miasto Augustów, Gmina Miasto Bielsk Podlaski, Gmina Miasto Grajewo, Gmina Miasto Kolno, Gmina Miasto Siemiatycze,
- Miasto Białystok (Wodociągi Białostockie Sp. z o.o.), Miasto Łomża (Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Łomży), Miasto Suwałki (Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Suwałkach Sp. z o.o.), Miasto Bielsk Podlaski (Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim), Miasto Hajnówka (Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Hajnówce), Miasto Sokółka (Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Sokółce), Miasto Zambrów (Zambrowskie Ciepłownictwo i Wodociągi Sp. z o.o.).

Wymianę rur azbestowych na PCV w latach objętych niniejszym raportem przeprowadziły: Gmina Kołaki Kościelne (w ul. Kard. St. Wyszyńskiego w Kołakach Kościelnych) i Wodociągi Białostockie

Sp. z o.o. (w 2017 r. zlikwidowano 21 metrów sieci wykonanej z rur azbesto-cementowych w mieście Białystok).

Jak wynika z przeprowadzonej ankietyzacji, przejmowaniem w eksploatację lub na stan spółki, obcej lub o nieuregulowanym stanie prawnym infrastruktury przesyłowej wodociągowej i kanalizacyjnej służącej zbiorowemu zaopatrzeniu w wodę i odprowadzaniu ścieków w ramach bieżącej działalności prowadziły w latach 2017-2018 na terenie województwa podlaskiego:

- gminy: Juchnowiec Kościelny, Łomża, Kuźnica,
- spółki wodno-kanalizacyjne: Wodociągi Podlaskie Sp. z o.o., Wodociągi Białostockie Sp. z o.o., Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Łomży (przejęcie środków trwałych od osób prywatnych) oraz Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Suwałkach Sp. z o.o. (przeniesiono prawa własności do sieci wodnej i kanalizacyjnej wybudowanej przez deweloperów).

• **Rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej (sanitarnej i deszczowej)**

W latach objętych niniejszym Raportem na terenie województwa podlaskiego nastąpił znaczący rozwój sieci kanalizacji sanitarnej. W poniższej tabeli przedstawiono porównanie wskaźników w zakresie rozbudowy sieci kanalizacyjnej w odniesieniu do roku 2016, 2017 i 2018.

Tabela 26. Sieć kanalizacyjna na terenie województwa podlaskiego - porównanie lat 2016, 2017 i 2018

Lp.	Sieć kanalizacyjna na terenie województwa podlaskiego w latach			Trend
	2016	2017	2018	
	Długość czynnej sieci rozdzielczej [km]			Wzrost
	3507,4	3553,3	3615,1	
2	Przyłącza kanalizacyjne prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]			Wzrost
	93025	93960	95401	
3	Ścieki komunalne odprowadzone siecią kanalizacyjną w ciągu roku [hm ³]			Wzrost
	33,1	33,6	33,8	
	w tym oczyszczane (bez wód opadowych i infiltracyjnych)			Stąły
	33,1	33,6	33,8	
4	Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej [tys.]			Wzrost
	760,4	761,7	- *	
	Miasta			Stąły
	658,4	658,4	- *	
Wieś			Wzrost	
102,0	103,3	- *		

*Brak danych GUS za rok 2018 (stan na dzień 24.09.2019 r.)

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Według danych GUS długość czynnej sieci kanalizacyjnej i ilość przyłączy kanalizacyjnych do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania wzrasta sukcesywnie od kilku lat. Jednocześnie wzrastała również liczba ludzi korzystająca z sieci kanalizacyjnej na terenie województwa podlaskiego. Wskazuje to na dużą intensyfikację działań w zakresie realizacji nowych odcinków sieci kanalizacyjnej na obszarach w nią niewyposażonych, na co wpływ mają również pozyskiwane przez samorządy dofinansowania ze środków zewnętrznych. Podkreślić należy utrzymujący się od kilku lat pozytywny trend w zakresie oczyszczania ścieków komunalnych – z danych GUS wynika, że na terenie województwa podlaskiego 100% ścieków odprowadzanych siecią kanalizacyjną jest oczyszczanych.

Długość sieci kanalizacyjnej w ujęciu powiatowym przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 27. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej – porównanie lat 2016, 2017 i 2018

Powiaty	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]			Trend
	2016	2017	2018	
Powiat augustowski	259,5	260,1	260,4	Wzrost
Powiat białostocki	813,8	819,9	840,7	Wzrost
Powiat bielski	203,7	205,0	206,7	Wzrost
Powiat grajewski	104,6	113,9	114,1	Wzrost
Powiat hajnowski	293,3	295,8	296,3	Wzrost
Powiat kolneński	59,4	60,2	60,5	Wzrost
Powiat łomżyński	86,9	86,9	89,0	Wzrost
Powiat moniecki	185,7	185,7	186,1	Wzrost
Powiat sejneński	21,4	27,6	27,6	Wzrost
Powiat siemiatycki	128,6	133,8	136,8	Wzrost
Powiat sokólski	191,2	191,6	192,7	Wzrost
Powiat suwalski	249,5	249,5	256,4	Wzrost
Powiat wysokomazowiecki	114,1	114,6	126,5	Wzrost
Powiat zambrowski	98,0	98,9	100,5	Wzrost
Powiat m. Białystok	466,4	474,2	485,4	Wzrost
Powiat m. Łomża	111,9	114,5	117,3	Wzrost
Powiat m. Suwałki	119,3	121,1	122,5	Wzrost
łącznie	3507,3	3553,3	3619,5	Wzrost

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Lokalnych

W latach objętych Raportem na terenie wszystkich powiatów obserwowano rozwój sieci kanalizacyjnej, a najbardziej intensywny dotyczył powiatu białostockiego i wysokomazowieckiego oraz powiatu m. Białystok. Najdłuższą siecią wodociągową charakteryzują się powiaty: białostocki, miasto Białystok, hajnowski oraz augustowski. Najkrótszą sieć wodociągową mają z kolei powiaty: sejneński, kolneński i łomżyński.

W latach 2017-2018, jak i w latach ubiegłych, samorządy realizowały inwestycje związane z gospodarką wodną z dofinansowaniem ze środków zewnętrznych tj. Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku. W tabeli poniżej wymieniono zadania które uzyskały wsparcie WFOŚiGW w Białymstoku.

Tabela 28. Zadania zrealizowane w latach 2017-2018 w zakresie komponentu Ochrona Wód, które uzyskały wsparcie z WFOŚiGW w Białymstoku

L.p.	Zadanie	Jednostka realizująca zadanie
2017		
1	Przebudowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej w ul. Sienkiewicza i Branickiego w Choroszczy	Zakład Energetyki Ciepłej Wodociągów i Kanalizacji w Choroszczy Sp. z o.o.
2	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w ulicach Plażowej, Słowiczej i 11 Listopada na odcinku od ulicy Armii Krajowej do ul. Żeromskiego.	Przedsiębiorstwo Komunalne Spółka z o.o. w Siemiatyczach
3	Modernizacja gospodarki wodno-ściekowej w Zespole Szkół Ogólnokształcących w Płaskiej, poprzez budowę kanału sanitarnego z separatorem tłuszczu i oczyszczalnią ścieków oraz budowę kanalizacji deszczowej wraz z tunelami rozsączającymi.	Gmina Płaska
2018		
1	Budowa kanalizacji sanitarnej w ul. Polnej i Myśliwskiej w Klepaczach i ul. Zastawie II, Sarosieka i Alei Niepodległości w Choroszczy wraz z budową sieci wodociągowej w ul. Sarosieka i Alei Niepodległości w Choroszczy.	Zakład Energetyki Ciepłej Wodociągów i Kanalizacji w Choroszczy Sp. z o.o.
2	Budowa kanalizacji sanitarnej wraz z odgałęzieniami bocznymi do granicy pasa drogowego w ul. Rezydenckiej, Skrajnej i Sadowej w	Zakład Energetyki Ciepłej Wodociągów i Kanalizacji

L.p.	Zadanie	Jednostka realizująca zadanie
	Porosłach gm. Choroszcz.	w Choroszczy Sp. z o.o.
3	Sieć wodociągowa i kanalizacji sanitarnej na terenie osiedla między ulicami Górną i Kościelną w Siemiatyczach.	Przedsiębiorstwo Komunalne Spółka z o.o. w Siemiatyczach
4	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej grawitacyjno- pompowej oraz sieci wodociągowej w Niewodnicy Nargilewskiej.	Gmina Juchnowiec Kościelny
5	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej grawitacyjnej w Koplanych.	Gmina Juchnowiec Kościelny
6	Budowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej i deszczowej na potrzeby budowy SOR w Szpitalu Powiatowym w Zambrowie.	Szpital Powiatowy w Zambrowie Sp. z o.o.

Źródło: WFOŚiGW w Białymstoku

Nadto, zgodnie z danymi przekazanymi drogą ankietyzacji, w latach 2017-2018 następujące samorzady prowadziły działania związane z budową i modernizacją sieci kanalizacyjnej:

- gminy: Czarna Białostocka, Dobrzyniewo Duże, Gródek, Juchnowiec Kościelny, Michałowo, Turośń Kościelna, Wasilków, Zabłudów, Rajgród, Czyże, Narewka, Grabowo, Jedwabne, Łomża, Piątnica, Wizna, Krypno, Dziadkowice, Mielnik, Kuźnica, Sokółka, Suwałki, Ciechanowiec, Czyżew, Sokoły, Szepietowo, Zambrów, Gmina Miasto Augustów, Gmina Miasto Bielsk Podlaski, Gmina Miasto Grajewo, Gmina Miasto Siemiatycze,
- spółki wodno-kanalizacyjne: Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Łomży, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Suwałkach Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Hajnówce, Zambrowskie Ciepłownictwo i Wodociągi Sp. z o.o.,
- NZOZ: Szpital Wojewódzki im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Łomży, Szpital Wojewódzki im. dr. Ludwika Rydygiera w Suwałkach.

Inwestycje były finansowane ze środków własnych, środków unijnych i Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020.

Jak wynika z przeprowadzonej ankietyzacji, w zakresie **budowy, rozbudowy i modernizacji sieci kanalizacji deszczowej (w tym montaż separatorów)** inwestycje realizowały:

- samorzady: Miasto Białystok (przy budowie i przebudowie dróg wykonywano kanalizację deszczową z urządzeniami oczyszczającymi – osadniki lub separatory z osadnikami), gminy: Juchnowiec Kościelny, Łomża, Mielnik, Kuźnica, Sokółka, Zambrów, Gmina Miasto Bielsk Podlaski, Gmina Miasto Grajewo, Gmina Miasto Siemiatycze, powiat moniecki, suwalski, zambrowski,
- Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Suwałkach Sp. z o.o.,
- zarządcy dróg: Podlaski Zarząd Dróg Wojewódzkich (montaż 12 szt. separatorów przy DW 678 i 676), Powiatowy Zarząd Dróg w Augustowie, Powiatowy Zarząd Dróg w Białymstoku (wykonanie kanalizacji deszczowej na odcinku ok. 7,3 km), Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce, Zarząd Dróg Powiatowych w Łomży (budowa 5 szt. studni chłonnych), Powiatowy Zarząd Dróg w Siemiatyczach, Powiatowy Zarząd Dróg w Sokółce, Zarząd Dróg Powiatowych w Wysokiem Mazowieckiem.

• Realizacja projektów sanitacji w zabudowie rozproszonej

Budowę indywidualnych systemów oczyszczania ścieków w latach 2017-2018, zgodnie z danymi uzyskanymi w drodze ankietyzacji, zapewniły ze środków własnych, środków UE i dofinansowań z RPO WP 2014-2020 następujące samorzady:

- gminy: Bargłów Kościelny (etap projektowy inwestycji), Dobrzyniewo Duże, Gródek (udzielano dotacji celowych na budowę przydomowej oczyszczalni ścieków; na terenie gminy wybudowanych

zostało 10 przydomowych oczyszczalni ścieków), Juchnowiec Kościelny, Michałowo, Zabłudów, Bielsk Podlaski, Orla (udzielano dofinansowania w wysokości 50% kosztów budowy przydomowej oczyszczalni ścieków; na terenie gminy wybudowanych zostało 10 przydomowych oczyszczalni ścieków), Wyszki, Wąsosz, Grabowo, Miastkowo (dofinansowanie do budowy przydomowych oczyszczalni ścieków w wysokości 1,5 tys. zł na jeden budynek mieszkalny jednorodzinny), Piątnica, Knyszyn, Trzcianna, Krasnopol, Mielnik, Klukowo, Nowe Piekuty, Sokoły (budowa przydomowej oczyszczalni ścieków przy Szkole Podstawowej w Bruszewie).

Największe inwestycje w latach 2017 i 2018 (ze środków własnych, unijnych i RPO WP 2014-2020) zrealizowały gminy:

- Grabowo - na terenie gminy wybudowanych zostało 113 przydomowych oczyszczalni ścieków (łącznie na kwotę 41 919 600 zł),
- Wyszki - na terenie gminy wybudowanych zostało 28 przydomowych oczyszczalni ścieków (łącznie na kwotę 9 007 500 zł),
- Wąsosz - dofinansowanie do budowy przydomowych oczyszczalni ścieków (łącznie na kwotę 718 900 zł).

• **Rozbudowa i modernizacja infrastruktury oczyszczania ścieków, w tym realizacja działań w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych**

Według informacji Głównego Urzędu Statystycznego na terenie województwa podlaskiego na koniec 2016 r. funkcjonowało 122 komunalnych i 26 przemysłowych oczyszczalni ścieków, zaś na koniec 2018 r. – 124 komunalne (zwiększyła się ilość biologicznych oczyszczalni ścieków) i 25 przemysłowych oczyszczalni ścieków (o jedną zmniejszyła się liczba oczyszczalni mechanicznych).

W poniższej tabeli przedstawiono ilość oczyszczalni w województwie podlaskim w latach 2016-2018 w ujęciu powiatowym.

Tabela 29. Oczyszczalnie ścieków w województwie podlaskim z podziałem na powiaty – porównanie lat 2016, 2017 i 2018

powiaty	komunalne oczyszczalnie ścieków			przemysłowe oczyszczalnie ścieków		
	mechaniczne	biologiczne	z podwyższonym usuwaniem biogenów	mechaniczne	biologiczne	z podwyższonym usuwaniem biogenów
2016						
augustowski	-	2	4	-	-	-
białostocki	-	16	2	-	1	-
bielski	-	6	3	1	2	-
grajewski	-	8	1	-	1	1
hajnowski	-	13	2	-	-	-
kolneński	-	4	1	-	1	-
łomżyński	-	4	1	-	2	1
moniecki	-	7	2	-	1	1
sejneński	-	1	1	-	1	-
siemiatycki	-	4	3	1	1	-
sokólski	-	11	1	-	1	-
suwalski	-	5	4	-	1	-
wysokomazowiecki	-	6	2	-	3	1
zambrowski	-	5	-	-	1	1
Miasto Białystok	-	-	1	1	-	-
Miasto Łomża	-	-	1	-	2	-
Miasto Suwałki	-	-	1	-	-	-
łącznie na terenie województwa podlaskiego	0	92	30	3	18	5

powiaty	komunalne oczyszczalnie ścieków			przemysłowe oczyszczalnie ścieków		
	mechaniczne	biologiczne	z podwyższonym usuwaniem biogenów	mechaniczne	biologiczne	z podwyższonym usuwaniem biogenów
2017						
augustowski	-	2	4	-	-	-
białostocki	-	15	2	-	1	-
bielski	-	8	1	-	2	-
grajewski	-	7	2	-	1	1
hajnowski	-	13	2	-	-	-
kolneński	-	4	1	-	1	-
łomżyński	-	5	1	-	2	1
moniecki	-	7	2	-	1	1
sejneński	-	1	1	-	1	-
siemiatycki	-	4	3	1	1	-
sokólski	-	11	1	-	1	-
suwalski	-	5	4	-	1	-
wysokomazowiecki	-	6	2	-	3	1
zambrowski	-	5	-	-	-	1
Miasto Białystok	-	-	1	1	-	-
Miasto Łomża	-	-	1	-	2	-
Miasto Suwałki	-	-	1	-	-	-
łącznie na terenie województwa podlaskiego	0	93	29	2	17	5
2018						
augustowski	-	2	4	-	-	-
białostocki	-	15	2	-	1	-
bielski	-	8	3	-	2	-
grajewski	-	7	1	-	1	1
hajnowski	-	14	2	-	-	-
kolneński	-	4	1	-	1	-
łomżyński	-	5	1	-	2	1
moniecki	-	7	2	-	1	1
sejneński	-	1	1	-	1	-
siemiatycki	-	4	3	1	1	-
sokólski	-	11	1	-	1	-
suwalski	-	5	4	-	1	-
wysokomazowiecki	-	6	2	-	3	1
zambrowski	-	5	-	-	1	1
Miasto Białystok	-	-	1	1	-	-
Miasto Łomża	-	-	1	-	2	-
Miasto Suwałki	-	-	1	-	-	-
łącznie na terenie województwa podlaskiego	0	94	30	2	18	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Lokalnych

W 2017 i 2018 r. najczęściej komunalnych oczyszczalni ścieków zlokalizowanych było na terenie powiatu białostockiego – 17, hajnowskiego – 15 oraz sokólskiego -12. Odnośnie przemysłowych oczyszczalni ścieków w 2017 r. najczęściej znajdowało się w powiatach: wysokomazowieckim - 4, łomżyńskim – 3 oraz bielskim i m. łomża – po 2, a w roku 2018 w powiatach: wysokomazowieckim - 4, łomżyńskim – 3 oraz bielskim, zambrowskim i m. łomża – po 2.

W województwie podlaskim przeważają biologiczne komunalne oczyszczalnie ścieków i na koniec 2018 r. było ich 94, w tym najwięcej w powiatach: białostockim – 15, hajnowskim – 14 oraz sokólskim – 11. W przypadku przemysłowych oczyszczalni ścieków przeważa również biologiczny sposób ich oczyszczania - na koniec 2018 r. w województwie podlaskim było łącznie 18 biologicznych oczyszczalni przemysłowych.

W odniesieniu do powyższego na przestrzeni ostatnich lat sukcesywnie zwiększała się również liczba ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków:

- w 2016 r. – **67,6%** ludności ogółem w skali województwa podlaskiego, **z czego najwięcej w:** m. Białystok (99%), m. Łomża (98,9%), m. Suwałki (96,2%), powiecie hajnowskim (73,6%) i białostockim (62,7%),
- w 2017 r. – **67,8%** ludności ogółem w skali województwa podlaskiego, **z czego najwięcej w:** m. Białystok (99%), m. Łomża (98,4%), m. Suwałki (96,4%), powiecie hajnowskim (74,7%) i białostockim (63%),
- w 2018 r. – **68,2%** ludności ogółem w skali województwa podlaskiego, **z czego najwięcej w:** m. Białystok (99%), m. Łomża (99%), m. Suwałki (96,2%), powiecie hajnowskim (76,3%) i białostockim (63,2%),
- W latach 2017 – 2018, zgodnie z danymi z przekazanych ankiet, następujące samorządy prowadziły działania związane z modernizacją oczyszczalni ścieków (przepompowni ścieków, stacji zlewnych): gminy: Bargłów Kościelny, Gródek, Michałowo, Turośń Kościelna, Orla, Rajgród, Łomża, Krypno, Kuźnica, Raczki, Rutka-Tartak, Klukowo, Rutki, miasto Augustów, miasto Białystok (Wodociągi Białostockie Sp. z o.o.), miasto Łomża (Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Łomży), miasto Suwałki (Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Suwałkach Sp. z o.o.), miasto Bielsk Podlaski (Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim), miasto Sokółka (Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Sokółce).

Inwestycje dotyczyły m.in.: modernizacji oczyszczalni ścieków w Turośni Kościelnej, przebudowy i rozbudowy oczyszczalni ścieków w Orli (nowy punkt zlewni ścieków dowożonych, wiatę na odwodniony osad, zmodernizowano przepompownię główną, wyremontowano budynek technologiczny i gospodarczy oczyszczalni z montażem na dachu instalacji fotowoltaicznej; w oczyszczalni zastosowano technologię mechaniczno-biologiczną), modernizację przepompowni ścieków w Bielsku Podlaskim oraz inne zadania ciągłe w ramach modernizacji oczyszczalni ścieków.

Międzynarodową inwestycję rozpoczęła w 2017 r. realizować Gmina Kuźnica (inwestycja w trakcie), która z partnerami z Białorusi w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020 uzyskała w 2017 r. informację o dofinansowaniu projektu, w którym komponentem infrastrukturalnym jest modernizacja oczyszczalni ścieków w miejscowości Kuźnica oraz Berezie. Ze względu na przedłużającą się procedurę dopełnienia wszystkich obowiązków związanych z rozpoczęciem projektu (rozpoczęcie planowane w 2019 r.; w 2017 r. poniesiono koszt aktualizacji kosztorysów i koszt opracowania dokumentacji aplikacyjnej).

Działania w zakresie usprawnienia gospodarki osadowej w latach 2017-2018 realizowały: Gmina Gródek, Wodociągi Białostockie Sp. z o.o. i Zambrowskie Ciepłownictwo i Wodociągi Sp. z o.o.

Jak wynika z uzyskanych danych, rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie województwa podlaskiego sprzyja racjonalnej gospodarce zasobami wodnymi. Dzięki budowie sieci wodociągowej możliwa jest przede wszystkim kontrola poboru wód podziemnych. Pozwala to także na ograniczenie strat wody na przesyle. Dzięki rozwojowi sieci kanalizacyjnej i przydomowych oczyszczalni, na terenach, gdzie jest to technicznie i ekonomicznie uzasadnione, możliwa jest ochrona zasobów

wodnych (wód powierzchniowych i podziemnych) przed zanieczyszczeniem ze strony niekontrolowanych zrzutów ścieków komunalnych i przemysłowych.

- **Monitoring wód oraz kontrola jakości wody wodociągowej przeznaczonej do spożycia**

W zakresie **kontroli jakości wody wodociągowej** przeznaczonej do spożycia w latach 2017-2018 zgodnie z danymi przekazanymi drogą ankietyzacji wykonano:

- opomiarowanie i wizualizację pracy studni w stacji uzdatniania wody realizowały Wodociągi Białostockie Sp. z o.o., zaś opomiarowanie sieci kanalizacyjnej – Wodociągi Podlaskie Sp. z o.o. (Wodociągi Białostockie Sp. z o.o. przewidziały realizację tego zadania w latach 2019 – 2024);
- modernizację i rozwój zdalnych odczytów wodomierzy głównych (z perspektywą kontynuacji w kolejnych latach): Wodociągi Białostockie Sp. z o.o., Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Łomży, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Suwałkach Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych w Kolnie, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Sokółce, Zambrowskie Ciepłownictwo i Wodociągi Sp. z o.o.;

Rozbudowy istniejącego monitoringu ciśnienia wody w połączeniu z przepływem i analizą chemiczną wody w latach objętych niniejszym raportem nie realizowano, niemniej jednak Wodociągi Białostockie Sp. z o.o. przewidziały realizację tego zadania w latach 2019 – 2024.

Obowiązek **monitoringu wód** - badania i oceny jakości wód powierzchniowych w ramach państwowego monitoringu środowiska (PMS) wynika z art. 349 ustawy Prawo wodne. Zgodnie z ust. 3 tego artykułu, badania jakości wód powierzchniowych w zakresie elementów biologicznych, fizykochemicznych, chemicznych (w tym substancji priorytetowych w matrycy będącej wodą) do 31 grudnia 2018 r. należały do kompetencji Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska (WIOŚ). Od 1 stycznia 2019 r. zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2018 roku o zmianie ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2018 poz. 1479) badania i ocenę jednolitych części wód powierzchniowych wykonuje Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (GIOŚ).

W zakresie obowiązków GIOŚ leży również prowadzenie obserwacji elementów hydromorfologicznych na potrzeby oceny stanu ekologicznego. Stan ichtiofauny jako jednego z biologicznych elementów jakości wód oraz badania substancji priorytetowych, dla których określono środowiskowe normy jakości we florze i faunie, są zlecane przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska wykonawcom zewnętrznym.

W 2017 i 2018 roku została wykonana ocena: stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego, stanu chemicznego i stanu wód powierzchniowych województwa podlaskiego.

Ocenę stanu wód powierzchniowych (rzek, jezior, wód przejściowych i przybrzeżnych) wykonuje się w odniesieniu do jednolitych części wód, na podstawie wyników państwowego monitoringu środowiska i prezentuje poprzez ocenę stanu ekologicznego (w przypadku wód, które powstały w wyniku działalności człowieka lub których charakter został w znacznym stopniu zmieniony w następstwie fizycznych przeobrażeń, będących wynikiem działalności człowieka, tzn. wód sztucznych lub wód silnie zmienionych – poprzez ocenę potencjału ekologicznego) i ocenę stanu chemicznego.

W tabeli 30. przedstawiono wyniki przeprowadzonej w latach 2017-2018 oceny stanu wód powierzchniowych (w wybranych JCWP).

Tabela 30. Wyniki klasyfikacji i oceny stanu jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) w granicach województwa podlaskiego w 2017 i 2018 r.

Wyniki klasyfikacji i oceny stanu jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) w granicach województwa podlaskiego	
<p>Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych w województwie podlaskim w 2017 r.</p>	<p>W roku 2017 ocenę stanu wód wykonano dla 93 jednolitych części wód powierzchniowych.</p> <p><u>Jednolite części wód badane w ramach programu monitoringu diagnostycznego</u></p> <p>Dla 35 JCWP rzecznych stan JCWP oceniono jako zły. Ichtyofauna, Difenylometry bromowane oznaczane w biocie oraz benzo(a)piren były wskaźnikami, które w największej liczbie przypadków JCWP zaważyły o takim wyniku oceny stanu.</p> <p>Dla 7 JCWP jeziornych stan JCWP oceniono jako zły. Otów i jego związki oraz benzo(a)piren były wskaźnikami, które w największej liczbie przypadków JCWP zaważyły o takim wyniku oceny stanu.</p> <p><u>Jednolite części wód badane w ramach programu monitoringu operacyjnego</u></p> <p>Dla 83 JCWP rzecznych stan JCWP oceniono jako zły. Ichtyofauna, difenylometry bromowane oznaczane w biocie i benzo(a)piren były wskaźnikami, które w największej liczbie przypadków JCWP zaważyły o takim wyniku oceny stanu.</p> <p>Dla 10 JCWP jeziornych stan JCWP oceniono jako zły. Otów, rtęć i ich związki oraz benzo(a)piren były wskaźnikami, które w największej liczbie przypadków JCWP zaważyły o takim wyniku oceny stanu.</p> <p><u>Jednolite części wód badane jednocześnie w ramach programu monitoringu diagnostycznego i operacyjnego</u></p> <p>Dla 35 JCWP rzecznych stan JCWP oceniono jako zły. Ichtyofauna, difenylometry bromowane oznaczane w biocie i benzo(a)piren były wskaźnikami, które w największej liczbie przypadków JCWP zaważyły o takim wyniku oceny stanu.</p> <p>Dla 7 JCWP jeziornych stan JCWP oceniono jako zły. Benzo(a)piren, i otów i jego związki badane w wodzie oraz rtęć i jej związki i difenylometry bromowane oznaczane w biocie, a także nasycenie wód tlenem były wskaźnikami, które w największej liczbie przypadków JCWP zaważyły o takim wyniku oceny stanu.</p>
<p>Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych w województwie podlaskim w 2018 r.</p>	<p>W 2018 roku ocenę stanu wód wykonano dla 133 jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych oraz 15 jeziornych.</p> <p><u>Jednolite części wód badane w ramach programu monitoringu diagnostycznego</u></p> <p>Dla 1 JCWP rzecznych monitorowanych w 2018 roku stan JCWP oceniono jako dobry.</p> <p>Dla 84 JCWP rzecznych stan JCWP oceniono jako zły. Makrobezkręgowce bentosowe, wapń i benzo (a) piren były wskaźnikami, które w największej liczbie przypadków JCWP zaważyły o takim wyniku oceny stanu.</p> <p>W 2018 r. nie było monitorowanych JCWP jeziornych, których stan oceniono jako dobry.</p> <p>Dla 11 JCWP jeziornych stan jcwp oceniono jako zły. Difenylometry bromowane w biocie, benzo(a)piren w wodzie, rtęć w biocie były wskaźnikami, które w największej liczbie przypadków JCWP zaważyły o takim wyniku oceny stanu.</p> <p><u>Jednolite części wód badane w ramach programu monitoringu operacyjnego</u></p> <p>Dla 0 jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych monitorowanych i jeziornych monitorowanych w 2018 roku, w ramach monitoringu operacyjnego, nie oceniono stanu JCWP jako dobry.</p> <p>Dla 124 JCWP rzecznych stan JCWP oceniono jako zły. Makrobezkręgowce bentosowe,</p>

Wyniki klasyfikacji i oceny stanu jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) w granicach województwa podlaskiego	
	<p>wapń i benzo (a) piren były wskaźnikami, które w największej liczbie przypadków JCWP zaważyły o takim wyniku oceny stanu.</p> <p>Dla 4 JCWP jeziornych stan JCWO oceniono jako zły. Indeks fitoplanktonowy (wskaźnik PMPL), azot ogólny, widzialność krążka Secchiego (krążek do pomiaru przezroczystości wody) były wskaźnikami, które w największej liczbie przypadków JCWP zaważyły o takim wyniku oceny stanu.</p> <p><u>Jednolite części wód badane jednocześnie w ramach programu monitoringu diagnostycznego i operacyjnego</u></p> <p>Dla 0 jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych i jeziornych monitorowanych w 2018 roku, w ramach monitoringu diagnostycznego i operacyjnego, nie oceniono stanu JCWP jako dobry.</p> <p>Dla 79 JCWP rzecznych stan JCWP oceniono jako zły. Makrobezkręgowce bentosowe, wapń i benzo (a) piren były wskaźnikami, które w największej liczbie przypadków JCWP zaważyły o takim wyniku oceny stanu.</p> <p>Dla 5 JCWP jeziornych stan JCWP oceniono jako zły. Difenylloetery bromowane w biocie, benzo(a)piren w wodzie, rtęć w biocie były wskaźnikami, które w największej liczbie przypadków JCWP zaważyły o takim wyniku oceny stanu.</p>

Źródło: Ocena stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego, stanu chemicznego i stanu wód powierzchniowych województwa podlaskiego w 2017 roku, WIOŚ w Białymstoku; www.gios.gov.pl/stan-srodowiska/monitoring-wod

Z powyższego wynika, że stan jednolitych części wód powierzchniowych na terenie województwa podlaskiego pod kątem stanu/potencjału ekologicznego i chemicznego na podstawie przeprowadzonej oceny w latach 2017 i 2018 jest zły. Dotyczy to zarówno JCWP rzecznych i jeziornych – w 2018 r. tylko dla jednego JCWP rzecznych stan JCWP oceniono jako dobry (w 2017 r. – dla żadnego), zaś dla JCWP jeziornych w latach 2017-2018 dla żadnego nie oceniono stanu JCWP jako dobrego.

Największą presję na stan wód powierzchniowych wywiera sektor komunalny - główne źródła zanieczyszczeń wód stanowią w województwie podlaskim komunalne i przemysłowe oczyszczalnie ścieków.

Oprócz zanieczyszczeń wprowadzanych punktowo do wód powierzchniowych, znaczący ładunek zanieczyszczeń pochodzi również ze źródeł obszarowych i liniowych - zanieczyszczenia pochodzące z terenów zurbanizowanych nieposiadających systemów kanalizacyjnych, splekiwane z obszarów rolnych i leśnych oraz przedostające się do odbiorników z wodami gruntowymi, zanieczyszczenia komunikacyjne, wytwarzane przez środki transportu drogowego i kolejowego. Powodują one występowanie podwyższonych stężeń związków biogennych (których głównym źródłem jest rolnictwo), głównie azotanów i fosforanów oraz specyficznych – węglowodorów ropopochodnych, których źródłem pochodzenia są pojazdy samochodowe. Oddziaływanie rolnictwa na wody poprzez spływy powierzchniowe wiązać się może np. z zastosowaniem nawozów sztucznych oraz chemicznych środków ochrony roślin, odpływem nieczystości płynnych z hodowli czy z niewłaściwym przechowywaniem nieczystości stałych. Duże zużycie związków biogennych (nawozów) wpływa również na eutrofizację wód powierzchniowych, czego konsekwencją są m.in. zakwity glonów (sinic). Rolnictwo jako dominujące w województwie podlaskim powinno być szczególnie brane pod uwagę jako potencjalne źródło zanieczyszczeń wód. Stan jednolitych części wód powierzchniowych wymaga poprawy jakości.

W województwie podlaskim wody podziemne są podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę do picia na terenie województwa. Wody charakteryzują się podwyższoną zawartością żelaza i amoniaku

pochodzenia mineralnego oraz podwyższoną barwą. Ocena jakości wód pod kątem zanieczyszczenia azotanami nie wykazuje problemu o charakterze masowym na terenie województwa. Jakość wód podziemnych ogólnie należy określić jako dobrą - wody są dobrze izolowane i w niewielkim stopniu podlegają antropopresji. Stan wód podziemnych na przestrzeni ostatnich lat jest stabilny. W ujęciu statystycznych z przeprowadzonych badań wynika, że w 69,5% zbadanych otworach jakość wód zaliczono do wód o bardzo dobrej, dobrej bądź średniej jakości (I-III klasa), a pozostałe 30,5% do wód niezadowolającej i złej jakości (IV-V klasa).

Badaniem wody wodociągowej przeznaczonej do spożycia oraz informowaniem społeczeństwa o jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi realizowane jest przez Inspekcję Sanitarną.

Zgodnie z § 26 ust 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2017 r. poz. 2294), w przypadku stwierdzenia warunkowej przydatności wody do spożycia wraz z informacją o zaleceniach i ewentualnych ograniczeniach jej wykorzystania czy stwierdzenia braku przydatności wody do spożycia z jednoczesnym wskazaniem możliwości jej wykorzystywania do innych celów niż do spożycia przez ludzi właściwy miejscowo państwowy powiatowy inspektor sanitarny informuje o tym konsumentów poprzez wydanie stosownego komunikatu zawierającego informacje w ww. zakresie (danymi o przekroczeniach dopuszczalnych wartości parametrów jakości wody oraz związanymi z nimi zagrożeniami zdrowotnymi, informacjami o możliwości poprawy jakości wody i zaleceniami mającymi na celu minimalizację zagrożenia dla zdrowia ludzkiego). Za rozpowszechnianie komunikatu odpowiedzialny jest wójt, burmistrz lub prezydent miasta, w sposób umożliwiający bezzwłoczne zapoznanie się z nimi konsumentów, dla których wydano komunikat (poprzez publikacje na stronie internetowej urzędu oraz na stronie internetowej podmiotów odpowiedzialnych za jakość dostarczanej wody). Nadto komunikaty publikowane są na stronie internetowej Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku w zakładce „Monitoring wody – woda do spożycia”.

W latach 2017-2018 wydano łącznie 24 komunikaty dotyczące jakości wody przeznaczonej do spożycia z sieci wodociągowych na terenie województwa podlaskiego, z czego w 2017 r. wydano 9 komunikatów, a w 2018 r. wydano 15 komunikatów. Dotyczyły one poprawy przydatności wody do spożycia (23 komunikaty) oraz jeden komunikat o braku przydatności wody do spożycia (w 2017 r. dla wodociągu Hornowo, gmina Dziadkowice, powiat siemiatycki). W generalnym ujęciu dla całego województwa podlaskiego jakość wody do spożycia przez ludzi nie budzi zastrzeżeń, z wyjątkiem niewielkiej ilości przypadków.

- **Edukacja społeczeństwa w zakresie gospodarki wodno-ściekowej**

Działania edukacyjne promujące potrzebę ochrony wód, w tym, np.: budowa ścieżek edukacyjnych, wyposażenie placówek oświatowych w dystrybutory z wodą, ulotki, broszury, kampanie informacyjne, imprezy o charakterze edukacyjnym oraz promowanie wody do picia jako alternatywy dla konsumpcji wód stołowych i napojów sprzedawanych w opakowaniach, zgodnie z przekazanymi danymi w uzupełnionych ankietach, w latach 2017-2018 realizowały:

- Wigierski Park Narodowy,
- Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Hajnówce Sp. z o.o.,
- Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Łomży (festyny rodzinne, dni otwarte MPWiK, Światowe Dni Wody, wycieczki po stacji uzdatniania wody, informacje na stronie internetowej),
- Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Suwałkach Spółka z o.o. (Światowe Dni Wody, Festyn Rodzinny "PWSZ Dzieciom"),

- Wodociągi Białostockie Sp. z o.o. w Białymstoku (wycieczki edukacyjne po obiektach spółki jak stacje uzdatniania wody w Pietraszach i Jurowcach oraz oczyszczalni ścieków, konkursy plastyczne, warsztaty edukacyjne „Przygody kropelki wody”),
- Przedsiębiorstwo Komunalne w Siemiatyczach (kampania informacyjna pt. „Woda z kranu najzdrowsza pić ją w Siemiatyczach można”; spotkanie edukacyjne pt. „Woda źródłem życia”).

Tak jak w przypadku edukacji ekologicznej w zakresie gospodarowania wodami, również edukacja w zakresie gospodarki wodno-ściekowej realizowana w latach 2017-2018 obejmowała dzieci i młodzież od najmłodszych lat i była realizowana przez różnicowane formy przekazu informacji w ww. zakresie, jak wycieczki i warsztaty edukacyjne połączone z wycieczkami czy festyny rodzinne.

2.2.6. Gleby i ich zanieczyszczenie

W Programie ochrony środowiska wyznaczono następujące cele w zakresie ochrony gleb:

Tabela 31. Cele i kierunki interwencji i dla obszaru interwencji - gleby i ich zanieczyszczenie

Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji
Gleby	Zapewnienie właściwego sposobu użytkowania powierzchni ziemi	Rekultywacja terenów zdegradowanych lub zdewastowanych w celu przywrócenia im wartości użytkowych lub przyrodniczych
		Przeciwdziałanie degradacji gleb i powierzchni ziemi
		Monitoring gleb i powierzchni ziemi
		Edukacja społeczeństwa w zakresie ochrony gleb i powierzchni ziemi

W strukturze powierzchni województwa podlaskiego przeważają użytki rolne poprzecinane rozległymi terenami leśnymi oraz licznymi ciekami i rzekami, wśród których dominują grunty orne, łąki i pastwiska trwałe, a najmniejszy udział mają sady. W perspektywie ostatnich lat wzrasta powierzchnia łąk i pastwisk oraz gruntów leśnych, zaś zmiany w zakresie powierzchni upraw ornych i sadów mają trend zróżnicowany.

Województwo podlaskie jest regionem rolniczym z dobrze rozwiniętym przemysłem spożywczym. Na koniec 2018 r. użytki rolne na terenie województwa podlaskiego stanowiły ok. 61% powierzchni, zaś powierzchnia gruntów leśnych na koniec 2018 r. stanowiła ok 32%.

Tabela 32. Użytki rolne i leśne na terenie województwa podlaskiego – porównanie lat 2016, 2017 i 2018

Lp.	Powierzchnia gruntów na terenie województwa podlaskiego w latach			Trend
	2016	2017	2018	
1	Użytki rolne [ha]			Zróżnicowany
	1 094 009	1 064 121	1 072 680	
	w tym: łąki i pastwiska [ha]			Wzrost
	386 303	374 323	380 252	
	w tym: uprawy orne [ha]			Zróżnicowany
693 896	677 680	685 691		
2	w tym: sady [ha]			Zróżnicowany
	4 820	5 132	3 681	
2	Grunty leśne [ha]			Wzrost
	631 518,93	632 180,90	635 073,01	

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Gleby w województwie podlaskim w 56% mają odczyn kwaśny i bardzo kwaśny i wymagają wapnowania. Narażone są także w 54,5% na erozję wodną i w 30% na erozję wietrzną. W układzie przestrzennym dominują gleby IV i V klasy bonitacyjnej, a więc gleby słabe.

Z uwagi na ww. cechy gleb, w rolnictwie stosowane jest ich nawożenie. W analizowanym okresie nastąpił wzrost ilości zużycia nawozów mineralnych (azotowych, fosforowych, potasowych): w 2016 r. ich zużycie wyniosło 104 073 ton, w 2017 r. – 116 617 ton, zaś w 2018 r. – 133 017 ton. Wśród nich dominują nawozy azotowe – stanowią ok. 53% nawozów ogółem, następnie nawozy potasowe – ok. 28% nawozów ogółem, zaś najmniej zużywanych jest nawozów fosforowych - ok. 19% nawozów ogółem.

Nadmierne stosowanie nawozów mineralnych ma negatywne skutki dla środowiska glebowego - powoduje kumulowanie się pierwiastków w glebie dostarczanych w ww. nawozach, a przenawożona gleba pogarsza swe właściwości produkcyjne, oraz dla środowiska wodnego - spływająca z przenawożonych pól woda zawiera duże ilości związków mineralnych, głównie azotu i fosforu, które przyspieszają proces eutrofizacji wód powierzchniowych i rozwój glonów.

- **Rekultywacja terenów zdegradowanych lub zdewastowanych w celu przywrócenia im wartości użytkowych lub przyrodniczych**

Działalność człowieka, w tym rozwój przemysłu i rolnictwa wpływa na pogorszenie jakości gruntów a co za tym idzie na ich degradację i dewastację.

Tabela 33. Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji i zagospodarowania oraz grunty zrekultywowane i zagospodarowane na terenie województwa podlaskiego – porównanie lat 2016, 2017 i 2018

Lp.	Powierzchnia gruntów na terenie województwa podlaskiego w latach			Trend
	2016	2017	2018	
1	Grunty wymagające rekultywacji [ha]			Wzrost
	2660	2658	2713	
	w tym: grunty zdewastowane [ha]			Wzrost
	2556	2573	2626	
w tym: grunty zdegradowane[ha]			Spadek	
104	85	87		
2	Grunty zrekultywowane[ha]			Stagnacja
	69	69	69	
	w tym: na cele rolnicze [ha]			Wzrost
	35	66	59	
	w tym: na cele leśne [ha]			Spadek
	16	7	9	
Grunty zagospodarowane [ha]			Spadek	
34	23	24		

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na koniec 2018 r. na terenie województwa podlaskiego grunty zdegradowane i zdewastowane stanowiły 2713 ha. Dominowały grunty zdewastowane 96,8%, których ilość w okresie raportowania (w stosunku do roku 2016) odnotowano wzrost. W 2018 r. odnotowano jednak spadek powierzchni gruntów zdegradowanych w stosunku do roku 2016 o 17 ha. Najwięcej gruntów zdewastowanych i zdegradowanych występuje na terenie powiatów: sokólskiego, bielskiego, białostockiego i hajnowskiego, najmniej w powiatach: sejneńskim, augustowskim i zambrowskim.

Problem gruntów zdewastowanych i zdegradowanych na terenie województwa dotyczy przeważnie składowisk odpadów (niewłaściwie eksploatowanych i zabezpieczonych oraz po zakończeniu eksploatacji) i obiektów dystrybucji i magazynowania paliw. Ich wieloletnia eksploatacja przy użyciu przestarzałych technik i niskiej świadomości ekologicznej personelu obsługi, spowodowała powstanie szkód w środowisku w postaci zanieczyszczenia ziemi i wód gruntowych produktami naftowymi.

Istotnym elementem ochrony powierzchni ziemi i gleb jest rekultywacja gruntów. Szansą na ochronę jakości gleb w województwie, ale także i innych komponentów środowiska z nią powiązanych jest również rozwój rolnictwa ekologicznego. Działania w zakresie rekultywacji gleb mogą obejmować stosowanie działań technicznych związanych z odpowiednim ukształtowaniem terenu, w tym wyrobisk i zwałowisk, oczyszczaniem gleby i ziemi, likwidacją zanieczyszczeń czy zabiegami biologicznymi w przypadku rekultywacji rolnej lub leśnej.

Na koniec 2018 r. na terenie województwa zrehabilitowano ogółem 69 ha, z czego 59 ha na cele rolnicze, a 9 ha na cele leśne oraz zagospodarowano 24 ha gruntów. Stan gruntów zrehabilitowanych na przestrzeni lat 2016-2018 nie uległ zmianom, z czego wynika, że w analizowanym okresie samorządy nie podejmowały działań w ww. zakresie. Wobec wzrostu wielkości powierzchni gruntów wymagających rekultywacji niezbędne jest pilne podejmowanie odpowiednich kroków w kierunku poprawy ich stanu i zagospodarowania. Niezbędne jest zainwestowanie w obszary o zdewastowanych lub zdegradowanych glebach tak, aby przywrócić użyteczność tych terenów.

Stan gleb użytkowanych rolniczo, pomimo ich słabej jakości, jest stosunkowo dobry. Województwo podlaskie zajmuje trzecie miejsce w Polsce pod względem powierzchni gospodarstw ekologicznych. Wzrasta udział gospodarstw ekologicznych w powierzchni użytków rolnych, chociaż wartość ta pozostaje w dalszym ciągu niższa niż średnia w krajach UE. Ma również wysoki potencjał możliwości lokalizacji upraw roślin energetycznych.

- **Przeciwdziałanie degradacji gleb i powierzchni ziemi**

Za priorytetowe cele w zakresie ochrony gleb i powierzchni ziemi należy uznać:

- zapobieganie dalszej degradacji gleby i zachowywanie jej funkcji;
- przywrócenie zniszczonej gleby przynajmniej do stanu odpowiadającemu obecnemu lub planowanemu wykorzystaniu.

W latach objętych niniejszym Raportem działania w zakresie ochrony gleb skupiły się w dużej mierze na usuwaniu z terenu województwa podlaskiego odpadów azbestowych. W ramach programów pn. „SYSTEM – Wsparcie działań ochrony środowiska i gospodarki wodnej realizowanych przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku. Część 1) -Usuwanie wyrobów zawierających azbest” oraz pn. „AZBEST 2018-2019” dofinansowanie na usunięcie wyrobów zawierających azbest otrzymało łącznie 212 samorządów z czego 112 w 2017 r. i 100 w 2018 r. Kwota dotacji w latach 2017-2018 wyniosła łącznie 2 693 675,98 zł (w 2017 r. 1 349 054,71 zł, w 2018 r. 1 344 621,27 zł). Efektem rzeczowym było usunięcie i przekazanie do unieszkodliwienia łącznie 19 427,548 Mg odpadów (w 2017 r. 11 689,428 Mg, w 2018 r. 7 738,12 Mg).

Ponadto w latach 2017-2018 prowadzono działania związane z likwidacją „dzikich wysypisk” na terenie 15 gmin: Zawady (likwidacja wysypiska w Targoniach – Krytułach), Jedwabne (likwidacja dzikich wysypisk w m. Wityno i Biodry), Gródek (przeprowadzono 8 postępowań związanych z nielegalnym składowaniem odpadów na działkach w gminie Gródek – w efekcie usunięto odpady), Stawiski, Juchnowiec Kościelny, Michałowo, Zabłudów, Kolno, Łomża, Miastkowo, Wizna, Jaświły, Grodzisk, Sokółka, Gminie i Mieście Suwałki.

Rekultywację terenu po wydobyciu kopalin w latach 2017-2018 prowadzono w Gminie Wasilków, powiecie kolneńskim i powiecie hajnowskim (w 2018 roku wydano 1 decyzję o zakończeniu rekultywacji na teren po wydobyciu kopalin).

- **Monitoring gleb i powierzchni ziemi**

Program "Monitoring chemizmu gleb ornych Polski" stanowi element Państwowego Monitoringu Środowiska w zakresie jakości gleb i ziemi prowadzonego przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

Monitoring chemizmu gleb ornych Polski jest realizowany od roku 1995. W 5-letnich odstępach czasowych pobierane są próbki glebowe z 216 stałych punktów pomiarowo-kontrolnych, zlokalizowanych na gruntach ornych charakterystycznych dla pokrywy glebowej kraju. Kolejna, piąta tura Monitoringu przypadła na lata 2015-2017 i podobnie jak w poprzednich latach była realizowana przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy, na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska. IUNG jest jednostką badawczo-rozwojową, podległą Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Środki na realizację programu Monitoringu pochodzą z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Wyniki prowadzonych badań pozwalają na ocenę jakości gleb i stanu ich zanieczyszczenia w 20-letniej perspektywie czasowej, w zależności od czynników antropogenicznych, takich jak regionalne zróżnicowanie produkcji rolniczej, jej intensyfikacja, oddziaływanie przemysłu, transportu i urbanizacji, oraz warunków środowiskowych, decydujących o przebiegu procesów glebowych.

W województwie podlaskim zlokalizowanych jest 6 punktów z których pobierane są próbki glebowe:

- 1) miejscowość Hołny Wolmera, gmina Sejny, powiat sejneński (profil nr 37),
- 2) miejscowość Danówek, gmina Grajewo, powiat grajewski (profil nr 87),
- 3) miejscowość Mężenin, gmina Rutki, powiat zambrowski (profil nr 89),
- 4) miejscowość Sobolewo, gmina Supraśl, powiat białostocki (profil nr 91),
- 5) miejscowość Łapy Dębowina, gmina Łapy, powiat białostocki (profil nr 167),
- 6) miejscowość Podolany, gmina Białowieża, powiat hajnowski (profil nr 169).

Wyniki badań przeprowadzonych w ramach ww. monitoringu wskazują, że województwo podlaskie boryka się z problemem zakwaszonych gleb. W grupie badanych profili gleb zwiększył się udział bardzo kwaśnych i kwaśnych gleb i obecnie przekracza on 60%. Fakt ten wynika z przyczyn naturalnych (głównie skład mineralogiczny skały macierzystej) oraz wieloletnich zaniedbań w zakresie wapnowania gleb. Analiza uzyskanych danych z całego okresu ww. monitoringu wskazuje m.in. na postępujący proces zmniejszania się zawartości kationów zasadowych w rolniczo użytkowanych glebach.

W przedziale czasowym objętym programem Monitoringu poziom zawartości próchnicy nie uległ zasadniczym zmianom na poziomie całej grupy profili. Występuje regionalne zróżnicowanie zawartości próchnicy, a niższe średnie zawartości są związane między innymi z warunkami klimatycznymi.

Kolejną grupą zanieczyszczeń, które wpływają na stan gleb są metale ciężkie. Źródłem tych zanieczyszczeń w glebach są procesy depozycji suchej i mokrej zanieczyszczeń z powietrza, emisja ze środków transportu i różnorodne tereny przemysłowe, takie jak bazy przeładunkowe, magazyny, zbiorniki osadów z oczyszczalni oraz składowiska odpadów. Wyniki pomiarów zawartości wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych nie wskazują na wzrost zawartości sumy tych związków na przestrzeni ostatnich 20 lat. Przedmiotowe wyniki pozwalają również stwierdzić, że gleby są w niewielkim stopniu zanieczyszczone metalami ciężkimi, co pozwala je zakwalifikować do gleb o dużej wartości rolniczej.

Monitoring gleb po rekultywacji składowisk odpadów w okresie objętym niniejszym Raportem prowadziły również jednostki samorządu terytorialnego – wskazane poniżej gminy:

- Bargłów Kościelny,

- Wyszki (monitoring zrehabilitowanego składowiska odpadów),
- Zbójna,
- Jaświły,
- Krypno (monitoring zrehabilitowanego składowiska odpadów),
- Nurzec-Stacja,
- Kuźnica (monitoring składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Cimaniach),
- Suchowola,
- Raczki,
- Wiżajny (monitoring zrehabilitowanego składowiska odpadów w Wiżajnach),
- Ciechanowiec,
- Szepietowo,
- Gmina Miasto Kolno.

• **Edukacja społeczeństwa w zakresie ochrony gleb i powierzchni ziemi**

Jak wynika z przeprowadzonej ankietyzacji, w latach 2017-2018 Podlaski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Szepietowie w okresie raportowania udzielał porad informacyjnych w ww. zakresie (konsultacje z zainteresowanymi w ośrodku oraz drogą telefoniczną), udostępniał informacje na stronie internetowej, sporządził artykuły do Wiadomości Rolniczych: 5 szt. w 2017 r. i 4 szt. w 2018 r. oraz organizował nieodpłatne szkolenia – w latach 2017-2018 zorganizował łącznie 72 szkolenia.

Na stronie podmiotu: Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach Państwowy Instytut Badawczy udostępnianych jest szereg informacji, w tym dotyczących województwa podlaskiego i są to m.in. sprawozdania i raporty (np. z badań prowadzonych w ramach dotacji Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi do rolnictwa ekologicznego, ocena stopnia wysycenia gleb Polski fosforem, wyniki badań stanu gleb z podziałem na województwa oraz ich analiza etc.), ekspertyzy, publikacje, artykuły, informacje z konferencji, konkursy i inne. Działalność Instytutu wspiera władze administracyjnych i samorządowe w zakresie decyzyjności co do działań ochrony gleb i powierzchni ziemi.

2.2.7. Zasoby geologiczne

W Programie ochrony środowiska wyznaczono następujące cele w zakresie ochrony zasobów geologicznych:

Tabela 34. Cele i kierunki interwencji i dla obszaru interwencji - zasoby geologiczne

Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji
Zasoby geologiczne	Racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami kopalin	Ograniczenie presji wywieranej na środowisko i ludność lokalną podczas prowadzenia prac geologicznych oraz eksploatacji i magazynowania kopalin, w tym monitorowanie wydobycia
		Planowanie przestrzenne z uwzględnieniem zrównoważonego gospodarowania kopalinami
		Edukacja społeczeństwa w zakresie gospodarowania zasobami geologicznymi

- **Ograniczenie presji wywieranej na środowisko i ludność lokalną podczas prowadzenia prac geologicznych oraz eksploatacji i magazynowania kopalin, w tym monitorowanie wydobycia**

W okresie 2017-2018, podobnie jak w latach poprzednich prowadzono eksploatację złóż. Ich wydobycie zgodnie z danymi zawartymi w Bilansie zasobów złóż kopalin w 2017 i 2018 r. opracowanym przez PIG PIB Państwową Służbę Geologiczną wyniosło odpowiednio:

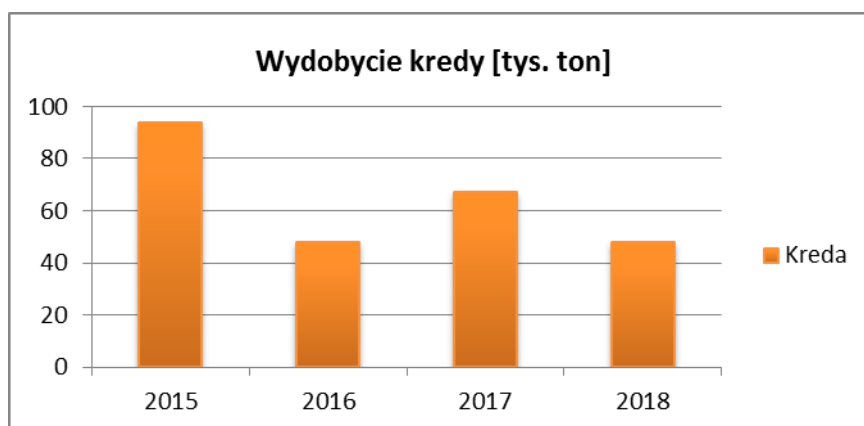
W **2017 r.** na terenie województwa podlaskiego wydobyto łącznie:

- 37 tys. ton kredy,
- 20 764 tys. ton piasku i żwiru,
- 13,25 tys. m³ piasków kwarcowych,
- 10 tys. m³ surowców ilastych ceramiki budowlanej,
- 119 tys. m³ torfu.

W **2018 r.** na terenie województwa podlaskiego wydobyto:

- 48 tys. ton kredy,
- 24 915 tys. ton piasku i żwiru,
- brak wydobycia piasków kwarcowych,
- 30 tys. m³ surowców ilastych ceramiki budowlanej,
- 128,78 tys. m³ torfu.

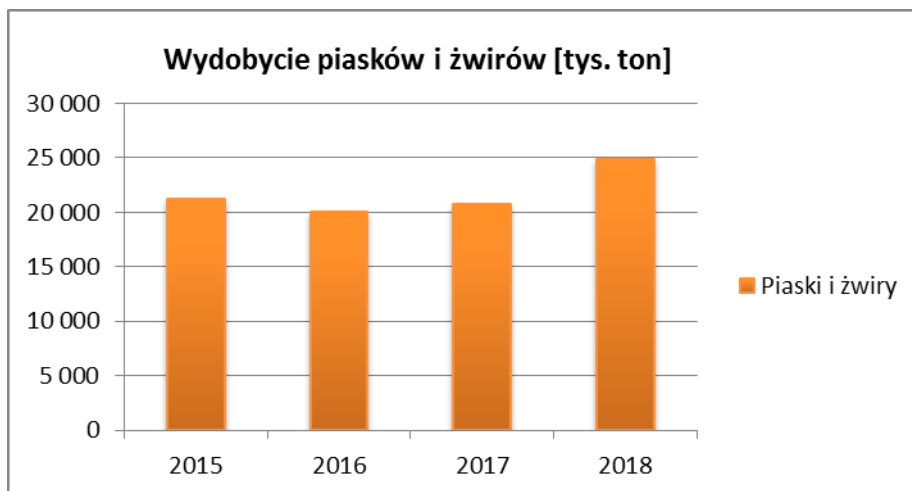
W stosunku do lat 2015-2016 wydobycie *kredy* kształtowało się na podobnym poziomie (wówczas wynosiło: 94 tys. ton w 2015 r. i 48 tys. ton w 2016 r.). Wydobycie odbywa się ze złoża Mielnik w powiecie siemiatyckim.

Rysunek 7. Wielkość wydobycia kredy na terenie województwa podlaskiego w latach 2015-2018.

Źródło: Bilans zasobów złóż kopalnych w Polsce według stanu na 31.12.2015 r., Państwowy Instytut Geologiczny, Bilans zasobów złóż kopalnych w Polsce według stanu na 31.12.2016 r., Państwowy Instytut Geologiczny, Bilans zasobów złóż kopalnych w Polsce według stanu na 31.12.2017 r., Państwowy Instytut Geologiczny, Bilans zasobów złóż kopalnych w Polsce według stanu na 31.12.2018 r., Państwowy Instytut Geologiczny.

Największe wydobycie surowców na terenie województwa podlaskiego dotyczy *piasków i żwirów* (najwięcej wydobyto ich na terenie powiatu sokólskiego). Ilość piasku i żwiru w 2017 r. na terenie województwa podlaskiego kształtowało się na podobnym poziomie jak w 2016 r. (20 066 tys. ton), zaś w 2018 r. nieco wzrosło do 24 915 tys. ton.

Rysunek 8. Wielkość wydobycia piasków i żwirów na terenie województwa podlaskiego w latach 2015-2018
 Źródło: Bilans zasobów złóż kopalnych w Polsce według stanu na 31.12.2015 r., Państwowy Instytut Geologiczny, Bilans zasobów złóż kopalnych w Polsce według stanu na 31.12.2016 r., Państwowy Instytut Geologiczny, Bilans zasobów złóż kopalnych w Polsce według stanu na 31.12.2017 r., Państwowy Instytut Geologiczny, Bilans zasobów złóż kopalnych w Polsce według stanu na 31.12.2018 r., Państwowy Instytut Geologiczny.

Największe wydobycie piasku i żwiru (w tys. ton) odnotowano w złożach:

w 2017 r.:

- Drahle III (powiat sokólski) – 4 383,
- Bobrowniki Drahle (powiat sokólski) – 1664,
- Sobolewo- Krzywe (powiat suwalski) – 1381,
- Kruków IV (powiat suwalski) – 1211,
- Kruków Folwark XI (powiat suwalski) – 1208,
- Wąsosz 8 (powiat grajewski) – 1071,
- Osowa II (powiat suwalski) – 582,
- Biała Woda VIII (powiat suwalski) – 395,
- Geniusze IV (powiat sokólski) – 382,
- Bród Nowy (powiat suwalski) – 356,

w 2018 r.:

- Drahle III (powiat sokólski) – 4 721,
- Bobrowniki Drahle (powiat sokólski) – 1921,
- Wąsosz I (powiat grajewski) – 1414,
- Kruków Folwark XI (powiat suwalski) – 1276,
- Sobolewo- Krzywe (powiat suwalski) – 1187,
- Zadworzany (powiat suwalski) – 1101,
- Kruków IV (powiat suwalski) – 1081,
- Racewo (powiat sokólski) – 989,
- Kruków Folwark IV (powiat suwalski) – 673,
- Biała Woda VIII (powiat suwalski) – 599,
- Osowa II (powiat suwalski) – 581,
- Osowa III (powiat suwalski) – 428.

Piasków kwarcowych w 2017 r. wydobyto mniej niż w roku 2016 o ok. 2 tys. m³ (złóże Mońki-Żodzie, powiat moniecki), zaś w roku 2018 r. na terenie województwa podlaskiego w ogóle ich nie wydobywano.

Rysunek 9. Wielkość wydobycia piasków kwarcowych na terenie województwa podlaskiego w latach 2015-2018
Źródło: Bilans zasobów złóż kopalnych w Polsce według stanu na 31.12.2015 r., Państwowy Instytut Geologiczny, Bilans zasobów złóż kopalnych w Polsce według stanu na 31.12.2016 r., Państwowy Instytut Geologiczny, Bilans zasobów złóż kopalnych w Polsce według stanu na 31.12.2017 r., Państwowy Instytut Geologiczny, Bilans zasobów złóż kopalnych w Polsce według stanu na 31.12.2018 r., Państwowy Instytut Geologiczny.

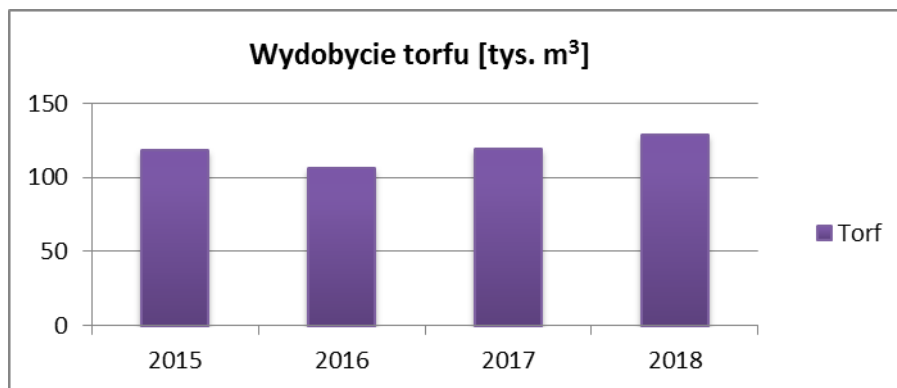
Wydobycie surowców ilastych ceramiki budowlanej było zarówno w okresie niniejszego jak i poprzedniego raportowania znacznie zróżnicowane. W 2017 r. wyniosło 10 tys. ton i kształtowało się na podobnym poziomie jak w roku 2016 (8 tys. m³), ale znacznie mniej niż w roku 2015 (36 tys. m³). W roku 2018 r. jej wydobycie wzrosło ponownie do 30 tys. m³. Wydobycie odbywa się ze złoża Lewkowo Stare (powiat hajnowski).

Rysunek 10. Wielkość wydobycia surowców ilastych ceramiki budowlanej na terenie województwa podlaskiego w latach 2015-2018.

Źródło: Bilans zasobów złóż kopalnych w Polsce według stanu na 31.12.2015 r., Państwowy Instytut Geologiczny, Bilans zasobów złóż kopalnych w Polsce według stanu na 31.12.2016 r., Państwowy Instytut Geologiczny, Bilans zasobów złóż kopalnych w Polsce według stanu na 31.12.2017 r., Państwowy Instytut Geologiczny, Bilans zasobów złóż kopalnych w Polsce według stanu na 31.12.2018 r., Państwowy Instytut Geologiczny.

Wydobycie torfu kształtuje się w latach 2017-2018 na podobnym poziomie (119 i 128,78 tys. m³) i wzrósł on nieznacznie w stosunku do lat 2015-2016 (wynosił odpowiednio 118 i 106 tys. m³). Wydobycie odbywa się ze złóż Imszar II i Rabinówka w powiecie białostockim. W 2017 r. została zakwalifikowane nowe złożo torfu w województwie podlaskim - złożo borowin Podsokołda 2 wydzielone ze złoża Podsokołda 1.

Rysunek 11. Wielkość wydobycia torfu na terenie województwa podlaskiego w latach 2015-2018

Źródło: Bilans zasobów złóż kopalnych w Polsce według stanu na 31.12.2015 r., Państwowy Instytut Geologiczny, Bilans zasobów złóż kopalnych w Polsce według stanu na 31.12.2016 r., Państwowy Instytut Geologiczny, Bilans zasobów złóż kopalnych w Polsce według stanu na 31.12.2017 r., Państwowy Instytut Geologiczny, Bilans zasobów złóż kopalnych w Polsce według stanu na 31.12.2018 r., Państwowy Instytut Geologiczny.

Jak wynika z zebranych danych, na terenie województwa podlaskiego wzrasta sukcesywnie wydobycie piasku i żwiru oraz torfu, zaś wahania w zakresie wydobycia kopalin stwierdzono w odniesieniu do wydobycia kredy, surowców ilastych ceramiki budowlanej i piasków kwarcowych (w 2018 r. zaprzestano ich wydobycia).

Na terenie województwa podlaskiego największe odkrywkowe wydobycie kopalin dotyczy przede wszystkim piasku i żwiru, głównie w powiatach: sokólskim i suwalskim. Wydobycie kopalin na ogół powoduje niekorzystny wpływ na środowisko, w szczególności na wody podziemne (odwodnienie odkrywek powoduje powstanie lejów depresyjnych czyli obszarów z obniżonym zwierciadłem wód podziemnych) oraz degradację terenów i stoi często w konflikcie z pozostałymi zasobami przyrody. Dochodzi wówczas do zmiany rzeźby terenu (i krajobrazu) – powstają rozległe i głębokie zagłębienia terenowe, co może prowadzić do zmiany warunków gruntowo-wodnych terenów przyległych – ich przesuszenie (i w efekcie np. spadek plonów). Nadto prowadzone prace wydobywcze wpływają niekorzystnie na emisję hałasu i zanieczyszczenie powietrza (rozwieranie zanieczyszczeń pyłowych przez wiatr).

Wzrost wydobycia torfu na terenie województwa podlaskiego na przestrzeni ostatnich lat również niesie negatywne skutki dla torfowisk i roślinności na nich występującej. Podstawowe znaczenie dla równowagi hydrologicznej torfowiska i w konsekwencji dla porastającej je roślinności, ma nie tylko sama eksploatacja, ale przede wszystkim towarzyszące jej odwadnianie różnych części złoża. Szczególnie istotny jest poziom wód gruntowych - głównie zakres jego okresowych wahań, bowiem roślinność torfowisk reaguje nawet na najmniejsze zmiany w hydrologii złoża. Największym efektem ww. wydobycia jest również zmniejszanie się powierzchni torfowiska, czego skutkiem może być wycofywanie się z takich obszarów bardziej wymagających gatunków roślin torfowiskowych i w konsekwencji ubożenie flory (torfowiska rosną średnio jedynie 1 mm na rok - ich odtworzenie po wydobyciu torfu to proces powolny i długofalowy).

Mając na względzie powyższe, właściwa eksploatacja surowców naturalnych powinna odbywać się z poszanowaniem środowiska naturalnego, ponieważ wykorzystanie gospodarcze zasobów kopalin stoi często w konflikcie z pozostałymi zasobami przyrody. Nadto, po zaprzestaniu eksploatacji surowców winna zostać każdorazowo przeprowadzona rekultywacja przekształconych terenów, która może w pewnych przypadkach zwiększyć atrakcyjność środowiska i jego georóżnorodność (np. poprzez wypełnienie odkrywek wodą, tworząc malownicze zbiorniki wodne).

Kompetencje do wydawania koncesji na wydobycie kopalin ze złóż posiadają: marszałek województwa oraz starostowie.

Marszałek Województwa Podlaskiego prowadzi publicznie dostępny wykaz danych o wydanych koncesjach na wydobywanie kopalin ze złóż na podstawie art. 21 ust. 4 i ust. 5, art. 22 ust. 4, art. 30 i art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2019 r. poz. 868 z późn. zm.) dla których jest on organem koncesyjnym.

W 2017 r. Marszałek Województwa Podlaskiego wydał 13 decyzji w ww. zakresie, w tym 10 nowych koncesji, w zakresie dwóch koncesji dokonał zmiany (przeniesienie decyzji na inny podmiot oraz zmiana terminu podjęcia wydobywania) oraz stwierdził wygaśnięcie jednej koncesji na wydobywanie kopalin, zaś w 2018 r. wydał łącznie 22 decyzje, w tym 19 nowych koncesji na wydobywanie kopalin na terenie województwa podlaskiego i 3 koncesje zmienił.

Tabela 35. Wykaz koncesji na wydobywanie kopalin ze złóż na terenie województwa podlaskiego w latach 2017-2018 wydanych przez Marszałka Województwa Podlaskiego

L.p.	Nazwa złoża	gmina	powiat
2017			
1	Rogienice III	Mały Płock	kolneński
2	MĄTWICA VII	Nowogród	łomżyński
3	Gliniszczce Wielkie II	Sokółka	sokólski
4	Janowszczyzna IV-Pole A	Sokółka	sokólski
5	Bród Nowy VIII	Suwałki	suwalski
6	Szypliszki I – Pole A*	Szypliszki	suwalski
7	Żyrwiny III	Szypliszki	suwalski
8	Bród Nowy IX	Suwałki	suwalski
9	Żyrwiny II	Szypliszki	suwalski
10	Bilwinowo I *	Szypliszki	suwalski
11	Bród Nowy IV	Suwałki	suwalski
12	Wyszomierz Wielki XIII **	Szumowo	zambrowski
13	Zaręby Jartuzy	Szumowo	zambrowski
2018			
1	Bobrowa 8	Zabłudów	białostocki
2	Bęćkowo I	Szczuczyn	grajewski
3	Kurejewka	Grajewo	grajewski
4	Zacieczki	Szczuczyn	grajewski
5	Kurejewka I	Grajewo	grajewski
6	Bęćkowo	Szczuczyn	grajewski
7	Wąsosz 8 (obszary górnicze Wąsosz 8/2 i Wąsosz 8/3)	Wąsosz	grajewski
8	Makówka	Narew	hajnowski
9	Zaborowo I	Stawiski	kolneński
10	Ciemianka II	Grabowo	kolneński
11	Kobylin I	Piątnica	łomżyński
12	Kąty Pole A, Pole B, Pole C	Jasionówka	moniecki
13	Rogawka VI	Siemiatycze	siemiatycki
14	Janowszczyzna II POLE A+B i D	Sokółka	sokólski
15	Bobrowniki-Drahe Pole 1a, 1b, 1c, 1d, 1e i Pole 2	Sokółka	sokólski
16	Kuków-Folwark XI-Pole III	Suwałki	suwalski
17	Żyrwiny IV	Szypliszki	suwalski
18	Turówka Stara*	Suwałki	suwalski
19	Jasionowo V *	Szypliszki	suwalski
20	Zaboryszki II (Pole A i Pole B) *	Szypliszki	suwalski
21	Dowspuda VI	Raczkki	suwalski
22	Krasowo-Częstki I	Nowe Piekuty	wysokomazowiecki

* koncesje zmienione; **koncesja wygaszona

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego (<http://bip.umwp.wrotapodlasia.pl/>)

W latach 2017-2018 zgodnie z danymi dostępnymi na stronie internetowej <https://wykaz.ekoportal.pl> (platforma Ministerstwa Środowiska; brak wykazów w BIP starostw i urzędów) wydano następujące decyzje w zakresie wydobywania kopalin ze złóż na terenie województwa podlaskiego:

- Starosta Białostocki - wydał łącznie 7 decyzji w ww. zakresie, w tym 4 nowe koncesje, a w zakresie 3 koncesji dokonał zmiany (2 koncesje zostały przeniesione na inny podmiot i 1 została zmieniona);
- Starosta Augustowski - wydał łącznie 10 decyzji w ww. zakresie, w tym 2 nowe koncesje, w zakresie 5 koncesji dokonał zmiany (stwierdzono wygaśnięcie 3 koncesji i 2 koncesje zostały zmienione), 2 koncesje zostały cofnięte, a w stosunku do 1 koncesji wydana została decyzja o umorzeniu postępowania w sprawie jej cofnięcia;
- Starosta Hajnowski - wydał jedną koncesję na wydobywanie kruszywa naturalnego metodą odkrywkową,
- Starosta Suwalski - wydał dwie decyzje w zakresie przeniesienia koncesji na inny podmiot.

W zakresie ochrony złóż kopalin w latach 2017-2018, zgodnie z danymi przekazanymi drogą ankietyzacji, podejmowano następujące działania:

- sporządzanie krajowego bilansu zasobów kopalin w tym także z terenu województwa podlaskiego wykonywane przez PIG PIB Państwową Służbę Geologiczną jest corocznie i realizowane w cyklach trzyletnich: 2015-2017 oraz 2018-2020,
- w ramach projektu "Aktualizacja i modernizacja Mapy Geośrodowiskowej Polski w skali 1:50 000 PIG PIB Państwowa Służba Geologiczna opracowała 9 arkuszy mapy, obejmujących całościowo lub częściowo obszar województwa podlaskiego: 256-264, 1079, 294-303, 334-342, 374-382, 416-422, 455-461, 493-497, 532,
- reambulacja trzech arkuszy Mapy Geologicznej Polski w skali 1:200 000 (zaktualizowanie map z uwzględnieniem zmian w terenie) częściowo obejmującej obszar woj. podlaskiego: arkusz nr 11 Suwałki, nr 20 Olsztyn i nr 41 Siedlce (zadanie kontynuowane w 2019 r.),
- sporządzenie przez PIG PIB Państwowa Służba Geologiczna Karty Dokumentacyjną Osuwiska nr 89991 w miejscowości Fornetka (gm. Szypliszki, pow. suwalski).

- **Planowanie przestrzenne z uwzględnieniem zrównoważonego gospodarowania kopalinami**

W kwestii **planowania przestrzennego z uwzględnieniem zrównoważonego gospodarowania kopalinami** zgodnie z danymi zawartymi w ankietach samorządy wprowadzają odpowiednie zapisy w ww. zakresie w sporządzanych planach i tych podlegających zmianom. Działania te są prowadzone w ramach bieżącej działalności samorządów i finansowane ze środków własnych i są ważnym rozwiązaniem wpływającym na ochronę zasób kopalin przed ich nadmiernym wydobywaniem i wpływem tego wydobywania na środowisko.

Zgodnie z danymi zawartymi w przekazanej ankiecie, w okresie raportowania Gmina Suwałki sporządziła 4 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obejmujące tereny górnicze, w których znalazły się zapisy dotyczące zrównoważonego gospodarowania kopalinami.

- **Edukacja społeczeństwa w zakresie gospodarowania zasobami geologicznymi**

W latach 2017-2018 w zakresie gospodarowania zasobami geologicznymi samorządy nie prowadziły akcji informacyjnych.

2.2.8. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

W Programie ochrony środowiska wyznaczono następujące cele w zakresie gospodarki odpadami o zapobiegania powstawaniu odpadów:

Tabela 36. Cele i kierunki interwencji i dla obszaru interwencji - gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji
Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Racjonalne gospodarowanie odpadami	Zapewnienie funkcjonowania systemu selektywnego zbierania/odbioru odpadów komunalnych
		Zapewnienie sprawnego funkcjonowania procesów przygotowania do ponownego użycia, recyklingu i innych procesów odzysku (w tym ograniczenie masy odpadów składowanych)
		Zapewnienie wysokiej jakości infrastruktury służącej składowaniu odpadów
		Usuwanie i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest
		Monitoring gospodarki odpadami
		Edukacja ekologiczna w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów i gospodarki odpadami

- **Zapewnienie funkcjonowania systemu selektywnego zbierania/odbioru odpadów komunalnych**

Na terenie województwa podlaskiego na koniec 2018 r. funkcjonowało 15 składowisk odpadów komunalnych, dwa z nich w gminach: Miastkowo (m. Czartoria) i Zambrów (m. Czerwony Bór), posiadają kwatery do przyjmowania odpadów zawierających azbest.

Na przestrzeni ostatnich lat obserwowany jest stały wzrost ilości powstających odpadów pochodzących z sektora komunalnego. Jest to tendencja ogólnopolska będąca skutkiem obserwowanego ożywienia gospodarczego. Ilość odpadów wytworzonych ogółem rośnie wraz z rozwojem gospodarczym kraju i wzrostem produktu krajowego brutto. Zwiększeniu ulega systematycznie również liczba produktów wprowadzanych na rynek. Zmiany demograficzne, takie jak wzrost liczby jednoosobowych gospodarstw domowych, także wpływają na ilość wytworzonych odpadów (np. w związku z większą liczbą małych opakowań). Powyższym zmianom towarzyszy stały wzrost konsumpcyjności społeczeństwa, w efekcie czego odpady stają się coraz poważniejszym problemem w ochronie środowiska.

W analizowanym okresie zmniejszeniu uległa natomiast ilość odpadów składowanych (dotychczas nagromadzonych) - zintensyfikowaniu uległ ich odzysk.

W latach 2017-2018 wszystkie samorzady prowadziły działania w zakresie prawidłowego funkcjonowania systemu zbierania odpadów komunalnych w ramach bieżącej działalności w tym m.in. zakup pojemników do selektywnego zbierania odpadów i organizacja miejsc ich lokalizacji, w tym pojemników na zużyte baterie i zakup pojazdów specjalistycznych do odbioru odpadów.

Ponadto, zgodnie z danymi zawartymi w przekazanych ankietach, w latach 2017-2018 Miasto Białystok przeprowadziło doposażenie PSZOK w Hryniewiczach w pojemniki na odpady. W 2018 r. rozpoczęto procedurę w zakresie pozyskania nieruchomości pod budowę nowego PSZOK z punktem napraw na terenie Białegostoku (planowany okres realizacji inwestycji to 2020 r.). W 2018 r. Miasto Suwałki rozpoczęło realizację inwestycji w zakresie rozbudowy PSZOK prowadzonego przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami w Suwałkach Sp. z o. o. (PGO). Dnia 27.07.2018 r. został złożony do NFOŚiGW w ramach VI naboru POliŚ na lata 2014-2020, Działanie 2.2 Gospodarka

Odpadami Komunalnymi, wniosek o dofinansowanie inwestycji pn. „Rozbudowa (modernizacja) Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) wraz z doposażeniem na terenie Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Suwałkach w miejscowości Zielone Kamedulskie, ul. Raczkowska 150A”. Przedmiotowy wniosek zakłada rozbudowę istniejącego PSZOK i jego doposażenie w niezbędny sprzęt. Łączna suma inwestycji wynosi 3 565 712 zł brutto. Dnia 12.04.2019 r. została opublikowana lista rankingowa projektów złożonych w VI naborze ramach konkursu nr POIS.02.02.00-IW.02-00-206/18, dotycząca inwestycji wyłącznie PSZOK, zgodnie z którą projekt PGO został oceniony pozytywnie i będzie oceniany w II etapie oceny w zakresie spełnienia przez wniosek warunków formalnych oraz wg kryteriów merytorycznych II stopnia. W latach 2017-2018 poniesiono koszty związane m.in. z przygotowaniem dokumentacji projektowej oraz aplikacyjnej dotyczącej modernizacji PSZOK.

- **Zapewnienie sprawnego funkcjonowania procesów przygotowania do ponownego użycia, recyklingu i innych procesów odzysku (w tym ograniczenie masy odpadów składowanych)**

W latach 2017-2018 system gospodarki odpadami komunalnymi w województwie obejmował cztery regiony gospodarki odpadami komunalnymi (RGO): centralny, północny, południowy i zachodni.

W regionach gospodarki odpadami wyznaczono następujące obszary wydzielone:

1. RGO Centralny: Obszar Białystok z instalacją termicznego przekształcania odpadów w ZUOK Białystok oraz pozostałymi instalacjami w ZUOK Hryniewicze.

2. RGO Północny: Obszar Koszarówka.

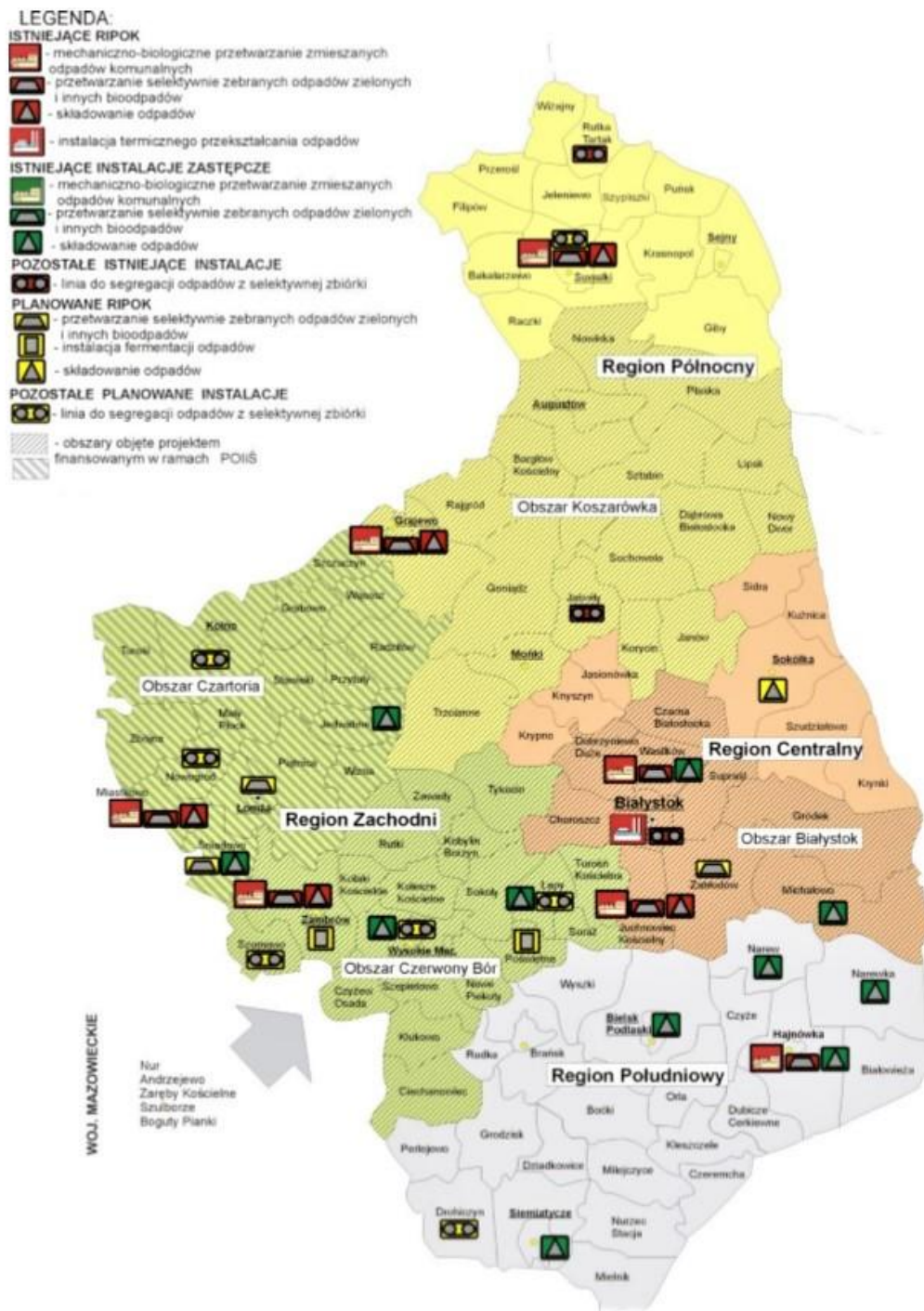
3. RGO Zachodni:

a) Obszar Czartoria,

b) Obszar Czerwony Bór.

Do RGO Zachodni, Obszar Czerwony Bór kierowane są również odpady z pięciu gmin województwa mazowieckiego: Andrzejewo, Boguty Pianki, Nur, Szulborze Wielkie i Zaręby Kościelne.

Każdy z regionów posiada własną instalację mechaniczno-biologiczną przetwarzania odpadów komunalnych, instalacje przetwarzania odpadów zielonych i innych bioodpadów oraz składowiska odpadów. Od 2016 r. w regionie centralnym funkcjonuje instalacja termicznego przekształcania odpadów komunalnych.

Rys. 12. Podział województwa podlaskiego na regiony gospodarki odpadami.

Źródło: Wojewódzki Program Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2016-2022

Zgodnie z danymi zawartymi w przekazanych ankietach, w latach 2017-2018 samorządy prowadziły szereg zadań w zakresie zapewnienia sprawnego funkcjonowania procesów przygotowania do ponownego zużycia, recyklingu i innych procesów odzysku odpadów, z których najważniejsze to:

- Miasto Białystok:
 - a) W 2017 r. dokonano synchronizacji urządzeń poprzez połączenie ich instalacją światłowodową z zegarem czasu rzeczywistego GPS (54 891,95 zł), dostawy i montażu dysz natryskowych (do utrzymania odpowiedniej wydajności skraplacza w warunkach letnich - 27 000,00 zł), przerobienia instalacji tłocznej (zwiększenie niezawodności instalacji wody procesowej -

4 440,00 zł); w 2018 r. rozbudowano stację uzdatniania wody (203 000,00 zł) i system gaszenia pomieszczenia sprężarek (59 700,00 zł).

- b) rozpoczęto wykonanie projektu instalacji odgazowania kwatery 4A - składowisko odpadów Hryniewiczach,

- Gmina Miasto Suwałki:

- a) rozpoczęto realizację zadania dotyczącego budowy instalacji do przetwarzania odpadów budowlanych i remontowych obejmuje budowę wybetonowanego placu o powierzchni ok. 400 m², z odprowadzeniem wód opadowych do zakładowej kanalizacji sanitarnej, a następnie po przez przepompownię ścieków do miejskiej kanalizacji sanitarnej. Budowa placu zostanie wykonana w ramach zadania pn. „Budowa kwatery składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz placami magazynowymi”.

W związku z powyższym z wybudowanych placów utwardzonych zostanie wydzielony teren, który docelowo zostanie wyposażony w mobilną (z gąsienicowym układem bieżnym) kruszarkę do kruszenia odpadów budowlanych i remontowych z separatorem elektromagnetycznym o wydajności do 20 000 Mg/rok (min. 20 Mg/h) w celu uzyskania granulacji od 0 do 100 mm. Termin realizacji zadania polegającego na wybudowaniu placu utwardzonego przewiduje się do końca 2019 r., natomiast zakup kruszarki planowany jest w 2020 r.

- b) rozpoczęto realizację zadania dotyczącego budowy instalacji do doczyszczania selektywnie zebranych odpadów komunalnych przez PGO w Suwałkach Sp. z o. o. Dnia 27.07.2018 r. został złożony do NFOŚiGW w ramach VI naboru POIiŚ na lata 2014-2020, Działanie 2.2 Gospodarka Odpadami Komunalnymi, wniosek o dofinansowanie inwestycji pn. „Budowa instalacji do doczyszczania selektywnie zebranych frakcji odpadów komunalnych na terenie Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Suwałkach w miejscowości Zielone Kamedulskie, ul. Raczkowska 150A”. Przedmiotowy wniosek zakłada budowę instalacji do przetwarzania wyłącznie odpadów selektywnie zbieranych o wydajności 5 000 Mg/rok (na 1 zmianę) wyposażoną w rozrywarkę worków, sito bębnowe, separator optopneumatyczny, balistyczny, metali żelaznych i nieżelaznych, kabin sortowniczych, boksów magazynowych. Łączna suma inwestycji wynosi 19 894 243 zł brutto. Dnia 12.04.2019 r. została opublikowana lista rankingowa projektów złożonych w VI naborze ramach konkursu nr POIS.02.02.00-IW.02-00-206/18, dotycząca inwestycji innych elementów niż wyłącznie PSZOK, zgodnie z którą projekt PGO został oceniony pozytywnie i będzie oceniany w II etapie oceny w zakresie spełnienia przez wniosek warunków formalnych oraz wg kryteriów merytorycznych II stopnia. W latach 2017-2018 poniesiono koszty związane m.in. z przygotowaniem dokumentacji projektowej oraz aplikacyjnej dotyczącej budowy instalacji do doczyszczania selektywnie zebranych frakcji odpadów komunalnych.

- c) budowa stanowiska rozbiórki odpadów wielkogabarytowych obejmuje budowę wybetonowanego podłoża o powierzchni ok. 200 m² z odprowadzeniem wód opadowych do zakładowej kanalizacji sanitarnej, a następnie po przez przepompownię ścieków do miejskiej kanalizacji sanitarnej. Budowa placu utwardzonego zostanie wykonana w ramach zadania pn. „Budowa kwatery składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz placami magazynowymi”. W związku z powyższym z wybudowanych placów utwardzonych zostanie wydzielony teren o powierzchni ok. 200 m², który docelowo zostanie wyposażony w mobilne (podwozie hakowe z dwoma hydraulicznie wysuwanymi kołami) urządzenie (rozdrabniacz) do rozdrabniania odpadów wielkogabarytowych z separatorem elektromagnetycznym o wydajności przetwarzania min. 10 Mg/h. Termin realizacji zadania polegającego na wybudowaniu placu utwardzonego przewiduje się do końca 2019 r.

- w gminach województwa podlaskiego trwa organizowanie punktów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, na które można uzyskać dofinansowanie z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2022 oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020; zgodnie z danymi z ankiet w latach 2017-2018 dokumentacje w zakresie budowy PSZOK przygotowały gminy: Jedwabne, Kuźnica oraz Gmina Miasto Hajnówka.

W okresie objętym niniejszym Raportem, zadania w zakresie odzysku odpadów wspierane były przez WFOŚiGW w Białymstoku, który udzielał pożyczek na realizację inwestycji w tym zakresie – w 2018 r. udzielono dwie pożyczki na ww. cel, które zestawiono w poniższej tabeli.

Tabela 37. Zestawienie umów pożyczek z dziedziny Ochrona Ziemi udzielonych przez WFOŚiGW Białymstoku w 2018 r.

L.p.	Zadanie	Jednostka realizująca zadanie
1	Budowa kwatery nr 3 składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, drogi technologicznej, placów magazynowych oraz infrastruktury technicznej w ramach Zakładu Gospodarowania Odpadami Sp. z o.o. RIPOK Czartoria gm. Miastkowo.	Zakład Gospodarowania Odpadami Sp. z o.o. w Łomży.
2	Zakup samochodu ciężarowego- śmieciarki z normą emisji spalin co najmniej EURO 5 i dopuszczalnej masie całkowitej 26 000 kg.	Przedsiębiorstwo Komunalne Spółka z o.o. w Siemiatyczach

Źródło: WFOŚiGW w Białymstoku.

- **Zapewnienie wysokiej jakości infrastruktury służącej składowaniu odpadów**

W zakresie realizacji infrastruktury służącej składowaniu odpadów zgodnie z danymi z ankiet, w okresie objętym niniejszym Raportem, Gmina Miasto Suwałki kontynuowała realizację zadania dotyczącego budowy nowej niecki składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne wraz z niezbędną infrastrukturą. Rozpoczęcie budowy nowej kwatery składowiska odpadów planowana jest w II kwartale 2019 r., natomiast zakończenie planowane jest w maju 2020 r. Łączny koszt budowy składowiska wraz z infrastrukturą towarzyszącą, na podstawie kosztorysu inwestorskiego, wynosić będzie 7 971 724,21 zł brutto. Źródłem finansowania będą środki własne oraz kredyt hipoteczny. W latach 2017-2018 samorząd poniósł koszty związane m.in. z obsługą geodezyjną oraz aktualizacją kosztorysu inwestorskiego. Inwestycja realizowana jest od 2013 r., a łączne koszty poniesione w latach 2013-2018 wynoszą 63 368,50 zł brutto.

W zakresie rekultywacji zamkniętych składowisk odpadów niespełniających wymagań prawnych i technicznych, w latach 2017-2018, jak w latach poprzednich gminy prowadziły stały monitoring zamkniętych i zrehabilitowanych składowisk odpadów.

- **Usuwanie i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest**

W latach objętych niniejszym Raportem działania w zakresie ochrony gleb skupiły się w dużej mierze na usuwaniu z terenu województwa podlaskiego odpadów azbestowych. W ramach programów pn. „SYSTEM – Wsparcie działań ochrony środowiska i gospodarki wodnej realizowanych przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku. Część 1) -Usuwanie wyrobów zawierających azbest” oraz pn. „AZBEST 2018-2019” dofinansowanie na usunięcie wyrobów zawierających azbest otrzymało w latach 2017 - 2018 łącznie 116 samorządów.

Kwota dotacji w latach 2017-2018 wyniosła łącznie 2 693 675,98 zł (w 2017 r. 1 349 054,71 zł, w 2018 r. 1 344 621,27 zł). Efektem rzeczowym było usunięcie i przekazanie do unieszkodliwienia łącznie 19 427,548 Mg odpadów (w 2017 r. 11 689,428 Mg, w 2018 r. 7 738,12 Mg).

Tabela 38. Samorządy, które w latach 2017-2018 uzyskały dofinansowanie z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest

L.p.	Jednostka realizująca zadanie	
	2017	2018
1	Gmina Augustów	
2	Gmina Bakałarzewo	
3	Gmina Bargłów Kościelny	
4	Gmina Białowieża	
5	Gmina Bielsk Podlaski	-
6	Gmina Boćki	
7	Gmina Brańsk	
8	Gmina Choroszcz	
9	Gmina Ciechanowiec	
10	Gmina Czarna Białostocka	
11	Gmina Czeremcha	
12	Gmina Czyże	
13.	Gmina Czyżew	
14	Gmina Dąbrowa Białostocka	
15	Gmina Dobrzyniewo Duże	
16	Gmina Drohiczyn	
17	Gmina Dubicze Cerkiewne	
18	Gmina Dziadkowice	
19	Gmina Filipów	
20	Gmina Goniądz	-
21	Gmina Grabowo	
22	Gmina Grodzisk	
23	Gmina Gródek	
24	Gmina Hajnówka	
25	Gmina Janów	
26	Gmina Jasionówka	
27	Gmina Jaświły	
28	Gmina Jedwabne	
29	Gmina Jeleniewo	
30	Gmina Juchnowiec Kościelny	
31	Gmina Kleszczele	
32	Gmina Klukowo	
33	Gmina Knyszyn	
34	Gmina Kobylin Borzymy	
35	Gmina Kolno	
36	Gmina Kołaki Kościelne	
37	Gmina Korycin	
38	Gmina Krasnopol	
39	Gmina Krynki	
40	Gmina Krypno	
41	Gmina Kulesze Kościelne	
42	Gmina Kuźnica	
43	Gmina Lipsk	
44	Gmina Łapy	
45	Gmina Łomża	-
46	-	Gmina Mały Płock
47	Gmina Miastkowo	
48	Gmina Michałowo	
49	-	Gmina Mielnik
50	Gmina Milejczyce	
51	Gmina Mońki	

L.p.	Jednostka realizująca zadanie	
	2017	2018
52	Gmina Narew	
53	Gmina Narewka	
54	Gmina Nowe Piekuty	-
55	-	Gmina Nowinka
56	Gmina Nowogród	
57	Gmina Nowy Dwór	
58	Gmina Nurzec Stacja	
59	Gmina Orla	
60	Gmina Perlejewo	
61	Gmina Piątnica	
62	Gmina Płaska	-
63	Gmina Poświętne	
64	Gmina Przerośl	
65	Gmina Przytuły	
66	Gmina Puńsk	
67	Gmina Raczeki	
68	Gmina Radziłów	
69	Gmina Rajgród	
70	Gmina Rudka	
71	Gmina Rutka Tartak	
72	Gmina Rutki	
73	Gmina Sejny	
74	Gmina Sidra	
75	Gmina Siemiatycze	-
76	Gmina Sokoły	
77	Gmina Sokółka	
78	Gmina Stawiski	
79	Gmina Suchowola	
80	Gmina Supraśl	
81	Gmina Suraż	
82	Gmina Suwałki	
83	Gmina Szczuczyn	
84	Gmina Szepietowo	
85	Gmina Sztabin	-
86	Gmina Szudziałowo	
87	Gmina Szumowo	-
88	Gmina Szypliszki	-
89	Gmina Śniadowo	-
90	Gmina Trzcianne	
91	Gmina Turośl	
92	Gmina Turośl Kościelna	
93	Gmina Tykocin	
94	Gmina Wasilków	
95	Gmina Wąsocz	
96	Gmina Wizna	
97	Gmina Wizajny	
98	Gmina Wysokie Mazowieckie	
99	Gmina Wyszki	
100	Gmina Zabłudów	
101	Gmina Zambrów	-
102	Gmina Zawady	-
103	-	Gmina Zbójna
104	Miasto Augustów	
105	Miasto Białystok	-
106	Miasto Bielsk Podlaski	

L.p.	Jednostka realizująca zadanie	
	2017	2018
107	Miasto Brańsk	
108	Miasto Grajewo	
109	Miasto Hajnówka	
110	Miasto Kolno	
111	Miasto Łomża	
112	Miasto Sejny	
113	Miasto Siemiatycze	
114	Miasto Suwałki	
115	Miasto Wysokie Mazowieckie	
116	Miasto Zambrów	

Źródło: WFOŚiGW w Białymstoku

Zgodnie z danymi przekazanymi w ankietach, w okresie raportowania wykonana została aktualizacja inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest na terenie województwa podlaskiego przez Miasto Łomża, Gminę Krypno oraz Powiat Bielski.

Ponadto Miasto Łomża dokonało aktualizacji „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla miasta Łomża na lata 2008-2032”, a Miasto Białystok (jak w latach poprzednich) udzielało dotacji w wysokości 50 % poniesionych kosztów przez Dotowanych na demontaż wyrobów zawierających azbest, transport i unieszkodliwianie.

W latach 2017-2018 nie wykonywano aktualizacji „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa podlaskiego” ustanowionej Uchwałą Nr 144/2074/09 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 3 lutego 2009 r.

- **Monitoring gospodarki odpadami**

Sejmik Województwa Podlaskiego dnia 19 grudnia 2016 r. uchwałą Nr XXXII/280/16 przyjął obowiązujący obecnie Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2016-2022. W 2018 r. przeprowadzono aktualizację ww. planu gospodarki odpadami w zakresie wyznaczenia w województwie podlaskim miejsc spełniających warunki magazynowania odpadów przeznaczone dla transportów odpadów zatrzymanych przez stosowne organy (Krajowa Administracja Skarbowa, Straż Graniczna, Policja, Inspekcja Transportu Drogowego, organy Inspekcji Ochrony Środowiska). Realizacja zadania została zakończona Uchwałą Nr VI/42/19 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 18 lutego 2019 roku. Konieczność wykonania aktualizacji wynikała z art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 1479). Stan realizacji gospodarki odpadami na terenie województwa podlaskiego zawarty będzie w Sprawozdaniu z realizacji Planu Gospodarki Odpadami za lata 2017-2019.

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2019 r. poz. 701) od stycznia 2018 r. Marszałek Województwa Podlaskiego prowadzi rejestr podmiotów wprowadzających produkty, produkty w opakowaniach i gospodarujących odpadami (tzw. rejestr BDO). Rejestr BDO stanowi pierwszy element Bazy danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami.

Marszałek Województwa Podlaskiego prowadzi również bazę azbestową czyli narzędzie informatyczne do gromadzenia i przetwarzania informacji uzyskanych z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, dostępną dla wszystkich jednostek samorządu terytorialnego. Jest ona dostępna także dla wszystkich zainteresowanych tematyką bezpiecznego wycofywania z użytkowania wyrobów

azbestowych. Stanowi jedno z narzędzi monitorowania zadań wynikających z Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032.

Wprowadzanie i aktualizowanie danych w Bazie Azbestowej jest obowiązkiem każdego wójta, burmistrza i prezydenta miasta, a także marszałka województwa. Dane wprowadzane do Bazy Azbestowej pochodzą od właścicieli i użytkowników nieruchomości, na których są wykorzystywane wyroby zawierające azbest. Termin na składanie ww. informacji to 31 stycznia za poprzedni rok kalendarzowy. Termin wysłania raportu w Bazie Azbestowej przez gminy do Marszałka Województwa to 31 marca. Powyższy obowiązek wynika z przepisów ustawy Prawo ochrony środowiska i wydanego na jego podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez marszałka województwa rejestru wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2013 r. poz. 25). Zgodnie z danymi przekazanymi przez Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego ilość informacji o wyrobach zawierających azbest wprowadzonych przez Marszałka Województwa Podlaskiego w 2017 r. wyniosła 74, a w 2018 r. - 67 informacji.

Ponadto, w ramach nadzoru i przeciwdziałania nieprawidłowościom z zakresu gospodarki odpadami, WIOŚ w Białymstoku w latach 2017-2018 przeprowadzał kontrole podmiotów będących największymi wytwórcami odpadów na terenie województwa podlaskiego. Najczęstsze uchybienia w zakresie gospodarki odpadami dotyczyły nieprawidłowo prowadzonej ewidencji wytwarzanych odpadów (brak dokumentacji potwierdzającej przekazanie odpadów uprawnionym podmiotom lub prowadzenie jej w sposób niedokładny), niewłaściwe magazynowanie odpadów na terenie kontrolowanego zakładu oraz składanie sprawozdań w ww. zakresie do Marszałka Województwa Podlaskiego po ustawowym terminie bądź nie składanie ich w ogóle. Efektem tego były: pouczenia kontrolowanych lub wydanie zarządzeń pokontrolnych obligujących do podjęcia działań naprawczych oraz ukaranie mandatem.

- **Edukacja ekologiczna w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów i gospodarki odpadami**

W ramach edukacji ekologicznej w latach 2017-2018 prowadzone były liczne akcje związane z gospodarką odpadami - konkursy, ulotki, broszury, spotkania, szkolenia, budowa ścieżek edukacyjnych w następujących samorządach:

- Miasto Białystok - w ramach działań informacyjno-edukacyjnych realizowane i organizowane były m.in.: dni otwarte na terenie ZUOK w Białymstoku (spalarnia odpadów) i ZUOK w Hryniewiczach; lekcje ekologiczne „Segreguję, świecę przykładem” w białostockich placówkach oświatowo-wychowawczych (przedszkola, szkoły, świetlice socjoterapeutyczne); udział w ekologicznych festynach i piknikach osiedlowych; organizacja akcji informacyjno-edukacyjnych połączona z warsztatami twórczego recyklingu; akcja zbiórki baterii pn. „Bez stresu dla środowiska”; dystrybucja ulotek, plakatów, tabliczek informacyjnych w zakresie selektywnej zbiórki odpadów w zabudowie jednorodzinnej i wielorodzinnej; konkurs wiedzy dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych „Nasz Białystok jest eko”; spoty reklamowe promujące selektywną zbiórkę odpadów w mediach społecznościowych i radio; mobilny billboard informacyjny; udostępnienie darmowej aplikacji mobilnej Eco Harmonogram dla mieszkańców Białegostoku od 01.10.2018r.; uczestnictwo w akcjach ekologicznych typu: Światowy Dzień Ziemi, Sprzątanie Świata,
- Miasto Łomża – w 2017 r. kwoty w wysokości: 2 000 zł przeznaczono dla Szkoły Podstawowej nr 5 na zorganizowanie konkursu ekologicznego pn.: „Świat w naszych rękach”; 2 500 zł przeznaczono dla Przedszkola Publicznego nr 4 na zorganizowanie konkursu „Przedszkolak dba

o swoją planetę”; 1 800 zł przeznaczono dla Przedszkola Publicznego nr 15 na zorganizowanie konkursu „Czyste powietrze wokół nas”, 700 zł przeznaczono na zakup plakatów w akcji edukacyjnej „Kochasz dzieci Nie pal śmieci”; w 2018 r.: dofinansowania dla: Miejskiego Domu Kultury Dom Środowisk Twórczych w Łomża na organizację konkursu „Makulatura to nie śmieć”, Szkoły Podstawowej Nr 1 na dofinansowanie szkolnych warsztatów plastyczno-ekologicznych pn.: „Z ekologią za pan brat – czyli ekologiczne gry, zabawy i warsztaty plastyczno-techniczne,

- Gmina Gródek -zakup pojemników na zużyte baterie, organizacja akcji „Sprzątanie świata”,
- Gmina Krypno- warsztaty edukacyjne dla dzieci i młodzieży z terenu Gminy Krypno dotyczące edukacji ekologicznej „Krypniańska EKO przygoda”,
- Gmina Miasto Siemiatycze– organizacja „Dnia Ziemi” i wiosenne porządki w mieście Siemiatycze, akcje: „Sprzątanie świata”, „Segregacja to jest to!!! Zostań EKOBohaterem – cykl spotkań o zasadach segregacji odpadów”,
- gminy: Augustów, Bargłów Kościelny, Dobrzyniewo Duże, Turośń Kościelna, Wasilków, Zabłudów, Zawady, Brańsk, Rajgród, Grajewo, Kolno, Łomża, Miastkowo, Sidra, Sokółka, Filipów, Czyżew, Sejny, Szepietowo; Gmina Miasto Suwałki, Gmina Miasto Bielsk Podlaski, Gmina Miasto Kolno; powiaty: grajewski, sejneński, suwalski (organizacja spotkań edukacyjnych, zbiórki makulatury, akcje „Sprzątania świata”).

Edukacja w zakresie gospodarki odpadami prowadzona jest, jak w przypadku edukacji ekologicznej w innych aspektach środowiska, w całym przekroju wiekowym społeczeństwa poprzez konkursy edukacyjne i plastyczne, plakaty, komunikaty na stronach samorządów czy zbiórki makulatury. Jednym z najbardziej znanych działań, prowadzonym od wielu lat, jest akcja pn. „Sprzątanie świata”.

2.2.9. Ochrona zasobów przyrodniczych

W Programie ochrony środowiska wyznaczono następujące cele w zakresie zasobów przyrodniczych:

Tabela 39. Cele i kierunki interwencji i dla obszaru interwencji - zasobów przyrodniczych

Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji
Zasoby przyrodnicze	Zachowanie różnorodności biologicznej, poprzez przywracanie/utrzymanie właściwego stanu ochrony siedlisk i gatunków	Aktualizacja inwentaryzacji oraz stworzenie spójnego systemu informacji, opartego o technologie informatyczne, o zasobach gatunków i siedlisk przyrodniczych województwa wraz z wyceną wartości środowiska przyrodniczego
		Planowanie działań ochronnych na terenach przyrodniczo cennych
		Zwiększanie powierzchni obszarowych form ochrony przyrody i krajobrazu
		Ochrona siedlisk i gatunków
		Wielofunkcyjna, zrównoważona gospodarka leśna
		Racjonalna gospodarka łowiecka służąca ochronie środowiska
		Minimalizacja ryzyka wprowadzenia do środowiska gatunków obcych oraz usuwanie, kontrola i przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się gatunków obcych
		Powiązanie systemów dolin rzecznych (jako naturalnych korytarzy ekologicznych) z zarządzaniem ryzykiem powodziowym, systemem obszarów chronionych i programem zwiększania możliwości retencyjnych, poprzez wykorzystanie naturalnych uwarunkowań terenu
		Monitoring przyrodniczy różnorodności biologicznej i krajobrazowej

		Zarządzanie środowiskiem
	Adaptacja do zmian klimatu w zakresie zasobów przyrodniczych	Racjonalne powiększanie zasobów leśnych i dostosowanie składu gatunkowego drzewostanu do siedliska oraz zwiększanie różnorodności biocenoz leśnych, z uwzględnieniem gatunków odpornych na susze i podtopienia
		Zapobieganie, przeciwdziałanie oraz ograniczanie skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów
		Planowanie przestrzenne jako instrument w zakresie gospodarowania środowiskiem
	Ochrona krajobrazu naturalnego i kulturowego	Wykonanie audytu krajobrazowego – identyfikacja krajobrazów występujących na terenie województwa, określenie ich cech charakterystycznych oraz ocena ich wartości
		Ochrona krajobrazu
	Podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej i zainteresowania środowiskiem przyrodniczym	Podjęcie działań edukacyjnych służących ochronie i zachowaniu różnorodności biologicznej i dziedzictwa kulturowego oraz zagwarantowanie udziału społeczeństwa w ochronie środowiska i dostępu do informacji o środowisku

W latach 2017-2018 na terenie województwa podlaskiego powierzchnia obszarów chronionych nie uległa zmianie i wynosiła ogółem 662 073,56 ha.

W okresie objętym Raportem, w stosunku do 2016 r. zwiększyła się liczba pomników przyrody (o 1 szt.) i wyniosła 1983 szt. W 2017 r. Rada Gminy Augustów podjęła uchwałę o ustanowieniu pomnikiem przyrody dąb szypułkowy (*Quercus robur L.*) o nazwie „Zygmunt August”.

Tabela 40. Powierzchnia obszarów chronionych województwa podlaskiego – porównanie lat 2017 i 2018

Lp.	Obszary chronione na terenie województwa podlaskiego [ha]		Trend
	2017	2018	
1	ogółem		Bez zmian
	662 073,56	662 073,56	
2	parki narodowe		Bez zmian
	92 160,44	92 160,44	
3	rezerваты przyrody (93 szt.)		Bez zmian
	23 779,55	23 779,55	
4	parki krajobrazowe		Bez zmian
	86 566,05	86 566,05	
5	obszary chronionego krajobrazu (13 szt.)		Bez zmian
	457 303,97	457 303,97	
6	użytki ekologiczne (277 szt.)		Bez zmian
	2205,65	2205,65	
7	stanowiska dokumentacyjne (2 szt.)		Bez zmian
	0,31	0,31	
8	zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (3 szt.)		Bez zmian
	57,59	57,59	
9	pomniki przyrody [szt.]		Bez zmian
	1983	1983	

Źródło: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody

- **Aktualizacja inwentaryzacji oraz stworzenie spójnego systemu informacji, opartego o technologie informatyczne, o zasobach gatunków i siedlisk przyrodniczych województwa wraz z wyceną wartości środowiska przyrodniczego**

W 2017 i 2018 r. w ramach inwentaryzacji i waloryzacji zasobów przyrodniczych oraz tworzenia bazy danych o zasobach przyrodniczych realizowały: RDOŚ w Białymstoku, Białowiecki Park Narodowy, Biebrzański Park Narodowy, Wigierski Park Narodowy, Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej i Suwalski Park Krajobrazowy.

W ramach ww. zadania Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku realizował (i realizuje nadal) projekt pn. "Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych". W ramach tego projektu wykonane zostały inwentaryzacje przyrodnicze mające na celu uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiotach ochrony oraz uwarunkowaniach ich ochrony w 7 obszarach Natura 2000. Projekt przewidziany jest do realizacji w latach 2017-2022 i w ramach jego wykonania przewidziano inwentaryzację przyrodniczą łącznie dla 15 obszarów Natura 2000: Bagno Wizna, Dolina Górnej Narwi, Dolina Górnej Rospudy, Jeleniewo, Ostoja w Dolinie Górnej Narwi, Ostoja w Dolinie Górnego Nurca, Ostoja Augustowska, Ostoja Knyszyńska, Ostoja Narwiańska, Ostoja Suwalska, Pojezierze Sejneńskie, Dolina Pisy, Mokradła Kolneńskie i Kurpiowskie, Czerwony Bór, Puszcza Białowiecka. Prace wykonywane są w ramach projektu pod nazwą *Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych*, realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020. Beneficjentem projektu jest Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, a Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku jest jednym ze współbeneficjentów.

W latach 2017-2018 na terenie województwa podlaskiego przeprowadzone zostały przez parki narodowe i parki krajobrazowe następujące inwentaryzacje przyrodnicze:

1. Białowiecki Park Narodowy (BPN) – nie wykonywano w latach 2017-2018 (sporządzona była przy tworzeniu planu ochrony lasu),
2. Biebrzański Park Narodowy (BbPN) - tworzenie baz danych o występowaniu wszystkich chronionych gatunków roślin i zwierząt na terenie parku,
3. Wigierski Park Narodowy (WPN):
 - inwentaryzacja myrmekofauny zbiorowisk leśnych parku (fauna mrówek),
 - inwentaryzacja wątrobowca *Cephalozia catenulata*,
 - inwentaryzacja motyli w dominujących typach siedliskowych lasu,
 - inwentaryzacja porostów, grzybów makroskopijnych, glonów, grzybów fitopatogennych, mchów i wątrobowców na drzewach.
4. Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi (ŁPKDN):
 - inwentaryzacja ornitologiczna w 2017 r. w granicach ŁPKDN z otuliną odnotowano występowanie 236 gatunków ptaków, z czego 168 gatunków uznano za ptaki lęgowe lub prawdopodobnie lęgowe.
5. Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej (PKPK):
 - inwentaryzacja leśnych (z brzezunami bagiennymi i świerczynami na torfie) i nieleśnych torfowisk przejściowych na obszarze parku,
 - uzupełniająca inwentaryzacja występowania na terenie parku potencjalnych źródeł,
6. Suwalski Park Krajobrazowy (SPK):
 - inwentaryzacja nietoperzy hibernujących na terenie SPK (2017, 2018),
 - inwentaryzacja bociana białego na terenie SPK (2017, 2018),

- inwentaryzacja gąsiorka na terenie SPK (2018)
- inwentaryzacja derkacza na terenie SPK (2017)
- inwentaryzacja raków w wybranych jeziorach SPK (2017).

Jak wynika z zebranych danych, RDOŚ w Białymstoku oraz parki narodowe i krajobrazowe w latach 2017-2018 prowadziły zróżnicowaną inwentaryzację zasobów flory i fauny. Związane jest to z faktem, iż województwo podlaskie wyróżnia się znaczną różnorodnością biologiczną, pod względem urozmaicenia siedlisk (bagiennych, torfowiskowych, łąkowych, wodnych) i gatunków przyrodniczych, które w dużej mierze zachowały się w stanie naturalnym lub półnaturalnym.

- **Planowanie działań ochronnych na terenach przyrodniczo cennych**

Opracowanie i aktualizacje planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 oraz planów ochrony parków narodowych, krajobrazowych i rezerwatów przyrody realizowały w okresie objętym niniejszym raportem: RDOŚ w Białymstoku, Biebrzański Park Narodowy, Wigierski Park Narodowy, Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej oraz Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi.

W ramach ww. zadania Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku ustanowił plany zadań ochronnych dla 2 obszarów Natura 2000, a także opracowano zmiany planów zadań ochronnych dla 4 obszarów Natura 2000. Ustanowiono także 2 plany ochrony dla rezerwatów przyrody. W związku z powyższym w latach 2017-2018 wydano następujące zarządzenia:

- a) Plany zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000:
 - Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 13 grudnia 2018 r., publikowane w Dzienniku Urzędowym Województwa Podlaskiego, poz. 5121, w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Torfowiska Gór Sudawskich PLH200017,
 - Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 4 października 2017 r., publikowane w Dzienniku Urzędowym Województwa Podlaskiego, poz. 3677, w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Szeszupy PLH200016.
- b) Zmiany planów zadań ochronnych dla 4 obszarów Natura 2000:
 - Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 9 stycznia 2018 r., publikowane w Dzienniku Urzędowym Województwa Podlaskiego, poz. 217, w sprawie zmiany zarządzenia w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Czerwony Bór PLH200018,
 - Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 5 grudnia 2018 r., publikowane w Dzienniku Urzędowym Województwa Podlaskiego, poz. 4892, w sprawie zmiany zarządzenia w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Bagno Wizna PLB200005,
 - Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 5 grudnia 2018 r., publikowane w Dzienniku Urzędowym Województwa Podlaskiego, poz. 4893, w sprawie zmiany zarządzenia w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja w Dolinie Górnego Nurca PLH200021,
 - Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 8 września 2017 r., publikowane w Dzienniku Urzędowym Województwa Podlaskiego, poz. 3414, w sprawie zmiany planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Górnej Rospudy PLH200022.

c) Plany ochrony dla rezerwatów przyrody:

- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 23 października 2017 r., publikowane w Dzienniku Urzędowym Województwa Podlaskiego, poz. 3949, w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Koryciny”,
- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 4 października 2017 r., publikowane w Dzienniku Urzędowym Województwa Podlaskiego, poz. 3676, w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Czapliniec Bełda”.

W latach 2017-2018 na terenie województwa podlaskiego przeprowadzone przez parki narodowe i parki krajobrazowe prace nad planami ochronnymi obszarów cennych przyrodniczo obejmowały:

1. Biebrzański Park Narodowy – w latach 2017-2018 przygotowano wniosek o dofinansowanie przygotowania planu ochrony i prowadzono procedury przetargowe w celu wyłonienia wykonawców,
2. Wigierski Park Narodowy - brak planu ochrony dla parku; przygotowywano roczne zadania ochronne,
3. Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej - w trakcie realizacji jest projekt Planu Ochrony Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej (dofinansowany z RPO WP 2014-2020)
4. Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi – w ramach realizacji planów ochrony wykonywano:
 - usuwanie: przymiotno kanadyjskie (*Conyza canadensis*) i samosiewów sosny – użytek ekologiczny Piaskowa Górka,
 - usuwanie gatunków inwazyjnych kolczurki klapowanej (*Echinocystis lobata*) – użytek ekologiczny Narwica i użytek ekologiczny Bagno Brzeziny.

Prace nad planami ochronnymi obszarów cennych przyrodniczo powodują umocnienie ochrony przyrody na obszarach Natura 2000. W dalszej perspektywie spodziewane jest umocnienie ochrony przyrody na obszarach Natura 2000, dzięki prowadzonym pracom w zakresie ww. planów ochronnych.

- **Zwiększanie powierzchni obszarowych form ochrony przyrody i krajobrazu**

W latach 2017-2018 na terenie województwa podlaskiego nie uległa zwiększeniu powierzchnia obszarowych form ochrony przyrody i krajobrazu.

- **Ochrona siedlisk i gatunków**

Zasadnicze uwarunkowania dla ochrony przyrody wiążą się z zachowaniem tych zasobów w jak najlepszym stanie i ilości. Ochronę tą można zapewnić poprzez ochronę i utrzymanie cennych siedlisk i gatunków roślin i zwierząt.

W ramach czynnej ochrony siedlisk i gatunków następujące jednostki podejmowały działania:

1. Miasto Białystok – ochrona migrujących płazów (przy ul. F. Karpińskiego i ul. Solnickiej w Białymstoku) reprezentujących siedem gatunków: ropuchę szarą *Bufo bufo*, żabę moczarową *Rana arvalis*, żabę trawną *Rana temporaria*, żabę jeziorkową *Pelophylax lessonae*, rzekotkę drzewną *Hyla arborea*, grzebiuszkę ziemną *Pelobates fuscus*, kumaka nizinnego *Bombina bombina*. Najliczniej występującymi gatunkami były ropucha szara i żaba moczarowa,
2. Gmina Miasto Bielsk Podlaski - zabiegi pielęgnacyjne i konserwacyjne pomników przyrody,

3. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku – w ramach projektu pn. „Ochrona czynna cennych siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000 Czerwony Bór PLH200018” finansowanego ze środków NFOŚiGW, w 2017 r. w obszarze Natura 2000 Czerwony Bór wykonane zostały zabiegi odkraczania wraz z wywozem biomasy oraz usunięcia gatunków inwazyjnych. Ze środków własnych RDOŚ w Białymstoku w 2017 r. wykonane zostały zabiegi usunięcia drzew i krzewów wraz z wywozem biomasy w obszarze Natura 2000 Murawy w Haćkach. W ramach projektu nr POIS.02.04.00-00-0108/16 pn. „Ochrona siedlisk i gatunków terenów nieleśnych zależnych od wód”, w latach 2017-2018 wykonane zostały ekspertyzy w zakresie regulacji stosunków wodnych na torfowiskach położonych w 4 obszarach Natura 2000, niezbędne do wykonania zabiegów ochrony czynnej polegających na budowie urządzeń piętrzących.
- Ponadto Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku w ramach projektu pn. „Ochrona siedlisk i gatunków terenów nieleśnych zależnych od wód” w 2018 r. wykonała operaty szacunkowe na potrzeby wykupu gruntów, planowanego do realizacji w latach 2019 -2020.
4. Parki narodowe i krajobrazowe:
- a) Suwalski Park Krajobrazowy (SPK)
- czynna ochrona przyrody w rezerwach „Rutka” i „Głazowisko Bachanowo nad Czarną Hańczą” poprzez ekstensywny wypas bydła (2017 i 2018 r),
 - czynna ochrona przyrody poprzez usuwanie gatunków inwazyjnych (Barszcz Sosnowskiego) z terenu SPK (2017, 2018),
 - czynna ochrona muraw kserotermicznych poprzez usuwanie samosiejek drzew i krzewów w ramach projektu „Ochrona muraw kserotermicznych SPK” (2018 r.),
- b) Białowiecki Park Narodowy (BPN)
- ochrona czynna gatunków roślin: lili żłotogłów (*Lilium martagon*), sasanki otwartej (*Pulsatilla patens*), storczyków – w tym kruszczyka rdzawoczerwonego (*Epipactis atrorubens*), buławnika czerwonego (*Cephalanthera rubra*), kukułki krwistej (*Dactylorhiza incarnata*), kukułki Fuchsa (*Dactylorhiza fuchsii*) oraz leńca bezpodkwiatkowego (*Thesium ebracteatum*) poprzez usuwanie drzew, krzewów i paproci pogarszających warunki świetlne stanowisk ww. roślin, zabezpieczenie przed zgryzaniem i przesadzanie roślin z zagrożonych zniszczeniem stanowisk,
 - ochrona czynna gatunków zwierząt: żubra (*Bison bonasus*), w populacji wolnożyjącej na terenie Puszczy Białowieckiej i rezerwatów zamkniętych (prowadzenie hodowli restytucyjnej żubrów, utrzymanie i poprawa bazy żywieniowej, utrzymanie miejsc zimowego dokarmiania, opieka weterynaryjna, eliminacja osobników chorych i agresywnych oraz odłowy, płoszenie agresywnych osobników żubra na terenie Parku Pałacowego i osady Zamosze, wykładanie soli w lizawkach, odkażanie miejsc dokarmiania, wywóz nadmiaru odchodów), jelenia (*Cervus elaphus*) i dzika (*Sus serofa*) – regulacja liczebności, motyla przeplątka aurinia (*Euphydryas aurinia*) poprzez ręczne wykaszanie łąk i usuwanie drzew i krzewów zasłaniających stanowisko oraz prowadzenie Ośrodka Rehabilitacji Zwierząt
- c) Biebrzański Park Narodowy (BbPN)
- realizacja projektu „Ochrona czynna ginącej populacji cietrzewia *Tetraotetrix* w Biebrzańskim Parku Narodowym”, poprzez zasilanie populacji cietrzewia osobnikami z hodowli,
 - koszenie ręczne i maszynowe, usuwanie odrośli, odkraczanie wraz ze zbiorem i wywozem biomasy.

- d) Narwiański Park Narodowy (NPN) - realizacja (kontynuacja) projektów/programów badawczych:
- „Ochrona lądowych siedlisk Natura 2000 w obszarze PLH 200002 Narwiańskie Bagna – etap I”,
 - „Ośrodek edukacji przyrodniczej Młynarzówka”,
 - „Ochrona ornitofauny obszaru Natura 2000 Bagienna Dolina Narwi PLB 200001 przed nadmierną i niekontrolowaną presją turystów przez modernizację kładki przyrodniczej Waniewo – Śliwno”,
 - „Ochrona siedlisk hydrogenicznego obszaru Natura 2000 PLH200002 Narwiańskie Bagna”, „Ochrona Siedliska awifauny poprzez wykup terenów prywatnych” (rejon wsi Topilec, gm. Turośń Kościelna),
 - „Kontynuacja ochrony ptaków wodno-błotnych, odtwarzania siedlisk i ograniczania wpływu inwazyjnych gatunków występujących na terenie Narwiańskiego Parku Narodowego oraz w granicach obszarów Natura 2000 PLB 200001 "Bagienna Dolina Narwi" oraz PLH 200002 "Narwiańskie Bagna".
- e) Wigierski Park Narodowy (WPN)
- czynna ochrona ekosystemów leśnych (zabiegi ochronne i pielęgnacyjne w drzewostanach),
 - przeciwdziałanie zarastaniu zbiorowisk nieleśnych,
 - czynna ochrona ekosystemów wodnych (zarybienia, odłowy regulacyjne, koszenie trzciny w celu poprawy warunków krążenia wód w strefie płytkiego litoralu, poprawy warunków bytowania ptaków gniazdujących wśród roślinności wynurzonej),
 - realizacja (kontynuacja) projektu ochrony rzadkich gatunków roślin na torfowiskach w obrębie parku,
 - ochrona miodokwiatu krzyżowego, storczyka kukuczki kapturkowatej (próba odtworzenia siedliska),
 - ścisła ochrona boru bagiennego na "Suchym Bagnie",
 - czynna ochrona ptaków (strefa ochronna bielika) i płazów,
 - opieka nad dzikimi zwierzętami – woliera w Maćkowej Rudzie (głównie ptaków, niekiedy ssaków).
- f) Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej (PKPK)
- czynna ochrona płazów – na trasach migracji stawianie płotków zaporowych, przenoszenie, identyfikacja gatunków i ich liczebności, wykonywanie pomiarów morfometrycznych,
 - utrzymanie hodowli ex situ zagrożonych gatunków roślin (we współpracy z Politechniką Białostocką i Nadleśnictwem Supraśl) – arnika górka, groszek wschodniokarpacki, dzwonek szerokolistny, mieczyk dachówkowaty,
 - realizacja projektu „Poprawa stanu siedlisk widnych lasów i mokradeł i związanych z nimi zagrożonych gatunków roślin w Ostoi Knyszyńskiej przez ochronę czynną” (wspólnie ze Stowarzyszeniem Uroczysko oraz Nadleśnictwami: Knyszyn, Czarna Białostocka i Supraśl).
- g) Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi (ŁPKDN)
- kontrola stanu technicznego i czyszczenie budek lęgowych kraski zwyczajnej (*Coracias garrulus*) w ramach reintrodukcji gatunku zagrożonego wyginięciem,
 - ochrona starodrzewu nad rzeką Narew przed bobrami (zabezpieczenia z siatki),
 - rozwieszenie skrzynek dla nietoperzy i uzupełnienie budek lęgowych dla ptaków.

5. Lasy Państwowe - realizacja projektu ochrony gatunków i siedlisk przyrodniczych poprzez zabezpieczenie ostoi występowania i miejsc rozrodu populacji zagrożonych gatunków i redukcja zagrożeń:
 - a) Nadleśnictwo Białowieża – utrzymanie żerowisk orlika krzykliwego, ochrona i zimowe dokarmianie żubrów; zapobieganie sukcesji poprzez utrzymanie łąk i pastwisk w dobrej kulturze rolnej, poprawa warunków bytowania motyli dziennych w rezerwacie przyrody Podcerkwa
 - b) Nadleśnictwo Krynki – realizacja projektów związanych z ochroną gatunków zagrożonych - żubra, cietrzewia zwyczajnego,
 - c) Nadleśnictwa: Dojlidy, Suwałki, Żednia – wyznaczenie stref ochronnych dla gatunków chronionych: orlik krzykliwy, bielik,
 - d) Nadleśnictwo Rajgród – wyznaczenie stref ochronnych dla gatunków chronionych: orlik krzykliwy, bocian czarny, puchacz, bielik, kania ruda, sóweczka,
 - e) Nadleśnictwo Głęboki Bród – realizacja działań ochronnych wynikających z planów zadań ochronnych (porozumienie z RDOŚ) oraz realizacja projektów ochrony głuszca:
 - „Czynna ochrona nizinnych populacji głuszca (*Tetrao urogallus* L.) na terenie Borów Dolnośląskich i Puszczy Augustowskiej”,
 - "Program ochrony populacji głuszca na terenie Puszczy Augustowskiej" finansowany ze środków Funduszu Leśnego,
 - "Ochrona głuszca *Tetrao urogallus* in situ i ex situ w Puszczy Augustowskiej".

W latach 2017-2018 prowadzony był wykup gruntów na terenach chronionych, które prowadziły:

- Białowiecki Park Narodowy, Narwiański Park Narodowy, Wigierski Park Narodowy w celu ochrony gatunków i siedlisk oraz ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych,
- Nadleśnictwo Krynki – celem ochrony siedlisk i powiększenia areалу lasów oraz Nadleśnictwa: Pomorze (grunty na obszarze Natura 2000 Ostoja Augustowska), Rajgród i Suwałki celem powiększenia areálu lasów gospodarczych.

Przywracaniem walorów przyrodniczych zabytkowym parkom w okresie objętym niniejszym raportem realizował Białowiecki Park Narodowy – prowadzone były prace rewitalizacyjne i utrzymaniowe na terenie Parku Pałacowego obejmujące pielęgnację kęp zadrzewień poprzez usuwanie drzew suchych, połamanych i wyrwanych, wykaszanie łąk, zabezpieczenie przed niszczeniem i remonty obiektów zabytkowych, trzymanie trawników oraz dróg i parkingów.

Stan istniejący i stopień zachowania różnorodności biologicznej, flory i fauny na terenie województwa podlaskiego świadczy o wysokich walorach przyrodniczych regionu. Zasadnicze uwarunkowania dla ochrony dziedzictwa przyrodniczego wiążą się z zachowaniem tych zasobów w jak najlepszym stanie. Mimo postępującego rozwoju infrastruktury oraz presji urbanizacji obszar województwa nadal pozostaje ostoją wielu gatunków i mozaiką różnorodnych siedlisk, często cennych przyrodniczo. Ochronę krajobrazu kulturowego można zapewnić poprzez trwałe zachowanie, zagospodarowanie i utrzymanie cennych siedlisk i gatunków roślin i zwierząt. Powyższe wskazuje przede wszystkim na potrzebę dalszej kontynuacji prowadzonych działań w zakresie ochrony siedlisk, inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej oraz opracowania i wdrażania planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych. Utrzymanie i rozwój powiązań przyrodniczych, ich spójność i ciągłość jest istotnym warunkiem zachowania różnorodności biologicznej.

- **Wielofunkcyjna, zrównoważona gospodarka leśna**

Jak wskazano w uzupełnionych ankietach, prowadzona w latach 2017-2018 wielofunkcyjna zrównoważona gospodarka leśna obejmowała stosowanie odpowiednich zabiegów hodowlanych i ochronnych z zachowaniem wszystkich funkcji lasu czyli z utrzymaniem trwałości drzewostanów i powiększaniem zasobów leśnych, a także gospodarowanie zwierzyną leśną.

Nadleśnictwa na terenie województwa podlaskiego prowadziły gospodarkę leśną również pod kątem zabezpieczenia potrzeb lokalnej społeczności na surowiec drzewny, na cele gospodarcze i detaliczne.

W latach objętych niniejszym raportem trwale zrównoważoną gospodarkę leśną w odniesieniu do lasów stanowiących własność Skarbu Państwa prowadziły na terenie województwa wszystkie nadleśnictwa. Działania w ww. zakresie obejmowały w szczególności prowadzenie cięć pielęgnacyjnych (tzw. trzebieże) - w drzewostanach młodych i dojrzewających, celem utrzymania lasów w jak najlepszej kondycji (dotyczy cech zdrowotnych drzew, dostosowania składu gatunkowego do warunków mikroklimatycznych i glebowych oraz kształtowania różnorodności biologicznej). Prowadzono również cięcia rębne w drzewostanach dojrzałych, których głównym celem jest stworzenie odpowiednich warunków do powstania i rozwoju nowego pokolenia lasu oraz pozyskanie drewna.

Jak wynika z danych GUS, w województwie podlaskim ilość drewna pozyskana w lasach w zarządzie Lasów Państwowych w ramach cięć rębnych z dojrzałych drzewostanów (tzw. grubizna) na terenie nadleśnictw w województwie podlaskim wyniosła:

- w 2017 r. - 2 035 091 m³, w tym grubizna iglasta - 1 722 418 m³, grubizna liściasta - 312 673 m³,
- w 2018 r. - 1 789 924 m³, w tym grubizna iglasta - 1 483 789 m³, grubizna liściasta - 306 135 m³.

Ilość drewna przewidziana do pozyskania wynika z zadań hodowlanych, które są przewidziane do wykonania na określonej powierzchni lasu.

Nadleśnictwo Białowieża w ramach zrównoważonej gospodarki leśnej realizował projekt pn. „Program zachowania leśnych zasobów genowych i hodowli selekcyjnej drzew w Polsce 2011-2035” (koordynowany przez Leśny Bank Genów w Kostrzycy), w ramach którego zbierano nasiona z drzew matecznych i drzewostanów nasiennych.

Gospodarka leśna w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa prowadzona jest na podstawie uproszczonych planów urządzenia lasu, które opisują las i grunty przeznaczone do zalesienia oraz określają zadania z zakresu gospodarki leśnej (ilość drewna przewidzianego do wycięcia, rozmiar zalesień i odnowień, pielęgnowanie i ochronę lasu), lub w lasach, dla których nie ma opracowanych takich planów, zadania ustalane są w drodze decyzji administracyjnych. Nadzór nad gospodarką leśną w odniesieniu do lasów niebędących własnością Skarbu Państwa (własność gmin, prywatnych właścicieli) sprawują starostowie. W drodze porozumienia o charakterze cywilno-prawnym, mogą powierzyć prowadzenie ww. spraw nadleśniczemu Lasów Państwowych. Na terenie województwa podlaskiego nad 78% powierzchni lasów niepaństwowych nadzór powierzono nadleśniczemu. Na mocy zawartych porozumień, w latach 2017-2018, nadzór nad lasami niepaństwowymi sprawowali nadleśniczy Nadleśnictw: Bielsk, Browsk, Białowieża, Czarna Białostocka, Dojlidy, Hajnówka, Krynki, Knyszyn, Łomża, Nowogród, Rudka, Rajgród, Waliły, Żednia.

- **Racjonalna gospodarka łowiecka służąca ochronie środowiska**

Gospodarkę łowiecką obejmuje zespół planowanych czynności mających na celu racjonalne gospodarowanie populacjami zwierząt łownych. Składają się na nią trzy najważniejsze elementy:

ochrona, hodowla i pozyskiwanie. Bezpośrednim dokumentem decydującym o ilości i rodzaju zwierząt możliwych do pozyskania w danym roku gospodarczym na obszarze konkretnego obwodu łowieckiego jest roczny plan łowiecki uchwalany przez koło łowieckie. Na terenie województwa podlaskiego jest 321 obwodów łowieckich.

W latach 2017-2018 na terenie województwa podlaskiego realizacją planów łowieckich i regulacją populacji zwierząt łownych zajmowały się: Polski Związek Łowiecki Okręg w Białymstoku (podmiot nie udzielił odpowiedzi na przesłaną mu ankietę) oraz Nadleśnictwa: Augustów, Białowieża, Bielsk, Browśk, Dojlidy, Głęboki Bród, Hajnówka, Knyszyn, Krynki, Łomża, Nurzec, Płaska, Rajgród, Rudka, Supraśl, Suwałki, Pomorze i Żednia. W większości nadleśnictw brak jest ośrodków hodowli zwierzyny (OHZ), a regulacją zwierzyny na dzierzawionych obwodach zajmują się koła łowieckie.

Zgodnie z danymi przekazanymi w ankietach w latach 2017-2018 regulacji populacji zwierząt łownych na terenach nadleśnictw podlegały: jelenie, sarny, dziki, lisy, jenoty, borsuki, kuny, tchórze, zajęc szarak, bażanty, jarząbki, dzikie kaczk, kuny, słonki, gołębie grzywacze, (od 2001 r. obowiązuje moratorium na odstrzał łosi).

Środki wydatkowane na ten cel w latach 2017-2018 przez nadleśnictwa zgodnie z danymi zawartymi w uzupełnionych ankietach wyniosły łącznie 1 992 230 zł, z czego:

- Nadleśnictwo Augustów – 105 tys. zł,
- Nadleśnictwo Białowieża – 143,83 tys. zł,
- Nadleśnictwo Bielsk – 1,7 tys. zł,
- Nadleśnictwo Browśk – 211,7 tys. zł,
- Nadleśnictwo Dojlidy – 4,4 tys. zł,
- Nadleśnictwo Głęboki Bród – 222,2 tys. zł,
- Nadleśnictwo Hajnówka – 189,6 tys. zł,
- Nadleśnictwo Knyszyn – 1 tys. zł,
- Nadleśnictwo Łomża – 178 tys. zł,
- Nadleśnictwo Nurzec – 6,4 tys. zł,
- Nadleśnictwo Płaska – 232 tys. zł,
- Nadleśnictwo Rajgród – 93 tys. zł,
- Nadleśnictwo Rudka – 59,1 tys. zł,
- Nadleśnictwo Supraśl – 268 tys. zł,
- Nadleśnictwo Suwałki – 275,7 tys. zł,
- Nadleśnictwo Żednia – 1 tys. zł.

W 2018 r. Marszałek Województwa Podlaskiego przy współudziale Polskiego Związku Łowieckiego i kół łowieckich rozpoczął realizację nowego zadania pn. „Pilotażowy program odbudowy populacji zwierzyny drobnej w województwie podlaskim na 2018 rok”, które planowane jest do kontynuowania w latach kolejnych. W ramach realizowanego przedsięwzięcia na terenie województwa podlaskiego wsiadlono 186 sztuk zajęc szaraka i 1731 sztuk kuropatw.

- **Minimalizacja ryzyka wprowadzenia do środowiska gatunków obcych oraz usuwanie, kontrola i przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się gatunków obcych**

W województwie podlaskim największe skupiska groźnego gatunku obcego – rośliny o nazwie Barszcz Sosnowskiego (*Heracleum sosnowskyi Manden*) znajdują się w Dolinie Rospudy (w okolicy Suwałk i Łomży) oraz w Grądach Woniecko (na terenach dawnych PGR-ów), Kołakach Kościelnych i w miejscowości Wizna. Roślina zajmuje pobocza dróg, nieużytki i rozprzestrzenia się wzdłuż cieków

wodnych. W 2018 r. w województwie podlaskim zidentyfikowano około 140 skupisk tej rośliny. Jej występowanie w niewielkich skupiskach stwierdzono również w Białymstoku (rejon Dojlid Górnych).

Na terenie Białowieskiego Parku Narodowego, w okolicy Dębowa (powiat augustowski, gmina Sztabin) występuje równie inwazyjny gatunek barszczu - Barszcz Mantegazziego (*Heracleum mantegazzianum*).

Zwalczanie Barszczu Sosnowskiego leży w kompetencjach gmin (zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym) i może być finansowane ze środków NFOŚiGW (w przypadku obszarów chronionych) oraz WFOŚiGW. Działania w ww. zakresie, zgodnie z przekazanymi danymi w ankietach, w latach 2017-2018 prowadziły: powiat suwalski (usuwanie Barszczu Sosnowskiego w Dolinie Rospudy) oraz Parki Narodowe: Białowieski, Biebrzański, Narwiański, Wigierski oraz Suwalski.

WFOŚiGW w Białymstoku w 2018 r. ogłosił nabór wniosków o dofinansowanie dla jednostek samorządu terytorialnego (gmin) zadań z zakresu ochrony różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów zmierzających do usunięcia Barszczu Sosnowskiego jako gatunku obcego i zagrażającego życiu i zdrowiu człowieka w ramach programu „*Likwidacja Barszczu Sosnowskiego*”. Do Funduszu nie wpłynął żaden wniosek o ww. finansowanie.

Powyższe wskazywać może, iż w gminach na terenie województwa podlaskiego jest niewielka świadomość wynikająca z zagrożeń w kontakcie człowieka z ww. rośliną.

- **Powiązanie systemów dolin rzecznych (jako naturalnych korytarzy ekologicznych) z zarządzaniem ryzykiem powodziowym, systemem obszarów chronionych i programem zwiększania możliwości retencyjnych, poprzez wykorzystanie naturalnych uwarunkowań terenu**

Przedmiotowe zadanie obejmuje rewitalizację zieleni i zachowanie naturalnego charakteru rzek i dolin rzecznych oraz poprawę warunków wodnych. Działania w zakresie rewitalizacji zieleni w latach 2017-2018 zgodnie z danymi przekazanymi drogą ankietyzacji prowadziły:

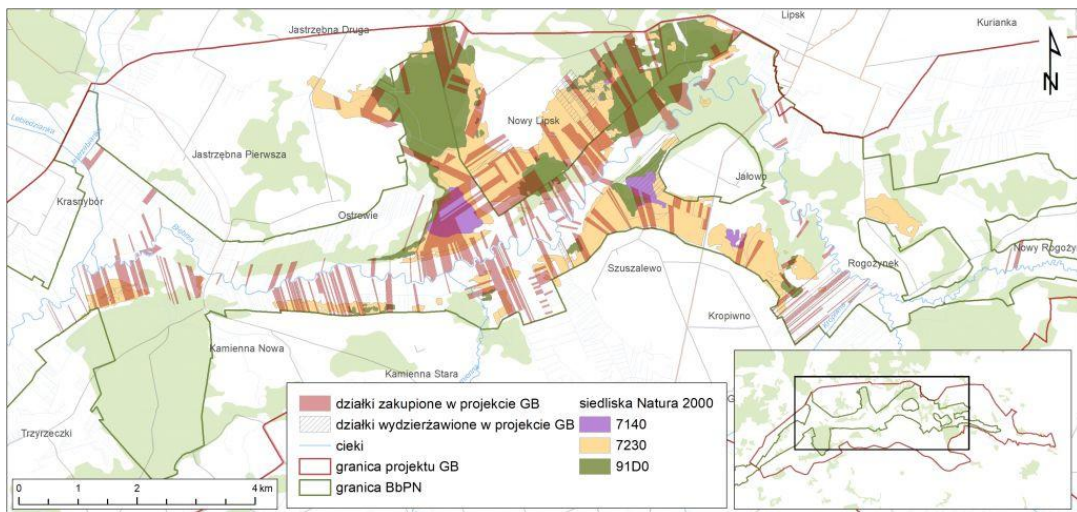
- miasto Białystok – działania w zakresie renowacji zieleńców i nasadzeń w pasach drogowych, nasadzenia roślinności, w tym hydrofitowej, w ramach odbudowy Stawów Marczukowskich oraz nasadzenia roślin przy ekranach akustycznych (pnącza) i na terenie parków i skwerów,
- gminy: miasto Suwałki, miasto Grajewo, Lipsk („Rewitalizacja Parku Miejskiego w Lipsku”), Rajgród (nasadzenia drzew w miejscowościach Biebrza i Rajgród), Michałowo, Sidra, Sokółka, Czyżew.

Działania finansowane były ze środków własnych, i środków zewnętrznych tj. z NFOŚiGW, WFOŚiGW i RPO WP 2014-2020.

Rozwój systemów małej retencji oraz przeciwdziałanie nadmiernej erozji wodnej w województwie podlaskim w latach 2017-2018 realizowany był przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Białymstoku – nadleśnictwa: Augustów, Bielsk, Browsk, Dojlidy, Głęboki Bród, Krynki, Płaska, Supraśl, Suwałki oraz Żednia, w związku z „Kompleksowym projektem adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach nizinnych” (od 2016 r.), dofinansowanym z NFOŚiGW. Prace wykonywane w ramach projektu ukierunkowane są na zapobieganie powstawaniu lub minimalizację negatywnych skutków zjawisk naturalnych takich jak: niszczące działanie wód wezbraniowych, powódzie i podtopienia, susza i pożary. Wtórny efekt jest odbudowa cennych ekosystemów naturalnych, a tym samym pozytywny wpływ na ochronę różnorodności biologicznej. Całkowity koszt realizacji projektu wynosi ok. 234 670 000,00 zł.

Ponadto zgodnie z danymi przekazanymi w ankietach, Biebrzański Park Narodowy (BbPN) realizował dwa duże projekty:

- a) LIFE11 NAT/PL/422 - *Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy* (trwający ponad 6 lat, zakończony w marcu 2019 r.). Wybiegał on swoim zasięgiem poza granice basenu górnego Biebrzańskiego PN i pokrywał się z obszarami sieci Natura 2000 – obszarem specjalnej ochrony ptaków Ostoja Biebrzańska, i obszarem ochrony siedlisk Dolina Biebrzy, łącznie objął działaniami powierzchnię ok. 17 000 ha. Ponad 90% obszaru BbPN w górnym basenie stanowiły grunty prywatne, w tym znaczny obszar cennych siedlisk i gatunków z nimi związanych znajdował się poza granicami Parku. W ramach realizacji projektu:
- wykupiono tereny nieużytkowane i mało wartościowe z ekonomicznego punktu widzenia, a niezwykle przyrodniczo - łącznie 665 ha gruntów oraz wydzierżawiono na okres 20 lat 89 ha, leżących na terenie BbPN jak i poza nim.
 - jednym z istotnych zadań w ramach ww. projektu, mających na celu polepszenie warunków siedlisk i gatunków była poprawa stosunków wodnych polegająca na odpowiednich pracach na istniejącej, działającej jedynie odwadniająco sieci melioracyjnej. Na obszarach Kamienna Nowa i Szuszałewo powstało łącznie 15 budowli piętrzących, w tym: 7 zastawek, 3 progi, 2 przepusty, 3 przegrodzenia palisadą.
 - przeprowadzono zabiegi usuwania drzew i krzewów na 140 ha oraz koszenia na 150 ha mokradeł - zwiększyły one areal otwartej przestrzeni mokradeł, istotnej z punktu widzenia roślin, ptaków i innych zwierząt tu występujących.

Rys. 13. Zasięg realizacji projektu *Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy*. Źródło: <https://www.gorna.biebrza.org.pl>

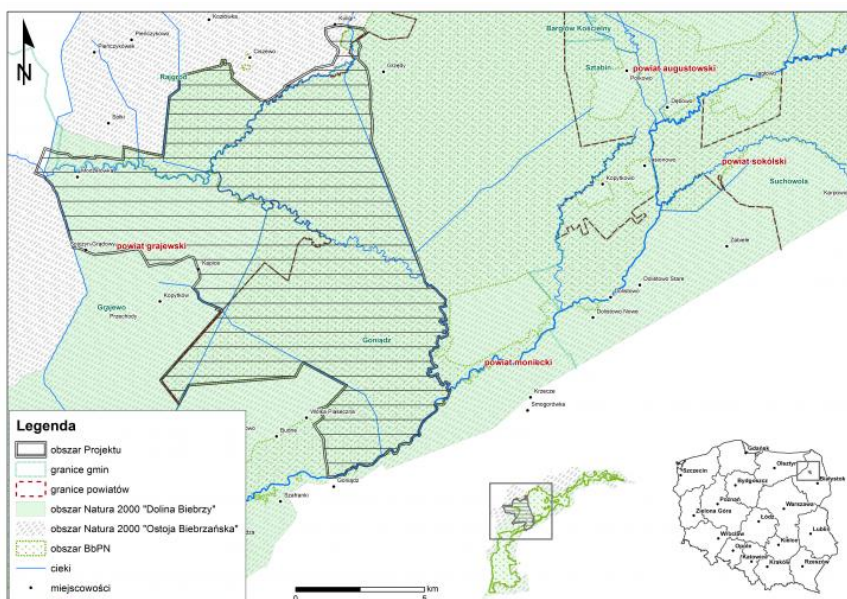
- b) LIFE13 NAT/ PL/000050 - *Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy (etap II)* - obszar projektu jest zlokalizowany w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Dolina Biebrzy jest włączona do sieci Natura 2000. Stanowi część Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków (PLB 200006 Ostoja Biebrzańska) i Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk (PLH 200008 Dolina Biebrzy). Całkowita powierzchnia obszaru projektu to 13 452 ha. W ramach projektu zrealizowano:

- wykup 545 ha gruntów, co umożliwi inwestycję przebudowy węzła wodnego Modzelówka oraz wprowadzenie wód do udrożnionego, dotąd nieczynnego koryta rzeki Ełk; na wykupionych gruntach przeprowadzono część zaplanowanych działań ochronnych,

polegających na odkrzacaniu i koszeniu obszarów zamieszkiwanych przez ptaki wodno-błotne,

- budowę infrastruktury turystycznej na uroczysku „Dębiec” w bezpośrednim sąsiedztwie zrenaturyzowanego koryta rzeki, na terenie uroczyska postawiono wieżę widokowa oraz 2 kładki turystyczne: dłuższa o długości 110 m i krótsza o długości 30 m,
- spotkania informacyjno-szkolące z lokalną społecznością pod tytułem „Ochrona bioróżnorodności na obszarach rolniczych” i „Polubić bobra”.

Projekt jest w trakcie realizacji i przewiduje również m.in. wykonanie dokumentacji dla działań technicznych zaplanowanych na Kanale Kapickim celem wdrożenia działań ograniczających negatywne oddziaływanie Kanału oraz skutków wzrostu ruchu turystycznego, przebudowę węzła urządzeń wodnych Modzelówka i modernizację jazu - umożliwiających przywrócenie przepływów w „Martwym Ełku” oraz zwiększenie uwilgotnienia terenów położonych w sąsiedztwie koryta, udrożnienie koryta rzeki Ełk - zapewniające przywrócenie przepływów w „Martwym Ełku” i budowę mostu na rzece Ełk w rejonie uroczyska Dębiec, remont zastawki, wykonanie przetamowań i uzupełnienie korony grobli na Kanale Kapickim - zmniejszenie odpływu wód i podniesienie poziomu wód gruntowych oraz budowę małej infrastruktury turystycznej wzdłuż Kanału Kapickiego (co ograniczy negatywne oddziaływanie ruchu turystycznego na stan siedlisk i gatunków fauny i flory).

Rys. 14. Obszar objęty projektem Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy (etap II).

Źródło:
<https://www.renatuzyzacja2.biebrza.org.pl>

● **Monitoring przyrodniczy różnorodności biologicznej i krajobrazowej (w tym Natura 2000)**

W ramach ww. monitoringu w latach 2017-2018 działania prowadziły następujące podmioty:

1. Parki Narodowe:

a) Białowiecki Park Narodowy:

- monitoring fauny: bociana czarnego, trzmielojada, siniaka (gat. ptaka), orlika krzykliwego, jarzábka, kropiatki, derkacza, sóweczki, włochatki, lelka, jarzębiatki, dzięcioła zielonosiwego, dzięcioła czarnego, dzięcioła średniego, dzięcioła białogrzbietowego i dzięcioła trójpalczastego, muchołówki małej i muchołówki białoszyjej, gąsiorka, mopka (gat. nietoperza), bobra europejskiego, wilka, wydry, rysia,

żubra, traszki grzebieniastej, poczarówki zwężonej i poczwarówki jajowatej, czerwńczyka nieparek, przeplatki aurinii, pachnicy dębowej, konarka tajgowego, zagłębka bruzdkowanego,

- monitoring flory: muraw bliźniaczkowych z rzędu *Nardetalia*, leńca bezpodkwiatkowego, sasanki otwartej, rzepika szpiczastego.

b) Biebrzański Park Narodowy - monitoring obszarów mokradłowych w dolinie Górnej Biebrzy, siedlisk flory i fauny, w szczególności:

- monitoring ptaków: wodniczka, derkacz, kszyc, bocian biały, żuraw, orlik krzykliwy, cietrzew, ptaki siewkowe, zespół ptaków lęgowych,
- monitoring gatunków roślin: lipiennik *Loesela* i skalnica torfowiskowa,
- monitoring siedlisk przyrodniczych: 3150, 2330, 6120, 6210, 6410, 9170,
- w ramach bieżącej działalności: monitoring bielika, bociana czarnego i czapli białej,
- zakup 5 szt. automatycznych rejestratorów stanów wód rzeki Biebrza.

c) Narwiański Park Narodowy:

- monitoring lądowych siedlisk przyrodniczych Natura 2000 występujących w obszarze PLH200002 Narwiańskie Bagna w latach 2018-2020 (wydm śródlądowych z murawami napiaskowymi, suchych wrzosowisk, ciepłolubnych muraw napiaskowych, zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych, ziołorośli górskich i nadrzecznych, niżowych i górskich świeżych łąk, torfowisk przejściowych i trzęsawisk, górskich i nizinnych torfowisk zasadowych o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk),
- monitoring przyrodniczy torfowiska Rynki w Narwiańskim Parku Narodowym,
- monitoring lądowych siedlisk przyrodniczych Natura 2000 występujących w obszarze PLH 200002 Narwiańskie Bagna w latach 2018-2020,
- monitoring stanu populacji lęgowych oraz ich wybranych parametrów (w tym sukcesu lęgowego) dla szeregu gatunków ptaków wodno-błotnych występujących na terenie Narwiańskiego Parku Narodowego,
- program badawczy „Badanie kondycji i składu jakościowego i ilościowego ichtiofauny w wybranych rejonach obszaru Natura 2000 PLH200002 Narwiańskie Bagna”,
- prowadzenie pomiarów przepływów i rzędnych zwierciadła wód powierzchniowych i badania parametrów fizyko-chemicznych wody na wybranych odcinkach obszaru Natura 2000 PLH200002 Narwiańskie Bagna.

d) Wigierski Park Narodowy: - w latach 2017-2018 realizowano program badawczo - pomiarowy ZMŚP w stacji bazowej Wigry: monitorowanie kierunków i dynamiki zmian procesów przyrodniczych, różnorodności gatunkowej, inwazyjnych gatunków obcego pochodzenia oraz przemieszczeń młodocianych bielików.

2. Parki Krajobrazowe:

a) Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi:

- monitoring bociana białego,
- monitoring bobra europejskiego,
- monitoring nietoperzy zimujących na terenie ŁPKDN,
- monitoring siedlisk kukułki krwistej i szerokolistnej,
- monitoring kolonii czapli siwej.

b) Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej:

- monitoring przyrodniczy wydziałów siedliskowych o wysokich walorach przyrodniczych.

3. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku:

- monitoring stanu ochrony siedliska przyrodniczego 6510 w obszarze Natura 2000 Murawy w Haćkach,
- monitoring stanu ochrony rośliny z gat. sasanka otwarta w obszarze Natura 2000 Sasanki w Kolimagach.

Powyższe dane wskazują na dużą intensywność działań w zakresie monitoringu przyrodniczego, co jest pozytywnym aspektem w zakresie ochrony różnorodności środowiska przyrodniczego województwa podlaskiego. Podejmowanie działań w ww. kierunku przyczyni się do wzbogacania bazy danych o florze i faunie na obszarach cennych przyrodniczo województwa i, w razie potrzeby, podejmowania stosownych kroków celem dalszego zachowania gatunków (w szczególności zagrożonych wyginięciem) i siedlisk cennych przyrodniczo.

● **Zarządzanie środowiskiem**

W ramach zarządzania środowiskiem uwzględnić należy wydawanie pozwoleń zintegrowanych i naliczanie opłat za korzystanie ze środowiska - przez Marszałka Województwa Podlaskiego (opis w punkcie 2.1. niniejszego Raportu).

Od 1 stycznia 2018 r. naliczane są podmiotom korzystającym ze środowiska w zakresie wykraczającym poza zakres powszechnego, zwykłego i szczególnego korzystania z wód tzw. opłaty za usługi wodne (opłaty stałe i zmienne) przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie (art. 270 ustawy Prawo wodne). Opłatom za usługi wodne podlegają: pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych, wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, odprowadzanie do wód opadowych lub roztopowych ujętych w otwarte lub zamknięte systemy kanalizacji deszczowej służące do odprowadzania opadów atmosferycznych albo systemy kanalizacji zbiorczej w granicach administracyjnych miast, wód pochodzących z odwodnienia gruntów w granicach administracyjnych miast, pobór wód podziemnych i wód powierzchniowych na potrzeby chowu i hodowli ryb oraz innych organizmów wodnych oraz wprowadzanie do wód lub do ziemi ścieków z chowu lub hodowli ryb oraz innych organizmów wodnych.

W 2018 r. jednostki podległe RGZW w Białymstoku PGW Wody Polskie (5 Zarządów Zlewni: w Augustowie, Białymstoku, Giżycku, Olsztynie, Ostrołęce) wystawiły na łączną kwotę ok. 28 494 954,73 zł opłat za usługi wodne, w tym: 5 021 229,58 zł opłat stałych i 23 473 725,15 zł opłat zmiennych.

W latach 2017-2018 opracowano następujące powiatowe i gminne programy ochrony środowiska:

- Miasto Białystok - Program ochrony środowiska na lata 2017-2020,
- Powiat kolneński - Powiatowy Program Ochrony Środowiska powiatu kolneńskiego na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024 r.,
- Gmina Gródek - Program Ochrony Środowiska dla Gminy Gródek na lata 2019-2022,
- Gmina Turośń Kościelna - Program Ochrony Środowiska dla Gminy Turośń Kościelna na lata 2017-2020 z perspektywą na lata 2021-2024,
- Gmina Czyże - Program ochrony środowiska dla Gminy Czyże na lata 2018-2021,
- Gmina Hajnówka - Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2017-2022 z uwzględnieniem lat 2023-2026,
- Gmina Miastkowo - Program ochrony środowiska dla Gminy Miastkowo na lata 2018-2022 z perspektywą do roku 2025 ,
- Gmina Nowogród - Program Ochrony Środowiska dla Gminy Nowogród na lata 2016-2020 z perspektywą do 2024 r.,

- Gmina Piątnica - Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Piątnica na lata 2017 – 2020 perspektywą do 2024 r.,
- Gmina Przytuły - Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Przytuły na lata 2017 – 2020 z perspektywą do 2024 r.,
- Gmina Kuźnica - Program Ochrony Środowiska dla Gminy Kuźnica na lata 2018-2021 z perspektywą do 2025 r.,
- Gmina Czyżew - Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Czyżew na lata 2015-2018 z perspektywą do roku 2022.

W zakresie opiniowania powiatowych/gminnych programów ochrony środowiska: w 2018 r. Marszałek Województwa Podlaskiego zaopiniował 2 powiatowe programy ochrony środowiska – dla Miasta Białystok i powiatu kolneńskiego, a w latach 2017-2018 gminne programy ochrony środowiska zaopiniowali: Starosta Bielski – 2 programy, Starosta Hajnowski – 2 programy, Starosta Sokółski – 1 program oraz Starosta Białostocki – 2 programy i Starosta Łomżyński – 3 programy.

- **Racjonalne powiększanie zasobów leśnych i dostosowanie składu gatunkowego drzewostanu do siedliska oraz zwiększanie różnorodności biocenoz leśnych, z uwzględnieniem gatunków odpornych na susze i podtopienia**

W ramach ww. kierunku interwencji sporządzane (lub aktualizowane) są uproszczone plany urządzenia lasów (tzw. UPUL). Są to szczegółowe leśne plany gospodarcze stanowiące podstawę gospodarki leśnej, sporządzane dla lasów Skarbu Państwa oraz dla lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa.

Aktualizację i sporządzanie planów urządzenia lasu i uproszczonych planów urządzenia lasu w latach 2017-2018, zgodnie z danymi przekazanymi drogą ankietyzacji, realizowały:

- Nadleśnictwa: Bielsk, Browsek, Dojlidy, Hajnowka, Knyszyn, Krynki, Łomża, Nurzec, Płaska, Rajgród, Rudka, Supraśl, Waliły i Żednia (ze środków własnych i Funduszu Leśnego),
- powiat białostocki - w 2017 r. opracowano plan UPUL we wsi Piecki,
- powiat augustowski –w 2017 r. opracowano UPUL dla obrębów ewidencyjnych: Dreństwo, Kamionka Nowa, Kamionka Stara, Łąki nad rzeką Nettą, Łąki wsi Tajno, Pomiany, Solistówka, Tajenko, Pruska, Skieblewo, Sosnowo, Miasto Augustów. W 2018 r. opracowano UPUL dla obrębów ewidencyjnych: Bartniki, Jaczniki, Jałowo, Jasionowo, Kopczany, Krasne, Krasne Łąki, Kurianka, Lipszczany, Lubinowo, Nowe Leśne Bohatery, Rogożyn Stary, Rogożynek, Rygałówka, Siółko, Stare Leśne Bohatery, Starożyńce, Żabickie (ze środków własnych)
- powiaty: moniecki, siemiatycki, sokółski, zambrowski oraz Gmina Miasto Suwałki.

Ocenę stanu lasów (w tym gleb, siedlisk i drzewostanów oraz określenie i kształtowanie naturalnych relacji między nimi) na terenie województwa podlaskiego, w latach objętych niniejszym raportem, przeprowadziły wszystkie nadleśnictwa oraz Biebrzański Park Narodowy, Wigierski Park Narodowy i Gmina Miasto Suwałki.

- **Zapobieganie, przeciwdziałanie oraz ograniczanie skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów**

Lasy Państwowe realizowały „Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – zapobieganie, przeciwdziałanie oraz ograniczanie skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów” współfinansowany ze środków z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 (Oś priorytetowa: II OCHRONA ŚRODOWISKA, W TYM ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU, Działanie: 2.1. Adaptacja do zmian klimatu wraz z zabezpieczeniem i zwiększeniem odporności

na klęski żywiołowe, w szczególności katastrofy naturalne oraz monitoring środowiska, Typ projektu: 2.1.7 Zapobieganie, przeciwdziałanie oraz ograniczanie skutków zagrożeń).

Powyższy projekt realizowały Nadleśnictwa: Augustów, Bielsk, Browsk, Dojlidy, Głęboki Bród, Krynki, Płaska, Supraśl, Suwałki oraz Żednia. Poza ww. projektem działania w ww. zakresie realizowały również Nadleśnictwa: Hajnówka, Łomża i Pomorze.

- **Planowanie przestrzenne jako instrument w zakresie gospodarowania środowiskiem**

Tworzeniem i aktualizacją planów zagospodarowania przestrzennego oraz studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem ochrony zasobów przyrody i krajobrazu w latach 2017-2018 zajmowały się:

- Miasto Białystok, Miasto Łomża, Gmina Miasto Augustów (w 2017 r. uchwalono Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Augustów oraz 7 planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem zapisów dotyczących ochrony zasobów przyrody i krajobrazu, a w 2018 r. - 2 miejscowe plany uwzględnieniem zapisów dotyczących ochrony zasobów przyrody i krajobrazu), Gmina Miasto Bielsk Podlaski,
- gminy: Dobrzyniewo Duże, Wasilków, Brańsk (w 2018 r. uchwalono nowe studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego w granicach administracyjnych gminy Brańsk z uwzględnieniem zapisów dotyczących ochrony zasobów przyrody i krajobrazu, jednakże dotychczas nie zostało uchwalone), Grajewo, Białowieża, Jaświły i Kołaki Kościelne.

Zadania dotyczące **utrzymywania, ochrony i odtwarzania korytarzy ekologicznych i przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej** w latach 2017-2018 zrealizowały Powiatowy Zarząd Dróg w Sokółce (przepusty pod drogami powiatowymi) i Podlaski Wojewódzki Zarząd Dróg w Białymstoku (wykonano 14 przepustów ekologicznych przy drodze wojewódzkiej nr 678 i 2 przepusty z półkami dla zwierząt przy drodze wojewódzkiej nr 676).

- **Wykonanie audytu krajobrazowego – identyfikacja krajobrazów występujących na terenie województwa, określenie ich cech charakterystycznych oraz ocena ich wartości**

Realizację zadania związanego z wykonaniem audytu krajobrazowego realizowanego na podstawie Uchwały Nr 316/4634/2018 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 4 września 2018 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia audytu krajobrazowego dla województwa podlaskiego powierzono Podlaskiemu Biurze Planowania Przestrzennego w Białymstoku jako jednostce odpowiedzialnej za koordynację i prowadzenie prac związanych z wykonaniem projektu ww. audytu. Zadanie to jest w trakcie realizacji od września 2018 r.

- **Ochrona krajobrazu**

Ochrona krajobrazu obejmuje m.in. wskazanie zagrożeń dla możliwości zachowania wartości krajobrazu, wskazywanie obszarów które winny zostać objęte formami ochrony przyrody, wskazywanie lokalnych form architektonicznych zabudowy w obrębie krajobrazów i uzgadnianie studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie uwzględnienia wyników audytu krajobrazowego (który, jak wskazano wyżej, jest obecnie opracowywany). W latach 2017-2018 w szczególności realizowano wprowadzanie odpowiednich zapisów w zakresie ochrony krajobrazu w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

- **Podejmowanie działań edukacyjnych służących ochronie i zachowaniu różnorodności biologicznej i dziedzictwa kulturowego oraz zagwarantowanie udziału społeczeństwa w ochronie środowiska i dostępu do informacji o środowisku**

W zakresie działań edukacyjnych służących ochronie i zachowaniu różnorodności przyrody w latach 2017-2018 realizowano następujące zadania:

- a) organizacja konkursów i olimpiad, prowadzenie akcji, kampanii informacyjnych, konkursy, wystawy, warsztaty, publikacje o charakterze edukacyjnym, ulotki, broszury:
 - Miasto Białystok - zajęcia edukacyjne dotyczące biologii, ekologii, zagrożeń i sposobów ochrony ptaków prowadzone na terenie białostockich placówek szkolnych, zajęcia edukacyjne w Akcencie ZOO w Białymstoku, zbiórka żołądki dla zwierząt z Akcentu ZOO w Białymstoku, udział Miasta Białystok w ogólnopolskim konkursie Ekolaury 2018 Polskiej Izby Ekologii – zgłoszenie w 2 kategoriach: 1. Edukacja ekologiczna, Ochrona przyrody; 2. Gospodarka wodno-ściekowa, akcje: Sprzątanie świata i Ratujmy Kasztany,
 - Gmina Miasto Suwałki: dofinansowanie realizacji zadań z zakresu edukacji ekologicznej („Sprzątanie Świata”, „Europejski Dzień Bez Samochodu”, „Teatryk ekologiczny” i „Festyn ekologiczny”), dofinansowanie ścieżek i zieleni (m.in. szkoły), realizacja Otwartego Konkursu z zakresu ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego oraz wydruk ulotek informacyjnych o gospodarowaniu odpadami,
 - powiat hajnowski - zakup nagród na Eko-olimpiadę organizowaną przez Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy w Hajnówce,
 - powiat moniecki – organizacja kampanii informacyjno-edukacyjnej „Eko-Powiat Moniecki” edycja III i IV, konkursy w gazecie lokalnej, eko-piknik rodzinny, wystawa fotograficzna,
 - Gmina Miasto Siemiatycze - „Żyjące przystanki – nowoczesne rozwiązania ekologiczne w Siemiatyczach”;
 - gminy: Turośń Kościelna, Zabłudów, Grajewo, Janów, Sokółka,
 - Nadleśnictwa: Augustów, Białowieża, Bielsk, Browsek, Dojlidy, Głębokki Bród, Hajnówka, Krynki, Łomża, Nurzec (projekt pn. "Poznaj swój las" - 2017 r.; foldery promocyjne i przewodniki turystyczne - 2018 r.), Płaska, Pomorze, Rajgród, Rudka, Supraśl, Suwałki, Waliły, Żednia,
 - Parki Narodowe: Białowiecki, Wigierski, Biebrzański (konkursy, akcje, kampanie informacyjne, wystawy, warsztaty, publikacje, ulotki, broszury zrealizowane w ramach Projektu Interreg LT-PL-1R-056 oraz bieżącej działalności edukacyjnej BbPN),
 - Parki Krajobrazowe: Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej – warsztaty pn. „Poznajemy herpetofaunę PKPK”, „Ptaki dziuplaki w PKPK”, organizacja atrakcji jak „Noc nietoperzy”, Dzień Mokradeł, Dzień Ziemi, Dzień Ochrony Środowiska, Dzień Rzeki, Dzień Drzewa, Dzień Krajobrazu, konkursy plastyczne, konkursy wiedzy, działalność wydawnicza: publikacja pn. „Ptaki w PKPK” oraz „Płazy i gady PKPK”, folderu „Atrakcje PKPK”, kolorowanki „Ptasie rysowanki”, współpraca z gminnymi ośrodkami kultury z terenu PKPK, udział w piknikach organizowanych przez powiat białostocki i gminy/miejscowości z terenu PKPK; Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwii- kampania edukacyjna „Drzewa w mieście”; Suwalski Park Krajobrazowy - „Tajemnice ssaków leśnych”- edukacja dzieci i młodzieży z terenu Suwalskiego Parku Krajobrazowego i otuliny (warsztaty edukacyjne, konkursy plastyczne, literackie, książeczka edukacyjna, gra MEMO); „Płazy wokół nas – edukacja dzieci i młodzieży z terenu Suwalskiego Parku Krajobrazowego i otuliny” (warsztaty edukacyjne, konkursy: wiedzy i plastyczny, książeczka edukacyjna),

- prowadzenie zakładki poświęconej edukacji ekologicznej na stronie internetowej (nadleśnictwa, parki narodowe i krajobrazowe na terenie województwa podlaskiego).

Budowę ścieżek edukacyjnych w latach 2017-2018 realizowały:

- Białowiecki Park Narodowy,
- Biebrzański Park Narodowy (remont kładki pieszej Terenowego Ośrodka Edukacji przy Forcie II),
- Narwiański Park Narodowy,
- Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi (budowa ścieżki zmysłów „Klekotek”),
- Nadleśnictwo Białowieża (Park dyrekcyjny, Ekomuzeum Królewskiej Puszczy Stara Białowieża),
- Nadleśnictwo Pomorze,
- Nadleśnictwo Waliły.

Budową/modernizacją infrastruktury przy szlakach edukacyjnych w latach 2017-2018 zajmowały się:

- Białowiecki Park Narodowy,
- Biebrzański Park Narodowy (zrealizowano: impregnację wiaty na polu namiotowym „Bóbr” oraz remonty: wieży widokowej przy Forcie II, wieży widokowej przy kanale Rudzkim, mostku pieszego na kanale Rudzkim),
- Wigierski Park Narodowy,
- Suwalski Park Krajobrazowy (wyremontowano kładkę na źródłiskach rzeki Szeszupy, platformę widokową na rezerwacie Rutka oraz ścieżki edukacyjne: „U źródeł Szeszupy”, „Porosty”, „Skały i minerały SPK”, „Doliną Czarnej Hańczy”),
- Nadleśnictwa: Augustów, Białowieża (modernizacja tablic edukacyjnych w rezerwacie Wysokie Bagno i modernizacja Ekomuzeum Królewskiej Puszczy Stara Białowieża), Bielsk, Browsk, Hajnówka, Krynki, Nurzec, Płaska, Supraśl, Suwałki, Waliły, Żednia (remonty i sprzątanie obiektów edukacyjnych).

Budową nowych i doposażeniem istniejących obiektów edukacyjnych i rozszerzanie oferty edukacyjnej o środowisku przyrodniczym w latach objętym niniejszym raportem zajęły się:

- Parki narodowe: Białowiecki, Biebrzański (wyposażenie: domku dla wolontariuszy na polu namiotowym Bóbr, sali ekspozycyjnej i holu w Centrum Edukacji i Zabawy BbPN; zakup pomocy dydaktycznych), Narwiański, Wigierski,
- Parki krajobrazowe: Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej, Suwalski Park Krajobrazowy (wykonanie dioramy (stałej wystawy) „Zwierzęta SPK” i zestawu modeli płazów w skali 1:1),
- Nadleśnictwa: Augustów, Białowieża (modernizacja ogrzewania i ogrodzenia na Ośrodku Edukacji Leśnej „Jagiellońskie”), Bielsk (projekt edukacyjny: "Poznaj Swój Las"), Browsk, Dojlidy, Hajnówka, Knyszyn, Krynki, Łomża, Nurzec, Płaska, Supraśl, Suwałki, Waliły, Żednia.

Ogromna ilość, szeroki zakres i różnorodność prowadzonych akcji w zakresie działań edukacyjnych służących ochronie i zachowaniu różnorodności przyrody oraz ciekawa forma przekazywania wiedzy, zapewniały dotarcie tych informacji do różnych grup wiekowych mieszkańców województwa podlaskiego. Edukacja ekologiczna realizowana była w dużej mierze podczas rodzinnych imprez masowych, a to przyczyniło się do większej efektywności prowadzonej edukacji.

W realizacji różnorodnych zadań z obszaru interwencji Ochrona przyrody samorządy oraz inne jednostki, jak również osoby fizyczne, korzystały ze wsparcia ze środków WFOŚiGW w Białymstoku. W poniższej tabeli przedstawiono umowy dotacji oraz umowy przekazania środków z dziedziny Ochrona Przyrody w latach 2017-2018.

Tabela 41. Zadania zrealizowane w latach 2017-2018 w zakresie ochrony przyrody, które uzyskały wsparcie z WFOŚiGW w Białymstoku

L.p.	Zadanie	Jednostka realizująca zadanie
2017		
1	Urządzenie terenów zieleni poprzez nasadzenie drzew (umowa dotacji).	Gmina Rajgród
2.	Wykonanie nasadzeń roślinności przy Zespole Szkół w Łapach w celu zachowania różnorodności biologicznej obszarów miejskich w Gminie Łapy (umowa dotacji).	Gmina Łapy
3	Zagospodarowanie terenów zielonych użyteczności publicznej (umowa dotacji)	Parafia Prawosławna pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Fastach
4	Czynna ochrona ptaków w ramach projektu „Ochrona bociana białego w dolinach rzecznych Polski wschodniej” (umowa dotacji)	Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi
5	Zwiększenie różnorodności biologicznej terenów zieleni w mieście Łapy poprzez wykonanie nasadzeń roślinności przy Parafii pw. Świętego Krzyża w Łapach- II etap (umowa dotacji)	Parafia pw. Świętego Krzyża w Łapach
6	Zagospodarowanie zielenią miejsca rekreacji przy ul. Kruczej w Wasilkowie (umowa dotacji)	Gmina Wasilków
7	Bazy danych przestrzennych obszaru Natura 2000 Ostoja Augustowska jako kluczowe narzędzie w zarządzaniu przestrzenią przyrodniczą (umowa dotacji)	Towarzystwo Ochrony Siedlisk „ProHabitat”
8	Zakup drzewek ozdobnych do wykonania zadrzewień w miejscowości Turośl (umowa dotacji)	Gmina Turośl
9	Urządzenia terenów zielonych w miejscowości Szerszenie i Kłopoty-Bujny (umowa dotacji)	Gmina Siemiatycze
10	Zagospodarowanie zielenią czterech działek w Gminie Szumowo poprzez wykonanie nasadzenia drzew (umowa dotacji)	Gmina Szumowo
11	Zagospodarowanie terenu przycerkiewnego Parafii pw. Zmartwychwstania Pańskiego w Siemiatyczach (umowa dotacji)	Parafia Prawosławna pw. Zmartwychwstania Pańskiego w Siemiatyczach
12	Wsparcie ekosystemów przyrody poprzez tworzenie w przestrzeni miejskiej przyjaznych i bogatych w pokarm dla owadów i ptaków bioróżnorodnych enklaw będących jednocześnie źródłem wiedzy i edukacji ekologicznej społeczeństwa (umowa dotacji)	Gmina Goniądz
13	Urządzenie terenów zielonych na działce o numerze geodezyjnym 449 w miejscowości Szmurły (umowa dotacji)	Parafia Rzymsko- Katolicka pw. Matki Bożej Królowej Świata w Szmurłach
14	Urządzenie terenów zielonych na działce o numerze geodezyjnym 242 i 243 w miejscowości Domanowo (umowa dotacji)	Parafia Rzymsko- Katolicka pw. Świętej Doroty Dziewicy Męczennicy.
15	Urządzenie terenów zieleni w Gminie Czyżew poprzez nasadzenie drzew i krzewów (umowa dotacji)	Gmina Czyżew
16	Nasadzenia drzew i krzewów w celu wzbogacenia zasobów przyrody (umowa dotacji)	Gmina Drohiczyn
17	Projekt Planu Ochrony Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej- opracowanie częściowe (umowa dotacji)	Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej
18	Ochrona przyrody na terenie województwa podlaskiego w roku 2018 (umowa przekazania środków)	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku
2018		
1	Kompleksowa rewitalizacja i urządzenie terenów zielonych ośrodka rekolekcyjnego w Bogdankach (umowa dotacji)	Archidiecezja Białostocka
2	Wzbogacenie krajobrazu przyrodniczego w miejscowości Grodzisk poprzez zagospodarowanie terenów rekreacyjnych (umowa dotacji)	Gmina Grodzisk
3	Zagospodarowanie terenu zieleni na działkach nr 89/1, 55/2 oraz 55/1 w miejscowości Poświętne (umowa dotacji)	Gmina Poświętne
4	Pielęgnacja i konserwacja drzew zabytkowej alei lipowej na terenie skansenu Muzeum Rolnictwa im. Krzysztofa Kluka w Ciechanowcu (umowa dotacji)	Muzeum Rolnictwa im. Krzysztofa Kluka w Ciechanowcu

L.p.	Zadanie	Jednostka realizująca zadanie
5	Realizacja Krajowego Planu Ochrony Kulika Wielkiego- etap 1 (umowa dotacji)	Towarzystwo Przyrodnicze „Bocian”
6	Realizacja Krajowego Planu Ochrony Błotniaka Łąkowego- etap 1 (umowa dotacji)	Towarzystwo Przyrodnicze „Bocian”
7	Rewitalizacja zieleni ogrodu Zespołu Poklasztornego O. O. Bernardynów (obecnie Dom Pomocy Społecznej Caritas Archidiecezji Łomżyńskiej) w Tykocinie (umowa dotacji)	Caritas Archidiecezji Łomżyńskiej
8	Zabiegi pielęgnacyjne pomników przyrody (umowa dotacji)	Miasto Hajnówka
9	Ochrona bioróżnorodności poprzez działania na rzecz zwiększenia populacji pszczoł 2018- pasieka w Puchłach (umowa dotacji)	Osoba fizyczna
10	Powiększenie pasieki Surążkowo (umowa dotacji)	Osoba fizyczna
11	Zwiększenie populacji pszczoły miodnej linii M Augustowska/M Kampinowska wraz z pozyskaniem ekologicznego miodu leśnego (umowa dotacji)	Osoba fizyczna
12	Zwiększenie populacji pszczoły miodnej i zwiększenie zdrowotności rodzin pszczelich (umowa dotacji)	Osoba fizyczna
13	Budowa wieży z budkami lęgowymi dla jerzyków (umowa dotacji)	Miasto Łomża
14	Rodzima pszczoła w podlaskich lasach (umowa dotacji)	Osoba fizyczna
15	Puszcza Knyszyńska- domem dla pszczoł (umowa dotacji)	Osoba fizyczna
16	Zachowanie bioróżnorodności biologicznej poprzez zwiększenie możliwości ochrony populacji pszczoły miodnej (umowa dotacji)	Osoba fizyczna
17	Zakup odkadów pszczelich, ramek i węży (umowa dotacji)	Osoba fizyczna
18	Powiększenie posiadanej pasieki, uzupełnienie sprzętu i przygotowanie do zimowli (umowa dotacji)	Osoba fizyczna
19	Rozbudowa pasieki pszczelej w celu zwiększenia populacji pszczoły miodnej na terenie gminy Kleszczele (umowa dotacji)	Osoba fizyczna
20	Pasieka Mikołajówek (umowa dotacji)	Osoba fizyczna
21	Pasieka Szczebra (umowa dotacji)	Osoba fizyczna
22	Zakup specjalistycznego pojazdu typu SUV w celu usprawnienia realizacji zadań Policji związanych z ochroną przyrody na terenie powiatu hajnowskiego, umożliwiający poruszanie się po terenach prawnie chronionych- Białowieski Park Narodowy (umowa przekazania środków)	Komenda Wojewódzka Policji w Białymstoku

Źródło: WFOŚiGW w Białymstoku

2.2.10. Ochrona przed skutkami poważnych awarii

Tabela 42. Cele i kierunki interwencji i dla obszaru interwencji - ochrona przed skutkami poważnych awarii

Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji
Zagrożenia poważnymi awariami	Zapobieganie poważnym awariom przemysłowym	Wspieranie działania jednostek reagowania kryzysowego
	Doskonalenie systemu zarządzania kryzysowego	Zapobieganie sytuacjom kryzysowym poprzez kompleksowe działania prewencyjne
	Monitoring obszarów zagrożonych występowaniem poważnych awarii	Ograniczenie występowania poważnych awarii

Na terenie województwa podlaskiego wypadki o znamionach poważnych awarii wynikają głównie z transportu paliw płynnych i gazowych do zaopatrzenia stacji, jak również wywozu paliw płynnych i gazowych z funkcjonujących na terenie województwa baz magazynowych.

Zagrożenie wystąpienia awarii spotęgowane jest położeniem geograficznym województwa i faktem, że jest ono ważnym węzłem drogowo-kolejowym transgranicznego systemu

komunikacyjnego. Przebiegają tędy ważne szlaki komunikacyjne. Województwo posiada dobrze rozwiniętą sieć drogową umożliwiającą połączenia ze wszystkimi miejscowościami w regionie i kraju.

Drogowy transport materiałów niebezpiecznych odbywa się praktycznie po wszystkich drogach województwa i związany jest przede wszystkim z dostawami benzyny, olei napędowych oraz gazu propan-butan do dystrybutorów paliw. Na terenie województwa podlaskiego drogowe przejścia graniczne znajdują się w Budzisku i Ogrodnikach (z Litwą) oraz Kuźnicy, Bobrownikach i Połowcach (z Białorusią), a graniczne przejścia kolejowe (łącznie cztery) na granicy z Białorusią w Kuźnicy, Siemianówce i Czeremsze oraz na granicy z Litwą w Trakiszkach.

- **Zapobieganie poważnym awariom przemysłowym - wspieranie działania jednostek reagowania kryzysowego**

W 2013 r. sporządzony został Wojewódzki Plan Zarządzania Kryzysowego, zwany dalej „WPZ”, zatwierdzony przez Ministra Administracji i Cyfryzacji. Wojewódzki Plan Zarządzania Kryzysowego podlega systematycznej aktualizacji, a cykl planowania nie może być dłuższy niż dwa lata. Cykl planowania realizują właściwe organy administracji publicznej oraz podmioty przewidywane do realizacji przedsięwzięć określonych w ww. planie w zakresie ich dotyczącym.

Działania związane z ochroną przed skutkami poważnych awarii, w tym ww. doposażanie jednostek ratowniczych podejmowały wszystkie samorządy w województwie podlaskim.

Samorządy niejednokrotnie współfinansowały inwestycje związane z ochroną przed skutkami poważnych awarii ze środków zewnętrznych np. Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku. W tabeli poniżej wymieniono zadania współfinansowane przez WFOŚiGW w Białymstoku w latach 2017-2018.

Tabela 43. Zadania zrealizowane w latach 2017-2018 w zakresie komponentu przeciwdziałanie i likwidacja zagrożeń środowiska, które uzyskały wsparcie z WFOŚiGW w Białymstoku

L.p.	Zadanie	Jednostka realizująca zadanie
2017		
1	Zakup sprzętu gaśniczego – pompy pływające na potrzeby OSP w Szepietowie	Gmina Szepietowo
2	Zakup motopompy pożarniczej dla OSP w Raczkach	OSP w Raczkach
3	Zakup sprzętu dla OSP na terenie Gminy Turośl	Gmina Turośl
4	Zakup sprzętu ratowniczo-gaśniczego dla OSP z Downar	Gmina Goniądz
5	Karosacja samochodu pożarniczego dla OSP z terenu Gminy Goniądz	Gmina Goniądz
6	Zakup ubrań specjalistycznych i koszarowych dla OSP z terenu Gminy Kobylin-Borzymy	Gmina Kobylin-Borzymy
7	Zakup używanego średniego samochodu pożarniczego i wyposażenia dodatkowego dla OSP w Starym Laskowcu	Gmina Zambrów
8	Zakup używanego średniego samochodu pożarniczego dla OSP na terenie Gminy Jaświły	Gmina Jaświły
9	Zakup używanego średniego samochodu pożarniczego dla OSP w Holonkach	Gmina Brańsk
10	Zakup sprzętu i wyposażenia dla OSP na terenie Gminy Brańsk	Gmina Brańsk
11	Zakup sprzętu i wyposażenia dla OSP na terenie Gminy Rajgród	Gmina Rajgród
12	Zakup sprzętu i wyposażenia dla OSP na terenie Gminy Łapy	Gmina Łapy
13	Zakup sprzętu i wyposażenia dla OSP na terenie Gminy Bakalarzewo	Gmina Bakalarzewo
14	Zakup sprzętu specjalistycznego dla OSP Nowokornino- agregat oddymiający, pilarki do stali, aparat powietrzny, ubrania specjalnego „Garda”	Gmina Hajnówka
15	Zakup wyposażenia dla OSP z terenu gminy Nowe Piekuty	Gmina Nowe Piekuty
16	Zakup wyposażenia dla OSP z terenu gminy Wyszki	Gmina Wyszki

L.p.	Zadanie	Jednostka realizująca zadanie
17	Zakup samochodu ratowniczo-gaśniczego dla OSP w Topczewie i w Zalesiu	Gmina Wyski
18	Zakup średniego zestawu narzędzi hydraulicznych do usuwania wypadków drogowych	Gmina Juchnowiec Kościelny
19	Zakup ubrań strażackich typu „Kobra”	Gmina Suchowola
20	Zakup sprzętu do ratowania życia i zdrowia ludzi dla OSP Krasnopol	Gmina Krasnopol
21	Zakup samochodu pożarniczego ciężkiego	Gmina Krasnopol
22	Zakup przenośnego agregatu prądotwórczego dla OSP w Grodzisku	Gmina Grodzisk
23	Karosacja samochodu ratowniczo-gaśniczego	Gmina Choroszcz
24	Doposażenie w przenośny miernik gazów – detektor i zapasowe butle kompozytowe do aparatów ochrony układu oddechowego dla OSP w Choroszczy, Złotorii, Klepaczach	Gmina Choroszcz
25	Zakup sprzętu ratowniczo-gaśniczego dla OSP w Nowym Dworze	Gmina Nowy Dwór
26	Zakup sprzętu ratowniczo-gaśniczego i umundurowania OSP z terenu Gminy Łomża	Gmina Łomża
27	Doposażenie specjalistycznej grupy ratownictwa wodno-nurkowego „Biebrza” PSP w Mońkach	Powiat Moniecki
28	Profesjonalizacja OSP z terenu Gminy Choroszcz	Gmina Choroszcz
29	Zakup sprzętu i średniego samochodu ratowniczo-gaśniczego	OSP w Jurowcach
30	Zakup pontonu ratowniczego dla OSP Płaska	Gmina Płaska
31	Zakup sprzętu u umundurowania dla OSP z Gminy Rajgród	Gmina Rajgród
32	Zakup średniego samochodu ratowniczo-gaśniczego	Gmina Gródek
33	Zakup sprzętu do akcji ratowniczych dla OSP z Gminy Czyżew	Gmina Czyżew
34	Zakup sprzętu pożarniczego dla OSP Bruszewo	Gmina Sokoty
35	Zakup łodzi płaskodennej z przyczepą, urządzenia do badania aparatów ochrony dróg oddechowych dla jednostek Państwowej Straży Pożarnej	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Białymstoku
2018		
1	Zakup specjalistycznego sprzętu jednostkom państwowej Straży Pożarnej województwa podlaskiego na kwotę 175 000,00 zł	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Białymstoku
2	Wyposażenie dla OSP w Dobrzyjałowie	Ochotnicza Straż Pożarna w Dobrzyjałowie
3	Doposażenie OSP w Rudzie w środki łączności	Gmina Grajewo
4	Zapobieganie i usuwanie zagrożeń ekologicznych na terenie Parku Krajobrazowego Doliny Narwi i obszaru Natura2000 poprzez zakup specjalistycznego sprzętu dla OSP w Drozdowie	Ochotnicza Straż Pożarna w Drozdowie
5	Zakup wyposażenia ratowniczo-gaśniczego	Gmina Zambrów
6	Zakup używanego średniego samochodu pożarniczego	Gmina Jaświły
7	Zakup sprzętu ratowniczo-gaśniczego i samochodu specjalnego pożarniczego lekkiego	Gmina Goniądz
8	Zakup specjalistycznego sprzętu pożarniczego (motopompa szlamowa z węzami, prądnica) dla OSP w Orzeszkowie	Gmina Hajnówka
9	Zakup specjalistycznego sprzętu pożarniczego i umundurowania dla OSP w Mońkach, OSP w Sikorach, OSP w Mejłach, OSP w Kuleszach	Gmina Mońki
10	Zakup umundurowania specjalistycznego dla OSP w Gruszkach i OSP w Strzelcowiźnie	Gmina Płaska
11	Zakup łodzi ratowniczej dla OSP Lipsk	Gmina Lipsk
12	Zakup specjalistycznego sprzętu pożarniczego dla OSP Miastkowo	Gmina Miastkowo
13	Zakup sprzętu ratowniczego dla OSP z terenu Gminy Nowinka	Gmina Nowinka
14	Poprawa jakości i efektywności funkcjonowania OSP w Piątnicy w zakresie działań ratowniczych	OSP w Piątnicy
15	Zakup sprzętu i odzieży ochronnej dla OSP w Szczuczynie	Gmina Szczuczyn

L.p.	Zadanie	Jednostka realizująca zadanie
16	Zapobieganie, ograniczenie i likwidacja nadzwyczajnych zagrożeń w środowisku	Gmina Krynki
17	Zakup nowego sprzętu	OSP w Płocicznie
18	Zakup sprzętu ratowniczego w OSP Milejczyce	Gmina Milejczyce
19	Zakup sprzętu dla OSP Zawyki	Gmina Suraż
20	Zakup używanego średniego samochodu ratowniczo-gaśniczego dla OSP w Piaskach	Gmina Tykocin
21	Zakup specjalistycznego sprzętu i wyposażenia dla OSP Gródek i Załuki	Gmina Gródek
22	Poprawa skuteczności działań w walce z klęskami żywiołowymi	OSP w Wąsoszu
23	Zakup 10 kompletów ubrań specjalistycznych dla OSP w Czarnej Wielkiej	Gmina Grodzisk
24	Poprawa jakości i efektywności funkcjonowania OSP w Jeziorku w zakresie działań ratowniczych	OSP w Jeziorku
25	Zakup sprzętu do ochrony zdrowia i życia w Gminie Bargłów Kościelny	Gmina Bargłów Kościelny
26	Doposażenie OSP Nowodworce w środki ochrony indywidualnej	OSP w Nowodworcach
27	Zakup motopompy pożarniczej	Gmina Rutki
28	Zakup specjalistycznego sprzętu ratowniczo-gaśniczego dla OSP z terenu Gminy Mielnik	Gmina Mielnik
29	Doposażenie w sprzęt ratunkowy i przeciwpożarowy OSP Kołaki Kościelne	OSP w Kołakach Kościelnych
30	Zakup narzędzi hydraulicznych do usuwania wypadków drogowych	OSP w Juchnowcu Dolnym
31	Doposażenie OSP na terenie Gminy Szudziałowo	Gmina Szudziałowo
32	Zakup wyposażenia technicznego dla OSP w Śniadowie	OSP w Śniadowie
33	Zakup wyposażenia i uzbrojenia osobistego dla OSP w Jastrzębce Młodej	OSP w Jastrzębce Młodej
34	Zakup sprzętu uzbrojenia i techniki specjalnej dla OSP w Kuźnicy	Gmina Kuźnica
35	Zakup specjalistycznego sprzętu ratowniczo-gaśniczego dla OSP w Kijance	Gmina Siemiatycze
36	Zakup wyposażenia technicznego dla OSP z terenu Gminy Wyszki	Gmina Wyszki
37	Zakup specjalistycznego sprzętu i wyposażenia dla OSP w Bakalarzewie	Gmina Bakalarzewo
38	Zakup specjalistycznego sprzętu ratowniczo-gaśniczego dla OSP z terenu Gminy Perlejewo	Gmina Perlejewo
39	Zakup średniego samochodu ratowniczo-gaśniczego dla OSP w Trzciannem	Gmina Trzcianne
40	Zakup specjalistycznego sprzętu i wyposażenia dla OSP w Poświętnem i Grochach	Gmina Poświętne
41	Zakup wyposażenia i umundurowania dla OSP w Czerwoncu i Drydze	Gmina Suchowola
42	Zakup specjalistycznego sprzętu ratowniczo-gaśniczego dla OSP Jabłoń Jankowce	OSP Jabłoń Jankowce
43	Zakup specjalistycznego sprzętu ratowniczo-gaśniczego dla OSP Jeleniewo	Gmina Jeleniewo
44	Zakup średniego zestawu ratownictwa technicznego	Gmina Turośl Kościelna
45	Zakup samochodu i sprzętu ratowniczo-gaśniczego dla OSP z terenu Gminy Turośl	Gmina Turośl
46	Zakup samochodu i sprzętu ratowniczo-gaśniczego dla OSP z terenu Gminy Stawiski	Gmina Stawiski
47	Doposażenie OSP w Zabłudowie w sprzęt specjalistyczny i urządzenia techniczne	Gmina Zabłudów
48	Zakup sprzętu przeciwpożarowego dla OSP w Andryjankach	Gmina Boćki

L.p.	Zadanie	Jednostka realizująca zadanie
49	Zakup ubrań specjalistycznych dla OSP z terenu Gminy Czyżew	Gmina Czyżew
50	Dofinansowanie zakupu używanego ciężkiego samochodu strażackiego dla OSP w Trześciance	Gmina Narew

Źródło: WFOŚiGW w Białymstoku.

Inwestycje w ww. zakresie, zgodnie z danymi z przekazanych ankiet, obejmowały również (finansowane ze środków własnych i dotacji) poniższe zadania:

- w Gminie i Powiecie Augustów - zakup samochodu do OSP (285 tys. zł) i sprzętu ratowniczo-gaśniczego dla jednostek OSP Topiłówka oraz OSP Netta,
- w Gminie Sztabin - zaopatrzenie ośmiu jednostek OSP z terenu Gminy Sztabin w niezbędne wyposażenie i urządzenia ratownictwa, w tym do udzielania pomocy poszkodowanym oraz zakup łodzi ratowniczej dla OSP w Krasnymborze. W ramach projektu „Wzmacnianie zasobów ochrony przeciwpożarowej w regionie przygranicznym” dofinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego INTERREG Lietuva-Polska zakupiono 3 samochody pożarnicze i 27 szt. specjalistycznych uniformów,
- w Gminie Gródek - zakup samochodu gaśniczo-ratowniczego, torby ratowniczej PSP R1, detektora napięcia i piły do szyb klejonych w ramach „Doposażenie jednostki OSP Gródek w sprzęt ratowniczy” (w tym dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego INTERREG Lietuva-Polska),
- w Gminie Orla - doposażenie OSP Malinniki w: ubranie specjalne ochronne, buty strażackie gumowe, aparat powietrzny, hełm strażacki, torbę ratowniczą, szyny. Doposażenie OSP Gregorowce: agregat prądotwórczy; detektor napięcia. Doposażenie OSP w Orli: mundury strażackie; automatyczny defibrylator zewnętrzny, butla na sprężone powietrze, latarka akumulatorowa, detektor napięcia sprzęt do oznakowania terenu akcji.
- w Gminie Kuźnica – OSP w Kuźnicy zakupiła średni samochód ratowniczo-gaśniczy z napędem 4x4. Doposażenie OSP Kuźnica w: narzędzie ratownicze uniwersalne, kołowrót ratowniczy, bosaki składane, ubrania specjalne, rękawice specjalne, kombinezony pszczelarskie, mostki przejazdowe gumowe. Doposażenie OSP Saczkowce w: motopompę pływającą, latarki z uchwytem, latarkę z ładowarkami. Doposażenie OSP Starowlany w: motopompę pływającą, sorbent, radiostację nasobną. Doposażenie OSP w: buty strażackie gumowe, przecinarkę, tarczę diamentową, narzędzia wielofunkcyjne, trójnóg bezpieczeństwa, Rollgliss, piłę ratowniczą do szyb klejonych, osłonę zabezpieczającą poszkodowanego, zestaw pokrowców na ostre krawędzie, zestaw uniwersalnych podpór i klinów do stabilizacji pojazdów, parawan osłaniający miejsce zdarzenia, torbę ratowniczą, przenośny zestaw oświetleniowy, latarki akumulatorowe, hełmy strażackie, węże pożarnicze.

Zakup wyżej opisanych elementów systemu ratownictwa ma za zadanie w szczególności usprawnienie tego systemu i zwiększenie skuteczności prowadzenia długotrwałych akcji ratowniczych na lądzie i w wodzie, tym bardziej, że mogą one wymagać użycia specjalistycznego sprzętu.

- **Doskonalenie systemu zarządzania kryzysowego**

Jak wskazano powyżej poważnym źródłem zagrożenia są wypadki drogowe. Katastrofy i wypadki podczas transportu i magazynowania materiałów niebezpiecznych są szczególnie groźne dla otoczenia. Związane z nimi zagrożenia toksyczne, pożarowe i wybuchowe stwarzają bezpośrednie niebezpieczeństwo dla środowiska oraz zdrowia i życia ludzi, znajdujących się w strefie objętej emisją jej dalszymi skutkami. Wymagają one podjęcia specjalistycznych działań ratowniczych, a także

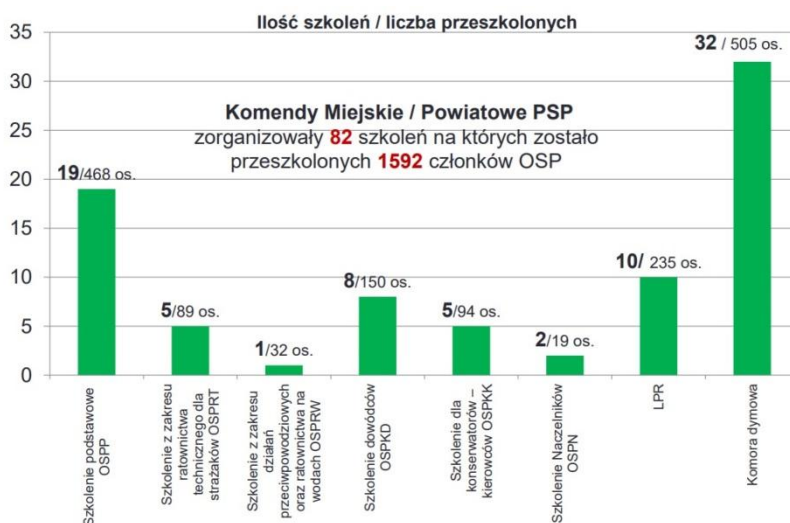
współdziałania z władzami lokalnymi i podmiotami odpowiedzialnymi za ostrzeganie, ewakuację ludzi i usuwanie skutków zdarzenia.

Zgodnie z danymi uzyskanymi z przeprowadzonej ankietyzacji, w latach 2017-2018, w zakresie poprawy bezpieczeństwa w ruchu drogowym, samorządy wykonywały działania głównie w zakresie budowy bezpiecznych przejść dla pieszych (np. w Lipsku przy Zespole Szkół Samorządowych), zakup i montaż znaków drogowych i luster, oznaczeń poziomych i pionowych oraz szkolenia osób kierujących ruchem drogowym.

W zakresie modernizacji wyposażenia ośrodków szkoleniowych Państwowa Straż Pożarna w Białymstoku modernizowała ośrodek szkoleniowy i poligon ćwiczeń poprzez zakup specjalistycznego sprzętu do różnych rodzajów ratownictwa i wykonywanie nowych stanowisk do ćwiczeń, naprawę placu manewrowego, wykonanie stanowisk do: ratownictwa wysokościowego, działań poszukiwawczo – ratowniczych, posadowienie wielokontenerowego trenażera do symulacji gaszenia pożarów wewnętrznych, wykonanie stanowisk do ćwiczeń w zakresie ratownictwa chemicznego w transporcie drogowym i szynowym (dwie cysterny samochodowe i jedna cysterna kolejowa) oraz trenażera do symulacji pożarów gazu w fazie ciekłej i gazowej.

W okresie raportowania Państwowa Straż Pożarna w Białymstoku organizowała działania informacyjne, dydaktyczne, instruktażowe i profilaktyczne pn. „Kręci mnie bezpieczeństwo” oraz kampanię „Czujka na straży Twojego bezpieczeństwa” dla dzieci i młodzieży oraz dofinansowała obozy „Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych”

W zakresie doskonalenia zawodowego funkcjonariusze Państwowej Straży Pożarnej w Białymstoku skierowani zostali na: kursy zawodowe w zawodzie technik pożarnictwa w Szkole Aspirantów PSP w Krakowie, przeszkolenie zawodowe przygotowujące do zajmowania stanowisk oficerskich w PSP, studia niestacjonarne I stopnia dla strażaków w służbie stałej w SGSP oraz przeszli liczne szkolenia w m.in. w zakresach: ratownictwo lodowe, gaszenie pożarów wewnętrznych, działania poszukiwawczo-ratownicze, ratownictwo na obszarach wodnych, ratownictwo wysokościowe, ratownictwo techniczne, szkolenie nurkowe, szkolenie suche skafandry, wsparcia psychicznego, antymobingowe i antydyskryminacyjne i inne. Szkolenia prowadzone przez funkcjonariuszy PSP w Białymstoku – komend miejskich i powiatowych, przeszli również strażacy należący do ochotniczych straży pożarnych. Organizowane były również Wojewódzkie i Powiatowe Warsztaty Ratownictwa Medycznego KSRG na terenie woj. Podlaskiego i Organizacja Manewrów Pożarniczych.

Rys. 15. Szkolenia członków OSP w województwie podlaskim.

Źródło: www.straz.bialystok.pl

- **Monitoring obszarów zagrożonych występowaniem poważnych awarii i ograniczenie ich występowanie**

W latach 2017-2018 na terenie województwa nie odnotowano poważnych awarii jak również zdarzeń o znamionach poważnych awarii, zarówno na terenie zakładów będących potencjalnymi sprawcami, jak i w transporcie drogowym i kolejowym towarów niebezpiecznych.

WIOŚ w Białymstoku prowadzi rejestr i kontrole obiektów mogących spowodować poważne awarie w środowisku (zakłady dużego i zwiększonego ryzyka powstania poważnej awarii oraz inni wytypowani potencjalni sprawcy), a także kontroluje te objekty.

Na terenie województwa podlaskiego na koniec 2018 r. zlokalizowanych było 13 zakładów objętych szczególnym nadzorem prewencyjnym, w których może wystąpić poważna awaria przemysłowa. Zakłady te zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony mając obowiązek przesyłania zgłoszenia właściwemu organowi Państwowej Straży Pożarnej województwa podlaskiego.

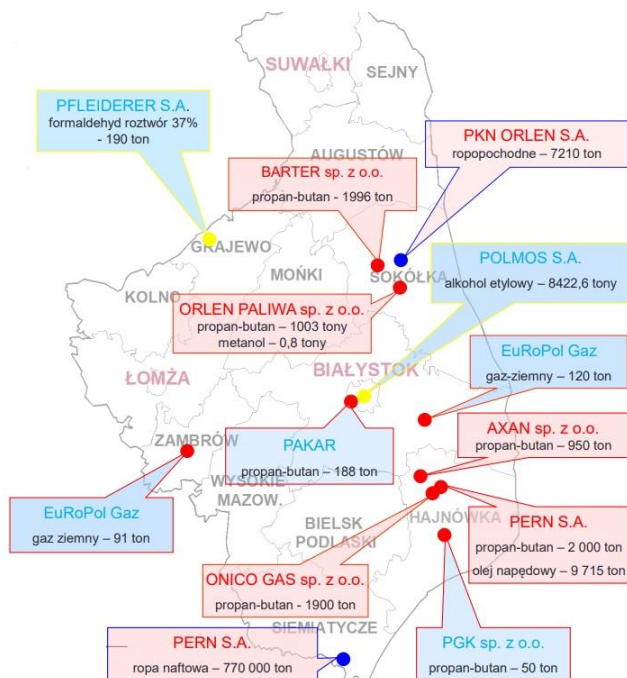
Podlaski Komendant Wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej prowadzi rejestr zakładów dużego ryzyka poważnej awarii przemysłowej. Rejestr jest dostępny w Biuletynie Informacji Publicznej KW PSP w Białymstoku.

Zakłady o dużym ryzyku powstania awarii przemysłowej w województwie podlaskim:

- 1) PERN S.A., 09-400 Płock, ul. Kazimierza Wielkiego 2A, Baza Adamowo 17-307 Mielnik i Baza Paliw w Narewce.
- 2) KRYPTON Sp. z o.o., Narewka, Zabłotczyzna 30.
- 3) OnicoGas Sp. z o.o., Terminal LPG w Plancie,
- 4) AXAN Sp. z o.o., ul. Węgrowska 3, 08-300 Sokołów Podlaski,
- 5) BARTER Sp. z o.o., 15-281 Białystok, ul. Legionowa 28, SAGA oddział w Sokółce, 16-100 Sokółka, Oś. Buchwałowo 2.
- 6) PKN ORLEN S.A., 09-411 Płock, ul. Chemików 7, Terminal Paliw Płynnych w Sokółce BP21, 16-100 Sokółka, Oś. Buchwałowo 1.
- 7) ORLEN PALIWA Sp. z o.o., 09-411 Płock, ul. Zglenickiego 44. Terminal LPG ORLEN PALIWA Sp. z o.o. w Sokółce, 16-100 Sokółka, Oś. Buchwałowo 1.

Zakłady o zwiększonym ryzyku powstania awarii przemysłowej w województwie podlaskim:

- 1) Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o., ul. Grochowa 2A, Zakład Gazu Bezprzewodowego, 7-200 Hajnówka, ul. Białostocka 7D.
- 2) PFLEIDERER S.A., 9-203 Grajewo, ul. Wiórowa 1.
- 3) EuRoPol GAZ S.A., 04-028 Warszawa, Al. St. Zjednoczonych 61, Tłocznia Gazu i Pomiarownia w Kondratkach, 16-054 Jałówka gm. Michałowo.
- 4) EuRoPol GAZ S.A., 04-028 Warszawa, Al. St. Zjednoczonych 61, Tłocznia Gazu Zambrów, 18-300 Zambrów, m. Grzymały.
- 5) CEDC International Sp. z o.o. Oddział Polmos Białystok S.A., 15-950 Białystok, ul. Elewatorska 20.
- 6) Baza magazynowania i dystrybucji gazu PAKAR Jacek Szpakowski, 15-697 Białystok, ul. Zawady 8.
- 7) Nasycałnia Podkładów w Czeremsze Sp. z o.o., ul., Fabryczna 7, 17-240 Czeremcha.

Rys. 16. Zakłady przemysłowe na terenie województwa podlaskiego.
Źródło: www.straz.bialystok.pl

W trakcie przeprowadzonych przez Państwową Straż Pożarną w Białymstoku i WIOŚ kontroli w ww. obiektach (w latach 2017-2018), w zakresie przeciwdziałania poważnym awariom, nie stwierdzono uchybień mających wpływ na bezpieczeństwo jak i zagrożenie skażeniem środowiska. Instalacje wyposażone są w systemy alarmowe, zawory bezpieczeństwa i innego rodzaju zabezpieczenia, reagujące na zaistniałe sytuacje awaryjne w trakcie ich eksploatacji, zabezpieczające przed wystąpieniem poważnej awarii.

Na terenie województwa podlaskiego znajdują się stacje paliw płynnych (w tym stacje gazowe). Eksploatacja ich stwarza lokalne zagrożenie dla środowiska np. możliwości awaryjnych wycieków czy pożary. Zostały one jednak wyposażone w różne zabezpieczenia (monitoring przestrzeni międzypłaszczyznowej oraz napełnienia, systemy detekcji, separatory substancji ropopochodnych), które nawet w przypadkach awaryjnych powinny zapobiec zanieczyszczeniu środowiska.

W odniesieniu do poważnej awarii jaka wystąpiła na terenie miasta Białystok, do dnia dzisiejszego kontynuowane są nadto działania naprawcze, prowadzące do przywrócenia stanu początkowego środowiska, terenu na trasie kolejowej Białystok-Warszawa, gdzie w dniu 08.11.2010 r. miało miejsce zderzenie dwóch składów pociągów towarowych, przewożących między innymi paliwa płynne. WIOŚ w Białymstoku sprawuje nadzór nad prowadzonymi działaniami naprawczymi. Pomimo prowadzonych prac naprawczych w środowisku gruntowo-wodnym, w rejonie miejsca przedmiotowej awarii, w dalszym ciągu zalegają duże ilości substancji ropopochodnych.

3. Ocena uzyskanych efektów ekologicznych

Realizacja Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024 roku jest działaniem ciągłym.

W przedmiotowym Programie określono 43 wskaźniki monitoringu stopnia realizacji zamierzeń programowych. Bieżące monitorowanie stopnia realizacji wyznaczonych zadań ma na celu ocenę stopnia realizacji założonych celów. W poniższej tabeli przedstawiono uzyskane wskaźniki monitoringu Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego dla okresu 2017-2018.

Tabela 44. Wskaźniki realizacji Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024 roku

Obszar interwencji	Wskaźnik	Jednostka	Źródło	Wartość wskaźnika		
				2016 (rok bazowy)	2017	2018
Ochrona klimatu i jakość powietrza	Moc instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii	MW	URE	287,145	301,502	315,859
	Długość wybudowanej sieci ciepłej przesyłowej	km	GUS	496	537	brak danych ¹⁾
	Emisja poziomu gazów cieplarnianych (ekwiwalent CO ₂) z zakładów szczególnie uciążliwych	tys. t/rok	GUS	2199,01	2056,12	2031,79
	Liczba stref z przekroczeniami na terenie województwa	szt.	WIOŚ	2	2	1
	Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych	tys.t/ rok	GUS	2208,09	2065,19	2039,77
Zagrożenia hałasem	Odsetek ludności narażonych na ponadnormatywny poziom dźwięku L _{dwn}	%	Na podstawie programów ochrony środowiska przed hałasem	2,54	2,71	2,79
	Udział dróg gminnych i powiatowych o nawierzchni gruntowej w ogólnej długości tych dróg	%	GUS	55,08	55,18	54,36
	Długość ścieżek rowerowych	km	GUS	465,1	517,4	576,8
Pole elektromagnetyczne	Liczba punktów w których stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych	szt.	WIOŚ	0	0	0
Gospodarowanie wodami	Pojemność obiektów małej retencji wodnej	dam ³	GUS	3223,0	brak danych	3226,2
	Tereny rolne i leśne wyłączone z produkcji rolnej i leśnej na potrzeby budowy zbiorników wodnych	ha	GUS	1	1	brak danych ¹⁾
	Obwałowania przeciwpowodziowe	km	RZGW w Białymstoku	31,2	24,77	24,77
	Powierzchnia nawodnień	ha	GUS	2228,0	2228,0	2228,0
	Przyrost pojemności obiektów małej retencji	dam ³	GUS	4,0	brak danych	3,2

Obszar interwencji	Wskaźnik	Jednostka	Źródło	Wartość wskaźnika		
				2016 (rok bazowy)	2017	2018
	Udział JCWP rzecznych o stanie dobrym (wody powierzchniowe)	%	WIOŚ, Baza aPWŚK	11	8	1
	Udział JCWPd o stanie dobrym (wody podziemne)	%	PBI, Baza aPWŚK	100	100	100
Gospodarka wodno-ściekowa	Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności ogółem	hm ³	GUS	87,6	84,6	88,6
	Długość sieci wodociągowej rozdzielczej	km	GUS	13517,3	13544,0	13570,7
	Udział przemysłu w zużyciu wody ogółem	%	GUS	15,05	16,02	16,96
	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	%	GUS	67,6	67,8	68,2
	Wielkość oczyszczalni komunalnych w RLM	os	GUS	1359080	1358990	1370228
	Długość sieci kanalizacyjnej (ogólnospławnej i na ścieki gospodarcze)	km	GUS	11186,9	11523,0	11745,6
	Liczba miast obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków	szt.	KPOŚK + GUS	26	34	34
Zasoby geologiczne	Grunty rolne i leśne wyłączone z produkcji rolnej i leśnej na użytkowanie kopalin	ha	GUS	9	18	27
	Użytki kopalne	ha	GUS	1676	1685	1756
Gleby	Powierzchnia gruntów zrekultywowanych w ciągu roku ogółem	ha	GUS	69	74	69
	Powierzchnia gruntów wymagających rekultywacji ogółem	ha	GUS	2660	2658	2713
	Powierzchnia obszarów OSN (obszary szczególnego narażenia)	tys. ha	WIOŚ	43,5	43,5	brak danych ²⁾
Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Osiągnięty poziom recyklingu odpadów opakowaniowych	%	Sprawozdanie z WPGO	45,39	Dane znajdują się w Sprawozdaniu z WPGO za lata 2017-2019	
	Odpady wytworzone w ciągu roku poddane odzyskowi	tys. t	GUS	267,1	325,1	325,2
	Tereny składowania odpadów, niezrekultywowane	ha	GUS	28,8	28,8	28,8
Zasoby przyrodnicze	Poziom lesistości	%	GUS	30,8	30,8	31
	Powierzchnia lasów	ha	GUS	621 503,82	622 168,73	625 029,97

Obszar interwencji	Wskaźnik	Jednostka	Źródło	Wartość wskaźnika		
				2016 (rok bazowy)	2017	2018
	Powierzchnia gruntów zadrzewionych i zakrzewionych (odnowienia i zalesienia)	ha	GUS	2554,6	2662,4	2527,8
	Powierzchnia obiektów i obiektów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych ogółem	ha	GUS	638 841,5	638 840,76	638 899,11
	Liczba pomników przyrody ogółem	szt.	GUS	1982	1983	1983
	Liczba wdrażanych planów zadań ochronnych (PZO)	szt.	RDOŚ	23 / dokonano zmiany 5 ustanowionych PZO	24 / dokonano zmianę 1 ustanowionego PZO	25 / dokonano zmiany 3 ustanowionych PZO
	Powierzchnia gruntów zalesionych ha w danym roku	ha	GUS/ Aktualizacja Krajowego Programu Zwiększania Lesistości 2014	133,37	149,56	63,14
	Grunty rolne i leśne wyłączone z produkcji rolnej i leśnej na cele komunikacyjne, osiedlowe, przemysłowe i inne	ha	GUS	110	135	154
	Liczba wykonanych audytów krajobrazowych na terenie województwa	szt.	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego	nie dotyczy	0	0
Zagrożenia poważnymi awariami	Ilość przypadków wystąpienia poważnych awarii	Zdarzenie/ szt.	WIOŚ	0	0	0
	Ogólna liczba kontroli zakładów z wyjazdem w teren, na podstawie których stwierdzono naruszenia wymagań ochrony środowiska przeprowadzonych w województwie podlaskim	szt.	WIOŚ	258 ³⁾	brak danych ²⁾	brak danych ²⁾

Objaśnienia: 1) brak danych za 2018 r., w tym w Banku Danych Lokalnych GUS (stan na 10.10.2019 r.)

2) nie uzyskano danych z GIOŚ i WIOŚ ani nie zostały udostępnione na stronie podmiotów

3) dla porównania w 2014 r. – WIOŚ stwierdził 228 naruszeń

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, WIOŚ, GIOŚ, RDOŚ, URE, KPOŚK, danych z ankietyzacji.

W analizowanym okresie 2017 – 2018 obserwowano następujące zmiany w stosunku do roku 2016:

- Nastąpił spadek emisji zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych o ponad 168 tys. ton, co może wynikać ze stosowania urządzeń oczyszczających o większej efektywności zatrzymywania i neutralizacji tego typu zanieczyszczeń oraz udzielanym wsparciem ze strony państwa i funduszy UE (dofinansowań, pożyczek) na ten cel.
- Zaobserwowano wzrost mocy instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii, co ma związek z udzielanymi dofinansowaniami (m.in. z WFOŚiGW i RPO WP 2014-2020), zarówno dla klientów indywidualnych jak i przedsiębiorców oraz zwiększenie świadomości ekologicznej

mieszkańców województwa w zakresie odnawialnych źródeł energii, na co wpływ ma bez wątpienia popularyzacja dofinansowań w tym zakresie.

- Klimat akustyczny województwa podlaskiego występuje na podobnym poziomie jak w latach poprzednich, a uciążliwość hałasową kształtuje przede wszystkim hałas komunikacyjny (głównie drogowy). Pomimo budowy obwodnic i wyprowadzenia ruchu samochodowego z większych miast, sukcesywnie wzrasta ilość pojazdów, co wpływa na niewielkie różnice w poziomie narażenia ludności na ponadnormatywny poziom dźwięku L_{dwn} na terenie województwa podlaskiego.
- W województwie podlaskim nie stwierdzono (jak dotychczas) przekroczeń dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych.
- W latach 2017-2018 zaobserwowano niewielki wzrost pojemności obiektów małej retencji, które jak wynika z raportu, realizowane są głównie na terenach leśnych np. poprzez odtwarzanie starorzeczy (jednocześnie pełnią funkcje wodopojów dla zwierząt).
- Stan czystości rzek w województwie podlaskim uległ pogorszeniu. W najbliższych latach spodziewana jest jednak poprawa ich stanu na skutek realizacji Planów gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, Pregoły i Niemna (na terenie których położone jest województwo podlaskie).
- Klasa czystości wód podziemnych nie uległa zmianie i nadal kwalifikują się one do stanu dobrego.
- W latach 2017-2018 na terenie województwa podlaskiego nastąpił rozwój sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Zwiększeniu długości sieci kanalizacyjnej towarzyszył wzrost ilości ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków. Ilość mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej nieznacznie zmalała, co może być spowodowane czynnikami demograficznymi tj. zmniejszeniem się liczby mieszkańców województwa na skutek migracji.
- W analizowanym okresie nastąpił spadek ilości pobieranej wody z sieci wodociągowej, co może wynikać z edukacji ekologicznej w zakresie zasobów wody słodkiej i popularyzacji jej oszczędzania.
- Powierzchnia gruntów rolnych i leśnych wyłączonych z produkcji rolnej i leśnej w latach 2017-2018 na terenie województwa podlaskiego na użytkowanie kopalin sukcesywnie wzrastała, co związane może być z intensyfikacją wydobycia piasku i żwiru (i powiększaniem powierzchni zajmowanej przez odkrywkowe kopalnie tych surowców).
- W latach 2017-2018 zwiększeniu uległa powierzchnia gruntów wymagających rekultywacji. Wskazany wzrost ww. powierzchni oznaczać może, że w analizowanym okresie samorządy nie podejmowały wystarczających działań w ww. zakresie.
- Ilość odpadów wytworzonych w ciągu roku poddanych odzyskowi w województwie podlaskim systematycznie wzrasta, na co wpływ ma wdrażany nowy system gospodarowania odpadami i edukacja ekologiczna w tym zakresie prowadzona przez samorządy.
- Powierzchnia lasów i poziom lesistości na terenie województwa polskiego w latach 2017-2018 systematycznie wzrastały, co ma związek z wykupem gruntów na cele powiększania areалу lasów gospodarczych i rozpoczęciem realizacji Krajowego Programu Zwiększania Lesistości.
- W związku z realizacją szeregu zadań ochronnych (w tym wykup gruntów w celach ochrony siedlisk) przez parki narodowe i krajobrazowe na terenie województwa podlaskiego zwiększyła się

powierzchnia obiektów przyrodniczych i obiektów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych.

- W województwie podlaskim w latach 2017-2018, jak również w latach poprzednich, nie wystąpiła żadna poważna awaria (jak również zdarzenie o znamionach poważnej awarii), zarówno na terenie zakładów przemysłowych, jak i w transporcie drogowym i kolejowym towarów niebezpiecznych.

4. Źródła finansowania przewidzianych do realizacji zadań

Niniejszy rozdział opracowano na podstawie Sprawozdań z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku w 2017 r. i w 2018 r., Sprawozdań z wykonania budżetu województwa podlaskiego za 2017 r. i 2018 r., danych pozyskanych z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego, ze stron internetowych poświęconych RPO WP i PROW oraz danych przekazanych w formie ankiet przez samorządy gminne i powiatowe, parki narodowe, parki krajobrazowe, Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Białymstoku i inne jednostki, które wzięły udział w przedmiotowej ankietyzacji.

Trudno jest jednoznacznie i kompletnie określić całkowity koszt realizacji *Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego* w okresie 2017-2018, ze względu na brak dostatecznych i precyzyjnych danych z poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego i innych jednostek publicznych (ok. 80,85% ankietowanych jednostek je odesłało, ze zróżnicowaną szczegółowością w zakresie udzielanych informacji).

W poniższej tabeli zestawiono szacunkową wysokość poniesionych kosztów na realizację poszczególnych celów i kierunków interwencji zgodnie z danymi przekazanymi przez jednostki ankietowane. Zaznaczyć należy, iż w wysokości przedmiotowych środków zawarte są koszty poniesione przez jednostki wykonujące dane zadania oraz kwoty uzyskanych dofinansowań (w tym z lat ubiegłych) ze środków WFOŚiGW w Białymstoku i NFOŚiGW, RPO WP 2014-2020, POIiŚ 2014-2022 oraz funduszy UE. W określonych kwotach podmioty nie ujmowały kosztów przeznaczonych na realizację działań w poszczególnych obszarach interwencji, jeżeli były one wykonywane w ramach tzw. bieżącej działalności.

Tabela 45. Środki finansowe przekazane na realizację poszczególnych obszarów interwencji przez jednostki ankietowane w latach 2017-2018

Lp.	Obszar interwencji	Kwota [tys. zł]			Udział %
		2017	2018	Razem	
1.	Ochrona klimatu i jakość powietrza	236 064,55	562 642,00	798 706,55	13,06
2.	Zagrożenia hałasem	1 031 825,36	1 522 120,44	2 553 945,80	36,37
3.	Pola elektromagnetyczne	2 000,00	2 000,00	4 000,00	1,16
4.	Gospodarowanie wodami	1 544,70	3 513,50	5 058,20	1,17
5.	Gospodarka wodno-ściekowa	94446,31	223732,93	318179,23	5,41
6.	Zasoby geologiczne	19,00	30,80	49,80	1,11
7.	Gleby	243,27	408,53	651,80	1,12
8.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	6435,13	57719,81	64154,94	1,90
9.	Zasoby przyrodnicze	476411,81	447512,31	923924,12	2,38
10.	Zagrożenia poważnymi awariami	2503838,10	47801,33	2551639,44	36,34
Suma		4 350 828,23	2 865 481,65	7 216 309,88	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych w ankietach.

Według danych uzyskanych drogą ankietyzacji w latach 2017-2018 jednostki samorządu terytorialnego i inne podmioty wydatkowały znaczne środki finansowe na działania związane z zagrożeniem hałasem (w tym na budowę, rozbudowę i modernizację infrastruktury drogowej, realizowanej z uwzględnieniem konieczności ograniczenia presji na środowisko oraz życie i zdrowie ludzi oraz usprawnienia organizacji ruchu oraz na opracowywanie i aktualizacje programów ochrony przed hałasem i ich wdrażanie). Według ww. danych, duże nakłady finansowe poczynione zostały również na ograniczenia zagrożeń wystąpienia awarii oraz ochronę klimatu i jakości powietrza atmosferycznego (realizowaną głównie przez termomodernizację budynków, modernizację kotłowni, rozwój sieci ciepłowniczej i gazowej czy montaż instalacji OZE). Działania we wszystkich obszarach interwencji były współfinansowane ze środków zewnętrznych – WFOŚiGW w Białymstoku, NFOŚiGW, RPO WP 2014-2020 oraz POIiŚ 2014-2022.

Finansowanie zadań związanych z ochroną środowiska w latach 2017-2018 z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku i Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska w Warszawie

Środki finansowe z WFOŚiGW w Białymstoku były udostępniane na zadania związane z: ochroną wód, gospodarką wodną, ochroną atmosfery, ochroną ziemi, przeciwdziałaniem i likwidacją zagrożeń środowiska, edukacją ekologiczną, ochroną przyrody i monitoringiem.

Wielkość finansowe wsparcia, którego udzielił Fundusz na podstawie umów zawartych w 2017 i 2018 r. łącznie z zobowiązaniami z lat wcześniejszych przedstawiono w poniższych tabelach. Łączna kwota wsparcia finansowego wyniosła **ponad 53 mln zł.**

Tabela 46. Struktura dofinansowania przedsięwzięć związanych z ochroną środowiska przez WFOŚiGW w Białymstoku w latach 2017 i 2018 – według form i dziedzin dofinansowania

Lp.	Forma dofinansowania	% udział w ogólnej kwocie dofinansowania		Kwota dofinansowania [zł]	
		2017*	2018*	2017*	2018*
Forma finansowania					
1	Pożyczki	67,46	78,30	11 582 020,80	28 323 509,90
2	Dotacje	28,30	19,10	4 860 906,07	6 908 607,58
3	Przekazane środki	2,31	1,99	396 026,97	719 974,92
4	Umowy dopłat do oprocentowania	1,93	0,59	333 014,48	213 542,04
Suma		100,00	100,00	17 171 968,32	36 165 634,44
Dziedzina dofinansowania					
1	Ochrona wód	10,71	28,69	1 837 722,24	10 375 519,11
2	Gospodarka wodna	11,48	16,60	1 970 759,00	6 003 296,19
3	Ochrona atmosfery	31,83	24,69	5 466 085,53	8 929 914,30
4	Ochrona ziemi	28,71	12,72	4 929 860,57	4 599 636,61
5	Przeciwdziałanie i likwidacja zagrożeń środowiska	4,99	13,26	857 637,71	4 795 176,49
6	Edukacja ekologiczna	8,47	1,50	1 454 999,05	540 704,14
7	Ochrona przyrody	2,03	1,20	349 266,24	434 738,10
8	Monitoring	1,77	1,35	303 588,00	486 649,53
Suma		100,00	100,00	17 171 968,32	36 165 634,44
RAZEM za lata 2017-2018				53 337 602,76zł	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności WFOŚiGW w 2017 i 2018 r.

Fundusz ponadto pozytywnie rozpatrzył wnioski o umorzenie pożyczek – w 2017 r. umorzenie stało się skuteczne w stosunku do 12 umów pożyczek na łączną kwotę 1 405 578,99 zł, a w 2018 r. wobec 8 umów pożyczek na łączną kwotę 1 432 672,35 zł. Łączna kwota poddana umorzeniu wyniosła **2 838 248,34 zł.**

W latach 2017-2018 WFOŚiGW w Białymstoku udzielił wsparcia finansowego na ochronę środowiska przede wszystkim w postaci pożyczek, co w efekcie skutkuje tym, że zainwestowane środki przynoszą efekt ekologiczny i rzeczowy, po czym wracają w postaci spłaconych rat kapitałowych i mogą ponownie służyć wsparciu kolejnych działań związanych z ochroną środowiska.

Dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020

W okresie sprawozdawczym Zarząd Województwa Podlaskiego jako zarządzający Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 udzielał dofinansowań ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Osi Priorytetowych: V Gospodarka niskoemisyjna, VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami oraz VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej. Łączna kwota przeznaczona na dofinansowania w latach 2017-2018 wyniosła niemal **187 mln zł** (186 724 891,51 zł), z czego najwięcej w zakresie gospodarki niskoemisyjnej - **145 257 899,93 zł** (instalacje OZE, termomodernizacje budynków oraz modernizacje infrastruktury oświetlenia ulicznego).

Tabela 47. Dofinansowania udzielone w latach 2017-2018 w ramach Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2022

Podmiot, który uzyskał dofinansowanie	Kwota dofinansowania [zł]
Oś Priorytetowa V Gospodarka Niskoemisyjna	
Działanie 5.1 Energetyka oparta na odnawialnych źródłach energii	
Naftan Sp. z o.o. (montaż instalacji fotowoltaicznej na potrzeby firmy Naftan spółka z o. o.)	556 416,00
Działanie 5.3 Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej	
Poddziałanie 5.3.1 Efektywność energetyczna w budynkach publicznych w tym budownictwo komunalne	
55 podmiotów (termomodernizacje budynków użyteczności publicznej)	108 822 197,61
Działanie 5.4 Strategie niskoemisyjne	
Poddziałanie 5.4.1 Strategie niskoemisyjne z wyłączeniem BOF	
2017 r.: 14 podmiotów (modernizacja infrastruktury oświetlenia ulicznego, modernizacja indywidualnych źródeł ciepła, realizacja założeń planu gospodarki niskoemisyjnej)	18 724 105,14
2018 r.: 7 podmiotów (modernizacja infrastruktury oświetlenia ulicznego)	17 155 181,18
Razem	145 257 899,93
Oś Priorytetowa VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	
Działanie 6.1 Efektywny system gospodarowania odpadami	
Typ projektu: Usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest	
10 podmiotów	1 016 712,30
Typ projektu: Gospodarka odpadami komunalnymi (z wyłączeniem PSZOK)	
Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Spółka z o.o. (rozbudowa instalacji MBP Zakładu Przetwarzania i Unieszkodliwiania Odpadów w Czerwonym Borze, Gmina Zambrów)	12 132 865,59
Typ projektu: Projekty dotyczące budowy, rozbudowy lub modernizacji Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów	

Podmiot, który uzyskał dofinansowanie	Kwota dofinansowania [zł]
Komunalnych, wraz z wyposażeniem	
Gmina Kolno (budowa Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w miejscowości Czerwone)	999 166,95
Miasto Kolno (budowa Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych PSZOK wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną w Kolnie)	1 637 622,15
Działania 6.2 Ochrona wody i gleb	
Gmina Szczuczyn (kompleksowe rozwiązanie gospodarki wodnościekowej aglomeracji Szczuczyn)	7 594 845,38
Działania 6.3 Ochrona zasobów bio i georóżnorodności oraz krajobrazu	
Powiat Hajnowski (Szlakiem bioróżnorodności Puszczy Białowieskiej)	2 018 330,70
Województwo Podlaskie (Uatrakcyjnienie i uzupełnienie ścieżki edukacyjnej „Opowieści Turtula” o elementy podnoszące efektywność promocji ochrony różnorodności biologicznej i przyrodniczej Suwalskiego Parku Krajobrazowego (obszaru Natura 2000 - Ostoja Suwalska)	10 034 646,51
Razem	35 434 189,58
Oś Priorytetowa VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	
Działanie 8.6: Inwestycje na rzecz rozwoju lokalnego	
<p>Cel szczegółowy 1.2: Zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczych subregionu i wzmocnienie przedsiębiorczości lokalnej (w tym innowacji) związanej z potencjałem LGD</p> <p>Cel szczegółowy 1.2: Zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczych subregionu i wzmocnienie przedsiębiorczości lokalnej (w tym innowacji) związanej z potencjałem LGD</p> <p>Przedsięwzięcie 1.2.2: Poprawa jakości życia mieszkańców w zgodzie z ochroną przyrody</p>	
Gmina Płaska (instalacje OZE w gospodarstwach domowych (z wykorzystaniem energii słońca, wiatru, ziemi, wody, biogazu oraz biomasy)	381 607,50
<p>Cel ogólny 1: Poprawa jakości życia mieszkańców terenu realizacji LSR do roku 2023</p> <p>Cel szczegółowy 1.2 - Poprawa sfery przedsiębiorczości i ekologii terenu realizacji LSR do roku 2023</p> <p>Przedsięwzięcie 1.2.4 – Ekologiczna Suwalszczyzna</p>	
Gmina Puńsk (budowa instalacji OZE w prywatnych budynkach mieszkalnych na terenie Gminy Puńsk)	467 776,42
Gmina Suwałki (Zielona Gmina II- zakup i montaż kolektorów słonecznych i paneli fotowoltaicznych na budynkach mieszkalnych w Gminie Suwałki)	499 613,00
<p>Cel ogólny 1. Rozwój ekonomiczny LGD N.A.R.E.W. w zgodzie z potencjałem naturalnym i kulturowym obszaru do 2023 r.</p> <p>Cel szczegółowy 1.4.: Wzmocnienie potencjału przyrodniczego obszaru LGD N.A.R.E.W. do 2023 r.</p> <p>Przedsięwzięcie 1.4.2: Inwestycje na rzecz ekologii i OZE w gospodarstwach domowych LGD N.A.R.E.W. na operacje z zakresu Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego</p>	
Gmina Wyszki (montaż zestawów OZE do wytwarzania energii cieplnej w budynkach mieszkalnych na terenie Gminy Wyszki)	434 994,96
Gmina Krypno (wykorzystywanie OZE poprzez montaż instalacji solarnych w budynkach mieszkalnych położonych na terenie Gminy Krypno)	533 774,50
Cel szczegółowy II.2. Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	
Przedsięwzięcie P-II.2.1. Wzrost potencjału turystycznego LGD	
Gmina Miejska Hajnówka (wykorzystanie potencjału przyrodniczego Hajnówka w rozwoju turystyki na obszarze LGD puszcza białowieska)	319 517,46
Cel ogólny 2: Poprawa jakości życia i atrakcyjności obszaru SLGD TDB poprzez inwestycje kierowane przez społeczność do 2023 r.	

Podmiot, który uzyskał dofinansowanie	Kwota dofinansowania [zł]
Cel szczegółowy 2.2. Poprawa jakości życia mieszkańców w gospodarstwach domowych w zgodzie z ochroną środowiska i przeciwdziałaniu zmianom klimatycznym	
Przedsięwzięcie 2.2.1. Zielone technologie w gospodarstwach domowych	
10 podmiotów (montaż kolektorów słonecznych, wymiana kotłów C.O. w gospodarstwach domowych)	4 800 688,84
Cel ogólny 3. Dostępność i atrakcyjność infrastrukturalna obszaru	
Cel szczegółowy 3.1. Poprawa stanu ogólnodostępnej infrastruktury technicznej i wsparcie działań na rzecz ochrony środowiska obszarów służących poprawie jakości życia mieszkańców LGD	
Przedsięwzięcie 3.1.1. Modernizacja infrastruktury technicznej służącej mieszkańcom LGD	
Gmina Brańsk (instalacje OZE dla gospodarstw domowych w Gminie Brańsk)	912 595,70
Razem	6 032 802,00
RAZEM Osie priorytetowe: V, VI i VII	186 724 891,51

Źródło: Opracowanie własne, dane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020

Dofinansowanie w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2022

W poniższej tabeli zestawiono dofinansowania w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2022 z działań 1.1, 1.3, 1.5, 1.6, 2.3 i 2.4, udzielone podmiotom z województwa podlaskiego w latach 2017-2018 tj. okresie objętym niniejszym Raportem. Dofinansowane zostały projekty dotyczące ochrony powietrza (w zakresie termomodernizacji budynków użyteczności publicznej), gospodarki komunalnej (w zakresie rozbudowy systemu ciepłowniczego), gospodarki wodno-ściekowej, odnawialnych źródeł energii (w zakresie wykorzystania biomasy, gazu) oraz ochrony przyrody (w zakresie oceny zasobów przyrodniczych województwa podlaskiego). łączna wysokość udzielonych dofinansowań w latach 2017-2018 wyniosła **niemal 375 mln zł** (374 981 479,59 zł), a największe dotyczyły działań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej (**145 980 848,97 zł**) oraz wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych (**116 678 486,00 zł**).

Tabela 48. Dofinansowania w latach 2017-2018 udzielone w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2022

Lp.	Podmiot, który uzyskał dofinansowanie	Tytuł projektu	Kwota dofinansowania [zł]
Działanie 1.3 Wspieranie efektywności energetycznej w budynkach			
1.3.1 Wspieranie efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej			
1	Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Łomży	Termomodernizacja budynku garażowo-magazynowego wraz z modernizacją przyłączy energetycznych i ciepłych	984 091,19
2	Uniwersytet Medyczny w Białymstoku	Termomodernizacja infrastruktury naukowo- dydaktycznej Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku- budynków przy ul. Wołodyjowskiego 1 i Mieszka I 4b	2 127 010,75
3	Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. St. Staszica w Sejnach	Termomodernizacja budynków szkoły, internatu i warsztatów szkolnych przy Zespole Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Sejnach.	6 985 858,39
4	Politechnika Białostocka	Termomodernizacja budynków Politechniki Białostockiej	6 594 548,91
5	Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Sokółce	Kompleksowa termomodernizacja obiektów Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Sokółce	1 656 267,23
6	Komenda Powiatowa Państwowej	Termomodernizacja dwóch budynków	966 277,45

Lp.	Podmiot, który uzyskał dofinansowanie	Tytuł projektu	Kwota dofinansowania [zł]
	Straż Pożarnej w Kolnie	Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Kolnie	
7	Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Chor. Jana Szymańskiego w Marianowie	Głęboka termomodernizacja budynków szkolnych w Zespole Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Marianowie	17 783 789,62
8	Wojewoda Podlaski	Termomodernizacja budynków Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego położonych w Zaściankach i w Łomży	1 365 192,19
Razem			38 463 035,73
Działanie 1.5 Efektywna dystrybucja ciepła i chłodu			
1	Enea Ciepło Sp. z o.o.	Modernizacja systemu ciepłowniczego miasta Białegostoku wraz z likwidacją węzłów grupowych	3 545 000,00
2	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Suwałkach Sp. z o.o.	Przebudowa i termomodernizacja sieci ciepłowniczej w mieście Suwałki w celu poprawy efektywności przesyłania ciepła	7 164 563,47
3	Enea Ciepło Sp. z o.o.	Przebudowa systemu ciepłowniczego Białegostoku z likwidacją węzłów grupowych	12 000 000,00
Razem			22 709 563,47
Działanie 1.6 Promowanie wykorzystywania wysokosprawnej kogeneracji ciepła i energii elektrycznej w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe			
1.6.1 Źródła wysokosprawnej kogeneracji			
1	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Łomży Sp. z o.o.	Rozbudowa instalacji energetycznego spalania paliw w Ciepłowni Miejskiej w Łomży o wysokosprawny układ kogeneracyjny oparty o kocioł biomasowy	18 876 922,00
2	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Grajewie	Modernizacja systemu ciepłowniczego w Grajewie w celu zwiększenia jego efektywności – budowa wysokosprawnej instalacji kogeneracji zasilanej gazem	11 532 144,00
Razem			30 409 066,00
Działanie 1.1 Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych			
1.1.1 Wspieranie inwestycji dotyczących wytwarzania energii z odnawialnych źródeł wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej			
1	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Suwałkach Sp. z o.o.	Budowa instalacji spalania biomasy w PEC w Suwałkach	17 880 036,00
2	Zambrowskie Ciepłownictwo i Wodociągi Sp. z o.o.	Modernizacja Ciepłowni Miejskiej w Zambrowie w celu wykorzystania biomasy do wytwarzania energii ciepłej	6 057 600,00
3	Eneris Siemiatycze Sp. z o.o.	Budowa elektrociepłowni parowej zasilanej biomasą o mocy ciepłej do 18 MWt i mocy elektrycznej do 10 MWe w mieście Siemiatycze	82 897 100,00
4	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Łomży Sp. z o.o.	Rozbudowa Ciepłowni Miejskiej w Łomży o kocioł wodny o mocy 12,5 MW, z wykorzystaniem biomasy jako paliwa	9 843 750,00
Razem			116 678 486,00
Działanie 2.3 Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach			
1	Miasto Bielsk Podlaski	Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie miasta Bielsk Podlaski	37 281 609,66
2	Wodociągi Białostockie Sp. z o.o.	Optymalizacja gospodarki wodno-ściekowej na terenie Miasta Białegostoku i Gminy Wasilków - I etap	108 699 239,31

Lp.	Podmiot, który uzyskał dofinansowanie	Tytuł projektu	Kwota dofinansowania [zł]
Razem			145 980 848,97
Działanie 2.4 Ochrona przyrody i edukacja ekologiczna			
1	Narwiański Park Narodowy	Ocena stanu zasobów przyrodniczych Narwiańskiego Parku Narodowego z wykorzystaniem technologii teledetekcji	3 156 247,20
2	Narwiański Park Narodowy	"Kontynuacja ochrony ptaków wodno-błotnych, odtwarzania siedlisk i ograniczania wpływu inwazyjnych gatunków w Narwiańskim Parku Narodowym oraz w granicach obszarów Natura 2000 PLB 200001 "Bagienna Dolina Narwi" oraz PLH 200002 "Narwiańskie Bagna."	986 119,00
3	Biebrzański Park Narodowy	Ocena stanu wybranych elementów środowiska przyrodniczego Biebrzańskiego Parku Narodowego metodami teledetekcyjnymi	2 671 931,95
4	Biebrzański Park Narodowy	Przygotowanie planu ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego	10 316 600,45
5	Wigierski Park Narodowy	Teledetekcyjna ocena stanu zasobów przyrodniczych Wigierskiego Parku Narodowego	2 446 942,32
6	STOWARZYSZENIE "UROCZYSKO"	Poprawa stanu siedlisk widnych lasów i mokradeł oraz związanych z nimi zagrożonych gatunków roślin w Ostoi Knyszyńskiej przez ochronę czynną	1 162 638,50
Razem			20 740 479,42
Razem działania1 .1, 1.3, 1.5, 1.6, 2.3 i 2.4			374 981 479,59

Źródło: Opracowanie własne, dane z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020

5. Podsumowanie

1. W latach objętych niniejszym raportem podejmowano działania we wszystkich komponentach środowiska określonych w Programie. Uzyskano wymierne efekty ekologiczne, które wpłynęły na poprawę jakości środowiska naturalnego oraz polepszyły jakość życia mieszkańców i zwiększył atrakcyjność społeczno-gospodarczą województwa podlaskiego.
2. Inwestycje związane z ochroną środowiska były w latach 2017-2018 realizowane przy pomocy środków pochodzących z budżetów JST, funduszy UE, WFOŚiGW w Białymstoku i NFOŚiGW, RPO WP 2014-2020 i funduszy POLiŚ 2014-2022.
3. Wielkość opłat jaka wpłynęła w latach 2017-2018 do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego z tytułu korzystania ze środowiska wyniosła 51 602 858,85 zł (tj. o 843 482,18 zł więcej w stosunku do lat 2015-2016). Środki te zostały rozdysponowane zgodnie z przepisami ustawy Prawo ochrony środowiska na rzecz NFOŚiGW w Warszawie, WFOŚiGW w Białymstoku oraz budżetów powiatów i gmin, GDOŚ.
4. Wysokość opłat za usługi wodne (stałych i zmiennych) naliczanych przez PGW Wody Polskie na terenie województwa podlaskiego (od 1 stycznia 2018 r.) wyniosła w 2018 r. - 28 494 954,73 zł. Wpływy z tytułu opłat za usługi wodne oraz tzw. opłat podwyższonych (za korzystanie z zasobów wodnych bez pozwolenia wodnoprawnego) zgodnie z ustawą Prawo wodne stanowią przychody Wód Polskich. Z ww. opłat, te dotyczące wprowadzania ścieków do

wód lub do ziemi i opłaty podwyższone w 10% stanowią przychód Wód Polskich, a w 90% - przychód Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

5. W zakresie ochrony powietrza atmosferycznego:

Województwo podlaskie wciąż charakteryzuje się dobrą jakością powietrza atmosferycznego w porównaniu z innymi obszarami kraju. Niemniej jednak w zakresie ochrony klimatu i jakości powietrza prowadzony jest stały monitoring zanieczyszczeń pyłowych i gazowych. Badania przeprowadzone przez Inspekcję Ochrony Środowiska w latach 2017-2018 pokazują, że zanieczyszczenia powietrza w województwie podlaskim pochodzą głównie ze:

- źródeł punktowych (pyły, tlenki azotu i dwutlenek siarki),
- źródeł liniowych takich jak drogi (pył zawieszony PM_{2,5}, benzo(a)piren, ozon).

W celu zmniejszenia emisji ze źródeł punktowych (głównie kotłowni indywidualnych) realizowane są w ostatnich latach działania w zakresie: termomodernizacji budynków, modernizacji kotłowni, rozwoju sieci ciepłowniczej i gazowej, montażu instalacji OZE. Zintensyfikowanie działań jest możliwe dzięki możliwości pozyskiwania dofinansowań (m.in. z WFOŚiGW i RPO WP 2014-2020) zarówno dla klientów indywidualnych jak i przedsiębiorców.

Ograniczenie emisji liniowej z dróg opiera się głównie o modernizację ciągów komunikacyjnych z wymianą nawierzchni lub budowę nowych dróg oraz modernizację transportu w kierunku transportu niskoemisyjnego. W latach 2017-2018 we wszystkich większych miejscowościach województwa podlaskiego odnotowano przekroczenia norm zanieczyszczeń pochodzących z dróg ze względu na kryterium ochrony zdrowia. W związku z tym, zasadne jest realizowanie inwestycji drogowych, które w ramach inwestycji towarzyszącej posiadają ścieżki rowerowe. W miejscowościach może to stanowić zachętę do zmiany środka lokomocji na bardziej ekologiczny, co jednocześnie pozwoli na ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza.

6. W zakresie ochrony przed hałasem:

Klimat akustyczny województwa podlaskiego kształtuje przede wszystkim hałas komunikacyjny (głównie drogowy i w niewielkim stopniu kolejowy), na który wpływa dynamiczny rozwój motoryzacji, oraz przemysłowy. Uciążliwości hałasowe na terenie województwa podlaskiego stanowi głównie hałas komunikacyjny (zarówno w porze dziennej jak i nocnej).

Stan klimatu akustycznego wokół dróg krajowych i wojewódzkich ulega ciągłym zmianom. Wykonane w latach 2017-2018 badania wskazują na występowanie przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu na obszarach chronionych akustycznie, przylegających bezpośrednio do dróg. Uzyskane przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu wynikają w szczególności z dużego natężenia ruchu pojazdów ciężkich poruszających się po drogach krajowych oraz są spowodowane wzrostem ilości aut. Biorąc pod uwagę ogólny trend wzrostu ilości pojazdów na drogach, należy oczekiwać, że bez podejmowania dodatkowych działań ochronnych przed hałasem, stan klimatu akustycznego w otoczeniu dróg będzie ulegał dalszej degradacji.

Mając na względzie powyższe w województwie podlaskim podejmowane są działania w zakresie ochrony przed hałasem m.in. budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej realizowana jest w większości przypadków z uwzględnieniem konieczności ograniczenia ww. presji na środowisko oraz życie i zdrowie ludzi – wzdłuż dróg o nadmiernym jego natężeniu wykonywane są w szczególności ekrany akustyczne, nasadzenia drzew i krzewów, a także ścieżki rowerowe. Szczególną formą działań w kierunku zmniejszenia natężenia ruchu samochodowego, który wpływa na klimat akustyczny, jest projekt realizowany w mieście Białystok pn. „Białostocki Rower Miejski” (wypożyczalnia rowerów miejskich na korzystnych dla mieszkańców warunkach), który obejmuje swoim zasięgiem również gminy: Choroszcz i Juchnowiec Kościelny. Z obserwacji w latach objętych niniejszym raportem wynika,

że ten bardziej ekologiczny środek lokomocji jest chętnie wykorzystywany przez mieszkańców Białegostoku oraz gmin sąsiednich.

W związku z wymogami ustawy Prawo ochrony środowiska oraz dynamiką zmian w zakresie hałasu, wykonywane są również mapy akustyczne charakteryzujące klimat akustyczny danego obszaru (dla aglomeracji o liczbie mieszkańców powyżej 100 tys. i dróg o ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów w ciągu roku) oraz programy ochrony środowiska przed hałasem bądź ich aktualizacje, zawierające szczegółową analizę stanu akustycznego danego obszaru i kierunki działań niezbędne do podjęcia celem ograniczenia ponadnormatywnego poziomu hałasu w miejscach na niego narażonych.

7. W zakresie ochrony przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych:

Na obszarze województwa podlaskiego nie występuje zagrożenie negatywnym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych. W przeprowadzonych pomiarach nie stwierdzono żadnych przekroczeń wartości dopuszczalnej promieniowania elektromagnetycznego.

W większości punktów pomiarowych średnia arytmetyczna natężeń pól elektromagnetycznych była poniżej dolnego progu oznaczalności przyrządu pomiarowego (w 29 z 45 punktach pomiarowych). Pomimo wzrostu liczby uruchamianych nadajników na obszarze województwa podlaskiego nie zaobserwowano wzrostu zmierzonych wartości pól elektromagnetycznych. W porównaniu z wynikami z lat poprzednich, uzyskane w okresie sprawozdawczym wartości utrzymują się na podobnym poziomie.

8. W zakresie gospodarowania wodami:

W województwie podlaskim występuje duża różnorodność biotopów i naturalnych siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, w tym na obszarach Natura 2000 i innych cennych przyrodniczo w obrębie (lub sąsiedztwie) śródlądowych wód powierzchniowych stojących i płynących. W zakresie ich ochrony i zachowania wdrażana była na tych terenach mała retencja – w tym na obszarach bagiennych i torfowiskowych poprzez np. odtworzenie starorzeczy (jezior przyrzecznych) czy wykonanie wodopojów dla zwierząt. W ramach szeroko rozumianej gospodarki wodnej podejmowane były również działania mające na celu utrzymanie właściwego stanu powierzchniowych wód płynących poprzez wykonywanie odpowiednich prac konserwacyjnych w obrębie kanałów, cieków i rzek oraz urządzeń wodnych i obiektów hydrotechnicznych zlokalizowanych na rzekach (w szczególności budowli piętrzących – jazów).

Pod kątem epidemiologicznym ogólny stan wód w województwie podlaskim w miejscach wykorzystywanych do kąpieli w okresie letnim, w latach 2017-2018, był dobry i nie budził większych zastrzeżeń. Pojedyncze przypadki (w 2017 r.) nieprzydatności wody do kąpieli wynikały z zakwitu sinic bądź ponadnormatywnej liczby bakterii *Escherichia coli* i z rodzaju *Enterococcus* i były w możliwie najszybszym czasie usuwane.

9. W zakresie gospodarki wodno – ściekowej:

Województwo podlaskie charakteryzuje się stosunkowo dobrze rozwiniętą siecią wodociągową i kanalizacyjną, której długość systematycznie wzrasta. W latach 2017-2018 dzięki dofinansowaniom wszystkie samorządy realizowały zadania w zakresie rozbudowy ww. sieci (najbardziej intensywny dotyczył powiatów: białostockiego, wysokomazowieckiego, sokólskiego, suwalskiego oraz miast powiatowych: Białegostoku, Łomży i Suwałk). W okresie objętym niniejszym Raportem wzrósł również odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków. Powyższe działania przyczyniły się do utrzymującego się od kilku lat, pozytywnego trendu w zakresie oczyszczania ścieków komunalnych - na terenie województwa podlaskiego (według danych GUS) 100% ścieków odprowadzanych siecią kanalizacyjną jest oczyszczanych. Rozwój przedmiotowej infrastruktury jest korzystny z punktu

widzenia ochrony zasobów naturalnych, szczególnie wód. Racjonalne korzystanie z zasobów wodnych jest jednym z działań priorytetowych na terenie województwa.

W odniesieniu do jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) na terenie województwa podlaskiego w latach 2017-2018, na podstawie przeprowadzonych badań, ich stan oceniono jako zły. Dotyczy to zarówno JCWP rzecznych i jeziornych. Największą presję na stan wód powierzchniowych wywiera sektor komunalno – przemysłowy (główne źródła zanieczyszczeń wód stanowią w województwie podlaskim komunalne i przemysłowe oczyszczalnie ścieków) oraz zanieczyszczenia ze źródeł obszarowych (splukiwane z obszarów rolnych oraz w mniejszym stopniu z dróg). W związku z powyższym rolnictwo jako dominujące w województwie podlaskim również powinno być szczególnie brane pod uwagę jako potencjalne źródło zanieczyszczeń wód.

Stan jednolitych części wód powierzchniowych wymaga poprawy jakości. Zasadne jest dalsze realizowanie zadań mających na celu poprawę stanu wód do dobrego jak: dalsza realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, ewidencja i kontrola zbiorników bezodpływowych, zadania mające na celu zmniejszenie wpływu rolnictwa na jakość wód (Kodeks Dobrej Praktyki Rolniczej i realizacja działań rolno-środowiskowo-klimatycznych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020) - programu Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, który w dużej części jest kontynuacją Programu rolnośrodowiskowego PROW 2007-2013), rozbudowa i modernizacja przyzakładowych oczyszczalni ścieków w zakładach przemysłowych czy budowa biogazowni m.in. w celu zagospodarowania ścieków z hodowli zwierząt oraz dalszą edukacją ekologiczną społeczeństwa w zakresie ochrony wód.

W odniesieniu do wód podziemnych, to ich jakość na terenie województwa podlaskiego jest dobra - wody są dobrze izolowane i w niewielkim stopniu podlegają antropopresji (ich stan nie ulegał na przestrzeni lat znaczącym zmianom). Wody charakteryzują się podwyższoną zawartością żelaza i amoniaku pochodzenia mineralnego oraz podwyższoną barwą, które usuwane są podczas jej uzdatniania. Dla całego województwa podlaskiego jakość wody do spożycia przez ludzi nie budzi zastrzeżeń.

10. W zakresie gleb i ich zanieczyszczenia:

W województwie podlaskim w okresie objętym niniejszym Raportem odnotowano wzrost gruntów zdegradowanych i zdewastowanych (wśród których dominowały grunty zdewastowane). Powierzchnia gruntów rekultywowanych i zagospodarowywanych każdego roku pozostaje na podobnym poziomie i jest wciąż bardzo niska. Wobec wzrostu wielkości powierzchni gruntów wymagających rekultywacji niezbędne jest pilne podejmowanie odpowiednich działań w kierunku poprawy ich stanu. Szansą na ochronę jakości gleb w województwie, ale także i innych komponentów środowiska z nią powiązanych, jest również rozwój rolnictwa ekologicznego, których udział w powierzchni użytków rolnych sukcesywnie wzrasta.

W strukturze powierzchni województwa podlaskiego przeważają użytki rolne (wśród nich grunty orne), a stan gleb użytkowanych rolniczo jest stosunkowo dobry. Gleby w województwie podlaskim są w niewielkim stopniu zanieczyszczone metalami ciężkimi, co pozwala je zakwalifikować do gleb o dużej wartości rolniczej. Przeprowadzone wyniki badań w ramach Monitoringu chemizmu gleb ornych Polski (ostatnie w 2017 r.) wskazują jednakże, że województwo podlaskie boryka się z problemem zakwaszonych gleb, co wynika z przyczyn naturalnych oraz wieloletnich zaniedbań w zakresie wapnowania gleb. Wysoki stopień zakwaszenia gleb może powodować również zagrożenie dla wód powierzchniowych na terenie województwa. Gleby te wymagają w pierwszej kolejności wapnowania, które ma zasadniczy wpływ na poprawę właściwości fizycznych, chemicznych oraz biologicznych gleby.

W odniesieniu do powyższego, w województwie podlaskim działania w zakresie ochrony gleb winny zostać zintensyfikowane przede wszystkim w zakresie rekultywacji gruntów zdegradowanych i zdewastowanych oraz w kierunku odkwaszania gleb poprzez ich wapnowanie i racjonalną gospodarkę nawozami mineralnymi. Niezbędne jest zainwestowanie w obszary o zdewastowanych lub zdegradowanych glebach z wykorzystaniem środków unijnych tak, aby przywrócić użyteczność tych terenów. Powyższe powinno być prowadzone równoległe z działalnością edukacyjną w zakresie prac agrotechnicznych.

11. W zakresie zasobów geologicznych:

Na terenie województwa podlaskiego wydobycie kopalin dotyczy w największej części: piasków i żwirów (głównie w powiatach: sokólskim i suwalskim), torfu (powiat białostocki, m. Imszar, Podsokoła, Rabinówka), surowców ilastych ceramiki budowlanej (powiat hajnowski), kredy (powiat siemiatycki) oraz piasków kwarcowych (powiat moniecki). W latach 2017-2018 wzrosło wydobycie piasku i żwiru oraz torfu, zaś w 2018 r. zaprzestano wydobycia piasków kwarcowych.

Wydobycie kopalin na ogół powoduje niekorzystny wpływ na środowisko, w szczególności na wody podziemne oraz degradację terenów i ich bioróżnorodności (w szczególności przy wydobyciu torfu). Większość prowadzonych na terenie województwa eksploatacji ma charakter odkrywkowy. Powoduje to niekorzystne zmiany zwłaszcza w krajobrazie i powierzchni ziemi, a w sposób znaczący oddziałuje na warunki glebowo-wodne oraz powoduje wtórne zapylenie.

Właściwa eksploatacja surowców naturalnych powinna odbywać się z poszanowaniem środowiska naturalnego. Należy zatem prowadzić działania monitorujące i prowadzące do zrównoważonego rozwoju poprzez racjonalne wydobycie i użytkowanie kopalin. Powyższe wymaga wyważenia warunków geologicznych danego terenu (morfologii, sieci hydrograficznej, bogactwa naturalnego i zasobów wód podziemnych) oraz oczekiwań związanych z rozwojem gospodarczym np. przy udzielaniu koncesji na wydobycie surowców. Kształtowanie polityki ekologicznej w powołanej kwestii wymaga wspólnych działań podmiotów gospodarczych i samorządów. Jest to niezbędne aby, jak ma to miejsce do tej pory, sposób pozyskiwania kopalin na terenie województwa był zgodny z obowiązującymi przepisami prawa.

Rozwiązaniem mogącym chronić zasoby kopalin może być kontynuowanie ujmowania kwestii ich ochrony w dokumentach planistycznych szczebla wojewódzkiego, a przede wszystkim gminnego. Niezbędne jest zatem dalsze wprowadzanie zapisów dotyczących zrównoważonego gospodarowania kopalinami do nowo tworzonych bądź zmienianych planów zagospodarowania przestrzennego. Bez wątplenia należy kontynuować podejmowanie odpowiednich kroków po zaprzestaniu eksploatacji surowców, w szczególności obowiązek przeprowadzenia rekultywacji przekształconych terenów na cele rolne, leśne lub rekreacyjne, co może zwiększyć atrakcyjność środowiska i jego różnorodność (np. poprzez wypełnienie odkrywek wodą tworząc zbiorniki wodne).

12. W zakresie gospodarki odpadami:

Na przestrzeni ostatnich lat, w tym w okresie objętym niniejszym Raportem, w województwie podlaskim obserwowany jest stały wzrost ilości powstających odpadów pochodzących z sektora komunalnego. Jest to tendencja ogólnopolska będąca skutkiem obserwowanego ożywienia gospodarczego. Ilość odpadów wytworzonych ogółem rośnie wraz z rozwojem gospodarczym, wzrostem konsumpcyjności społeczeństwa oraz zwiększającą się systematycznie liczbą produktów wprowadzanych na rynek. W efekcie powyższych zmian odpady stają się coraz poważniejszym problemem w ochronie środowiska. Pozytywnym trendem w gospodarce odpadami w województwie podlaskim, zaobserwowanym w analizowanym okresie, jest zmniejszenie ilości odpadów składowanych i zintensyfikowanie ich odzysku.

Ważnym aspektem realizowanym od lat w województwie podlaskim w zakresie gospodarki odpadami są działania polegające na usuwaniu odpadów azbestowych. Dotacji w ww. zakresie udzielał w latach 2017-2018 WFOŚiGW w Białymstoku, dzięki któremu łącznie 116 samorządów otrzymało dofinansowanie na ten cel w łącznej wysokości niemal 3 mln zł. Efektem rzeczowym było usunięcie i przekazanie do unieszkodliwienia niemal 20 tys. ton tych odpadów.

W odniesieniu do właściwej gospodarki odpadami to ważnym jej aspektem jest monitoring. Monitoring w zakresie odpadów azbestowych realizowany jest przez tzw. Bazę Azbestową, którą prowadzi Marszałek Województwa Podlaskiego czyli narzędzie do gromadzenia i przetwarzania informacji z inwentaryzacji wyrobów azbestowych, które jest dostępne dla wszystkich jednostek samorządu terytorialnego oraz osób zainteresowanych tematyką bezpiecznego wycofywania z użytkowania wyrobów azbestowych oraz, prowadzony od 2018 r. (również przez Marszałka Województwa Podlaskiego) rejestr podmiotów wprowadzających produkty, produkty w opakowaniach i gospodarujących odpadami (tzw. rejestr BDO).

Sejmik Województwa Podlaskiego dnia 19 grudnia 2016 r. uchwałą Nr XXXII/280/16 przyjął obecnie obowiązujący Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2016-2022, który w 2018 r. został zaktualizowany. Szczegółowy stan realizacji gospodarki odpadami na terenie województwa podlaskiego zawarty będzie w Sprawozdaniu z realizacji Planu Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego za lata 2017-2019.

13. W zakresie ochrony zasobów przyrodniczych

Województwo podlaskie wyróżnia się znaczną różnorodnością biologiczną, pod względem urozmaicenia siedlisk (bagiennych, torfowiskowych, łąkowych, wodnych) i gatunków przyrodniczych, a obszary chronione stanowią około 32% powierzchni województwa. Stan istniejący i stopień zachowania różnorodności biologicznej, flory i fauny na terenie województwa podlaskiego świadczy o wysokich walorach przyrodniczych regionu. Mimo postępującego rozwoju infrastruktury oraz presji urbanizacji obszar województwa nadal pozostaje ostoją wielu gatunków i mozaiką różnorodnych siedlisk, często cennych przyrodniczo.

Z danych zebranych w ramach opracowywania raportu wynika, że w latach 2017-2018 podejmowane działania w dużej mierze dotyczyły ochrony czynnej gatunków i siedlisk przyrodniczych. Opracowane były plany zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000, powołano pomnik przyrody, prowadzono prace w zakresie inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej na terenie województwa oraz zadania w zakresie monitoringu gatunków i siedlisk na obszarach Natura 2000. Prowadzono również działania edukacyjne i szkoleniowe dotyczące szerokokorozumianej ochrony przyrody, które skierowane były do różnych grup społecznych.

W związku z powyższym można się spodziewać utrzymania na dotychczasowym poziomie lub zwiększenia intensywności podejmowanych działań w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego. (np. z uwagi na różnego rodzaju dofinansowania w ww. zakresie). Analiza istniejącego stanu zasobów przyrodniczych, systemu obiektów i obszarów chronionych, w tym obszarów Natura 2000 oraz powiązań przyrodniczych w obrębie województwa podlaskiego, w kontekście zmian zachodzących w tym zakresie w ostatnim dziesięcioleciu, daje obraz pozytywny (spodziewane jest m.in. rozszerzanie arealów dużych drapieżników, w tym np. wilka czy wzmocnienie intensywności działań w zakresie ochrony gatunków ptaków oraz roślin zagrożonych wymarciem).

Stan zasobów przyrodniczych województwa podlaskiego wskazuje przede wszystkim na potrzebę dalszej kontynuacji działań w zakresie inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej oraz kontynuowania opracowywania i wdrażania planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych. Wskazane jest również kontynuowanie działań w kierunku zachowania gatunków i siedlisk cennych

przyrodniczo, szczególnie poprzez ich monitoring i działania ochronne, jak również działań edukacyjnych, skierowanych zarówno do dzieci i młodzieży, jak również osób dorosłych.

14. W zakresie ochrony przed skutkami poważnych awarii:

Na terenie województwa podlaskiego, ze względu na niewielką ilość zakładów przemysłowych, istnieje niski poziom zagrożenia wystąpieniem poważnej awarii przemysłowej. Główne niebezpieczeństwo może wiązać się z przemieszczaniem się po drogach województwa pojazdów transportujących ładunki niebezpieczne. W latach 2017-2018 na terenie województwa nie odnotowano poważnych awarii jak również zdarzeń o znamionach poważnych awarii, zarówno na terenie zakładów będących potencjalnymi sprawcami, jak i w transporcie drogowym i kolejowym towarów niebezpiecznych. Niemniej jednak rozwój infrastruktury drogowej i wzrost natężenia ruchu może spowodować zwiększenie niebezpieczeństwa wystąpienia awarii na drogach. Wobec powyższego bardzo ważne jest właściwe wyposażenie i przygotowanie jednostek reagowania tj. straży pożarnej czy policji.

Działania w ww. zakresie, w latach objętych niniejszym Raportem, prowadziły wszystkie samorządy województwa podlaskiego. Znacząca ich ilość współfinansowana była ze środków zewnętrznych (WFOŚiGW w Białymstoku) i dotyczyła przede wszystkim doposażania jednostek ratowniczych (straży pożarnej, w tym jednostek ochotniczej straży pożarnej i policji), głównie w specjalistyczny sprzęt pożarowy i ratowniczy, odzież ochronną i pojazdy i obejmowała liczne szkolenia (teoretyczne i praktyczne) oraz kursy zawodowe.

W ramach bieżącej działalności Państwowa Straż Pożarna i WIOŚ w Białymstoku prowadzą również rejestr i kontrole obiektów mogących spowodować poważne awarie w środowisku (zakłady dużego i zwiększonego ryzyka powstania poważnej awarii oraz inni wytypowani potencjalni sprawcy), a także kontrolują te obiekty. Województwo podlaskie posiada ponadto Wojewódzki Plan Zarządzania Kryzysowego, który podlega systematycznej aktualizacji (nie rzadziej niż raz na dwa lata).

15. Edukacja ekologiczna prowadzona była w każdym z aspektów środowiska przez samorząd województwa podlaskiego, samorządy powiatowe i gminne, spółki wodociągowo-kanalizacyjne, parki narodowe i krajobrazowe, w tym poprzez udzielanie dofinansowań na ten cel organizacjom pozarządowym. Ocenia się, że zwiększony dostęp do ww. edukacji ma znaczący wpływ na osiągnięcie efektów w każdym z celów określonym w Programie.

16. Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska samorząd województwa ma obowiązek wykonania raportu z Programu ochrony środowiska, przy czym ustawodawca nie określił zakresu i formy tego raportu. Jednocześnie brak podstaw prawnych do zobowiązania innych podmiotów do przekazywania niezbędnych danych koniecznych do wykonania Raportu, co w istotny sposób utrudnia możliwość przedstawienia wszystkich danych i zależy od dobrej woli ankietowanych. Na potrzeby opracowania dokonano ankietyzacji wszystkich jednostek samorządu terytorialnego województwa podlaskiego - łącznie wysłano 235 ankiet, zaś wypełnione ankietę odesłało 190 jednostek (ok. 80,85% wszystkich podmiotów, którym wysłano ankietę). Nie wszystkie ankietę zostało wypełnione w sposób kompleksowy, wobec czego zaistniała konieczność uzupełnienia informacji do sporządzenia niniejszego raportu o dane dostępne w różnego rodzaju publicznie dostępnych bazach jak Bank Danych Lokalnych GUS, Ekoportal, Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, Biuletyny Informacji Publicznej JST, rejestrach: WIOŚ, GIOŚ, PIG oraz innych.

17. Samorząd Województwa Podlaskiego nie posiada podstaw prawnych, aby egzekwować od samorządów powiatowych i gminnych podejmowanie działań zmierzających do realizacji założonych w Programie celów i kierunków interwencji.

6. Załącznik - wzór ankiety

Ankieta na potrzeby opracowania Raportu z wykonania „Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024 roku” za lata 2017-2018

Gmina:		tel.	
Powiat:		e-mail	
Imię i nazwisko osoby do kontaktu:			

Tabela 1. Zadania realizowane w latach 2017-2018 w obszarze interwencji ochrona klimatu i jakości powietrza

Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty realizacji zadania w tys. zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu/ Przyczyna niepodjęcia działań
		2017	2018	Razem		
1. Zakup niskoemisyjnego taboru na potrzeby transportu publicznego	JST, spółki transportowe					
2. Zakup pojazdów spełniających najnowsze normy emisji spalin w celu zastąpienia starszych wysłużonych pojazdów	JST, jednostki podległe JST, ZOZ, przedsiębiorcy, mieszkańcy					
3. Opracowanie i aktualizacja planów gospodarki niskoemisyjnej oraz planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe oraz ich realizacja (w tym inwentaryzacje emisji gazów cieplarnianych)	JST					
4. Uruchomienie linii alarmowych w ramach kontroli przestrzegania zakazu spalania odpadów w instalacjach indywidualnych	JST					
5. Akcje informacyjne, wydanie broszur i ulotek, organizacja spotkań oraz imprez upowszechniających wykorzystanie OZE, konieczność ograniczenia „niskiej emisji” i adaptacji do zmian klimatu	JST, ODR					
6. Budowa/ rozbudowa/ modernizacja sieci ciepłowniczej i infrastruktury towarzyszącej	JST, PEC					
7. Budowa/ rozbudowa/ modernizacja sieci gazowej i infrastruktury towarzyszącej	JST, PGNiG					
8. Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych (w tym wymiana stolarki okiennej i drzwiowej w budynkach użyteczności publicznej i budynkach prywatnych)	JST, mieszkańcy					
9. Budowa energooszczędnych budynków	JST, jednostki podległe JST, przedsiębiorcy, mieszkańcy					
10. Wymiana nieefektywnych kotłów na nowe o wyższej sprawności	JST, PEC, przedsiębiorcy,					

Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty realizacji zadania w tys. zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu/ Przyczyna niepodjęcia działań
		2017	2018	Razem		
	mieszkańcy					
11. Modernizacja istniejących kotłowni w kierunku wykorzystania odnawialnych źródeł energii i odzysku energii	JST, PEC, przedsiębiorcy, mieszkańcy					
12. Modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne	JST, zarządcy dróg					
13. Modernizacja oświetlenia wewnętrznego na energooszczędne	JST, jednostki podległe JST, instytucje publiczne, przedsiębiorcy, mieszkańcy					
14. Budowa/ przebudowa systemów oczyszczania spalin w procesach produkcyjnych (w tym w produkcji energii elektrycznej i ciepłej)	PEC, przedsiębiorcy					
15. Instalacja kolektorów słonecznych, paneli fotowoltaicznych, pomp ciepła, mikroinstalacji wiatrowych w budynkach użyteczności publicznej i gospodarstwach domowych	JST, instytucje podległe, przedsiębiorcy, mieszkańcy					
16. Budowa biogazowni oraz wysokosprawne wytwarzanie energii cieplnej i elektrycznej w kogeneracji	JST, instytucje podległe, PEC, przedsiębiorcy, mieszkańcy					

Tabela 2. Zadania realizowane w latach 2017-2018 w obszarze interwencji zagrożenia hałasem

Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty realizacji zadania w tys. zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu/ Przyczyna niepodjęcia działań
		2017	2018	Razem		
1. Sporządzanie planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem źródeł hałasu oraz wprowadzanie zapisów dotyczących standardów akustycznych dla poszczególnych terenów	JST					
2. Budowa/ przebudowa/ modernizacja dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych	JST, GDDKiA, PZDW, PZD,					
3. Przebudowa ładu komunikacyjnego w miejscach o dużym natężeniu ruchu	JST, GDDKiA, PZDW, PZD					
4. Budowa/ rozbudowa sieci ścieżek rowerowych	JST, GDDKiA, PZDW, PZD					
5. Tworzenie obszarów ograniczonego użytkowania	Rady powiatów					
6. Zastosowanie środków ograniczających rozprzestrzenianie się hałasu (w tym budowa ekranów akustycznych, stosowanie mat antywibracyjnych, tworzenie pasów zieleni)	JST, GDDKiA, PZDW, PZD					
7. Aktualizacja istniejących programów ochrony przed hałasem oraz	Prezydent Miasta					

Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty realizacji zadania w tys. zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu/ Przyczyna niepodjęcia działań
		2017	2018	Razem		
opracowanie nowych w miarę zaistniałej potrzeby	Białystok					
8. Sporządzanie map akustycznych	JST, PZDW, Prezydent Białegostoku, Prezydent Łomży, Prezydent Suwałk					

Tabela 3. Zadania realizowane w latach 2017-2018 w obszarze interwencji pola elektromagnetyczne

Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty realizacji zadania w tys. zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu/ Przyczyna niepodjęcia działań
		2017	2018	Razem		
1. Opracowanie i aktualizacja planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem ochrony przed polami elektromagnetycznymi	JST					

Tabela 4. Zadania realizowane w latach 2017-2018 w obszarze interwencji gospodarowanie wodami

Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty realizacji zadania w tys. zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu/ Przyczyna niepodjęcia działań
		2017	2018	Razem		
1. Przegląd pozwoleń wodnoprawnych, w tym związanych z poborem wód podziemnych	RZGW, Starostwa powiatowe, miasto Białystok, miasto Łomża, miasto Suwałki					
2. Ochrona wód w zapisach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jst	JST					
3. Budowa zbiorników retencyjnych (w ramach adaptacji do zmian klimatu)	JST, PGL LP					
4. Melioracje gruntów - budowa/ przebudowa/ modernizacja urządzeń melioracji wodnych	JST, WZMiUW, właściciele gruntów					
5. Zagospodarowanie brzegów rzek i jezior (w tym infrastruktura turystyczna i rekreacyjna)	JST, właściciele gruntów					
6. Udrożnianie/ przebudowa/ odbudowa zabudowy regulacyjnej rzek i odtworzenie koryt kanałów	RZGW, WZMiUW, JST, SPK					
7. Zapewnienie ciągłości rzek i potoków poprzez udrażnianie obiektów stanowiących przeszkodę dla migracji ryb	RZGW, JST, administratorzy cieków i obiektów, WZMiUW					

Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty realizacji zadania w tys. zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu/ Przyczyna niepodjęcia działań
		2017	2018	Razem		
8. Ochrona, zachowanie i przywracanie biotopów i naturalnych siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory	RZGW, RDOŚ, JST, NGO, administratorzy cieków i obiektów, WZMiUW, PK, PN					
9. Wdrożenie małej retencji na obszarach Natura 2000 i innych cennych przyrodniczo (w tym na obszarach bagiennych i torfowiskowych)	RZGW, PGL LP, RDOŚ, JST, administratorzy cieków i obiektów, WZMiUW, PK, PN					
10. Realizacja działań wynikających z programów dotyczących zrównoważonego rolnictwa (w tym np. wspieranie rolnictwa zrównoważonego, ochrona gleb i wód, ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków, czy zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych w rolnictwie)	PODR, JST właściciele gospodarstw rolnych, podmioty gospodarcze działające w rolnictwie, parki narodowe, parki krajobrazowe					
11. Tworzenia i aktualizacja planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem zrównoważonego gospodarowania i ochrony wód	JST, jednostki podległe JST, administratorzy cieków, właściciele gruntów					

Tabela 5. Zadania realizowane w latach 2017-2018 w obszarze interwencji gospodarka wodno-ściekowa

Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty realizacji zadania w tys. zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu/ Przyczyna niepodjęcia działań
		2017	2018	Razem		
1. Budowa/ przebudowa/ modernizacja ujęć wody	JST, spółki wodociągowe					
2. Budowa/ rozbudowa/ przebudowa/ modernizacja stacji uzdatniania wody i infrastruktury towarzyszącej (w tym zbiorników wody uzdatnionej)	JST, spółki wodociągowe, PEC					
3. Przebudowa hydroforni wraz z infrastrukturą (w tym zbiorniki wyrównawcze)	JST, spółki wodociągowe					
4. Budowa/ rozbudowa/ modernizacja sieci wodociągowej	JST, spółki wodociągowe					
5. Wymiana rur azbestowych na PCV	JST, spółki wodociągowe					
6. Przejmowanie w eksploatacje lub na stan spółki, obcej lub o nieuregulowanym stanie prawnym infrastruktury przesyłowej wodociągowej i kanalizacyjnej służącej zbiorowemu zaopatrzeniu w wodę i odprowadzaniu ścieków	PBPP, JST, Spółki wodno-kanalizacyjne					

Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty realizacji zadania w tys. zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu/ Przyczyna niepodjęcia działań
		2017	2018	Razem		
7. Budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków	JST					
8. Budowa/ rozbudowa/ modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej (w tym usprawnienie systemu odprowadzania ścieków)	JST, spółki wodno-kanalizacyjne, ZOZ					
9. Budowa/ rozbudowa/ modernizacja sieci kanalizacji deszczowej (w tym montaż separatorów)	JST, spółki wodno-kanalizacyjne, zarządcy dróg					
10. Budowa/ rozbudowa/ przebudowa/ modernizacja komunalnych oczyszczalni ścieków (w tym wymiana/ remont przepompowni ścieków)	JST, spółki wodno-kanalizacyjne					
11. Budowa/ modernizacja stacji zlewnych nieczystości ciekłych i usprawnienie systemu odbioru nieczystości płynnych	JST, spółki wodno-kanalizacyjne					
12. Usprawnienie gospodarki osadowej	JST, spółki wodno-kanalizacyjne					
13. Organizacja imprez o charakterze edukacyjnym, ulotki, broszury, kampanie informacyjne, wycieczki	JST, spółki wodno-kanalizacyjne					

Tabela 6. Zadania realizowane w latach 2017-2018 w obszarze interwencji zasoby geologiczne

Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty realizacji zadania w tys. zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu/ Przyczyna niepodjęcia działań
		2017	2018	Razem		
1. Ochrona zasobów geologicznych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin	JST					
2. Eliminacja nielegalnych eksploatacji kopalni	JST, właściciele gruntów					
3. Opracowanie i aktualizacja planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem zrównoważonego gospodarowania kopalinami	JST					
4. Działania edukacyjne promujące racjonalne wykorzystanie kopalni	JST					

Tabela 7. Zadania realizowane w latach 2017-2018 w obszarze interwencji gleby

Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty realizacji zadania w tys. zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu/ Przyczyna niepodjęcia działań
		2017	2018	Razem		
1. Likwidacja „dzikich wysypisk” odpadów (w tym rekultywacja wyrobisk po „dzikich wysypiskach”)	JST					
2. Rekultywacja terenu po wydobyciu kopalin	JST, właściciele/ zarządcy gruntów					
3. Realizacja działań zapobiegających erozji	JST, właściciele/ zarządcy gruntów					
4. Prowadzenie właściwej gospodarki wodnej na terenach rolnych, łąkowych i wodno-błotnych	JST, właściciele/ zarządcy gruntów					
5. Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin, z uwzględnieniem zasady zintegrowanej ochrony roślin	JST, jednostki podległe JST, ARiMR, ODR, podmioty gospodarcze					
6. Rozpoznanie obszarów zanieczyszczonych	JST, jednostki podległe, ARMiR, podmioty gospodarcze					
7. Monitoring gleb po rekultywacji składowisk odpadów	JST, jednostki podległe JST, właściciele/ zarządcy składowisk					
8. Promowanie zachowań sprzyjających ochronie gleb i powierzchni ziemi	Zadanie monitorowane: ODR, JST					

Tabela 8. Zadania realizowane w latach 2017-2018 w obszarze interwencji gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty realizacji zadania w tys. zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu/ Przyczyna niepodjęcia działań
		2017	2018	Razem		
1. Zakup pojemników do selektywnego zbierania odpadów i organizacja miejsc ich lokalizacji	jednostki podległe JST, podmioty odbierające odpady, zarządcy nieruchomości, osoby prywatne					
2. Budowa i wyposażenie Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów (w tym organizacja przy PSZOK punktów napraw i wymiany rzeczy używanych)	JST, przedsiębiorstwa odpowiedzialne za odbiór odpadów					
3. Modernizacja/ przebudowa/ rozbudowa instalacji termicznego przekształcania odpadów komunalnych	Podmiot odpowiedzialny za gospodarowanie					

Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty realizacji zadania w tys. zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu/ Przyczyna niepodjęcia działań
		2017	2018	Razem		
	odpadami					
4. Budowa instalacji do przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów	Podmioty odpowiedzialne za gospodarowanie odpadami					
5. Usprawnienie systemu recyklingu odpadów	Podmioty odpowiedzialne za gospodarowanie odpadami					
6. Zapewnienie instalacji do odzysku i recyklingu odpadów remontowo – budowlanych	Podmioty odpowiedzialne za gospodarowanie odpadami					
7. Budowa instalacji do doczyszczania selektywnie zebranych frakcji odpadów komunalnych	Podmioty odpowiedzialne za gospodarowanie odpadami					
8. Organizacja stanowisk rozbiórki odpadów wielkogabarytowych	Podmioty odpowiedzialne za gospodarowanie odpadami					
9. Budowa/ modernizacja kwatery na odpady resztkowe, których zagospodarowanie przez odzysk/ recykling jest niemożliwe	Podmioty odpowiedzialne za gospodarowanie odpadami					
10. Instalacja wzbogacania i oczyszczania gazów składowiskowych	Podmioty odpowiedzialne za gospodarowanie odpadami					
11. Rekultywacja zamkniętych składowisk odpadów niespełniających wymagań prawnych i technicznych	JST, właściciele/zarządcy składowisk					
12. Budowa kwatery na odpady niebezpieczne	Podmioty odpowiedzialne za gospodarowanie odpadami					
13. Opracowanie/aktualizacja inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowanie/ aktualizacja programów usuwania azbestu na terenach gmin	JST, mieszkańcy					
14. Usuwanie wyrobów zawierających azbest (w tym demontaż, transport i unieszkodliwianie)	JST, mieszkańcy					
15. Akcje związane z gospodarką odpadami, konkursy, ulotki, broszury, spotkania, szkolenia, budowa ścieżek edukacyjnych	JST, podmioty odpowiedzialne za gospodarowanie odpadami					
16. Edukacja ekologiczna – Centrum Badawczo Rozwojowe	Podmioty odpowiedzialne					

Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty realizacji zadania w tys. zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu/ Przyczyna niepodjęcia działań
		2017	2018	Razem		
	za gospodarowanie odpadami, uczelnie wyższe, centra innowacyjności, parki naukowo-technologiczne					

Tabela 9. Zadania realizowane w latach 2017-2018 w obszarze interwencji zasoby przyrodnicze

Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty realizacji zadania w tys. zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu/ Przyczyna niepodjęcia działań
		2017	2018	Razem		
1. Powoływanie nowych form ochrony przyrody i krajobrazu	RDOŚ, JST					
2. Ochrona czynna siedlisk i gatunków	RDOŚ, parki narodowe, parki krajobrazowe, organizacje pozarządowe, JST, właściciele i zarządcy terenu					
3. Przywracanie walorów przyrodniczych zabytkowym parkom	Parki narodowe, parki krajobrazowe, właściciele i zarządcy terenu, JST					
4. Prowadzenie gospodarki leśnej z zachowaniem wszystkich funkcji lasu	PGL LP, Starostwa powiatowe					
5. Regulacja populacji zwierząt łownych	PGL LP, PZŁ, koła łowieckie, starostwa powiatowe, RDOŚ					
6. Eliminacja i ograniczenie populacji występowania inwazyjnych gatunków obcych	JST, PK, PN, właściciele lub zarządcy terenu					
7. Rewitalizacja zieleni	PK,PN, JST, właściciele lub zarządcy terenu, RZGW					
8. Zachowanie naturalnego charakteru rzek i dolin rzecznych oraz poprawa warunków wodnych	PK,PN, RDOŚ, WZMiUW, JST, GIOŚ					
9. Modernizacja i rozbudowa bazy monitoringu przyrodniczego	PK,PN, RDOŚ, GIOŚ, właściciele lub zarządcy terenu, JST, RZGW					
10. Opracowanie powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska	JST (gminy i powiaty)					
11. Opiniowanie powiatowych/gminnych programów ochrony środowisk	Starostwa powiatowe					

Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty realizacji zadania w tys. zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu/ Przyczyna niepodjęcia działań
		2017	2018	Razem		
12. Aktualizacja i sporządzanie (w miarę potrzeb) planów urządzenia lasu i uproszczonych planów urządzenia lasu (zgodnie z przepisami ustawy o lasach)	PGL LP, Starostwa powiatowe					
13. Realizacja Krajowego Programu Zwiększania Lesistości	PGL LP, JST, właściciele lasów					
14. Ocena stanu lasów	PGL LP, Starostwa powiatowe, PN					
15. Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – zapobieganie, przeciwdziałanie oraz ograniczanie skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów	PGL LP, JST, PSP właściciele lub zarządcy terenów					
16. Tworzenie i aktualizacja planów zagospodarowania przestrzennego oraz studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem ochrony zasobów przyrody i krajobrazu	JST, jednostki podległe, zarządcy dróg, administratorzy cieków					
17. Utrzymywanie, ochrona i odtwarzanie korytarzy ekologicznych i przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej	JST, jednostki podległe, zarządcy dróg, administratorzy cieków					
18. Utrzymanie stref zalewowych w dolinach wolnych od zabudowy	JST, jednostki podległe JST, RZGW					
19. Uporządkowanie stanu prawno-własnościowego nieruchomości w ewidencji gruntów	JST, jednostki podległe JST					
20. Organizacja konkursów i olimpiad, prowadzenie akcji, kampanii informacyjnych, konkursy, wystawy, warsztaty, publikacje o charakterze edukacyjnym, ulotki, broszury	JST, PN,PK, PGL LP, ośrodki edukacyjne					
21. Budowa ścieżek edukacyjnych	JST, PK,PN, PGL LP					
22. Budowa / modernizacja infrastruktury przy szlakach edukacyjnych	JST, PK,PN, PGL LP, ośrodki edukacyjne					
23. Prowadzenie zakładki poświęconej edukacji ekologicznej na stronie internetowej	JST, PK,PN, PGL LP, ośrodki edukacyjne					

Tabela 10. Zadania realizowane w latach 2017-2018 w obszarze interwencji zagrożenia poważnymi awariami

Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty realizacji zadania w tys. zł			Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu/ Przyczyna niepodjęcia działań
		2017	2018	Razem		
1. Dopuszczenie jednostek ratownictwa, w tym OSP (zakup samochodów ratowniczo-gaśniczych, sprzętu ratowniczego, itp.)	JST, KW PSP i jednostki podległe, OSP					
2. Ochrona przeciwpożarowa	PGL LP, KW PSP,PN,PK , zarządcy budynków, KW PSP i jednostki podległe					
3. Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym	KWP, JST i jednostki podległe JST, GDDKiA					
4. Modernizacja i wyposażenie ośrodków szkoleniowych	KWP, JST i jednostki podległe JST, KW PSP					
5. Szkolenia i warsztaty w zakresie ratownictwa	JST, jednostki podległe JST, KW PSP i jednostki podległe					
6. Aktualizacja wojewódzkiego i powiatowych planów zarządzania kryzysowego	Starostwa powiatowe					

7. Spis tabel

- Tabela 1.** Stan wykonania harmonogramu realizacji zadań własnych Zarządu Województwa Podlaskiego w latach 2017-2018
- Tabela 2.** Opłaty ponoszone z tytułu korzystania ze środowiska
- Tabela 3.** Zestawienie kosztów dotacji udzielonych organizacjom pozarządowym w zakresie wspierania realizacji edukacji ekologicznej i ochrony przyrody
- Tabela 4.** Cele i kierunki interwencji dla obszaru interwencji - ochrona klimatu i jakość powietrza
- Tabela 5.** Źródła zanieczyszczeń przemysłowych w województwie podlaskim
- Tabela 6.** Wielkość emisji punktowej zanieczyszczeń w strefach województwa podlaskiego
- Tabela 7.** Wielkość emisji powierzchniowej zanieczyszczeń w strefach województwa podlaskiego
- Tabela 8.** Wielkość emisji pochodzącej z transportu drogowego w strefach województwa podlaskiego
- Tabela 9.** Kotłownie i sieć ciepła na terenie województwa podlaskiego – porównanie lat 2016 i 2017 i 2018
- Tabela 10.** Sieć gazowa na terenie województwa podlaskiego – porównanie lat 2016, 2017 i 2018
- Tabela 11.** Zadania zrealizowane w latach 2017-2018 w zakresie "Ochrony Atmosfery" współfinansowane z WFOŚiGW w Białymstoku
- Tabela 12.** Projekty dofinansowane w ramach poddziałania 5.3.1. Efektywność energetyczna w budynkach publicznych w tym budownictwo komunalne
- Tabela 13.** Zadania zrealizowane w 2017 r. w zakresie umów pożyczek udzielonych przez NFOŚiGW w ramach OZE
- Tabela 14.** Cele i kierunki interwencji i dla obszaru interwencji - zagrożenia hałasem
- Tabela 15.** Drogi publiczne na terenie województwa podlaskiego – porównanie lat 2016, 2017 i 2018
- Tabela 16.** Zestawienie punktów pomiarowych i wyników badań hałasu komunikacyjnego wykonanych na terenie województwa podlaskiego w 2017 r.
- Tabela 17.** Zestawienie punktów pomiarowych i wyników badań hałasu komunikacyjnego wykonanych na terenie województwa podlaskiego w 2018 r.
- Tabela 18.** Cele i kierunki interwencji i dla obszaru interwencji - ochrona przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych
- Tabela 19.** Cele i kierunki interwencji i dla obszaru interwencji - gospodarka wodna
- Tabela 20.** Cele i kierunki interwencji i dla obszaru interwencji - gospodarka wodno-ściekowa
- Tabela 21.** Zadania zrealizowane w latach 2017-2018 z dziedziny Gospodarka Wodna, które uzyskały wsparcie z WFOŚiGW w Białymstoku
- Tabela 22.** Sieć wodociągowa na terenie województwa podlaskiego – porównanie lat 2016, 2017 i 2018
- Tabela 23.** Długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej z podziałem na powiaty – porównanie lat 2016, 2017 i 2018
- Tabela 24.** Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności na terenie województwa podlaskiego – porównanie lat 2016, 2017 i 2018
- Tabela 25.** Zużycie wody przez gospodarstwa domowe z podziałem na powiaty – porównanie lat 2016, 2017 i 2018
- Tabela 26.** Sieć kanalizacyjna na terenie województwa podlaskiego – porównanie lat 2016, 2017 i 2018

- Tabela 27.** Długość czynnej sieci kanalizacyjnej – porównanie lat 2016, 2017 i 2018
- Tabela 28.** Zadania zrealizowane w latach 2017-2018 w zakresie komponentu Ochrona Wód, które uzyskały wsparcie z WFOŚiGW w Białymstoku
- Tabela 29.** Oczyszczalnie ścieków w województwie podlaskim z podziałem na powiaty – porównanie lat 2016, 2017 i 2018
- Tabela 30.** Wyniki klasyfikacji i oceny stanu jednolitych części wód powierzchniowych w granicach województwa podlaskiego w 2017 i 2018 r.
- Tabela 31.** Cele i kierunki interwencji i dla obszaru interwencji - gleby i ich zanieczyszczenie
- Tabela 32.** Grunty rolne i leśne na terenie województwa podlaskiego – porównanie lat 2016, 2017 i 2018
- Tabela 33.** Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji i zagospodarowania oraz grunty zrekultywowane i zagospodarowane na terenie województwa podlaskiego – porównanie lat 2016, 2017 i 2018
- Tabela 34.** Cele i kierunki interwencji i dla obszaru interwencji - zasoby geologiczne
- Tabela 35.** Wykaz koncesji na wydobywanie kopalin ze złóż na terenie województwa podlaskiego w latach 2017-2018 wydanych przez Marszałka Województwa Podlaskiego
- Tabela 36.** Cele i kierunki interwencji i dla obszaru interwencji - gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów
- Tabela 37.** Zestawienie umów pożyczek z dziedziny Ochrona Ziemi
- Tabela 38.** Samorządy, które w latach 2017-2018 uzyskały dofinansowanie z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest
- Tabela 39.** Cele i kierunki interwencji i dla obszaru interwencji - zasobów przyrodniczych
- Tabela 40.** Powierzchnia obszarów chronionych województwa podlaskiego – porównanie lat 2017 i 2018
- Tabela 41.** Zadania zrealizowane w latach 2017-2018 w zakresie ochrony przyrody, które uzyskały wsparcie z WFOŚiGW w Białymstoku
- Tabela 42.** Cele i kierunki interwencji i dla obszaru interwencji - ochrona przed skutkami poważnych awarii
- Tabela 43.** Zadania zrealizowane w latach 2017-2018 w zakresie komponentu przeciwdziałanie i likwidacja zagrożeń środowiska, które uzyskały wsparcie z WFOŚiGW w Białymstoku
- Tabela 44.** Wskaźniki realizacji Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024 roku
- Tabela 45.** Struktura dofinansowania przedsięwzięć związanych z ochroną środowiska przez WFOŚiGW w Białymstoku w latach 2017 i 2018 – według form i dziedzin dofinansowania
- Tabela 46.** Środki finansowe przekazane na realizację poszczególnych celów i kierunków interwencji przez jednostki ankietowane w latach 2017-2018
- Tabela 47.** Udzielone w latach 2017-2018 dofinansowania w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2022

8. Spis rysunków

- Rysunek 1.** Poziom benzo(a)pirenu (BAP) w strefie podlaskiej i aglomeracji białostockiej – na podstawie pomiarów WIOŚ z 2017 i 2018 r.
- Rysunek 2.** Liczba dni w ciągu roku, w którym maksymalne dobowe ze stężeń ozonu 8h średnich kroczących przekroczyło wartość $120 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w strefie podlaskiej i aglomeracji białostockiej – na podstawie pomiarów WIOŚ z 2017 r.
- Rysunek 3.** Procentowy udział rodzajów dróg publicznych o nawierzchni twardej w województwie podlaskim w latach 2017-2018
- Rysunek 4.** Rozmieszczenie stanowisk pomiarowych PEM w 2017 r. na terenie województwa podlaskiego
- Rysunek 5.** Granice działania regionalnych zarządów gospodarki wodnej (linie - kolor czerwony) i zarządów zlewni (linie - kolor szary) na terenie województwa podlaskiego.
- Rysunek 6.** Zużycie wody w dam^3 na potrzeby gospodarki narodowej i ludności na terenie województwa podlaskiego – porównanie lat 2016, 2017 i 2018
- Rysunek 7.** Wielkość wydobycia kredy na terenie województwa podlaskiego w latach 2015-2018
- Rysunek 8.** Wielkość wydobycia piasków i żwirów na terenie województwa podlaskiego w latach 2015-2018
- Rysunek 9.** Wielkość wydobycia piasków kwarcowych na terenie województwa podlaskiego w latach 2015-2018
- Rysunek 10.** Wielkość wydobycia surowców ilastych ceramiki budowlanej na terenie województwa podlaskiego w latach 2015-2018.
- Rysunek 11.** Wielkość wydobycia torfu na terenie województwa podlaskiego w latach 2015-2018
- Rysunek 12.** Podział województwa podlaskiego na regiony gospodarki odpadami
- Rysunek 13.** Zasięg realizacji projektu Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy
- Rysunek 14.** Obszar objęty projektem Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy (etap II)
- Rysunek 15.** Szkolenia członków OSP w województwie podlaskim
- Rysunek 16.** Zakłady przemysłowe na terenie województwa podlaskiego